



Plan-MER Omgevingsvisie Rijswijk

12 november 2024

Kenmerk R002-1290775EMB-V03-agv-NL

Verantwoording

Titel	Plan-MER Omgevingsvisie gemeente Rijswijk
Opdrachtgever	Gemeente Rijswijk
Projectleider	Joost de Jong
Auteur(s)	Marieke van der Linde Corné Cardinaal Evelyn van de Bildt
Tweede lezer	Joost de Jong
Kenmerk	R002-1290775EMB-V03-agv-NL
Aantal pagina's	97 (exclusief bijlagen)
Datum	12 november 2024
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
T +31 57 06 99 91 1
E info.deventer@tauw.com

Inhoud

0. Samenvatting.....	4
1. De Omgevingsvisie en de rol van het plan-MER.....	17
2. Beschrijving Omgevingsvisie.....	19
3. Stappen: van beoordelingskader tot afronden plan-MER	33
4. De effecten van de alternatieven: ontwikkelrichtingen	37
5. De effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving.....	43
6. Synergie en strijdigheden tussen ambities	64
7. Doelbereik omgevingsvisie.....	69
8. Passende beoordeling.....	85
9. Conclusies en aanbevelingen.....	90
10. Leemten in kennis, evaluatie en monitoring van beleid.....	96
 Bijlage 1 Begrippen en afkortingen	
Bijlage 2 Huidige Situatie en Autonome Ontwikkelingen (HSAO)	
Bijlage 3 Relatie tussen ambities en indicatoren beoordelingskader	
Bijlage 4 Effectbeoordeling ontwikkelrichtingen	

0. Samenvatting

Het MER voor de Omgevingsvisie Rijswijk is gelijktijdig opgesteld met de concept-Omgevingsvisie opgesteld en heeft gedurende het proces waardevolle inzichten gegeven voor de Omgevingsvisie. De bevindingen uit het MER en aanbevelingen voor het vervolg zijn in dit hoofdstuk samengevat.

0.1 Milieueffectrapportage voor de omgevingsvisie

De gemeente Rijswijk werkt aan het opstellen van een omgevingsvisie. Dit betreft één integrale visie voor de fysieke leefomgeving voor het gehele gemeentelijk grondgebied. Het opstellen van een omgevingsvisie wordt verplicht gesteld door de nieuwe Omgevingswet, welke op 1 januari 2024 is ingegaan. Een Omgevingsvisie is een wettelijk voorgeschreven plan en daardoor mogelijk plan-mer-plichtig¹ (artikel 16.34, eerste lid van de Omgevingswet). Dit is het geval als de Omgevingsvisie kaders stelt voor mer-(beoordelings)plichtige activiteiten (artikel 16.36 Omgevingswet), zoals de aanleg, wijziging of uitbreiding van een spoorweg. Voorgenoemde projecten zijn terug te vinden in kolom 1 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit. Ook dient een mer-procedure te worden doorlopen indien de in de Omgevingsvisie geschetste ontwikkelingen tot significante gevolgen kunnen leiden voor Natura 2000-gebieden waardoor een Passende beoordeling nodig is. Beide mogelijkheden zijn niet op voorhand uit te sluiten. Dit ten eerste omdat de Omgevingsvisie naar verwachting voorziet in de bouw van 10.000-11.000 woningen in het plangebied. Ondanks dat de woningen gefaseerd gerealiseerd worden, kan dit gezien worden als een stedelijk ontwikkelingsproject (categorie J11 uit bijlage V van het Omgevingsbesluit). Ten tweede is het niet uit te sluiten dat de Omgevingsvisie Rijswijk leidt tot significante effecten door stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden aan de kust van Zuid-Holland. Daarom is ook een Passende beoordeling opgesteld (zie verder paragraaf 0.6).

0.2 Het doel en de opzet van het plan-MER

Het doel van het plan-MER is het inzichtelijk maken van de effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving en in hoeverre de voorgestelde koers bijdraagt aan het halen van de gestelde ambities. Het plan-MER geeft de (milieu-)informatie die nodig is om een besluit te nemen over de vaststelling van de Omgevingsvisie. Een besluit waarbij de milieubelangen op basis van het plan-MER volwaardig zijn meegewogen. De uitgangspunten van dit plan-MER zijn als volgt:

- Het plan-MER en de Passende beoordeling sluiten aan op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. De effectbeoordeling is kwalitatief van aard. Voor de speerpunten waar acties (in relatieve zin) concreter zijn, is daarbij in de effectbeoordeling in het plan-MER ook op aangesloten
- De Omgevingsvisie is een integrale lange termijn ontwikkelkoers. Bestaand beleid en toekomstige plannen en programma's moeten passen en bijdragen aan dit integrale toekomst beeld. Het doel van de mer-procedure is om de onderlinge strijdigheid of synergie tussen de ambities in de voorgestelde koers te onderzoeken en in beeld te brengen. Dit kan echter niet los gezien worden van de verdere uitwerking waarvoor de Omgevingsvisie het kader vormt.

¹ In een aantal gevallen is het mogelijk om eerst een plan-mer-beoordeling te doen. Hieruit blijkt of het plan of programma aanzienlijke milieueffecten heeft. Als dat niet het geval is, kan een plan-milieueffectrapportage achterwege blijven. Een plan-mer-beoordeling is mogelijk als:

- Het om een kleine wijziging van een plan of programma gaat
- Het plan betrekking heeft op een klein gebied op lokaal niveau
- Het plan het kader vormt voor projecten die niet in bijlage V bij het Omgevingsbesluit zijn opgenomen maar die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben

Daarom omvat het plan-MER een doorkijk in hoeverre ambities ook daadwerkelijk behaald kunnen worden (doelbereik). In het verlengde hiervan geeft het plan-MER ook aanbevelingen voor de verdere uitwerking. Deze aanbevelingen helpen dus om de gestelde ambities in de Omgevingsvisie ook daadwerkelijk te behalen

- De Omgevingsvisie richt zich op de periode tot 2050. Het plan-MER sluit daarop aan;
- In het plan-MER is niet alleen gekeken naar de 'traditionele' milieuthema's, maar ook naar andere thema's binnen de fysieke leefomgeving, zoals de Omgevingswet voorstaat. Zo wordt integraal gekeken naar de effecten van onder andere klimaatadaptatie, energietransitie, gezondheid en veiligheid. Het meenemen van deze thema's zorgt voor een vernieuwende mer-aanpak waarbij je het MER ook wel Omgevingseffectrapportage (OER) kunt noemen, omdat het uitgangspunt niet alleen is om de milieueffecten in beeld te brengen, maar om de omgeving integraal te benaderen

0.3 Hoofdpunten omgevingsvisie

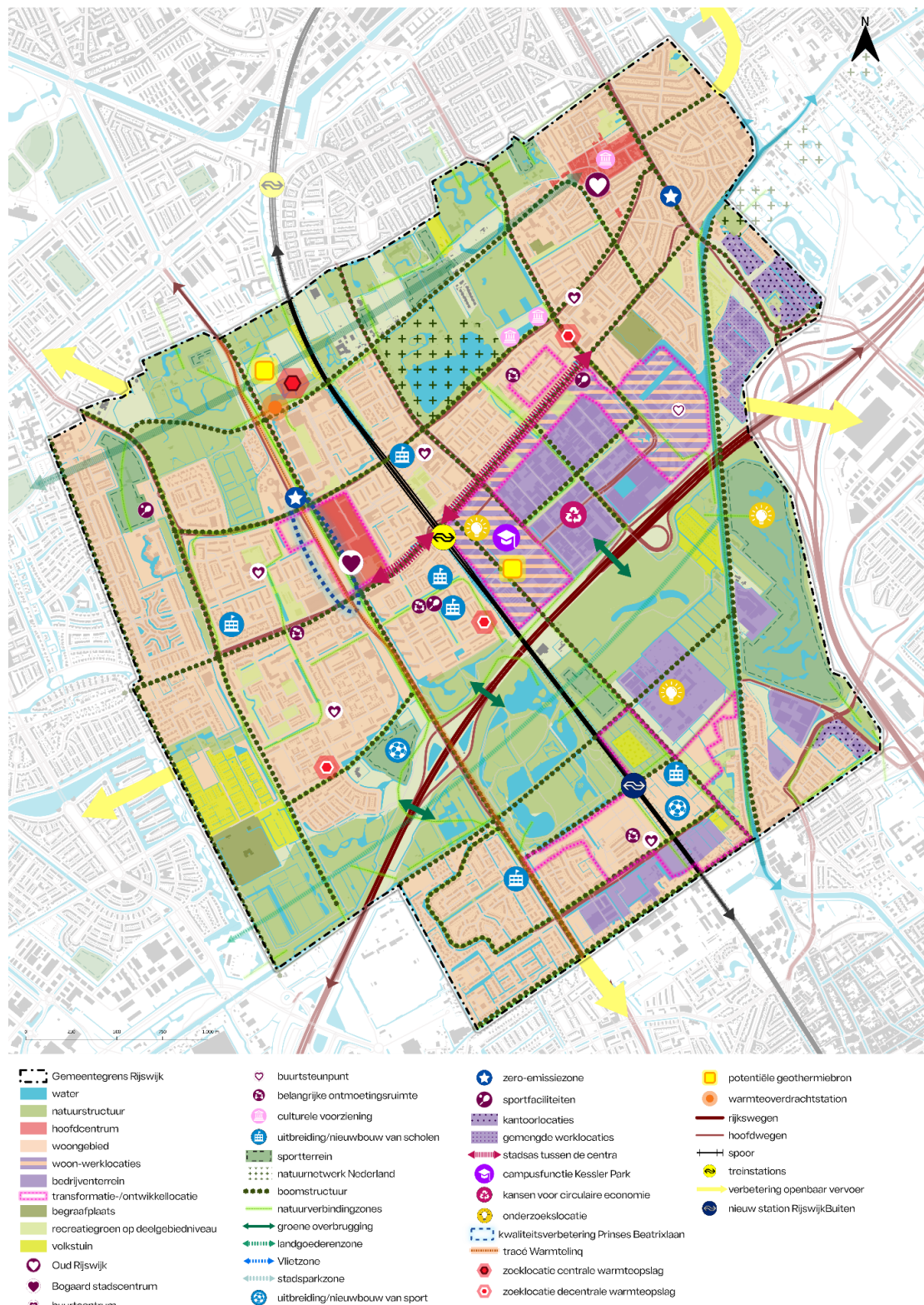
Er worden in de Omgevingsvisie van Rijswijk drie kernambities genoemd: 'Gezonde buitenplaats voor iedereen', 'Groene stad voor nu en later' en 'Creatieve werkplaats voor de regio'.

De kernambities zijn eerst thematisch uitgewerkt in negen thema's. Vervolgens zijn deze thema's uitgewerkt per deelgebied.

Tabel 0.1 Kernambities en thema's uit de Omgevingsvisie

Kernambitie	Thema
Gezonde buitenplaats voor iedereen	Passend woon- en zorgaanbod
	Gezonde leefomgeving
	Leefbare en veilige wijken
Groene stad voor nu en later	Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit
	Groene stadsbiotoop
	Klimaatbestendige leefomgeving
Creatieve werkplaats voor de regio	Duurzame energievoorziening
	Innovatieve economie
	Goede bereikbaarheid

Aan de hand van de negen thema's is de integrale ontwikkelkoers uitgewerkt. Per thema geeft de gemeente Rijswijk aan welke inspanningen zij zullen leveren en hoe deze inspanningen zich verhouden met andere thema's. Het plan-MER kijkt in haar beoordeling van de milieueffecten en het doelbereik van de omgevingsvisie met name naar dit onderdeel van de omgevingsvisie. De plannen en ambities in dit onderdeel dienen als paraplu waar de verschillende gebieden onder vallen. De integrale Omgevingsvisiekaart geeft de koers of ontwikkelrichting van de gemeente Rijswijk tot 2050 voor de drie ambities weer.



Figuur 0.1 Integrale omgevingsvisiekaart Rijswijk (concept-ontwerp omgevingsvisie, september 2024)

Naast de thematische uitwerking van ambities, is er ook een gebiedsuitwerking gemaakt. In de Omgevingsvisie worden de volgende vijf deelgebieden binnen Rijswijk onderscheiden:

1. Oud Rijswijk
2. Bogaard stadscentrum
3. Woongebieden
4. Werkgebieden (en werk-woongebieden)
5. Groenzones.

0.4 Stappen die zijn doorlopen

Stap 1: Vaststellen beoordelingskader

Samen met de gemeente Rijswijk is het beoordelingskader vastgesteld. Het beoordelingskader is een set indicatoren waarmee in het plan-MER het effect van de omgevingsvisie wordt beoordeeld.

Stap 2: Beschrijven en beoordelen van huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)

Voor de beoordeling van de referentiesituatie is voor elke indicator een beoordeling gegeven van het kwaliteitsniveau (toestand) van zowel de huidige situatie als de autonome ontwikkeling. De beoordeling van het kwaliteitsniveau is uitgedrukt in slecht, redelijk en goed. Deze beoordeling is voor alle indicatoren uit het beoordelingskader onderbouwd in factsheets (zie [bijlage 3](#)). Waar mogelijk is gebruik gemaakt van kaartmateriaal om zo ruimtelijk te kunnen duiden waar bepaalde kansen of knelpunten optreden. De huidige situatie en autonome ontwikkeling vormen samen de “referentiesituatie” waartegenover in stap 5 het effect van de Omgevingsvisie is afgezet.

Tabel 0.2 Legenda symbolen kwaliteitsniveau referentiesituatie

Slecht	Redelijk	Goed
		

Stap 3: Effectbeoordeling ontwikkelrichtingen

Bij een plan-MER is het verkennen en onderzoeken van verschillende alternatieven belangrijk. Deze zogenaamde onderzoeksalternatieven (‘ontwikkelrichtingen’ genoemd in het omgevingsvisietraject van Rijswijk) kunnen namelijk helpen om de mogelijke negatieve effecten van de visie te verminderen of te voorkomen.

Deze ontwikkelrichtingen zijn – in afstemming met de gemeente – kwalitatief beoordeeld op milieu-/omgevingseffecten. De concept-beoordeling is een werksessie besproken met het omgevingsvisieteam van gemeente Rijswijk en met beleidsadviseurs van uiteenlopende thema's. De gemeente Rijswijk heeft de ontwikkelrichtingen samen met de effectbeoordeling in participatiesessies gebruikt om input te verzamelen om koers te kiezen voor de uiteindelijke omgevingsvisie.

Stap 4: Bepalen relatie tussen ambities en indicatoren MER

In deze stap is bepaald per ambitie (met de daarbij onderliggende acties) met welke indicatoren uit het beoordelingskader er een relatie is. Zie hiervoor [bijlage 4](#). Alleen voor de indicatoren waar een relatie is met een ambitie en acties zijn deze beoordeeld in stap 4.

Stap 5a: Effectbeoordeling concept-ontwerp Omgevingsvisie

In dit plan-MER zijn de effecten van de Omgevingsvisie ten opzichte van de referentiesituatie in beeld gebracht. Per indicator is gekeken naar het kwaliteitsniveau in de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO) en of de Omgevingsvisie daar een (licht) positieve, geen/neutrale of een (licht) negatieve invloed op heeft. Voor het beoordelen van de effecten is zowel gekeken naar de themagerichte als de gebiedsgerichte uitwerkingen in de Omgevingsvisie. Omdat er voor de verschillende deelgebieden geen aparte ambities zijn geformuleerd, maar wel accenten zijn gelegd zijn, de themagerichte en de gebiedsgerichte uitwerkingen gezamenlijk beoordeeld.

Tabel 0.3 Legenda symbolen invloed van Omgevingsvisie

Pictogram	Beoordeling
	Positieve invloed
	Licht positieve invloed
	Geen of neutrale invloed
	Licht negatieve invloed
	Negatieve invloed

Het onderdeel synergie en strijdigheden in het plan-MER is bedoeld om inzichtelijk te maken wat de mogelijkheden voor synergie en de strijdigheden zijn tussen speerpunten en onderliggende acties in de Omgevingsvisie. Anders gezegd; welke speerpunten en acties versterken elkaar (synergie) en welke belemmeren elkaar (strijdigheid).

In het onderdeel doelbereik is beoordeeld of de vooraf gestelde ambities in Omgevingsvisie in de toekomst ook behaald kunnen worden. Daarbij speelt ook de rol en invloed van de gemeente mee. Voor bijvoorbeeld klimaatadaptieve ambities is de gemeente ook afhankelijk van onder meer het waterschap, projectontwikkelaars, woningcorporaties en particuliere woningeigenaren. Bij het doelbereik brengen we per ambitie in beeld:

- Geen tot zeer beperkte kans om de ambitie te behalen
- Redelijke kans om de ambitie te behalen
- Reële kans om de ambitie te behalen

We beoordelen dit vervolgens op een schaal van niet gehaald (0) tot geheel gehaald (100). Daarbij geven we in een grafiek aan hoe groot de onzekerheid is bij het behalen van de ambitie. De onzekerheid wordt groter naarmate autonome ontwikkelingen mee spelen (bijvoorbeeld: wanneer rijden alle voertuigen emissieloos?) en/of als de gemeente afhankelijk is van andere partijen (denk aan bijvoorbeeld klimaatadaptatie aan het waterschap, projectontwikkelaars, woningcorporaties en particuliere woningeigenaren). De onzekerheidsmarge geeft dus aan hoeveel de gemeente zelf kan doen aan het behalen van de gestelde ambities.

Stap 5b: Passende beoordeling

De Omgevingsvisie maakt ontwikkelingen zoals grootschalige woningbouw mogelijk. Dit kan leiden tot een toename van verkeer en hierdoor is stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten. Wanneer significante negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, is een passende beoordeling conform de Omgevingswet (eerder: Wet natuurbescherming) noodzakelijk. De passende beoordeling sluit aan bij het abstractieniveau van de visie. De beoordeling is kwalitatief, want een gedetailleerd kwantitatieve beoordeling is pas mogelijk bij een omgevingsplan of specifiek programma. In de beoordeling zijn mogelijk mitigerende maatregelen benoemd om eventuele effecten te voorkomen of te beperken.

Stap 6: Afronden Plan-MER

De resultaten van voorgaande stappen komen samen in het milieueffectrapport. We hebben het rapport na iedere stap steeds verder ingevuld. Daarbij zijn de onderdelen mitigerende maatregelen, leemten in kennis en monitoring en evaluatie toegevoegd.

0.5 Conclusies effecten ontwikkelrichtingen

Hieronder is een samenvatting te zien van de effecten van de ontwikkelrichtingen op de verschillende indicatoren. Voor een volledige beschrijving van de effecten van de ontwikkelrichtingen zie Bijlage 4.

Tabel 0.4 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Aantrekkelijk en gezond

Aantrekkelijk en gezond	1A	1B	2A	2B
Luchtkwaliteit				
Geluid				
Omgevingsveiligheid				
Stimuleren van sporen en bewegen				

Tabel 0.5 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Groen en natuurlijk

Groen en natuurlijk	1A	1B	2A	2B
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden				
Natura 2000				
Natuurnetwerk Nederland				
Waterkwaliteit				
Waterkwantiteit				
Bodemkwaliteit				
Bodemdaling				
Gebruik ondergrond				

Tabel 0.6 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Ondernemend en beleefbaar

Ondernemend en beleefbaar	1A	1B	2A	2B
Woningvoorraad				
Voorzieningenniveau				
Bedrijvigheid				

Tabel 0.7 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Duurzaam en toekomstbestendig

Duurzaam en toekomstbestendig	1A	1B	2A	2B
Aandeel hernieuwbare energie				
Waterveiligheid				
Wateroverlast				
Hittestress				
Droogte				

Tabel 0.8 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Bereikbaar en verkeersveilig

Bereikbaar en verkeersveilig	1A	1B	2A	2B
Bereikbaarheid				
Verschuiving vervoerswijze				
Verkeersveiligheid				

Een opvallende uitkomst van de beoordeling is dat de ontwikkelrichtingen met een hogere verstedelijking (2A en 2B) relatief gezien meer negatieve invloed hebben op verschillende indicatoren dan de ontwikkelrichtingen met een lagere verstedelijking (1A en 1B). Ontwikkelrichting 1A heeft relatief gezien vaker geen of een neutrale invloed op indicatoren in vergelijking met de andere ontwikkelrichtingen. Vanuit de beoordeling van de ontwikkelrichtingen zijn de volgende adviezen aan de gemeente gegeven:

- Het thema omgevingsveiligheid vraagt extra aandacht, aangezien dit thema in alle ontwikkelrichtingen achteruit gaat door de verdichting van functies en voorzieningen
- Ook Natura 2000-gebieden vragen extra aandacht, omdat zij in alle ontwikkelrichtingen achteruit gaat als gevolg van verdichting van Rijswijk door stikstofdispositie
- Het gebruik van de ondergrond is in alle ontwikkelrichtingen een lastige puzzel. De ruimteclaims in de grond en de bestaande structuren vragen om een juiste inpassing en het stellen van prioriteiten
- Over de thema's hittestress en wateroverlast kan op het abstractieniveau van de ontwikkelrichtingen lastig een uitspraak gedaan worden over de te verwachte effecten. Dit komt doordat de effecten van versterking en de aanleg van groen sterk afhankelijk zijn van de specifieke locatie

0.6 Conclusies effecten omgevingsvisie

Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de beoordeling per indicator van de omgevingsvisie.

Tabel 0.10 Overzichtstabel beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling en de effecten van de omgevingsvisie

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Passend woon- en zorgaanbod	Woningvoorraad			
	Voorzieningenniveau			
Innovatieve economie	Bedrijvigheid			 
Leefbare en veilige wijken	Omgevingsveiligheid			 
	Gebruik ondergrond			 
Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden			 
Goede bereikbaarheid	Verkeersveiligheid			 
	Verschuiving vervoerswijze			
	Bereikbaarheid			 
Duurzame energievoorziening	Aandeel hernieuwbare energie			 
Gezonde leefomgeving	Luchtkwaliteit			 
	Geluid			 
	Stimuleren sport en bewegen			
Groene stadbiotoop	Natura 2000			 
	Natuur Netwerk Nederland			 
	Waterkwaliteit			 
	Waterkwantiteit			
	Bodemkwaliteit			 

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Klimaatbestendige leefomgeving	Waterveiligheid			
	Wateroverlast			 
	Hittestress			 
	Droogte			 
	Bodemdaling			 

De omgevingsvisie heeft op geen van de indicatoren alleen maar een **negatieve invloed** (donkerrode pijl). Op enkele indicatoren heeft de omgevingsvisie een negatieve invloed, maar daar staan beleidskeuzes tegenover die zorgen voor een **licht positieve of positieve invloed** op de betreffende indicator. Dit geldt voor de indicatoren omgevingsveiligheid, gebruik ondergrond, geluid.

De omgevingsvisie heeft een negatieve invloed op de indicator omgevingsveiligheid door onder meer het ontwikkelen van nieuwe woningen, verdichting en functiemenging. Tegelijkertijd onderzoekt de gemeente hoe een andere indeling van het gebied de risico's kan beperken. Op deze manier wordt de afstand tot potentiële risico's verminderd. Bijvoorbeeld door gevoelige functies, zoals woningen of scholen niet langs drukke wegen te plaatsen. Door verschillende ontwikkelingen die de omgevingsvisie mogelijk maakt, zal het drukker worden in de ondergrond voor bijvoorbeeld de bouw van woningen en elektriciteitsinfrastructuur. In de omgevingsvisie wordt echter beschreven dat de gemeente rekening houdt met een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur.

Voor de indicator geluid geldt dat veel van de negatieve invloed wordt veroorzaakt door een groei van het aantal inwoners, de komst van een extra station en nieuwe HOV-verbindingen, wat zorgt voor een toename in verkeersbewegingen en daarmee een toename in verkeerslawaaï. De focus op het STOMP-principe en de verschillende maatregelen die worden gepresenteerd om elektrificatie van het wagenpark te stimuleren, het uitbreiden van milieuzones, en de striktere parkeernormen bij nieuwbouw voor auto's, heeft juist een positieve invloed.

Ook is er een groot aantal indicatoren waarop een **voornamelijk positieve en beperkt negatieve invloed** wordt verwacht als gevolg van de omgevingsvisie. Dit geldt voor de indicatoren bedrijvigheid, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, verkeersveiligheid, bereikbaarheid, aandeel hernieuwbare energie, luchtkwaliteit, Natura 2000, Natuur Netwerk Nederland, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, wateroverlast, hittestress, droogte en bodemdaling. De indicator landschappelijke en cultuurhistorische waarden bijvoorbeeld is positief beoordeeld, aangezien er concrete randvoorwaarden worden gesteld aan beheer en behoud van het cultuur erfgoed. Echter, de komst van nieuwe woningen en de opwekking van duurzame energie kunnen de landschappelijke waarden aantasten.

Er zijn geen indicatoren waarvoor de invloed van de omgevingsvisie als **licht positief** is beoordeeld. De omgevingsvisie heeft wel een **positieve invloed** op woningvoorraad, voorzieningenniveau, verschuiving vervoerswijze, stimuleren sport en bewegen, waterkwantiteit en waterveiligheid. Voor de indicator stimuleren sport en bewegen, komt de positieve invloed door de ruimte die de omgevingsvisie biedt voor vergroening en langzaam verkeer, waardoor beweging wordt gestimuleerd. Het toevoegen van circa 10.000-11.000 woningen en het creëren van verschillende woningtypes komt de hoge vraag naar (diverse) woningen tegemoet, daarom heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op de indicator woningvoorraad. Dit geldt ook voor de indicator verschuiving vervoerswijze aangezien er sterk wordt ingezet op de verbetering van het openbaar vervoer en het STOMP-principe.

Voor geen van de indicatoren is de inschatting dat de omgevingsvisie **geen of beperkte invloed** zal hebben.

0.7 Conclusies passende beoordeling

De omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk schetst een beeld voor de fysieke leefomgeving op de langere termijn, waarbij keuzes worden gemaakt voor onder andere wonen, werken, recreëren en mobiliteit. Er liggen geen Natura 2000-gebieden binnen of grenzend aan de gemeente Rijswijk. Hierdoor worden er naast stikstofdepositie geen effecten verwacht. De keuzes die in de visie worden genomen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase wel leiden tot een hogere stikstofdepositie, voornamelijk veroorzaakt door het gebruik van voertuigen tijdens de bouw en de verkeersaantrekkende werking van de ontwikkelingen.

Om de gevolgen van stikstofdepositie te mitigeren, worden in de omgevingsvisie al verschillende maatregelen genomen. Zo wordt er ingezet op duurzame vormen van mobiliteit, zoals het stimuleren van wandelen, fietsen en het gebruik van het openbaar vervoer. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan groene infrastructuur, zoals het aanleggen van groene zones en parken, om stikstof op te vangen en om te zetten.

Tijdens de aanlegfase kunnen maatregelen worden genomen om de stikstofuitstoot tijdens de bouw te verminderen, zoals het gebruik van schonere bouwvoertuigen en emissiebeperkende technologieën.

Ondanks de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie door de ontwikkelingen in de gemeente Rijswijk, kunnen deze effecten gemitigeerd worden door zorgvuldige inpassing en het nemen van de juiste maatregelen. Hierdoor kan de impact op de omliggende Natura 2000-gebieden beperkt worden en kan er gestreefd worden naar een duurzamere leefomgeving met een lagere stikstofdepositie.

0.8 Conclusies synergiën en strijdigheden

In de Omgevingsvisie streeft de gemeente Rijswijk naar een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij de ambities in samenhang worden ontwikkeld. Zoals in dit plan-MER uiteen wordt gezet, zijn er zowel kansen voor synergie als strijdigheden tussen de verschillende ambities. Zo biedt het creëren van groene stadsruimten kansen voor klimaatadaptatie, en draagt het bij aan een aantrekkelijker stadsbeeld en bevordert het een gezonde leefomgeving. Ook draagt het stimuleren van alternatieve vormen van mobiliteit volgens het STOMP-principe bij aan een gezonde leefomgeving en een betere bereikbaarheid.

Aan de andere kant zijn er ook strijdigheden te benoemen. De toevoeging van een groot aantal woningen en voorzieningen kan leiden tot een toename van verkeersbewegingen en druk op de openbare ruimte, wat nadelig kan zijn voor de leefbaarheid en veiligheid in de wijken en voor de gezonde leefomgeving. Ook kan de verstedelijking botsen met het behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de zichtbare historie van de stad. Verder zijn er spanningen tussen de ambities voor klimaatadaptatie en duurzame energievoorzieningen, doordat er concurrentie ontstaat om de beperkte beschikbare ruimte voor zowel bovengrondse als ondergrondse functies.

Desondanks is er ook veel synergie tussen de verschillende ambities. De gebiedsuitwerkingen en afwegingsprincipes die in de Omgevingsvisie zijn geïntroduceerd, helpen om deze opgaven op een gezonde, duurzame en aantrekkelijke manier te verwezenlijken. Ze geven handvatten om de synergiën te benutten en de strijdigheden op te lossen, zodat de ambities elkaar uiteindelijk kunnen versterken.

0.9 Conclusies doelbereik

Het doelbereik van de omgevingsvisie van Rijswijk wordt over het algemeen redelijk hoog ingeschat, met daarbij wel per ambitie een verschillende mate van onzekerheid.

Voor de kernambitie 'Gezonde buitenplaats voor iedereen' geldt de verwachting dat de gemeente met name het thema 'Passend woon- en zorgaanbod' kan realiseren. De maatregelen zoals het versterken van de samenwerking met zorgpartners, flexibiliteit in woningaanbod, en woonzorgvoorzieningen dragen bij aan een groeiend en divers woonaanbod dat inspeelt op de zorgvraag van de vergrijzende bevolking. Op het thema 'Gezonde leefomgeving' zet de gemeente in door verschillende maatregelen, zoals vergroening, gezonde mobiliteit, verbetering van de milieukwaliteit en minimalisatie van blootstelling aan schadelijke stoffen. De kans dat er 'Leefbare en veilige wijken' zullen zijn in 2050 is iets lager ingeschat, waarbij vooral voor maatschappelijke voorzieningen geldt dat de gemeente in grote mate afhankelijk is van andere partijen en financiële middelen, en subjectieve factoren zorgen voor onzekerheid in het behalen van de doelen.

Met de beleidskeuzes in de omgevingsvisie worden de doelen van de kernambitie 'Groene stad voor nu en later' naar verwachting in hoge mate bereikt. De gemeente wil een 'Groene Stadsbiotoop' zijn en legt daar door het creëren van groene zones en het verbeteren van de kwaliteit van de parkgebieden ook de focus op. Hoewel de gemeente veel controle heeft over de vergroening van de openbare ruimte, is er enige onzekerheid vanwege de afhankelijkheid van andere partijen. Om het thema een 'Klimaatbestendige leefomgeving' te bereiken in 2050 zet de gemeente in haar beleid naast vergroening in op energiebesparing en duurzame energiebronnen. Echter, het doelbereik wordt lager door onzekerheden rond de afhankelijkheid van projectontwikkelaars, bewonersgedrag, waterbeheer, en particuliere grond. Bovendien is er onzekerheid over de uitvoering van nationaal beleid en samenwerking met externe partijen. Dit geldt voornamelijk voor de opwekking van energie en het behalen van de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Op 'Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit' dragen maatregelen zoals het meewegen van cultuurhistorische waarden, verduurzaming van monumenten en aandacht voor groen bij aan het doelbereik. Echter, afhankelijkheid van samenwerking met partners en mogelijke druk op ruimtelijke kwaliteit kunnen voor onzekerheid zorgen.

Voor de kernambitie 'Creatieve werkplaats voor de regio' dragen de beleidskeuzes in de omgevingsvisie, zoals het verbeteren van de fietsroutes, looproutes, en openbaar vervoer bij aan een redelijk hoog doelbereik voor het thema 'Goede bereikbaarheid' door verkorting van reisafstanden. De doelen van het thema 'Duurzame energievoorziening' en 'Innovatieve economie' worden in mindere mate bereikt. De onzekerheid zit hem met name in de afhankelijkheid van andere partijen. Ook is er binnen het thema 'Duurzame energievoorziening' nog onduidelijkheid over de concrete uitwerking en schaal van energieopwekking, wat de onzekerheden vergroot. Ook het ontwikkelen en behouden van een 'Innovatieve economie' is sterk afhankelijk van andere partijen en financiële middelen.

0.10 Aanbevelingen

De Omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk onderscheidt zich door haar concreetheid. In vergelijking met andere omgevingsvisies zijn in deze visie de ambities al verder uitgewerkt in concretere maatregelen. Dit biedt een goede basis voor de verdere uitwerking en implementatie van de omgevingsvisie in opvolgend beleid en planvorming.

De omgevingsvisie heeft op enkele indicatoren een negatieve invloed (omgevingsveiligheid, gebruik ondergrond, geluid en bodemdaling). Tegelijkertijd bevat de omgevingsvisie ook beleidskeuzes en maatregelen die een positieve invloed hebben op een van deze vier indicatoren (zoals beschreven in paragraaf 9.1). Dit zal in verschillende gevallen de negatieve invloed op de betreffende indicator al verminderen, zoals bijvoorbeeld bij omgevingsveiligheid waarvoor het voornemen is om gevoelige functies zoals woningen en scholen niet langs drukke wegen te plaatsen. Om een mogelijk negatief effect op bodemdaling te verminderen is er nog de volgende aanbeveling:

Onderzoek vroegtijdig hoe grondwaterstromen lopen, wat de bodemopbouw en bodemsterkte is, voordat ontworpen wordt aan ondergrondse infrastructuur zoals een tunnel bij een treinstation

0.11 Leemten in kennis

De effectbeoordeling in dit plan-MER is kwalitatief van aard, gericht op kansen en risico's en sluit aan bij het strategische en lange termijn karakter van de omgevingsvisie. De visie is richtinggevend voor verdere uitwerking en doorwerking in programma's of andere instrumenten. Voor dit plan-MER zijn de gedane aannames afdoende om een voldoende betrouwbaar beeld te verkrijgen van kansen op positieve effecten en risico's op negatieve effecten op de leefomgeving op de langere termijnen. Op dit abstractieniveau is er dan ook geen sprake van leemtes in kennis of onzekerheden met betrekking tot de in dit plan-MER beschreven kansen en risico's. Meer gedetailleerde effectbeoordeling, kwantificering daarvan en toetsing aan wettelijke kaders kan alleen plaatsvinden bij verdere uitwerking tot beleid in bijvoorbeeld programma's. De effecten die zich uiteindelijk in de praktijk voor zullen doen, moeten op basis van monitoring en evaluatie in beeld worden gebracht.

0.12 Monitoring en evaluatie van beleid

De wereld verandert continu en daarom moeten dus ook regelmatig de Omgevingswetinstrumenten herijkt worden. De gemeente Rijswijk ziet de omgevingsvisie en in het verlengde daarvan alle instrumenten als levende documenten. Er moet gecontroleerd worden of de gemeente nog op koers ligt, of er nieuwe ontwikkelingen zijn waar de gemeente rekening mee moeten houden, en of de ambities met de huidige aanpak wel worden behaald. De gemeente kiest voor een actualiseringscyclus van eens per twee jaar om de omgevingsvisie voldoende scherp en bij de tijd te houden. Er wordt gekozen voor deze korte cyclus omdat de Omgevingswet en bijbehorende instrumenten nieuw zijn. Op termijn wordt bekeken of de tijdsdoorloop van de cyclus moet worden verlengd.

Stap richting omgevingsvisie 2.0

Deze eerste omgevingsvisie voor de gemeente Rijswijk zet een stap richting volledige strategische beleidsintegratie. Het uiteindelijke doel is dat de omgevingsvisie de centrale plek wordt voor al het strategisch ruimtelijk beleid. Dat betekent dat er vanaf nu geen andere thematische visies meer als losstaand beleid worden vastgesteld. Vanzelfsprekend gaat de gemeente wel verder met het uitwerken van bepaalde thema's die integraal worden opgenomen in herzieningen van de omgevingsvisie. In de zogenaamde 1.0 versie van de omgevingsvisie zijn alle thema's in de leefomgeving en de verschillende (bestaande) beleidstrajecten en ontwikkelingen met elkaar verbonden. In de omgevingsvisie 2.0 wordt een volgende stap gezet in het integreren van nieuw strategisch fysiek beleid en de aangegeven thematische/gebiedsgerichte programma's. Er zijn een aantal thema's die nog een verdere discussie behoeven, alvorens daar een keuze over wordt gemaakt. Vanaf 2026 start de gemeente Rijswijk met de eerste actualisatieslag waar deze onderwerpen verder worden geïntegreerd in een volgende versie van onze omgevingsvisie (de zogenaamde versie 2.0).

1. De Omgevingsvisie en de rol van het plan-MER

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding voor het opstellen van de Omgevingsvisie en het bijbehorende plan-MER (milieueffectrapport).

1.1 Waarom een Omgevingsvisie en mer-procedure

Het opstellen van een omgevingsvisie wordt verplicht gesteld door de nieuwe Omgevingswet, welke op 1 januari 2024 is ingegaan. Dit betreft één integrale visie voor de fysieke leefomgeving voor het gehele gemeentelijk grondgebied. Een Omgevingsvisie is een wettelijk voorgeschreven plan en daardoor mogelijk plan-mer-plichtig² (artikel 16.34, eerste lid van de Omgevingswet). Dit is het geval als de Omgevingsvisie kaders stelt voor mer-(beoordelings)plichtige activiteiten (artikel 16.36 Omgevingswet), zoals de aanleg, wijziging of uitbreiding van een spoorweg. Voorgenoemde projecten zijn terug te vinden in kolom 1 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit. Ook dient een mer-procedure te worden doorlopen indien de in de Omgevingsvisie geschetste ontwikkelingen tot significante gevolgen kunnen leiden voor Natura 2000-gebieden waardoor een Passende beoordeling nodig is. Beide mogelijkheden zijn niet op voorhand uit te sluiten. Dit ten eerste omdat de Omgevingsvisie naar verwachting voorziet in de bouw van 10.000-11.000 woningen in het plangebied. Ondanks dat de woningen gefaseerd gerealiseerd worden, kan dit gezien worden als een stedelijk ontwikkelingsproject (categorie J11 uit bijlage V van het Omgevingsbesluit). Ten tweede is het niet uit te sluiten dat de Omgevingsvisie Rijswijk leidt tot significante effecten door stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden aan de kust van Zuid-Holland. Daarom is ook een Passende beoordeling opgesteld (zie hoofdstuk 8).

1.2 Doel en uitgangspunten plan-MER

Het is van belang om te weten dat er twee soorten milieueffectrapportages (MER) zijn: een project-MER en een plan-MER. Een PlanMER onderzoekt milieueffecten op hoofdlijnen, terwijl een projectMER milieueffecten op detailniveau onderzoekt per project. Een PlanMER wordt uitgevoerd bij beleidsplannen of programma's waar een kader wordt geschept voor toekomstige projecten. Omdat de omgevingsvisie kaderstellend is voor toekomstige projecten en ontwikkelingen in de gemeente Rijswijk, wordt er een PlanMER uitgevoerd.

Het doel van het plan-MER is het inzichtelijk maken van de effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving en in hoeverre de voorgestelde koers bijdraagt aan het halen van de gestelde ambities. Het plan-MER geeft de (milieu-)informatie die nodig is om een besluit te nemen over de vaststelling van de Omgevingsvisie. Een besluit waarbij de milieubelangen op basis van het plan-MER volwaardig zijn meegewogen. De uitgangspunten van dit plan-MER zijn als volgt:

- Het plan-MER en de Passende beoordeling sluiten aan op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. De effectbeoordeling is kwalitatief van aard. Voor de speerpunten waar acties (in relatieve zin) concreter zijn, is daarbij in de effectbeoordeling in het plan-MER ook op aangesloten

² In een aantal gevallen is het mogelijk om eerst een plan-mer-beoordeling te doen. Hieruit blijkt of het plan of programma aanzienlijke milieueffecten heeft. Als dat niet het geval is, kan een plan-milieueffectrapportage achterwege blijven. Een plan-mer-beoordeling is mogelijk als:

- Het om een kleine wijziging van een plan of programma gaat
- Het plan betrekking heeft op een klein gebied op lokaal niveau
- Het plan het kader vormt voor projecten die niet in bijlage V bij het Omgevingsbesluit zijn opgenomen maar die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben

- De Omgevingsvisie is een integrale lange termijn ontwikkelkoers. Bestaand beleid en toekomstige plannen en programma's moeten passen en bijdragen aan dit integrale toekomst beeld. Het doel van de mer-procedure is om de onderlinge strijdigheid of synergie tussen de ambities in de voorgestelde koers te onderzoeken en in beeld te brengen. Dit kan echter niet los gezien worden van de verdere uitwerking waarvoor de Omgevingsvisie het kader vormt. Daarom omvat het plan-MER een doorkijk in hoeverre ambities ook daadwerkelijk behaald kunnen worden (doelbereik). In het verlengde hiervan geeft het plan-MER ook aanbevelingen voor de verdere uitwerking. Deze aanbevelingen helpen dus om de gestelde ambities in de Omgevingsvisie ook daadwerkelijk te behalen
- De Omgevingsvisie richt zich op de periode tot 2050. Het plan-MER sluit daarop aan
- In het plan-MER is niet alleen gekeken naar de 'traditionele' milieuthema's, maar ook naar andere thema's binnen de fysieke leefomgeving, zoals de Omgevingswet voorstaat. Zo wordt integraal gekeken naar de effecten van onder andere klimaatadaptatie, energietransitie, gezondheid en veiligheid. Het meenemen van deze thema's zorgt voor een vernieuwende mer-aanpak waarbij je het MER ook wel Omgevingseffectrapportage (OER) kunt noemen, omdat het uitgangspunt niet alleen is om de milieueffecten in beeld te brengen, maar om de omgeving integraal te benaderen

1.3 Besluitvorming over dit plan-MER en de Omgevingsvisie

Dit plan-MER wordt tegelijk met de Ontwerp Omgevingsvisie 6 weken ter inzage gelegd. Eenieder mag dan zienswijzen indienen op de Ontwerp Omgevingsvisie en het plan-MER. De Commissie mer geeft in dezelfde periode een advies over het plan-MER met als belangrijkste toets of voldoende (milieu)informatie aanwezig is om een besluit over de Omgevingsvisie te kunnen nemen. De zienswijzen en het advies van de Commissie mer kunnen aanleiding geven tot het bijstellen van de Ontwerp Omgevingsvisie.

1.4 Leeswijzer

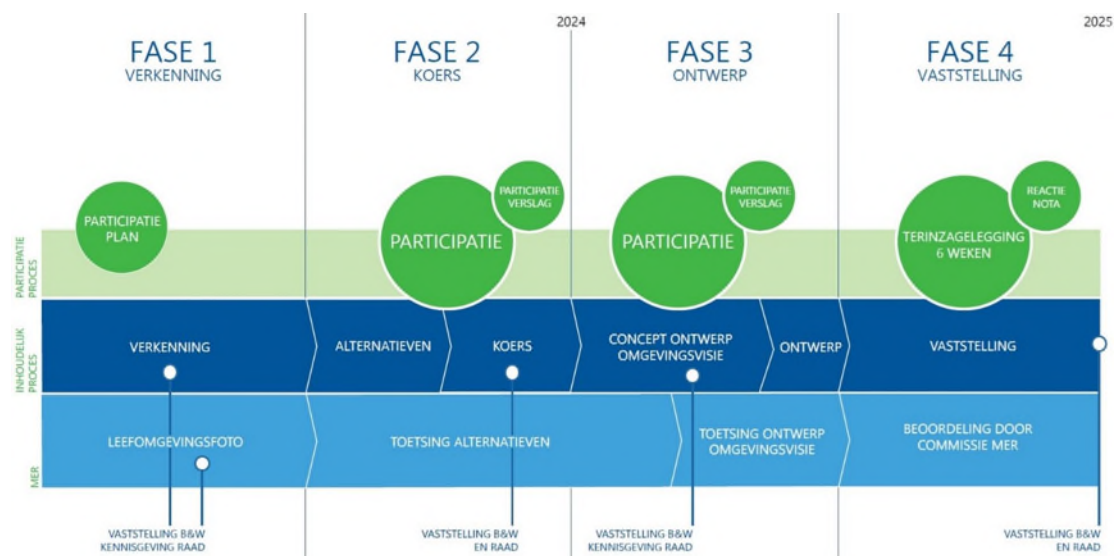
In het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 2, staat een beschrijving van het proces van totstandkoming van de Omgevingsvisie en de manier waarop de gemeente uitwerking wil geven aan de voorgestelde integrale ontwikkelkoers. Hoofdstuk 3 beschrijft alle stappen van het MER, van het beoordelingskader tot afronden van het plan-MER. Hoofdstuk 4 beschrijft wat de effecten zijn van de alternatieven: de ontwikkelrichtingen. Hoofdstuk 5 beschrijft wat de effecten zijn op de leefomgeving als gevolg van de Omgevingsvisie. Hoofdstuk 6 gaat in op de synergie en strijdigheden tussen de gestelde ambities in de Omgevingsvisie. In hoofdstuk 7 wordt het doelbereik van de ambities beschreven. Hoofdstuk 8 beschrijft de Passende beoordeling van Natura 2000-gebieden. Hoofdstuk 9 bestaat uit de conclusies en aanbevelingen en in hoofdstuk 10 wordt ingegaan op leemten in kennis en de manier waarop gemonitord wordt.

2. Beschrijving Omgevingsvisie

Dit hoofdstuk legt ten eerste verslag van het proces voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Daarnaast zal in paragraaf 2.2 uiteen worden gezet op welke manier de gemeente Rijswijk uitwerking geeft aan de gewenste ontwikkelkoers in de Omgevingsvisie.

2.1 Proces tot nu toe: totstandkoming Omgevingsvisie

Sinds 2023 heeft de gemeente Rijswijk verschillende fasen doorlopen om tot een Omgevingsvisie te komen. Hierbij dachten bewoners, partners en ondernemers in Rijswijk mee over de richting van de Omgevingsvisie. Het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt inzichtelijk gemaakt in figuur 2.1.



Figuur 2.1 Stappenplan (Omgevingsvisie Rijswijk concept-ontwerp september 2024)

De gemeente is begonnen met een ‘verkenning’ van de huidige staat van de gemeente. Het bestaande beleid was hiervoor belangrijke input, aangevuld met geografische en andere data, actuele trends en ontwikkelingen en de inbreng vanuit alle vakgebieden binnen de gemeente. Gelijktijdig is in deze fase de Leefomgevingsfoto opgesteld. Dit is een inventarisatie van de ‘huidige situatie en autonome ontwikkelingen’ (zie bijlage 2 van dit plan-MER).

In de volgende fase heeft de gemeente Rijswijk haar koers (visie) voor de toekomst bepaald. Met de informatie en aandachtspunten uit de verkenning zijn alternatieve ontwikkelrichtingen bepaald. Deze zijn vervolgens getoetst op milieueffecten (zie hoofdstuk 5 van dit plan-MER). Daarnaast heeft de gemeente Rijswijk inwoners, organisaties en experts laten meedenken. Op basis van alle input is de voorkeur geformuleerd: “welke kant willen we als Rijswijk op?”. Hierin komen de kwaliteiten, aandachtspunten en ambities van de gemeente Rijswijk samen. Deze visie op de toekomst van Rijswijk is vervolgens verder uitgewerkt per thema en per deelgebied binnen de gemeente.

De versie van de Omgevingsvisie waarop het plan-MER is gebaseerd, is de concept-ontwerp-Omgevingsvisie. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van het proces dat de Omgevingsvisie heeft doorlopen voor totstandkoming.

Tabel 2.1 Proces totstandkoming van de Omgevingsvisie

Toelichting		Producten
Stap 1	• Collegebesluit Verkenning Omgevingsvisie, Leefomgevingsfoto Plan-MER Omgevingsvisie, Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en participatie en communicatieplan	• Verkenning-Omgevingsvisie • Leefomgevingsfoto Plan-MER Omgevingsvisie • Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) • Participatie en communicatieplan
Stap 2	• Uitwerken thematische programma's en Koersgebieden • Collegebesluit concept ontwerp Omgevingsvisie (publieksversie/samenvatting) ,	• Voorontwerp-Omgevingsvisie • Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) • Participatiedocument
Stap 3	• Opstellen MER-rapport • Raadplegen partners in de regio • Advies commissie mer • Opstellen ontwerpbesluit Omgevingsvisie	• MER-rapport • Advies commissie mer • Ontwerp Omgevingsvisie • Ontwerpbesluit Omgevingsvisie
Stap 4	• Ontwerpbesluit omgevingsvisie inclusief MER-rapport • Ter inzage periode • Definitief besluit Omgevingsvisie • Digitaliseren Omgevingsvisie	• Ontwerpbesluit • Zienswijzen • Definitief besluit

2.1.1 Zienswijzen Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)

Een eerste stap die is gezet in de mer-procedure is het opstellen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). In de NRD is beschreven hoe de MER van de Omgevingsvisie tot stand komt, welke onderwerpen worden onderzocht, hoe deze worden onderzocht en hoe de resultaten worden beoordeeld. Vervolgens worden in de NRD de stappen van de mer-procedure uiteengezet. Zo wordt uitgelegd wat de Huidige Situatie en Autonome Ontwikkeling (HSAO), effectbeoordeling en doelbereik is, en wat synergie en strijdigheden in het MER zijn. Ook zijn de indicatoren waarop getoetst wordt gepresenteerd.

De NRD heeft van 6 juli tot 31 augustus 2023 voor een ieder ter inzage gelegen. Naar aanleiding hiervan zijn elf zienswijzen binnengekomen. De gemeente Rijswijk heeft een [nota van zienswijzen](#) opgesteld waarin op elke zienswijze wordt geantwoord en wat dit betekent voor het plan-MER. Een aantal zienswijzen is meegenomen in dit plan-MER. Veelal gaat het om een verduidelijking.

2.2 Uitwerking Omgevingsvisie

Er worden in de Omgevingsvisie van Rijswijk drie kernambities genoemd: 'Gezonde buitenplaats voor iedereen', 'Groene stad voor nu en later' en 'Creatieve werkplaats voor de regio'.

De kernambities zijn eerst thematisch uitgewerkt in negen thema's. Vervolgens zijn deze thema's uitgewerkt per deelgebied.



Figuur 2.2 Kernambities voor Rijswijk in 2050 (concept-ontwerp Omgevingsvisie Rijswijk, september 2024)

Hieronder worden de drie kernambities toegelicht, zoals deze staan in de Omgevingsvisie (bron: concept-ontwerp Omgevingsvisie Rijswijk, september 2024).

Kernambitie: Gezonde buitenplaats voor iedereen

Rijswijk is in 2050 een gezonde buitenplaats voor iedereen. Ooit was dit de plek waar de adel, regenten en rijke kooplieden uit Den Haag vanwege het fraaie landschap op de strandwal en de gezonde lucht hun buitenplaatsen vestigden. In 2050 is Rijswijk uitgegroeid tot een gezond 'buiten' met plaats voor iedereen. Het 'buiten' zie je terug in het enorm groene karakter van de stad. 'Voor iedereen' betekent dat in Rijswijk het voor alle verschillende doelgroepen mogelijk is om een geschikte en betaalbare woonruimte te vinden en te wonen, werken en recreëren in een prettige en gezonde leefomgeving.

Ook kwetsbare Rijswijkers hebben de mogelijkheid om in de stad te (blijven) wonen door een woon- en zorgaanbod dat aansluit op de vraag van de (toekomstige) inwoners.

Bij de groei van de stad stond en staat altijd de brede welvaart centraal. Rijswijk heeft in 2050 veilige en leefbare wijken waar inwoners zich prettig en voor elkaar verantwoordelijk voelen. Daarbij hebben alle Rijswijkers in hun directe omgeving voldoende en goed toegankelijke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken. De openbare ruimte is zo ingericht dat ook mensen met een beperking zich zelfstandig kunnen verplaatsen.

De afgelopen jaren heeft de gemeente, binnen de mogelijkheden in een drukke en groeiende stedelijke regio, zich ook sterk ingezet voor een veilige en gezonde leefomgeving.

Door verschillende maatregelen en de grotere rol voor schone vormen van mobiliteit en bouw is de gezondheidsschade door luchtvervuiling en geluidhinder zo veel mogelijk beperkt.

Tegelijk stimuleert de inrichting van de leefomgeving iedereen tot een gezonde leefstijl, beweging en ontmoeting.

Kernambitie: Groene stad voor nu en later

Met het oog op de brede welvaart is Rijswijk een groene stad voor nu en later. Rijswijk was lang alleen een groen dorp. Die identiteit heeft het dankzij Oud-Rijswijk en de landgoederenzone nog steeds. Daar is na de Tweede Wereldoorlog een heel eigen stadse identiteit aan toegevoegd. Belangrijk onderdeel zijn ook de grote stadsparken aan de andere kant van de A4. In 2050 zijn deze parken (stadsparkzone) en de landgoederenzone nog altijd de 'groene longen' van de stad. De verschillende groene netwerken daartussen maken Rijswijk extra groen tot diep in de haarvaten van wijken en buurten. Door het natuurinclusief bouwen en inrichten van buitenruimtes (zo veel mogelijk rekening houdend met natuurwaarden) zijn de groen kwaliteit en biodiversiteit (variatie in plant- en diersoorten) aanzienlijk verbeterd. Hierdoor is Rijswijk een goed functionerende stadsbiotoop: een stad waar mensen, planten en dieren een thuis hebben.

De rijke geschiedenis van Rijswijk, van de eeuwenoude buitenplaatsen tot de moderne stedenbouw, is bepalend voor de identiteit van Rijswijk. Het Rijswijkse erfgoed heeft de gemeente beter toegankelijk en beleefbaar gemaakt. Nieuwe ontwikkelingen heeft de gemeente bovendien zorgvuldig ingepast in de ruimtelijke structuur van de stad: binnen bestaand bebouwd gebied (om hun groen en erfgoed te sparen) en met stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit (waaronder hoogbouw) die bijdraagt aan de betekenis van de plek.

In 2050 is Rijswijk klimaatbestendig: de leefomgeving van Rijswijk is goed bestand tegen lokale weersextremen, zoals hittestress en droogte maar ook langdurige en zware regenval. Dat heeft de gemeente gedaan door de inrichting van de buitenruimte en alle nieuwe (her)bouwontwikkelingen daarop aan te passen. Waar vernieuwende oplossingen zich aandienen heeft de gemeente die ingezet. Tegelijk draagt de gemeente bij aan het tegengaan van klimaatverandering: in 2050 is Rijswijk klimaatneutraal. Dat realiseert de gemeente door het verkleinen van de energiebehoefte en een overgang van fossiele naar duurzame (hernieuwbare) bronnen van warmte en energie. Zo is de gebouwde omgeving in Rijswijk aardgasvrij, zijn grote delen van de stad aangesloten op een warmtenet en wekt de gemeente duurzame elektriciteit op passend binnen de compacte stad. In deze energietransitie heeft de gemeente de regie genomen en gezorgd dat iedereen mee kan doen.

Kernambitie: Creatieve werkplaats voor de regio

Rijswijk is in 2050 een 'creatieve werkplaats voor de regio'. Hier worden innovaties uit de 'kennisas' Leiden-Delft in de praktijk toegepast, en vinden mensen een baan die bij hen past. Rijswijk heeft een belangrijke economische functie, niet alleen voor inwoners van de stad maar voor de hele regio. De werklocaties in Rijswijk huisvesten verschillende soorten bedrijven en daarmee banen, met de nadruk op innovatie, techniek en energie.

Samen met bedrijven, kennisinstellingen en onderwijs heeft de gemeente de krachten gebundeld om met de toepassing van kennis en slimme technieken de verschuiving naar duurzame warmte en energie te realiseren en kansen te zoeken voor circulariteit. 'De Plaspoelpolder heeft een unieke positie als broedplaats voor toegepaste innovatie, die de gemeente heeft versterkt door de doorontwikkeling van de campus Kessler Park / At the Park in combinatie met het middengebied met (uitvoerende) bedrijvigheid gekoppeld aan een duurzaam werk-, verblijfs- en woonklimaat.

Rijswijk heeft in 2050 zijn strategische economische positie kunnen behouden en versterkt, mede door de strategische ligging in de regio, uitstekende bereikbaarheid. De gemeente heeft de kwaliteit van Rijswijk als aantrekkelijke woon- en werkstad kunnen behouden doordat de gemeente de Rijswijkse mobiliteit toekomstbestendig heeft gemaakt. Zo is het aantrekkelijk geworden om vervoermiddelen te gebruiken die schoon zijn en weinig ruimte innemen. Er worden allerlei (gebiedsgerichte) maatregelen genomen volgens het 'STOMP-principe' (Stappen – Trappen – Openbaar vervoer – 'Mobiliteit als dienst' – Privéauto). In dat principe krijgen de meer duurzame vormen van mobiliteit meer nadruk dan de minder duurzame vormen. Dat past bij een compacte stad. Zo staat de mens centraal. Het gevolg is dat veel Rijswijkers ervoor kiezen om te lopen, te fietsen, het openbaar vervoer en andere collectieve vormen van vervoer te gebruiken. Dit is ook dankzij het nieuwe station RijswijkBuiten en de opwaardering van station Rijswijk. Omdat er meer mensen rondom de stations wonen, stoppen er ook meer treinen. Daardoor heeft de gemeente negatieve effecten (vastlopen van wegen, overlast, gezondheidsschade, ongevallen) zo veel mogelijk voorkomen, en meer ruimte overgehouden om de stad te vergroenen. Dit heeft bijgedragen aan een brede welvaart.

2.2.1 Thematische uitwerking van integrale ontwikkeloers

In de Omgevingsvisie gebruikt de gemeente een negental thema's waarin de integrale ontwikkeloers uiteen wordt gezet. Per thema geeft de gemeente Rijswijk aan welke inspanningen zij zullen leveren en hoe deze inspanningen zich verhouden met andere thema's. Doel hierbij is het bedenken van slimme oplossingen voor potentieel conflicterende ruimteclaims. De thema's die worden behandeld zijn:

- Passend woon- en zorgaanbod
- Gezonde leefomgeving
- Leefbare en veilige wijken
- Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit
- Groene stadsbiotoop
- Klimaatbestendige leefomgeving
- Duurzame energievoorziening
- Innovatieve economie
- Goede bereikbaarheid

Tabel 2.2 Alle ambities met doelen en uitgangspunten uit de omgevingsvisie

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
Passend woon- en zorgaanbod	Een gezonde buitenplaats voor iedereen: voor verschillende doelgroepen een geschikte en betaalbare woonruimte. Precieze gewenste differentiatie uitgewerkt in de Woonvisie;	Uitvoering van Woningbouwprogramma van circa 10.000-11.000 woningen tot 2040, met focus op binnenstedelijk verdichten en transformatie (nabij OV-knooppunten); Realiseren van verschillende woonmilieus, met bijzondere inzet op betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en toevoegen sociale huurwoningen, met als doel 30% sociaal in de totale woningvoorraad; Realiseren van woonruimten voor doelgroepen met een zorgbehoefte of andere specifieke huisvestingsbehoefte, met toegang tot de juiste

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
	Aandacht voor doelgroepen met een specifieke huisvestingsbehoefte, zoals mensen met een zorgbehoefte of urgent woningzoekenden. Verder uitgewerkt in de regionale en lokale woonzorgvisie.	voorzieningen en ondersteuning. Focus op sociale huurwoningen, geclusterde/collectieve woonvormen en zorgwoningen, en tijdelijke huisvesting; Nieuwbouw: toegankelijk (onbeperkt meedoen), aanpasbaar en levensloopbestendig. Nieuwbouw: een derde door woningcorporaties. Werken aan meer regulering binnen de volkshuisvesting van Rijswijk, onder andere opkoopbescherming en zelfbewoningsplicht.
Gezonde leefomgeving	Gezondheidsbescherming: een schone, veilige en gezonde leefomgeving waarbij gezondheidsschade door milieufactoren – binnen de gemeentelijke mogelijkheden in een groeiende stedelijke regio – zoveel mogelijk worden beperkt; Gezondheidsbevordering: een gezond ingerichte leefomgeving, waarin een gezonde leefstijl – ook van kwetsbare groepen – zoveel als mogelijk wordt bevorderd.	Werken aan het verminderen van gezondheidsschade door milieufactoren zoveel mogelijk te beperken. Wettelijk vastgestelde kwaliteitseisen vormen het minimale niveau voor de gemeente, maar waar mogelijk streven wij naar verbetering van de milieukwaliteit. Gebruikmakend van de ketenbenadering: aanpak bij de bron in eerste plaats, vervolgens maatregelen in overdrachtsgebied en bij de ontvanger. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is hier aandacht voor; Uitgaand van gebiedsgericht milieubeleid: de milieukwaliteit moet passend zijn voor de functie van dat gebied. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is hier aandacht voor. Werken aan een leefomgeving die mensen stimuleert om te bewegen, sporten, spelen en uitnodigt tot ontmoeten en contact: Aantrekkelijke (veilig, groen, gevarieerd, beweegvriendelijk) en toegankelijke openbare ruimten; Bereikbare en toegankelijke (zorg)voorzieningen, ontmoetingsplekken, aanbod sport & cultuur; Schone en gezonde vormen van mobiliteit: lopen, fietsen en openbaar vervoer stimuleren; Gezonde en duurzame woningen; Aandacht voor de (mogelijke) gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress. Bij het werken aan gezondheidsbescherming- en bevordering is er speciale aandacht voor de behoefte van kwetsbare doelgroepen.
Leefbare en veilige wijken		Bewaken van de fysieke veiligheid door maatregelen in bouwwerken en de leefomgeving

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit	Leefbare en veilige wijken, waarin: de fysieke en sociale veiligheid gewaarborgd is.	die bescherming bieden (en zo nodig vluchtmogelijkheden) en snel/effectief handelen van hulpdiensten mogelijk maken; Bewaken van de sociale veiligheid door gebouwen en de leefomgeving dusdanig in te richten dat bewoners en bezoekers zich veilig voelen;
	Leefbare en veilige wijken, waarin: inwoners betrokken zijn bij elkaar, verbonden zijn met de wijk en samen zorgdragen voor een prettige woonomgeving.	Stimuleren om inwoners naar vermogen actief te laten deelnemen aan het maatschappelijk leven. Focus op het bevorderen van de 'eigen kracht' van inwoners en ondersteuning waar nodig, met extra aandacht voor kwetsbare mensen; Focus op voldoende aanbod van maatschappelijke voorzieningen: zorg, onderwijs, cultuur, sport, et cetera en ontmoetingsplekken in de directe omgeving van inwoners. Eventueel multifunctioneel georganiseerd. Hierbij het is belangrijk dat het aantal voorzieningen meegroeit met het groeiend aantal inwoners in Rijswijk; Focus op een goede toegankelijkheid van voorzieningen en de openbare ruimte voor mensen die minder goed ter been zijn.
	Behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk, uitgewerkt in de Erfgoednota Rijswijk; Op orde brengen van de achterstanden op het gebied van beheer, onderhoud en ontsluiting van het erfgoed, maar ook het op orde brengen van de kennis, archief- en beeldbronnen; Archeologie en erfgoed/monumentenzorg toegankelijk en relevant maken voor een breder publiek,	Cultuurhistorische waarden meewegen bij omgevingsvergunningen en in ruimtelijke plannen. De benodigde onderzoeken worden uitgevoerd en de nieuwe Adviescommissie ruimtelijke kwaliteit wordt betrokken; Gemeentelijke focus ligt op het aanwijzen en beschermen van met name naoorlogse erfgoed (monumenten en beeldbepalend erfgoed) en enkele oudere stads- en dorpsgezichten. De samenwerking met de provincie richt zich op het verder ontwikkelen van erfgoedwaarden in de provinciale Erfgoedlijnen. Wens is om een erfgoedfunctie toe te kennen in het omgevingsplan; Monumenten verduurzamen, afhankelijk van de unieke waarden van het gebouw, de technische staat en het belang voor de omgeving, aan de hand van (energiebesparende) maatregelen; Archeologie: binnen wettelijke kaders archeologie proactief een centrale plaats geven bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast opgravingsbevoegdheid behouden en het archeologisch onderzoek in eigen beheer te houden; Monumentenzorg: bij vergunningaanvragen voor ingrepen in beschermde monumenten en gebieden

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
Groene stadsbiotoop	inclusief de integratie van erfgoedparticipatie volgens het Verdrag van Faro.	met cultuurhistorische waarden de bouw-, architectuur- en cultuurhistorische waarden bepalen. Daarmee kunnen voorwaarden gesteld worden aan de vergunning;
	Het behouden en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in samenhang met onze verdichtingsopgave.	In stand houden, met het juiste onderhoud, van het openbaar groen in Rijswijk dat een grote rol heeft gespeeld in de naoorlogse stedenbouwkundige aanleg van de stad;
		Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten passen binnen de ruimtelijke/ stedenbouwkundige en functionele structuur van Rijswijk. Op een aantal locaties is er ruimte voor grotere bouwhoogten (daarbuiten geldt: nee, tenzij..), mits wordt voldaan aan een aantal criteria.
		Met een integrale aanpak pakken we wenselijke nieuwe ontwikkelingen op en voegen we kwaliteit toe aan de fysieke leefomgeving.
	Rijswijkse groen verder ontwikkelen en het versterken van de vier groensferen , met gevarieerd groen van hoge kwaliteit met voldoende biodiversiteit en belevingswaarde.	Uitvoering geven aan het Uitvoeringsprogramma Landgoederenzone, zodat de groenkwaliteit past bij de sfeer van de Landgoederenzone (natuur, cultuur en recreatie) als onderdeel van de NPHD;
	De aangewezen Landgoederenzone en Stadsparkzone zijn ook in de toekomst de 'groene longen' van Rijswijk';	Uitvoering geven aan de ontwikkeling van de Stadsparkzone als een veelzijdig park met groene uitlopers richting de stad, als onderdeel van de Zweth-Vlietzone. Inclusief verbetering van de verblijfskwaliteit en natuurwaarden;
	Realisatie van een groenstructuur die de aanwezige groengebieden aan elkaar verbindt en waarbij het groen tot diep in de haarvaten van de buurten en wijken reikt;	Uitvoering geven aan de groenstructuur door bestaande groenverbindingen te versterken en ontbrekende schakels in te vullen:
	Rijswijk als goed functionerende 'stadsbiotoop': een stad waar mensen, planten en dieren een thuis hebben en zich thuis voelen;	Natuurverbindingen door de stad, met name tussen de Landgoederen- en Stadsparkzone.
	Een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie en gezondheidsbevordering	Boomstructuren langs wegen, straten en lanen in Rijswijk; Recreatieve groene verbindingen tussen de Landgoederen en Stadsparkzone; netwerk van

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
		doorgaande paadjes door het groen (wijkgroen verbinden); Aandacht voor natuurinclusiviteit bij alle vormen van herinrichting, renovatie en nieuwbouw (van openbare ruimte en gebouwen), door actief te zoeken naar ruimte voor groenrealisatie- of verbetering; Doelsoorten- en biotopen voor Rijswijk worden bepaald, zodat steeds geschikte biotopen worden gerealiseerd. Daarnaast wordt een handreiking opgesteld voor biodiversiteitsverbetering.
Klimaatbestendige leefomgeving	In 2050 als gemeente klimaatbestendig zijn door middel van adaptatie. Dit betekent dat we onze leefomgeving zo inrichten dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, droogte en wateroverlast;	Bij nieuwbouw en gebiedsontwikkeling hanteren van een minimaal BREEAM Good score, aangevuld met Innovatiescore. En integratie van het Convenant Bouwen Adaptief en Landelijke Maatlaet in alle ruimtelijke projecten;
	Zeven ambities voor de periode 2023-2030, bekend als de Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering (RAAK).	Klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte door meer schaduwrijke plekken te creëren en stedelijke gebieden te vergroenen. Daarnaast streven naar een robuust watersysteem met ruimte voor infiltratie en opvang van water
		Balans tussen water vasthouden, bergen en afvoeren – Hoogheemraadschap;
		Lokaal Hitteplan tegen hittestress (focus op stedelijke gebieden, zoals de Stadsas);
		Bewustwording en actie richting de inwoners en ondernemers d.m.v. Steenbreek Rijswijk;
		Water en bodem sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen;
		Preventieve maatregelen om bodemdaling te voorkomen;
		Verbetering van de waterkwaliteit volgens de KRW – Hoogheemraadschap
	Terugbrengen van de energiebehoefte, door energiebesparende maatregelen. Doel is	Uitvoering geven aan RAAK: Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering
		Ondersteunen bij energiebesparende maatregelen: van kleine maatregelen (radiatorfolie, brievenbusborstel) tot aan grote maatregelen zoals het isoleren van woningen – rekening houdend met

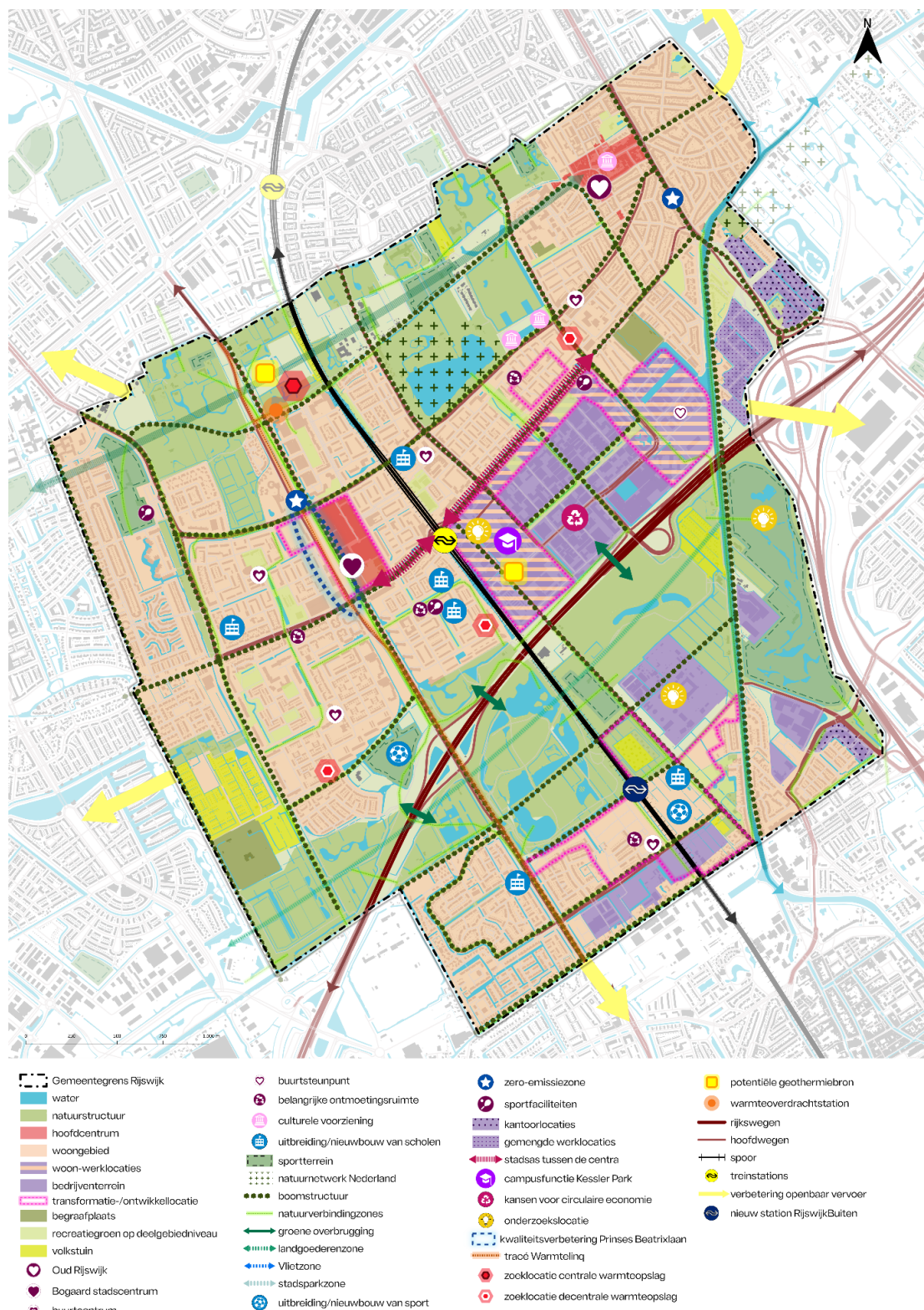
Ambitie	Doel	Uitgangspunt
Duurzame energievoorziening	bewustwording vergroten over het energiegebruik en het verduurzamen van bestaande woningen tot minimaal energielabel C in 2050. Voor kantoorgebouwen geldt minimaal energielabel C vanaf 2030;	voldoende ventilatie voor een gezond binnenklimaat in alle seizoenen;
	Overstap naar duurzame warmtevoorziening voor gebouwen (volledig aardgasvrij) in 2050,	Er geldt een wijkgerichte aanpak, waarbij telkens ook oog is voor meekoppelkansen bij de herinrichting van de openbare ruimte en aanpassing van gebouwen (klimaatadaptatie):
	Toewerken naar minimaal 30% duurzame opwekking van het totale gemeentelijke energieverbruik in 2035.	
		Aansluiting op een warmtenet is in veel wijken de maatschappelijk voordeligste manier om aardgasvrij te worden. Hier zoveel mogelijk woningen laten aansluiten op een warmtenet;
		Voor de andere wijken kijken welke warmtealternatieven voor handen zijn, dit is maatwerk;
		Bij nieuwbouw inzetten op bodemenergiesystemen. Bodemenergieplannen;
		Regionale afspraken over de lokale inzet van duurzame warmte via WarmtelinQ en geothermie. Voorkeur voor mogelijk maken hoge temperatuur opslag → pilot.
Innovatieve economie		Grootschalige duurzame opweklocaties zijn niet mogelijk door de hoge mate van verstedelijking. Daarom stevige inzet op zonne-energie op daken (min 40% van het geschikte dakoppervlak) en optioneel parkeerplaatsen in stedelijk gebied. Energieopwekking in het landschap of op het water heeft niet de voorkeur;
	Inwoners in (de regio van) Rijswijk kunnen werken in een	Inpassing van nieuwe lokale netwerken voor energie, zodat het elektriciteitsnet kan worden uitgebreid met nieuwe kabels en onderstations. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het toekomstige elektriciteitsinfrastructuur en wordt gestuurd op inpassende oplossingen.
		Krachten bundelen met bedrijven en kennisinstellingen om een verschuiving naar

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
	baan die bij hen past. Koesteren van de al aanwezige diversiteit aan bedrijven/werkgelegenheid en versterken van de sectoren gericht op innovatie, techniek en energie;	duurzame warmte en energie te realiseren. En ook zoeken naar koppelkansen op gebied van circulariteit en kringlooeconomie;
	Aan de hand van de vier pijlers uit de Economische visie inzetten op toekomstbestendige werklocaties en winkelgebieden (retail en horeca);	Focus op het bieden van ruimte voor midden- en kleinbedrijf (mkb) en 'startups' die willen doorgroeien tot 'scale-ups'. Er is geen ruimte voor nieuwe écht grote ruimtevragers in Rijswijk. Wel is ruimte nodig voor de circulaire economie en de energietransitie;
	Retail- en horecabeleid uitgewerkt in een toekomstperspectief per centrumgebied. Doelen: - bieden van een zo compleet en divers mogelijk voorzieningenaanbod in hoofdcentra; -toewerken naar levendige en aantrekkelijke buurtcentra voor dagelijkse boodschappen; -realiseren aantrekkelijk en dynamisch ondernemersklimaat; -benutten van locaties voor horeca als ondersteunende rol of als zelfstandige kracht	Per werklocatie is een profiel en ontwikkelrichting uitgewerkt. In het algemeen inzet op vitale en toekomstbestendige werklocaties die ruimte bieden voor ondernemen (op gebied van brede welvaart) en werkgelegenheid genereren. Uitgangspunt is dat elke woning vraagt om 20m2 bedrijvigheid;
		De ruimte voor werken op werklocaties blijft behouden. Focus ligt op het nóg beter benutten van de bestaande werklocaties: dubbel ruimtegebruik, alleen de juiste functies toestaan, beeldkwaliteit. Specifiek extra bescherming voor zwaardere bedrijfsactiviteiten en watergebonden bedrijvigheid;
		Plaspoelpolder is belangrijke economische motor: handhaven van de gebiedsindeling uit het Addendum op de Toekomstvisie. Golfbaanterrein is potentiële uitbreidingslocatie voor circulaire economie en zwaardere/watergebonden bedrijvigheid Tot slot TNO-locatie als onderzoekslocatie;
		Plaspoelpolder is belangrijke economische motor: handhaven van de gebiedsindeling uit het

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
Goede bereikbaarheid		Addendum op de Toekomstvisie. Golfbaanterrein is potentiële uitbreidingslocatie voor circulaire economie en zwaardere/watergebonden bedrijvigheid Tot slot TNO-locatie als onderzoekslocatie;
		Nieuwe hotels zijn niet gewenst.
	Toewerken naar een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in een stad die groeit;	Uitvoering geven aan de zeven strategische keuzes in een gebiedsgerichte benadering:
	Focus op vervoermiddelen die schoon zijn, weinig ruimte innemen, veiliger zijn en minder schadelijke effecten op gezondheid hebben → uitgewerkt in zeven strategische keuzes en 'STOMP-principe';	Nabijheid: kortere reisafstanden door meer functies in een gebied toe te staan;
	Toewerken naar een integraal mobiliteitsnetwerk (hoofd, stedelijk en basis) voor geheel Rijswijk, door diverse maatregelen op netwerkniveau.	Ruimte: in verdichte gebieden focus op vervoer met laag ruimtegebruik en vervuiling;
		Doorstroming: prioritering en voorrang uitwerken volgens de netwerkopbouw en STOMP;
		Keuzevrijheid: keuze voor vervoersmiddel(en) dat het beste past bij de reis;
		Veiligheid: maatregelen op ongelukken te voorkomen;
		Leefbaarheid: openbare ruimte zo ingericht dat het past bij het gebruik
		Gezondheid: stimuleren van lopen, fietsen en emissieloze mobiliteit.
		Uitvoering geven aan de maatregelen op netwerkniveau: -voorrangsbepaling op kruisingen: voorrang voor schoon, veilig en ruimte-efficiënt; - hoofdautonetwerk blijft een belangrijke ruggengraat: hier voorrang voor auto's en 50 km/u; -striktere parkeernormen en inzet op STOMP bij gebiedsontwikkelingen; -sterke inzet op verbetering van het openbaar vervoer → ov-verbindingen uitbreiden en intensiveren, aantal routes doorontwikkelen tot HOV-lijn, verbetering voor-/natransport; -realisatie van mobiliteitshubs, gekoppeld aan ov-netwerk en met de juiste

Ambitie	Doel	Uitgangspunt
		voorzieningen; -uitvoering geven aan het Fietsplan → realisatie gewenst fietsnetwerk; -verbetering looproutes, met name rondom scholen, winkelcentra en stations; -zorgdragen voor een fijnmazig langzaam verkeer netwerk – aantrekkelijk en veilig. Focus op verbetering langzaam verkeersbewegingen rondom drukke wegen.

Een overzicht van de thema's en de bijbehorende beleidsuitspraken zijn te vinden in [bijlage 2a](#) van dit plan-MER. Figuur 2.3 toont de integrale omgevingsvisiekaart.



Figuur 2.3 Kernambities Integrale omgevingsvisiekaart Rijswijk (concept-ontwerp omgevingsvisie, september 2024)

2.2.2 Gebiedsuitwerking

Naast de thematische uitwerking van ambities, is er ook een gebiedsuitwerking gemaakt. In de Omgevingsvisie worden de volgende vijf deelgebieden binnen Rijswijk onderscheiden:

1. Oud Rijswijk
2. Bogaard stadscentrum
3. Woongebieden
4. Werkgebieden (en werk-woongebieden)
5. Groenzones.

3. Stappen: van beoordelingskader tot afronden plan-MER

In het plan-MER is beoordeeld wat de effecten op hoofdlijnen zijn. De effecten in dit plan-MER zijn beschreven door aan te geven wat de invloed van de speerpunten en acties op het kwaliteitsniveau van de indicator is. Het kan ook gezien worden als kans voor positieve effecten en risico's op negatieve effecten. Deze risico's en sterkten zijn in beeld gebracht met kwalitatieve inschattingen van experts.

Dit plan-MER is opgesteld in de volgende 5 stappen:

1. Vaststellen beoordelingskader
2. Beschrijven en beoordelen van huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)
3. Effectbeoordeling van de alternatieven ('ontwikkelrichtingen').
4. Bepalen relatie ambities omgevingsvisie en indicatoren MER
5. Effectbeoordeling en (b) Passende beoordeling (Omgevingswet)
6. Afronden plan-MER

3.1 Stap 1: Vaststellen beoordelingskader

Als eerste stap is het beoordelingskader opgesteld. In het beoordelingskader staan per thema enkele indicatoren waarop de effecten van de Omgevingsvisie worden beoordeeld. Van iedere indicator is beschreven met behulp van welk criterium het effect wordt bepaald. In de volgende tabel is het beoordelingskader te zien.

Tabel 3.1 Beoordelingskader effectbeoordeling

Thema	Indicator
Aantrekkelijk en gezond Rijswijk	Luchtkwaliteit
	Geluid
	Omgevingsveiligheid
	Stimuleren van sporten en bewegen
Groen en natuurlijk Rijswijk	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden
	Natura 2000
	Natuurnetwerk Nederland (NNN)
	Waterkwaliteit
	Waterkwantiteit
	Bodemkwaliteit
	Bodemdaling

Thema	Indicator
Ondernemend en beleefbaar Rijswijk	Gebruik ondergrond
	Woningvoorraad
	Voorzieningenniveau
	Bedrijvigheid
Duurzaam en toekomstbestendig Rijswijk	Aandeel hernieuwbare energie
	Waterveiligheid
	Wateroverlast
	Hittestress
	Droogte
Bereikbaar en verkeersveilig Rijswijk	Bereikbaarheid
	Verschuiving vervoerswijze
	Verkeersveiligheid

3.2 Stap 2: Beschrijven en beoordelen van huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)

Voor de beoordeling van de referentiesituatie is voor elke indicator een beoordeling gegeven van het kwaliteitsniveau (toestand) van zowel de huidige situatie als de autonome ontwikkeling. De beoordeling van het kwaliteitsniveau is uitgedrukt in slecht, redelijk en goed. Deze beoordeling is voor alle indicatoren uit het beoordelingskader onderbouwd in factsheets (zie [bijlage 3](#)). Waar mogelijk is gebruik gemaakt van kaartmateriaal om zo ruimtelijk te kunnen duiden waar bepaalde kansen of knelpunten optreden. De huidige situatie en autonome ontwikkeling vormen samen de “referentiesituatie” waartegenover in stap 5 het effect van de Omgevingsvisie is afgezet.

Tabel 3.2 Legenda symbolen kwaliteitsniveau referentiesituatie

Slecht	Redelijk	Goed
		

3.3 Stap 3: Effectbeoordeling ontwikkelrichtingen

In fase 2 van de totstandkoming van de omgevingsvisie zijn alternatieven opgesteld; ‘ontwikkelrichtingen’ genaamd. Deze ontwikkelrichtingen zijn beoordeeld op milieu-/omgevingseffecten. De concept-beoordeling is een werksessie besproken met het omgevingsvisieteam van gemeente Rijswijk en met beleidsadviseurs van uiteenlopende thema’s. De beschrijving van de ontwikkelrichtingen en de effectbeoordeling er van zijn in hoofdstuk 4 van dit plan-MER opgenomen.

De gemeente Rijswijk heeft de ontwikkelrichtingen samen met de effectbeoordeling in participatiesessies gebruikt om input te verzamelen om koers te kiezen voor de uiteindelijke omgevingsvisie.

3.4 Stap 4: Bepalen relatie tussen ambities en indicatoren MER

In deze stap is bepaald per ambitie (met de daarbij onderliggende acties) met welke indicatoren uit het beoordelingskader er een relatie is. Zie hiervoor [bijlage 4](#). Alleen voor de indicatoren waar een relatie is met een ambitie en acties zijn deze beoordeeld in stap 4.

3.5 Stap 5a: Effectbeoordeling concept-ontwerp omgevingsvisie

1. Invloed van de Omgevingsvisie op kwaliteitsniveau per indicator

In dit plan-MER zijn de effecten van de Omgevingsvisie ten opzichte van de referentiesituatie in beeld gebracht. Per indicator is gekeken naar het kwaliteitsniveau in de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO) en of de Omgevingsvisie daar een (licht) positieve, geen/neutrale of een (licht) negatieve invloed op heeft. Voor het beoordelen van de effecten is zowel gekeken naar de themagerichte als de gebiedsgerichte uitwerkingen in de Omgevingsvisie. Omdat er voor de verschillende deelgebieden geen aparte ambities zijn geformuleerd, maar wel accenten zijn gelegd zijn, de themagerichte en de gebiedsgerichte uitwerkingen gezamenlijk beoordeeld.

Tabel 3.3 Legenda symbolen invloed van Omgevingsvisie

Pictogram	Beoordeling
	Positieve invloed
	Licht positieve invloed
	Geen of neutrale invloed
	Licht negatieve invloed
	Negatieve invloed

2. Synergie en strijdigheden tussen ambities

In de beoordeling is ook inzichtelijk gemaakt wat de mogelijkheden voor synergie en de strijdigheden zijn tussen speerpunten en onderliggende acties in de Omgevingsvisie. Anders gezegd; welke speerpunten en acties versterken elkaar (synergie) en welke belemmeren elkaar (strijdigheid).

3. Doelbereik (mate waarin ambities behaald kunnen worden)

In deze stap is beoordeeld of de vooraf gestelde ambities in Omgevingsvisie in de toekomst ook behaald kunnen worden. Daarbij speelt ook de rol en invloed van de gemeente mee. Voor bijvoorbeeld klimaatadaptieve ambities is de gemeente ook afhankelijk van onder meer het waterschap, projectontwikkelaars, woningcorporaties en particuliere woningeigenaren. Bij het doelbereik brengen we per ambitie in beeld:

- Geen tot zeer beperkte kans om de ambitie te behalen
- Redelijke kans om de ambitie te behalen
- Reële kans om de ambitie te behalen

We beoordelen dit vervolgens op een schaal van niet gehaald (0) tot geheel gehaald (100). Daarbij geven we in een grafiek aan hoe groot de onzekerheid is bij het behalen van de ambitie. De onzekerheid wordt groter naarmate autonome ontwikkelingen mee spelen (bijvoorbeeld: wanneer rijden alle voertuigen emissieloos?) en/of als de gemeente afhankelijk is van andere partijen (denk aan bijvoorbeeld klimaatadaptatie aan het waterschap, projectontwikkelaars, woningcorporaties en particuliere woningeigenaren). De onzekerheidsmarge geeft dus aan hoeveel de gemeente zelf kan doen aan het behalen van de gestelde ambities.

De effectbeoordeling is kwalitatief uitgevoerd op basis van een deskundigenoordeel. Voor de beschrijving en beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO) per thema zijn experts van TAUW ingezet. In diverse rondes zijn door de experts de kwaliteit en compleetheid beoordeeld. Waar nodig zijn de referentiesituaties daarop aangescherpt. Zij hebben op basis van beschikbare informatie beoordeeld wat het kwaliteitsniveau is per indicator, en wat het effect is van het nieuwe beleid uit de Omgevingsvisie. Vervolgens zijn door experts van TAUW op kwalitatieve wijze de kansen en risico's op positieve en negatieve effecten van het nieuwe beleid beoordeeld. In verschillende rondes is dit door experts van de gemeente op juistheid, navolgbaarheid en compleetheid gecontroleerd.

3.6 Stap 5b: Passende beoordeling

Wanneer significante negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, is een Passende beoordeling conform de Omgevingswet (eerder: Wet natuurbescherming) noodzakelijk. De passende beoordeling sluit aan bij het abstractieniveau van de visie. De beoordeling is kwalitatief, want een gedetailleerd kwantitatieve beoordeling is pas mogelijk bij een omgevingsplan of specifiek programma. De Passende beoordeling bestaat uit een beschrijving van de negatieve effecten van de Omgevingsvisie op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden, een overzicht van welke ambities zorgen voor minder stikstofdepositie en mogelijke mitigerende maatregelen of randvoorwaarden voor verlaging van stikstofdepositie. De Passende beoordeling is onderdeel van het plan-MER (hoofdstuk 7).

Er liggen geen Natura 2000-gebieden binnen de grenzen of grenzend aan de gemeente Rijswijk. Daarom is verstoring van deze gebieden door licht en geluid als gevolg van ontwikkelingen uit de Omgevingsvisie uit te sluiten. De Omgevingsvisie maakt ontwikkelingen zoals grootschalige woningbouw mogelijk. Dit kan leiden tot een toename van verkeer en hierdoor is stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten. Dit betreft weliswaar Natura 2000-gebieden buiten de gemeentegrenzen, maar stikstofdepositie reikt verder dan het grondgebied van de gemeente Rijswijk.

3.7 Stap 6: Afronden Plan-MER

De resultaten van voorgaande stappen komen samen in het milieueffectrapport. We hebben het rapport na iedere stap steeds verder ingevuld. Daarbij zijn de onderdelen mitigerende maatregelen, leemten in kennis en monitoring en evaluatie toegevoegd.

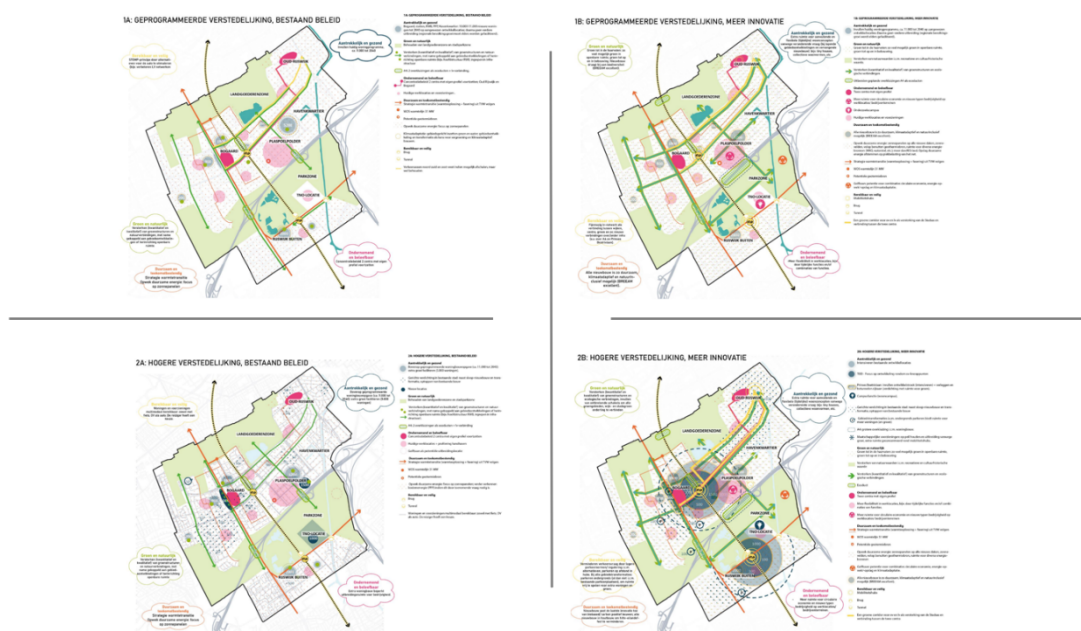
3.8 Wisselwerking Omgevingsvisie en plan-MER

Het milieueffectrapport (MER) is gelijktijdig met het proces van het opstellen van de Omgevingsvisie opgesteld. Gedurende het proces van het opstellen van de Omgevingsvisie heeft het plan-MER inzicht gegeven in de wijze waarop de gemeente met de Omgevingsvisie haar (milieu) kwaliteiten kan behouden, versterken of toevoegen. Doordat het plan-MER als procesinstrument is ingezet konden de tussenresultaten van het plan-MER direct benut worden bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Een voorbeeld hiervan is het bepalen van de koers op basis van de effectbeoordeling van de ontwikkelrichtingen.

4. De effecten van de alternatieven: ontwikkelrichtingen

4.1 Beschrijving alternatieven: ontwikkelrichtingen

In fase 2 van de totstandkoming van de omgevingsvisie zijn alternatieven opgesteld; 'ontwikkelrichtingen' genaamd. In het figuur hieronder is een overzicht te zien van de vier ontwikkelrichtingen. In onderstaand hoofdstuk volgt een uiteenzetting van de ontwikkelrichtingen. In bijlage 4 zijn de kaarten per ontwikkelrichting groter opgenomen.



Figuur 4.1 Overzicht ontwikkelrichtingen

De vier ontwikkelrichtingen zijn tot stand gekomen door twee hoofdkeuzes te combineren die als assen dienen in bovenstaande kwadrant.

De eerste keuze is of er verder wordt gegaan dan de geprogrammeerde verstedelijking. Dit betekent dat de gemeente de bestaande plannen volgt en de stedelijke ontwikkeling laat verlopen zoals gepland. De andere optie is om juist af te wijken van deze geprogrammeerde verstedelijking en te streven naar meer verdichting en een toename van het woningbouwprogramma.

De tweede keuze is gericht op het beleid. Er kan voor worden gekozen om het bestaande beleid door te zetten, waarbij er wordt voortgebouwd op bestaande strategieën en maatregelen. De andere optie is om op een nog vernieuwender manier te werk te gaan. Dit betekent dat er nieuwe ideeën en benaderingen worden geïntroduceerd die verder gaan dan het huidige beleid en mogelijk meer innovatie bieden.

Door de twee hoofdkeuzes te combineren zijn de vier ontwikkelrichtingen tot stand gekomen die hieronder uiteen worden gezet.

4.1.1 Ontwikkelrichting 1A: Geprogrammeerde verstedelijking en bestaand beleid

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 tot 2040 op aangewezen ontwikkellocaties: [Bogaard Stadscentrum](#), [stationskwartier](#), [Plaspoelpolder](#), [RijswijkBuiten](#) en [Beatrixlaan](#)
- Maatschappelijke voorzieningen op pijl houden in bestaande centra
- Golfbaan behoud bestaande functie

Groen en natuurlijk

- Behouden van landgoederenzone en stadsparkzone
- Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding

Ondernemend en beleefbaar

- Profileren twee centra voortzetten: [Oud-Rijswijk](#) en [Bogaard](#)
- Profileren huidige werklocaties voortzetten
- TNO locatie behouden met bestaande bebouwing

Duurzaam en toekomstbestendig

- Strategie Warmtetransitie uit Transitievisie Warmte volgen
- Gebiedsontwikkeling kans voor klimaatadaptief bouwen en vergroening
- Opwek duurzame (zonne-)energie

Bereikbaar en verkeersveilig

- STOMP-principe
- Woningen en voorzieningen multimodaal bereikbaar
- Binnen gebiedsontwikkeling waar mogelijk minder ruimte voor auto en meer voor andere modaliteiten
- Herinrichten verkeersassen noord-zuid en oost-west met behoud verkeersfunctie maar meer ruimte voor langzaam verkeer en groen
- OV: nieuw station [RijswijkBuiten](#), HOV-verbinding (tram) [Den Haag/Binckhorst-Rijswijk-Delft](#)

4.1.2 Ontwikkelrichting 1B: Geprogrammeerde verstedelijk en meer innovatie

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 tot 2040 op aangewezen ontwikkellocaties: [Bogaard Stadscentrum](#), [stationskwartier](#), [Plaspoelpolder](#), [RijswijkBuiten](#) en [Beatrixlaan](#)
- Ruimte voor aanvullende en flexibele woonconcepten
- Maatschappelijke voorzieningen uitbreiden, met name rondom mobility hubs

Groen en natuurlijk

- Zo veel mogelijk groen in OR en op gebouwen. Versterken natuurwaarden met landgoederenzone en stadsparkzone. Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding
- Nieuwbouw draagt bij aan biodiversiteit (BREEAM Excellent)

Ondernemend en beleefbaar

- Twee centra profileren: [Oud-Rijswijk en Bogaard](#)
- Ruimte voor nieuwe typen bedrijvigheid om circulaire economie te stimuleren en golfbaan als potentiële uitbreidingslocatie
- Flexibiliteit in werklocaties door tijdelijke functies/flexibele functies
- TNO locatie ontwikkelen als onderzoekscampus

Duurzaam en toekomstbestendig

- Nieuwbouw is duurzaam, klimaatadaptief en natuurinclusief (BREEAM Excellent), zoals het gebruik van houtbouw
- Klimaatadaptatie: groen en water waar mogelijk + meervoudig ruimtegebruik
- Opwek duurzame energie met oog op netbelasting door heel Rijswijk aan te sluiten op het warmtenet
- Golfbaan integrale ontwikkellocatie (combinaties circulaire economie, energie, klimaatadaptatie)

Bereikbaar en verkeersveilig

- Collectieve en hoogwaardige mobiliteit: focus op OV (station [RijswijkBuiten](#), HOV-verbinding [Den Haag-Delft](#)) en verminderen verkeersvraag
- Verbeteren langzaam vervoer netwerk en aanleggen Stadsas als groene openbaar vervoer en langzaam verkeer corridor
- Stadscentrum autovrij en verminderen verkeersvraag

4.1.3 Ontwikkelrichting 2A: Hogere verstedelijking en bestaand beleid**Aantrekkelijk en gezond**

- Ca. 11.000 woningen tot 2040 + extra groei 5.000 woningen op bestaande ontwikkellocaties: [Prinses Beatrixlaan](#), [TNO-locatie](#), [A4](#) en [Plaspolder](#)
- Maatschappelijke voorzieningen op pijl houden in bestaande centra en wijken, uitbreiding waar nodig door groei

Groen en natuurlijk

- Behouden van landgoederenzone en stadsparkzone
- Versterken van groenstructuren en natuurverbindingen
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding

Ondernemend en beleefbaar

- Profileren twee centra voortzetten: [Oud-Rijswijk en Bogaard](#)
- Profileren huidige werklocaties voortzetten + uitbreidingsruimte bestaande sectoren + golfbaan als uitbreidingspotentie
- Extra woningbouw beperkt uitbreidingsruimte voor bedrijvigheid

Duurzaam en toekomstbestendig

- Strategie Warmtetransitie uit Transitievisie Warmte volgen
- Gebiedsontwikkeling kans voor klimaatadaptief bouwen en vergroening
- Opwek duurzame (zonne-)energie
- Nieuwbouw aansluiten op warmtenet

Bereikbaar en verkeersveilig

- STOMP-principe
- Woningen en voorzieningen multimodaal bereikbaar
- Binnen gebiedsontwikkeling waar mogelijk minder ruimte voor auto en meer voor andere modaliteiten
- Herinrichten verkeersassen noord-zuid en oost-west met behoud verkeersfunctie maar meer ruimte voor langzaam verkeer en groen
- OV: nieuw station [RijswijkBuiten](#), HOV(tram) verbinding [Den Haag/Binckhorst-Rijswijk-Delft](#)

4.1.4 Ontwikkelrichting 2B: Hogere verstedelijking en meer innovatie**Aantrekkelijk en gezond**

- Ca. 11.000 woningen tot 2040 + extra groei 5.000 woningen rondom OV-knooppunten en bestaande ontwikkellocaties: [rond het station en OV-knooppunten, Prinses Beatrixlaan, TNO-locatie, A4, Plaspoelpolder en de bestaande stad](#).
- Ruimte voor aanvullende en flexibele woonconcepten
- Maatschappelijke voorzieningen uitbreiden, met name rondom mobility hubs

Groen en natuurlijk

- Zo veel mogelijk groen in OR en op gebouwen. Versterken natuurwaarden met landgoederenzone en stadsparkzone. Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Nieuwbouw draagt bij aan biodiversiteit (BREEAM Excellent)

Ondernemend en beleefbaar

- Profileren twee centra voortzetten: [Oud-Rijswijk en Bogaard](#)
- Ruimte voor nieuwe typen bedrijvigheid om circulaire economie te stimuleren
- Flexibiliteit in werklocaties door tijdelijke functies/flexibele functies

Duurzaam en toekomstbestendig

- Nieuwbouw is duurzaam, klimaatadaptief en natuurinclusief (BREEAM Excellent), zoals het gebruik van houtbouw
- Verstedelijking als middel voor een klimaatadaptieve inrichting van bestaande gebieden: groen en water waar mogelijk + meervoudig ruimtegebruik.
- Opwek duurzame energie met oog op netbelasting door heel Rijswijk aan te sluiten op het warmtenet
- Golfbaan integrale ontwikkellocatie (combinaties circulaire economie, energie, klimaatadaptatie)

Bereikbaar en verkeersveilig

- Collectieve en hoogwaardige mobiliteit: focus op OV (station [RijswijkBuiten](#), HOV-verbinding [Den Haag-Delft](#)) en verminderen verkeersvraag; mobiliteitshubs
- Verbeteren langzaam vervoer netwerk en aanleggen Stadsas als groene openbaar vervoer en langzaam verkeer corridor
- [Prinses Beatrixlaan](#) als extra HOV-corridor
- Stadscentrum autovrij en verminderen verkeersvraag

4.2 Conclusie effecten alternatieven: ontwikkelrichtingen

Hieronder is een samenvatting te zien van de effecten van de ontwikkelrichtingen op de verschillende indicatoren. Voor een volledige beschrijving van de effecten van de ontwikkelrichtingen zie Bijlage 4.

Tabel 4.1 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Aantrekkelijk en gezond

Aantrekkelijk en gezond	1A	1B	2A	2B
Luchtkwaliteit				
Geluid				
Omgevingsveiligheid				
Stimuleren van sporen en bewegen				

Tabel 4.2 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Groen en natuurlijk

Groen en natuurlijk	1A	1B	2A	2B
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden				
Natura 2000				
Natuurnetwerk Nederland				
Waterkwaliteit				
Waterkwantiteit				
Bodemkwaliteit				
Bodemdaling				
Gebruik ondergrond				

Tabel 4.3 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Ondernemend en beleefbaar

Ondernemend en beleefbaar	1A	1B	2A	2B
Woningvoorraad				
Voorzieningenniveau				
Bedrijvigheid				

Tabel 4.4 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Duurzaam en toekomstbestendig

Duurzaam en toekomstbestendig	1A	1B	2A	2B
Aandeel hernieuwbare energie				
Waterveiligheid				
Wateroverlast				
Hittestress				
Droogte				

Tabel 4.5 Overzichtstabel beoordeling ontwikkelrichtingen Bereikbaar en verkeersveilig

Bereikbaar en verkeersveilig	1A	1B	2A	2B
Bereikbaarheid				
Verschuiving vervoerswijze				
Verkeersveiligheid				

Een opvallende uitkomst van de beoordeling is dat de ontwikkelrichtingen met een hogere verstedelijking (2A en 2B) relatief gezien meer negatieve invloed hebben op verschillende indicatoren dan de ontwikkelrichtingen met een lagere verstedelijking (1A en 1B). Ontwikkelrichting 1A heeft relatief gezien vaker geen of een neutrale invloed op indicatoren in vergelijking met de andere ontwikkelrichtingen. Vanuit de beoordeling van de ontwikkelrichtingen zijn de volgende adviezen aan de gemeente gegeven:

- Het thema omgevingsveiligheid vraagt extra aandacht, aangezien dit thema in alle ontwikkelrichtingen achteruit gaat door de verdichting van functies en voorzieningen
- Ook Natura 2000-gebieden vragen extra aandacht, omdat zij in alle ontwikkelrichtingen achteruit gaat als gevolg van verdichting van Rijswijk door stikstofdispositie
- Het gebruik van de ondergrond is in alle ontwikkelrichtingen een lastige puzzel. De ruimteclaims in de grond en de bestaande structuren vragen om een juiste inpassing en het stellen van prioriteiten
- Over de thema's hittestress en wateroverlast kan op het abstractieniveau van de ontwikkelrichtingen lastig een uitspraak gedaan worden over de te verwachte effecten. Dit komt doordat de effecten van versterking en de aanleg van groen sterk afhankelijk zijn van de specifieke locatie

5. De effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving

In dit hoofdstuk worden de effecten van de voorgestelde ambities en bijhorende uitwerking uit de Omgevingsvisie beschreven. Dit wordt uitgedrukt in de invloed van de Omgevingsvisie op kwaliteit of anders gezegd de toestand van de referentiesituatie. De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de situatie bij ongewijzigd beleid (autonome ontwikkeling). Paragraaf 4.1 is opgezet aan de hand van de thema's die de gemeente Rijswijk hanteert in de Omgevingsvisie. Per thema zijn indicatoren opgesteld die iets zeggen over dit thema, waarvan vervolgens de huidige situatie, autonome ontwikkeling en het effect van de Omgevingsvisie is beoordeeld. Een gedetailleerde beschrijving van de kwaliteitsniveaus van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling per indicator is opgenomen in [bijlage 3](#).

5.1 Passend woon- en zorgaanbod

Tabel 5.1 Overzichtstabel beoordeling Passend woon- en zorgaanbod

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Passend woon- en zorgaanbod	Woningvoorraad			
	Voorzieningenniveau			

Woningvoorraad

In de gemeente Rijswijk komen er circa 10.000-11.000 woningen bij, wat tegemoetkomt aan de hoge vraag naar woningen. Dit woningbouwprogramma zal op een aantal locaties terecht komen. Zo vindt er transformatie plaats in Bogaard stadscentrum en delen van de Plaspoelpolder. Er worden dus woningen toegevoegd in de deelgebieden Bogaard stadscentrum en in de woongebieden, de voor- en naoorlogse wijken. In werkgebieden en in groenzones worden geen woningen toegestaan. Bij het realiseren van woningen ligt de focus op binnenstedelijk verdichten en transformatie, zoveel mogelijk nabij ov-knooppunten. Dit kan een positief effect hebben op het creëren van een diverse woningvoorraad. Het biedt de mogelijkheid om verschillende woningtypes te creëren, zoals kleine appartementen, grotere woonruimten, eengezinswoningen, rijtjeshuizen, eengezinswoningen en sociale nieuwbouw. Dit biedt meer keuzemogelijkheden voor verschillende bevolkingsgroepen. De gemeente stuurt op een woningaanbod van 30% sociale huur.

Hierbij wordt rekening gehouden met de groeiende woonvraag van een aantal doelgroepen met specifieke huisvestingsbehoefte (aandachtsgroepen) die bestaat. Met name de uitspraak om flexibele en tijdelijke woonvormen voor ouderen en mensen met een zorgbehoefte aan te bieden kan worden gezien als een verbreding van het huidige woonaanbod, waardoor Rijswijk een groter deel van de huisvestingsvraag kan bedienen. De afspraken voor de huisvesting van deze doelgroepen, worden vastgelegd in het volkshuisvestingsprogramma als opvolger van de woningvisie.

Daarnaast anticipeert de gemeente op de woon- en zorgvraag van (toekomstige) inwoners, met name senioren, mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychische kwetsbaarheid, door te zorgen voor voldoende woonzorgaanbod. Deze doelen zijn reeds opgenomen in de lokale woonzorgvisie 2021-2030.

Op basis van bovenstaande maatregelen wordt woningvoorraad positief beoordeeld.

Voorzieningenniveau

Rijswijk legt de nadruk op voldoende en goed toegankelijke maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in directe nabijheid van de woonomgeving. Zo wordt in het centrumgebied ruimte geboden voor winkel- en horecavoorzieningen. Uit de omgevingsvisie blijkt dat de groei en veranderde behoefte aan het aantal en type maatschappelijke voorzieningen voor basisonderwijs en sportvoorzieningen in beeld is gebracht, maar voor andere voorzieningen (zoals zorg, ontmoetingsplekken en culturele voorzieningen) moet dit nog worden onderzocht. Daarnaast stelt de gemeente dat bij nieuw te ontwikkelen gebieden rekening moet worden gehouden met ruimte voor voldoende maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast ligt de focus op een goede toegankelijkheid van voorzieningen en de openbare ruimte voor mensen die minder goed ter been zijn.

Verder wordt met het project voorzieningenniveau geïnventariseerd welke maatschappelijke voorzieningen er in de gemeente aanwezig zijn. Tevens voorziet dit project in een uitvoeringsstrategie waarin wordt aangegeven hoe het voorzieningenniveau in balans blijft met de groei van de stad.

De omgevingsvisie draagt op diverse manieren bij aan het vergroten van het aanbod van voorzieningen gericht op een gezonde leefstijl. Zo wordt ingezet op een beweegvriendelijke en groene omgeving en wordt bij de inrichting van de openbare ruimte rekening gehouden met sportvoorzieningen en speeltuinen. Het realiseren van meer zaalruimte voor binnensportvoorzieningen heeft een positief effect op het huidige tekort. Ook draagt het uitbreiden van onderwijshuisvesting bij aan de toekomstige huisvestingsbehoefte van onderwijs door de groei in aantal inwoners. Hierbij wordt ook rekening gehouden met ruimte voor kinderopvang door nauwe samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang. Het vergroten van de praktijkruimte voor huisartsenzorg speelt in op de toenemende vraag naar huisartsen. De omgevingsvisie zorgt naar verwachting voor het vergroten van het aanbod voorzieningen gericht op toegankelijkheid en een gezonde leefstijl, daarom wordt de indicator voorzieningenniveau positief beoordeeld.

5.2 Gezonde leefomgeving

Tabel 5.2 Overzichtstabel beoordeling Gezonde leefomgeving

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Gezonde leefomgeving	Luchtkwaliteit			
	Geluid			
	Stimuleren sport en bewegen			

Luchtkwaliteit

Zoals beschreven in het vorige paragraaf, worden er in de visie voor de energietransitie verschillende maatregelen genomen om de overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame (hernieuwbare) bronnen van warmte en energie te realiseren. Door gebruik te maken van duurzame alternatieven, zoals elektrische warmtepompen, kan de uitstoot van schadelijke stoffen zoals stikstofoxiden en fijnstof worden verminderd. Dit heeft een positief effect op de luchtkwaliteit en draagt bij aan een gezondere leefomgeving.

Verder worden in de visie specifieke maatregelen genomen om de niveaus van stikstofdioxide en fijnstof in de lucht te verminderen. Een van deze maatregelen is de bevordering van de elektrificatie van het wagenpark door de brede uitrol van laadinfrastructuur. Elektrische voertuigen verminderen de uitstoot van schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstof, waardoor de luchtkwaliteit verbetert. Daarnaast worden milieuzones uitgebreid en worden er op termijn zero-emissiezones ingevoerd, wat resulteert in minder uitstoot van auto's die op fossiele brandstoffen rijden. Bovendien worden bij nieuwbouwprojecten de nieuwste innovaties toegepast, zoals de Ladder van Koeling en BREEAM, om de uitstoot van fossiele brandstoffen te verminderen, wat een positief effect heeft op de luchtkwaliteit. Het beperken van het gebruik van houtkachels verlaagt de emissies van deze vervuilende stoffen, wat leidt tot een verbetering van de luchtkwaliteit. Daarnaast worden monumenten door middel van energiebesparende maatregelen duurzamer gemaakt, wat resulteert in minder uitstoot van schadelijke stoffen.

In de visie worden ook verschillende maatregelen genomen om duurzame vormen van mobiliteit, zoals fietsen, openbaar vervoer en wandelen te stimuleren, zoals beschreven in het hoofdstuk 'Goede bereikbaarheid'. Door het verminderen van het autogebruik wordt de uitstoot van broeikasgassen verminderd, wat een positieve invloed heeft op de luchtkwaliteit. Maatregelen zoals striktere parkeernormen om de stad autoluw te maken, dragen bij aan het verminderen van het autoverkeer, wat gunstig is voor de luchtkwaliteit. Het is echter belangrijk op te merken dat deze maatregelen momenteel alleen worden toegepast in nieuwbouwwijken.

Er worden door de gemeente diverse vergroenende maatregelen genomen, zoals natuurverbindingen, boomstructuren langs wegen, straten en lanen, recreatieve groene verbindingen, en groene overbruggingen. Vegetatie (bomen en planten) kan de luchtkwaliteit in een stad niet significant verbeteren en kan die zelfs verslechteren. Door de aanwezigheid van vegetatie in of langs straten met verkeer neemt de windsnelheid in die straat namelijk af. Als gevolg hiervan gaan de concentraties van alle stoffen die door het verkeer worden uitgestoten omhoog.

De aanwezigheid van vegetatie in een groot gebied kan wel de achtergrondconcentraties van stikstofdioxide en fijn stof positief beïnvloeden, maar het effect is zeer beperkt – in de orde van een half procent tot mogelijk enkele procenten bij grootschalige extra inzet van vegetatie.

Hoewel de omgevingsvisie over het algemeen positieve effecten heeft op de luchtkwaliteit, zijn er ook enkele maatregelen die een licht negatief effect kunnen hebben. Bijvoorbeeld, de toename van het aantal woningen kan leiden tot een groei van de bevolking en daarmee tot meer verkeer, wat resulteert in een verhoogde uitstoot van broeikasgassen. Aan de andere kant worden functies binnen het bestaand bebouwd gebied gerealiseerd en wordt er in de hoogte gebouwd, waardoor woningen en voorzieningen dichter bij elkaar komen te liggen. Hierdoor kan het negatieve effect mogelijk beperkt worden.

Daarnaast biedt de omgevingsvisie ruimte aan mkb en startups in Plaspoelpolder die willen doorgroeien naar scale-ups en die meer milieuruimte nodig hebben, vergelijkbaar met maximaal milieucategorie 3.2. Bovendien komt er meer bedrijvigheid bij, met 20m² bedrijvigheid per woning. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot extra uitstoot van broeikasgassen.

Al met al wordt de omgevingsvisie op luchtkwaliteit positief beoordeeld met een licht negatieve invloed. Hoewel de ontwikkelingen in de visie een verkeersaantrekkende werking hebben, bieden de maatregelen in de visie over het algemeen een positief effect op luchtkwaliteit.

Geluid

In de visie wordt woningisolatie ingezet om energie te besparen. Naast het besparen van energie kan woningisolatie ook helpen om geluiden van buitenaf, zoals verkeerslawaaï, vliegtuiggeluid of geluiden van nabijgelegen OV-knooppunten te verminderen. Bovendien worden gevoelige functies zoals scholen en kinderdagverblijven niet in de buurt van drukke wegen geplaatst, zodat zij geen last hebben van geluidsoverlast.

Daarnaast zullen de eerder genoemde maatregelen, zoals de elektrificatie van het wagenpark door de brede uitrol van laadinfrastructuur, de uitbreiding van milieuzones en de invoering van een zero-emissiezone op termijn, zorgen voor minder motorgeluid.

Het effect van wegverkeerslawaaï is echter voornamelijk afkomstig van bandengeluid bij snelheden boven 30 km/u, waardoor deze maatregelen slechts een beperkt effect hebben op het geluid.

In het Actieplan geluid zijn de locaties met een te hoge geluidsbelasting aangegeven. Hiervoor wordt de maximale snelheid binnen wijken en op de betreffende wegen aangepast. Indien technisch en financieel haalbaar, wordt er ook gebruik gemaakt van stiller wegdek. Het aanpassen van de maximale snelheid vermindert het motorgeluid, maar heeft geen invloed op het bandengeluid. Het verwachte effect is dat het bandengeluid juist kan toenemen door een toename in verkeersbewegingen. Het gebruik van een stiller wegdek kan daarentegen positieve effecten hebben, maar dit wordt eerst grondig beoordeeld op technische en financiële haalbaarheid.

Verder wordt voor de verstedelijkingsopgave waar nodig gebiedsgericht beleid opgesteld. Uitgangspunt daarbij is het vinden van een balans tussen het behouden van geluidsruimte voor geluidhinder veroorzakende functies zoals bedrijvigheid enerzijds en het waarborgen van de leefbaarheid voor de geluidgevoelige functies zoals wonen anderzijds. Dit speelt met name daar waar functiemenging is voorzien (zoals het Havenkwartier en de woon-werkranden van de Plaspoelpolder).

Ook worden er in de visie diverse maatregelen genomen om te vergroenen. Zo worden er groenverbindingen versterkt, worden natuurverbindingen door de stad aangelegd, worden boomstructuren langs wegen, straten en lanen geplaatst et cetera. Vergroening kan geluidsoverlast beperken. Vooral voldoende dichte vegetatie kan het geluid goed verstrooien. Beplanting kan zo groene bufferzones creëren die als fysieke barrière gelden tussen geluidsbronnen en gevoelige gebieden.

Dankzij de focus op het STOMP-principe en de verschillende maatregelen om het gebruik van openbaar vervoer, fietsen en wandelen te stimuleren, samen met striktere parkeernormen voor auto's bij nieuwbouw, zal er minder wegverkeerslawaaï zijn. Echter, de komst van een extra station en nieuwe HOV-verbindingen kan leiden tot meer raillawaai. Bovendien kan de verdichting en transformatie bij OV-knooppunten nadelige gevolgen hebben voor geluidsoverlast, omdat woningen dicht bij OV-knooppunten worden gebouwd, wat kan leiden tot meer hinder van raillawaai en wegverkeerslawaaï.

Elke woning wordt uitgebreid met 20m² aan bedrijfsruimte, en bovendien krijgen MKB's en start-ups de mogelijkheid om door te groeien naar scale-ups. Hiervoor wordt een milieucategorie van maximaal 3.2 toegestaan. Dit kan leiden tot meer industrielawaai, vooral omdat door verdichting verschillende functies dicht bij elkaar worden gebracht. Gemengde woon-werkgebieden kunnen namelijk leiden tot meer overlast, omdat gevoelige functies zoals wonen en bedrijvigheid dicht bij elkaar liggen. De leegstaande kantoorlocaties ten westen van de Prinses Beatrixlaan (net buiten het stadscentrum van Bogaard) bieden mogelijkheden voor transformatie en herontwikkeling naar woningbouw en nieuwe hoogbouw. Hoogbouw kan enerzijds geluid weerkaatsen, maar anderzijds fungeert het ook als een barrière die geluid afschermt. Bovendien zorgt de toename van het aantal woningen, voorzieningen en bedrijvigheid (20m² per woning) voor meer verkeer, wat resulteert in meer wegverkeerslawaaï.

Al met al heeft de omgevingsvisie een negatieve invloed op het aspect geluid, in combinatie met een licht positieve invloed.

Stimuleren sport en bewegen

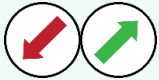
Verdichting en transformatie rondom OV-knooppunten bevorderen het lopen en fietsen onder bewoners. Dit komt doordat wonen en werken dicht bij elkaar worden gebracht. Er wordt gestreefd naar verdichting en transformatie bij OV-knooppunten, waarbij verschillende functies binnen het gebied worden gerealiseerd. Dit stimuleert bewoners om vaker te lopen en te fietsen. Daarnaast worden gebieden zoals Kessler Park, Havenkwartier en Plaspoelpolder-Noordzijde omgevormd tot werkwoongebieden. In het stadscentrum van Bogaard, waar veel winkels en horecagelegenheden zijn, worden ook woningen toegevoegd. Bovendien wordt de leefomgeving zo ingericht dat mensen worden aangemoedigd om een gezonde levensstijl te leiden, door bewegen, sporten, spelen en sociaal contact te bevorderen. Openbare ruimtes worden toegankelijk en aantrekkelijk gemaakt, voorzieningen worden gemakkelijk bereikbaar, zorg wordt beter toegankelijk en er worden ontmoetingsplaatsen en een breed scala aan sportactiviteiten aangeboden. Door ontmoetingsruimtes en toegankelijke voorzieningen worden mensen gestimuleerd om meer te lopen of te fietsen. Daarnaast dragen verschillende vergroeningsmaatregelen bij aan een aantrekkelijke leefomgeving, wat mensen motiveert om naar buiten te gaan. De gemeente stimuleert inwoners ook om actief deel te nemen aan het maatschappelijke leven, bijvoorbeeld door deel te nemen aan sportverenigingen. Bovendien worden reisafstanden verkort doordat verschillende functies binnen het bestaande bebouwde gebied worden gerealiseerd, waardoor mensen gemakkelijker kunnen kiezen voor gezondere vormen van mobiliteit.

Bovendien wordt het STOMP-principe toegepast, waarbij lopen en fietsen worden gestimuleerd. Er wordt een nieuwe fietsbrug aangelegd, fietsroutes worden verbeterd, mobiliteitshubs worden ontwikkeld en looproutes worden verbeterd rondom scholen, winkelcentra en stations. Daarnaast wordt voor- en natransport verbeterd door verbindingen van en naar stations en voorzieningen voor lopen, fietsen en deelmobiliteit te verbeteren. Er wordt ook ingezet op mobiliteitshubs. Verder wordt een fijnmazig netwerk voor langzaam verkeer als verbinding tussen ov-haltes, wijken, centra en groengebieden gerealiseerd en worden langzame verkeersverbindingen verbeterd.

Al met al wordt heeft de omgevingsvisie een positief effect op stimuleren van sport en bewegen.

5.3 Leefbare en veilige wijken

Tabel 5.3 Overzichtstabel beoordeling Leefbare en veilige wijken

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Leefbare en veilige wijken	Omgevingsveiligheid			
	Gebruik ondergrond			

Omgevingsveiligheid

In de omgevingsvisie zet de gemeente in op het ontwikkelen van nieuwe woningen. Verdichting en de groei in het aantal inwoners kan leiden tot een toename van het groepsrisico. Ook functiemenging kan mogelijk negatieve effecten hebben. Tegelijkertijd onderzoekt de gemeente hoe een andere indeling van het gebied de risico's kan beperken. Op deze manier wordt de afstand tot potentiële risico's verminderd. Bijvoorbeeld door gevoelige functies, zoals woningen of scholen niet langs drukke wegen te plaatsen.

Aan de andere kant hebben bepaalde ontwikkelingen, zoals de komst van nieuwe rail- en ov-verbindingen, zoals station RijswijkBuiten en de verkenning naar HOV-verbindingen Westland en Ypenburg/Zoetermeer en de Prinses Beatrixlaan, juist een negatieve invloed op de omgevingsveiligheid. Zo kan transport van gevaarlijke stoffen over deze verbindingen grote risico's met zich mee brengen. Ook de brede uitrol van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen brengt nieuwe bronnen van gevaar met zich mee, zoals het risico op brand tijdens het opladen. Daarentegen worden in de omgevingsvisie verschillende maatregelen benoemd om de fysieke veiligheid te bewaken. Door de afstand tot risico's te vergroten, in bouwwerken en omgeving bescherming te bieden, en mogelijkheden te bieden om bouwwerken of gebieden snel en veilig te verlaten.

Het beoogde beleid zorgt dat omgevingsveiligheid voornamelijk negatief en licht positief wordt beoordeeld.

Gebruik ondergrond

De drukte in de ondergrond neemt toe door de bouw van nieuwe woningen in Bogaard centrum en in de woongebieden, verdichting op bedrijventerreinen zoals Delftweg en Heulweg, klimaatadaptieve maatregelen en vergroening. Dit kan belemmeringen voor kabels en leidingen veroorzaken. De energietransitie, met de toenemende vraag naar duurzame energie, zal de drukte in de ondergrond verder doen toenemen. Het realiseren van aardgasvrije gebouwde omgeving zal de vraag naar infrastructuur voor alternatieve energiebronnen, zoals warmtenetten, geothermie en elektrische laadpalen vergroten. Dit kan leiden tot een toename van het ondergronds ruimtegebruik voor het aanleggen van leidingen, kabels en installaties.

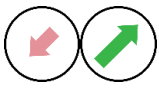
Ook de uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk, het toevoegen van tussenstations of andere vormen van duurzame energieopwekking vraagt ruimte in de ondergrond. De gemeente beschrijft dat deze ruimtevraag voor de bestaande wijken en herontwikkelingslocaties zoals Havenkwartier, Kessler Park en Bogaard stadscentrum in beeld is. Ook bij nieuwe ontwikkelingen houdt de gemeente rekening met extra ruimte voor een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Deze aanpak zorgt er naar verwachting voor dat er waarschijnlijk een beperkt negatief effect optreedt.

Daarnaast zorgt vergroening in stedelijke gebieden voor extra drukte in de ondergrond. Door de aanleg van groenstroken en parken voor betere waterinfiltratie. Daarnaast vraagt het inzetten op hemelwater afkoppelen om meer capaciteit in de ondergrond voor water afvoeren.

Al met al wordt de invloed van de omgevingsvisie op het gebruik van de ondergrond zowel zeer negatief als zeer positief beoordeeld.

5.4 Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

Tabel 5.4 Overzichtstabel beoordeling Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden			

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

De inzet van Rijswijk op het behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het cultureel erfgoed heeft een positief effect op het behouden van cultuurhistorische waarden. Het nieuwe erfgoed wordt in kaart gebracht, gewaardeerd en de beschermingsmogelijkheden nader onderzocht zodat het erfgoedbestand steeds kan worden geactualiseerd, behouden en zorgvuldig beheerd. Dit levert een positieve bijdrage aan het behoud van cultuurhistorische waarde. In de omgevingsvisie wordt het erfgoedbeheer vastgelegd als een gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeente, andere partijen en (particuliere) eigenaren. Jaarlijks zal een uitvoeringsplan worden opgesteld. Voor het inpassen van erfgoed in de fysieke leefomgeving wordt beroep gedaan op deskundige advisering. Daarmee is er aandacht voor kwaliteiten en waarden van het erfgoed.

Daarnaast draagt het beschermen en herstellen van historische panden, groenaanleg en waterwegen bij aan het versterken van cultuurhistorische waarden. De gemeente spant zich in om meerdere natuurverbindingen (viaducten/ecoducten) en recreatieve verbindingen (voor voetgangers en fietsers) te realiseren. De gemeente volgt daarbij de 3-30-300-regel: in de buurt van iedere woning staan 3 bomen, iedere buurt heeft minimaal 30% boomkroonoppervlakte en er bevindt zich een parkje op 300 meter afstand van iedere woning. Dit versterkt de verbinding met het landschap, waardoor mensen meer bewust worden van de natuurlijke en culturele waarden. Dit heeft positieve effecten op de beleving van het landschap en het versterken van landschappelijke waarden.

De komst van nieuwe woningen en de opwek van duurzame energie kunnen de landschappelijke waarden echter aantasten. Aangezien de gemeente er voor kiest om zoveel mogelijk zonne-energie op te wekken in de gebouwde omgeving, en niet in het landschap of op het water, is de verwachting dat aantasting van de groene ruimte echter beperkt blijft. Bovendien worden waardevolle cultuurlandschappen vastgelegd en omschreven in de Erfgoednota. Hiermee kan worden verwacht dat bij nieuwe ontwikkelingen wordt gestuurd op het inpassen en behoud van deze gebieden. Hieronder vallen onder meer de landgoederenzone en de stadsparkzone. De omgevingsvisie verbindt deze zones via een aantal brede groene recreatieve verbindingen. Hierdoor zijn deze groenzones met de fiets en lopend goed te bereiken zijn, ook voor inwoners met een beperking. Dit maakt het cultuurlandschappen beter toegankelijk voor publiek. Echter kan een (hoge) recreatieve druk een negatief effect hebben op landschappelijk en cultuurhistorische waarden. In de omgevingsvisie komen maatregelen omtrent het beheer van recreatieve activiteiten om de negatieve impact op landschappelijke en cultuurhistorische waarden te minimaliseren niet aan bod.

Vooraf in Oud-Rijswijk, en de groengebieden wordt flink ingezet op zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit. In Bogaard stadscentrum op ruimtelijke kwaliteit. In de woongebieden en werkgebieden wordt hier minder op ingezet.

Al met al is er in de Omgevingsvisie veel aandacht voor het behoud van cultuurhistorische waarden en daarmee wordt het thema zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit voornamelijk positief en licht negatief beoordeeld.

5.5 Groene stadsbiotoop

Tabel 5.5 Overzichtstabel beoordeling Groene stadsbiotoop

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Groene stadbiotoop	Natura 2000			
	Natuur Netwerk Nederland			
	Waterkwaliteit			
	Waterkwantiteit			
	Bodemkwaliteit			

Natura 2000

Er is geen directe ecologische relatie tussen de Natura 2000-gebieden en de ontwikkelingen in de gemeente Rijswijk, waardoor effecten op Natura 2000-gebieden, behalve stikstof, kunnen worden uitgesloten.

Door de focus op de energietransitie zal de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO², worden verminderd. Bovendien draagt het gebruik van duurzame energiebronnen, zoals geothermie en zonne-energie, bij aan een verbetering van de luchtkwaliteit in Natura 2000-gebieden.

De komst van woningen, voorzieningen en bedrijven leidt echter tot een toename van het verkeer, wat een negatief effect heeft op de luchtkwaliteit in de aangrenzende Natura 2000-gebieden door hogere stikstofdepositie. Luchtverontreiniging kan de biodiversiteit in Natura 2000-gebieden verminderen door verstoring van de leefomgeving en voedselbronnen van verschillende soorten. Ook kan luchtverontreiniging schadelijke effecten hebben op de groei en ontwikkeling van planten, evenals op de ademhaling en voortplanting van dieren. Desondanks kan het effect beperkt blijven door de focus op duurzame vormen van mobiliteit.

Al met al heeft de Omgevingsvisie een overwegend positieve invloed op Natura 2000-gebieden, maar er is ook een licht negatieve invloed. Voor een volledige beschrijving van het effect van de Omgevingsvisie op Natura 2000-gebieden, raadpleeg de Passende beoordeling in hoofdstuk 8.

Natuur Netwerk Nederland (NNN)

Er worden verschillende maatregelen genomen om vergroening te bevorderen in de visie. Dit omvat onder andere het creëren van groenverbindingen en groenstructuren, en het verbeteren van parkgebieden. Deze maatregelen hebben een positief effect op het Natuur Netwerk Nederland, omdat vergroening bijdraagt aan de biodiversiteit en groene corridors creëert tussen natuurgebieden. Het toevoegen van groene verbindingen en bomen zorgt voor de verbinding tussen verschillende natuurgebieden, wat de leefbaarheid voor planten en dieren vergroot en de uitwisseling van genetisch materiaal bevordert.

Hierdoor kunnen populaties zich beter verspreiden en zijn ze minder kwetsbaar voor ziektes en klimaatveranderingen. Daarnaast heeft het natuurinclusief bouwen en renoveren van gebouwen en buitenruimtes een positief effect op de biodiversiteit in NNN-gebieden.

Verder heeft inzet op de energietransitie op de lange termijn indirect een positief effect op NNN. Het verkleinen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen draagt namelijk bij aan het behoud van natuurlijke habitats, doordat er minder luchtverontreiniging en uitstoot van fossiele brandstoffen plaatsvindt.

Verharding door de verschillende ontwikkelingen, zoals de komst van woningen en verdichting rondom OV-knooppunten, kan leiden tot verlies van natuurlijke Habitats in NNN-gebieden in Rijswijk. Uit de visiekaarten blijkt dat dit effect waarschijnlijk zeer beperkt zal zijn omdat de meeste nieuwe ontwikkelingen niet in de buurt van NNN-gebieden zijn. De ontwikkelingen voor woningbouw en werklocaties vinden al plaats in bebouwd gebied. Bovendien wordt dit deels tegen gegaan door veel inzet op vergroening.

De komst van woningen, voorzieningen en bedrijven zorgt ook voor een toename van verkeer, wat negatieve consequenties heeft voor de luchtkwaliteit. Luchtverontreiniging kan de biodiversiteit in NNN-gebieden verminderen door het aantasten van de leefomgeving en het aantasten van voedselbronnen van verschillende soorten. Ook kan het schadelijke effecten hebben op de groei en ontwikkeling van planten, evenals op de ademhaling en voortplanting van dieren.

Al met al wordt de omgevingsvisie voor Natuur Netwerk Nederland positief beoordeeld met een licht negatieve invloed.

Waterkwaliteit

Het opwekken van zonne-energie heeft over het algemeen een positief effect op de waterkwaliteit, omdat ze geen directe vervuiling van waterbronnen zoals rivieren en meren veroorzaken.

Ze hebben geen koelwater nodig en veroorzaken geen thermische vervuiling. Daarnaast verminderen ze de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, wat op lange termijn gunstig kan zijn voor de waterkwaliteit.

Er worden in de visie bovendien diverse vergroenende maatregelen genomen. Zo worden er groenverbindingen aangelegd, worden parken verbeterd, worden boomstructuren toegevoegd et cetera. Vergroening helpt ook bij het verbeteren van de waterkwaliteit, omdat planten en bomen helpen bij het filteren van regenwater en verontreinigende stoffen uit de lucht halen, en voorkomen zo dat verontreinigingen in het water terechtkomen. Ook kunnen planten en bomen voedingsstoffen uit het regenwater absorberen. Daarnaast creëert het leefgebieden voor waterplanten en dieren, die op hun beurt bijdragen aan een gezond ecosysteem. De gemeente Rijswijk sluit ook aan op een water en bodem sturende beleidslijn, waarbij ruimtelijke ontwikkelingen worden aangepast aan het water- en bodemsysteem.

Daarnaast wil de gemeente in samenwerking met Hoogheemraadschap Delfland de waterkwaliteit verbeteren volgens de Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit wordt bereikt door minder vervuiling in het water toe te laten en te zorgen voor betere voorlichting en handhaving om vervuiling te voorkomen.

Verder wordt er bij nieuwbouw gebruik gemaakt van bodemenergiesystemen. Het gebruik van bodemenergiesystemen kan het opwarmen van het (grond)water leiden tot veranderingen in de waterkwaliteit. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot verminderde zuurstofniveaus en een verhoogde groei van algen, wat negatieve gevolgen kan hebben voor het aquatische leven.

Ook grondwaterverontreiniging kan optreden wanneer er lekkage of migratie van vloeistoffen uit het bodemenergiesysteem plaatsvindt.

Door de komst van woningen en de groei van bedrijven en voorzieningen komen er tevens meer mensen en bedrijven bij in hetzelfde gebied, waardoor de hoeveelheid afvalwater zal toenemen. Dit kan leiden tot een hogere belasting van het rioolstelsel en dit kan de waterkwaliteit in nabijgelegen waterlichamen beïnvloeden. Ook kan de bouw van woningen en bedrijven leiden tot verharding van oppervlakken en verwijdering van natuurlijke vegetatie. Dit kan leiden tot een verhoogde afvoer van regenwater en vermindering van infiltratie in de grond, wat kan leiden tot problemen zoals oppervlakteafvoer en verontreiniging van het oppervlaktewater. Daarnaast kan de toename van menselijke activiteiten leiden tot een toename van vervuilende stoffen in het water, zoals chemicaliën uit huishoudelijke schoonmaakmiddelen, industriële emissies en landbouwpraktijken.

Al met al heeft de omgevingsvisie een positief effect op waterkwaliteit en een licht negatieve invloed.

Waterkwantiteit

Het implementeren van maatregelen zoals het aanleggen van wadi's, het verbeteren van de rioleringscapaciteit, het hergebruiken van regenwater voor huishoudelijk gebruik, het inzetten op het afkoppelen van hemelwater, het creëren van een robuust watersysteem met ruimte voor water en infiltratie en opvang van water, vermindert overstromingsrisico's, versterkt de natuurlijke watercyclus en verbetert het waterbergend vermogen. Ook door het nemen van diverse vergroenende maatregelen, zoals het aanleggen van groenstroken en parken, kan regenwater beter worden vastgehouden in de bodem. Naast dat vergroening goed is voor het opnemen van water, vermindert het ook de hoeveelheid verhard oppervlak, zoals beton en asfalt, waardoor regenwater beter kan infiltreren in de bodem en grondwater kan worden aangevuld.

Historische waterwegen zijn vaak ontworpen met een bepaald doel, zoals het afvoeren van water bij overstromingen. Door deze waterwegen te behouden, blijft de capaciteit om water op te vangen en af te voeren behouden.

De komst van meer bebouwing door woningen, voorzieningen, infrastructuur en bedrijven kan leiden tot minder waterbergend vermogen. Wanneer gebieden bebouwd worden, wordt de natuurlijke oppervlakte waar water kan worden opgenomen en vastgehouden verminderd. Dit kan leiden tot een verhoogd risico op overstromingen en wateroverlast, vooral in gebieden met een slechte waterafvoer. Bebouwing neemt ruimte in beslag die niet gebruikt kan worden om water op te slaan. Tegelijkertijd neemt hoogbouw minder horizontale ruimte in beslag in vergelijking met laagbouw. Hierdoor zal het effect op het waterbergend vermogen waarschijnlijk beperkt blijven.

Al met al heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op waterkwantiteit.

Bodemkwaliteit

Vergroening, zoals het aanplanten van bomen en planten, draagt bij aan de toevoeging van organisch materiaal aan de bodem. Dit organisch materiaal verrijkt de bodem en verbetert de bodemstructuur, waardoor de bodem beter in staat is om water vast te houden en voedingsstoffen te leveren aan planten.

Rijswijk sluit ook aan bij de nationale beleidslijn 'water en bodem sturend' om een klimaatbestendige leefomgeving te creëren. Dit betekent dat ruimtelijke ontwikkelingen worden aangepast aan het water- en bodemsysteem, waarbij de kwaliteit en kwantiteit van water doorslaggevend zijn.

Veel locaties in Rijswijk waar de bodem (door historisch gebruik en bedrijfsactiviteiten) verontreinigd is geraakt zijn al aangepakt door deze te saneren of gebiedsgericht te beheren. Gebiedsontwikkeling is een natuurlijk moment om nog aanwezige historische verontreiniging te saneren. Hoofddoel is dat de milieu hygiënische bodemkwaliteit niet mag verslechteren, dit is volgens het 'standstill'-principe.

De installatie en het onderhoud van warmteoverdrachtstations en bodemenergiesystemen kunnen de bodemstructuur juist verstoren, wat invloed heeft op de doorlaatbaarheid van de bodem. Warmteoverdrachtstations kunnen daarnaast de bodemkwaliteit beïnvloeden doordat er warmte wordt onttrokken aan of toegevoegd aan de bodem. Tevens maken bodemenergiesystemen gebruik van grondwater als warmtebron of -put. Dit kan de grondwaterstromen beïnvloeden. Grondwater transporteert voedingsstoffen door de bodem en draagt bij aan het handhaven van een evenwichtige nutriëntenbalans. Als de grondwaterstromen worden beïnvloed, kan dit leiden tot een verstoring van de nutriëntenbalans in de bodem. Ook kan verstoring van grondwaterstromen leiden tot verdichting of erosie.

De komst van woningen, het toevoegen van infrastructuur, zoals stations en HOV-verbindingen, verdichting nabij OV-knooppunten, en functies binnen het bestaand bebouwd gebied zorgen voor een zekere mate van verharding. Dit kan leiden tot bodemverdichting. Verdichting vermindert de lucht- en waterdoorlatendheid van de bodem, waardoor het moeilijker wordt voor plantenwortels om zich te verspreiden en voedingsstoffen en water op te nemen. Ook hoogbouw kan per vierkante meter zorgen voor meer druk op de bodemkwaliteit. Hoogbouwgebouwen zijn over het algemeen zwaarder dan laagbouwgebouwen vanwege het gebruik van materialen zoals beton en staal. Dit extra gewicht kan leiden tot verdichting van de bodem, waardoor de porositeit en het vermogen van de bodem om water vast te houden worden verminderd.

Al met al heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op bodemkwaliteit met een licht negatieve invloed.

5.6 Klimaatbestendige leefomgeving

Tabel 5.6 Overzichtstabel beoordeling Klimaatbestendige leefomgeving

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Klimaatbestendige leefomgeving	Waterveiligheid			
	Wateroverlast			 
	Hittestress			 
	Droogte			 
	Bodemdaling			 

Waterveiligheid

Er worden in de visie doelen gesteld om in 2050 klimaatneutraal te zijn door middel van mitigatie, vooral door de energietransitie, en om in 2050 als gemeente klimaatbestendig te zijn door middel van adaptatie. Om deze doelen te behalen worden maatregelen genomen, zoals de integratie van klimaatadaptieve tools, zoals het Convenant klimaatadaptief bouwen en de Landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving, in ruimtelijke projecten. Verder wordt bij nieuwbouw de laatste innovaties toegepast, zoals Ladder van Koeling en BREEAM. Ook wordt er een klimaatadaptieve openbare ruimte gecreëerd door middel van groene zones, waterinfiltratie, schaduw en waterbeheersmaatregelen. Deze maatregelen hebben positieve effecten op waterveiligheid, omdat ze bijdragen aan klimaatadaptiviteit en daarmee water gerelateerde risico's beperken.

Specifieke maatregelen zoals de aanleg van waterbergingen en stedelijke waterbuffers, verbetering van de rioleringscapaciteit en het stimuleren van het hergebruik van regenwater zorgen voor een beter waterbergend vermogen. Hierdoor wordt wateroverlast voorkomen en wordt de waterveiligheid verbeterd. Ook werkt de gemeente samen met het Hoogheemraadschap van Delfland om een effectief waterbeheersysteem te realiseren, wat positief bijdraagt aan waterveiligheid.

Al met al wordt heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op waterveiligheid.

Wateroverlast

Er worden in de visie verschillende maatregelen geïmplementeerd die bijdragen aan het waterbergend vermogen. Zo worden er wadi's, waterbergingen en stedelijke waterbuffers aangelegd. Ook wordt de rioleringscapaciteit verbeterd en wordt regenwater hergebruikt voor huishoudelijk gebruik. Daarnaast wordt er ingezet op het afkoppelen van hemelwater en het creëren van een robuust watersysteem met ruimte voor water en infiltratie en opvang van water. Verder worden overstromingsrisico's verminderd en wordt de natuurlijke watercyclus versterkt.

De gemeente wil zo een robuust watersysteem creëren, waarbij er ruimte is voor infiltratie en opvang. Dit voorkomt dat water direct naar stedelijke gebieden stroomt en overlast veroorzaakt.

Ook het behoud van historische waterwegen heeft invloed op het waterbergend vermogen. Historische waterwegen zijn vaak ontworpen met een bepaald doel, zoals het afvoeren van water bij overstromingen. Door deze waterwegen te behouden, blijft de capaciteit om water op te vangen en af te voeren behouden. Dit kan helpen bij het verminderen van overstromingsrisico's en het handhaven van een gezond hydrologisch systeem. Het behoud van historische waterwegen draagt dus bij aan het waterbergend vermogen in een gebied. Het vergroenen van stedelijke gebieden kan ook helpen bij het verminderen van wateroverlast. Groene ruimtes, zoals parken en tuinen, kunnen regenwater absorberen en vasthouden, waardoor het afvoerstelsel minder wordt belast.

Wel kan de komst van voorzieningen, woningen, een station en bedrijven leiden tot het verwijderen van vegetatie en het aanleggen van verhard oppervlak. Ook kan de bodemgesteldheid veranderen door het aanleggen van funderingen voor het toevoegen van woningen. Dit kan de infiltratie van regenwater in de bodem verminderen, wat de grondwaterstand beïnvloedt, waardoor er meer water afstroomt naar oppervlaktewateren en rioleringen. Dit effect zal beperkt zijn doordat er veel groen wordt aangelegd en er wordt gefocust op verdichting.

De infrastructurele veranderingen, zoals het aanleggen van HOV-verbindingen, het toevoegen van stops en een nieuw station RijswijkBuiten, kunnen ook leiden tot veranderingen in de afwateringssystemen. Bij de aanleg van spoorwegen worden vaak grondverzetwerkzaamheden uitgevoerd, waarbij het landschap wordt aangepast. Dit kan invloed hebben op de natuurlijke afwatering van regenwater. Daarnaast kunnen de bouwwerkzaamheden de doorstroming van water belemmeren en de waterafvoer veranderen. Hierdoor kunnen verhoogde waterstanden en overstromingen optreden, vooral tijdens hevige regenval. Het is daarom belangrijk om bij de aanleg van nieuwe infrastructuur rekening te houden met de afwatering om mogelijke negatieve effecten te minimaliseren.

Al met al wordt heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op wateroverlast met een licht negatieve invloed.

Hittestress

Het aanleggen van meer groen, zoals parken, volkstuinten en boomstructuren, kan helpen om de temperatuur in stedelijke gebieden te verlagen. Groene ruimtes, zoals parken, tuinen en bomen, het inzetten van natuurverbindingen in de stad, en het door ontwikkelen van groen op stenige oppervlakten, zoals kruispunten, zorgen voor schaduw en verdamping van water, waardoor de omgevingstemperatuur wordt verlaagd. Ook hoogbouw zorgt voor meer schaduw. Dit leidt tot een vermindering van het hitte-eilandeffect. Verder ontwikkelt de gemeente een Lokaal Hitteplan en past een preventieve bouwstrategie toe, zoals groene daken en gevels, en gebruikt hittebestendige materialen.

Ook wateropslaggebieden, zoals vijvers, meren en kanalen, kunnen fungeren als natuurlijke koelsystemen. Tijdens warme periodes kan het water in deze opslaggebieden warmte opnemen en vasthouden, waardoor de omgevingstemperatuur wordt verlaagd. Bovendien kan waterverdamping vanuit deze opslaggebieden zorgen voor verkoeling, vergelijkbaar met het effect van zweten op ons lichaam.

Verder kan de komst van nieuwe woningen en verdichting, doordat functies in bestaand bebouwd gebied worden gerealiseerd, leiden tot een toename van hittestress. Oppervlakken van beton en asfalt absorberen en houden warmte vast.

Hierdoor kunnen de temperaturen in stedelijke gebieden nog verder stijgen. Echter, dit effect wordt beperkt door bij de bouw van nieuwe woningen en bij verdichting rekening te houden met maatregelen om hittestress te verminderen, zoals het aanleggen van groene daken, geveltuinen en voldoende schaduwrijke zones met bomen en pergola's.

Droogte

Het nemen van klimaatadaptieve maatregelen zorgt ervoor dat de consequenties van klimaatverandering, zoals droogte, worden tegengegaan. Verbeterde wateropslag en groenstructuren zorgen voor een groener en natter landschap. Dit draagt bij aan het behoud van de natuurlijke vegetatie dat essentieel is voor het vasthouden van vocht en het verminderen van droogte-effecten. Ook het principe van water en bodem sturend wordt toegepast door de gemeente. Dit kan zorgen voor een verbetering van de wateropslag in de bodem en bevordert regeneratie van grondwater, en vermindering van waterverlies door erosie.

Verder zorgt een groeiende bevolking en meer bedrijvigheid voor een toename in de vraag naar voor huishoudelijk gebruik en bedrijvigheid/industrie. Hiervoor is er minder water beschikbaar in wateropslaggebieden, wat kan zorg voor extra droogte. Daarnaast kan de toenemende verstedelijking leiden tot meer verhard oppervlak, wat weer kan leiden tot droogte.

Al met al wordt de omgevingsvisie op droogte positief beoordeeld met een licht negatieve invloed.

Bodemdaling

Vergroening kan helpen bij het verminderen van bodemdaling. Door het aanplanten van bomen en andere vegetatie wordt de bodem beter beschermd tegen erosie en uitdroging. Bovendien kunnen de wortels van planten en bomen de bodemstructuur versterken en de bodemdaling verminderen. Vergroening helpt ook bij het vasthouden van water in de bodem, waardoor bodemdaling wordt tegengegaan. Daarnaast kan het bieden van meer ruimte voor water door de verschillende maatregelen om water op te slaan ook helpen bij het verminderen van bodemdaling. Door het creëren van waterbergingsgebieden en het verbeteren van de waterafvoer kan overtollig water beter worden afgevoerd, waardoor de bodem minder belast wordt.

Bij de bouw van treinstations, woningen, hoogbouw en bij het aanleggen van HOV-verbindingen, wordt de grond vaak verdicht om een stabiele basis te creëren. Deze verdichting kan leiden tot bodemdaling, zij het op kleinere schaal dan bij andere infrastructurele ontwikkelingen. Ook treinstations kunnen invloed hebben op het grondwaterpeil in de omgeving. Bijvoorbeeld, het aanleggen van ondergrondse tunnels of het veranderen van de drainagepatronen kan leiden tot veranderingen in de grondwaterstroming en uiteindelijk tot bodemdaling.

Bodemdaling is afhankelijk van de locatie in Rijswijk. Een deel van Rijswijk, vooral het oudere deel, is op zand (strandwal) gebouwd. Hiervoor geldt een beperkt risico op bodemdaling. Nieuwere delen van Rijswijk, zoals Rijswijk-Buiten, zijn op gronden gebouwd waarvoor een hoger risico geldt op bodemdaling. Omdat de omgevingsvisie inzet op het realiseren van woningen en een station in Rijswijk-Buiten ontstaat er in dit gebied een risico op bodemdaling.

Verder verwarmen of verkoelen warmteoverdrachtsstations de bodem door warmte-uitwisseling. Dit kan leiden tot thermische expansie of inkrimping van de bodem, waardoor bodemdaling kan optreden.

Hoewel bodemdaling geen wijdverspreid probleem is in Rijswijk, kan het lokaal wel voorkomen en schade veroorzaken aan gebouwen, vooral in Rijswijk-Buiten is geldt een hoger risico door de voorgenomen ontwikkelingen in dit gebied. Al met al is de invloed van de omgevingsvisie op bodemdaling licht negatief met een licht positieve invloed.

5.7 Duurzame energievoorziening

Tabel 5.7 Overzichtstabel beoordeling Duurzame energievoorziening

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Duurzame energievoorziening	Aandeel hernieuwbare energie			

Aandeel hernieuwbare energie

In de visie ligt er een sterke focus op de energietransitie, waarbij de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame (hernieuwbare) bronnen van warmte en energie centraal staat. De visie stelt ambitieuze doelen, waaronder het aardgasvrij en energieneutraal maken van Rijswijk in 2050. Om deze transitie te realiseren worden verschillende maatregelen genomen. Bij de aanleg van nieuwe energiebronnen of -netwerken wordt ook rekening gehouden met de herinrichting van de openbare ruimte, de aanleg van meer groen en waterberging, klimaatadaptieve maatregelen en extra ruimte voor fietsers en voetgangers. Daarnaast wordt er samengewerkt met woningcorporaties om technische aanpassingen aan gebouwen te realiseren, worden zowel kleine maatregelen zoals radiatorfolie en brievenbusborstels als grote maatregelen zoals woningisolatie genomen, en moeten bestaande woningen minimaal energielabel C hebben in 2050. De gemeente noemt in de visie dat het nodig kan zijn om in relatie tot de keuze voor de toekomstige duurzame warmtebron verder te isoleren naar een hoger energielabel. Ook worden monumenten verduurzaamd door middel van energiebesparende maatregelen. Deze maatregelen dragen bij aan een lagere afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en een hoger aandeel hernieuwbare energie.

De visie zet ook in op het aardgasvrij maken van woningen. Om dit te realiseren wordt lokale (geothermie) en/of regionale (rest)warmtebronnen op WarmtelinQ aangesloten en wordt er ruimte gereserveerd voor warmteoverdrachtsstations. Bij nieuwbouw wordt er ook gebruik gemaakt van bodemenergiesystemen. Daarnaast wordt zonne-energie zoveel mogelijk opgewekt in de gebouwde omgeving, onder andere langs de (hoofd)wegen en parkeergarages. Dit zorgt voor een hoger aandeel hernieuwbare energie.

Warmte en elektriciteit worden steeds vaker op lokaal niveau opgewekt en gebruikt. Er wordt veel aandacht besteed aan het efficiënt afstemmen van de vraag en het aanbod door middel van innovatieve opslagsystemen, zoals batterijen. Daarnaast worden kleinschalige energiesystemen, ook wel energyhubs genoemd, verkend en gestimuleerd, waarbij energie wordt uitgewisseld. Bovendien wordt er in de ondergrond meer ruimte gecreëerd voor het elektriciteitsnetwerk, zodat nieuwe lokale netwerken kunnen worden aangesloten en het netwerk kan worden uitgebreid met nieuwe kabels en onderstations. De gemeente heeft geen stimuleringsbeleid voor elektrificatie in warmtewijken, maar individuele keuzes blijven wel mogelijk. Het is echter mogelijk dat er netcongestie optreedt door de uitbreiding van elektriciteitsnetwerken. Om dit tegen te gaan, worden er verschillende maatregelen genomen. Zo wordt er nauw contact gehouden met Stedin en wordt er slim gebruik gemaakt van het netwerk. Daarnaast wordt gedragsverandering bij bewoners en bedrijven gestimuleerd.

Ook grootschalige duurzame opweklocaties, zoals zonneparken en windmolens, zijn door de grote mate van verstedelijking in Rijswijk niet mogelijk.

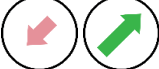
De gemeente richt zich daarom voornamelijk op het bevorderen van multifunctioneel gebruik van gebouwen en infrastructuur, zoals het plaatsen van zonnepanelen op daken of parkeergarages. Het is echter belangrijk om te beseffen dat deze aanpak mogelijk niet voldoende is om de doelstelling van energieneutraliteit in 2050 te behalen.

In het middengebied van de Plaspoelpolder wordt ruimte geboden aan bedrijven die meer milieuruimte nodig hebben, tot en met milieucategorie 3.2 (of vergelijkbaar). Het is echter belangrijk om op te merken dat als deze bedrijven geen gebruik maken van duurzame energie, dit kan leiden tot extra uitstoot en niet bijdraagt aan het aandeel hernieuwbare energie.

Al met al heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op het aandeel hernieuwbare energie en een licht negatieve invloed.

5.8 Innovatieve economie

Tabel 5.8 Overzichtstabel Beoordeling Innovatieve Economie

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Innovatieve economie	Bedrijvigheid			

Bedrijvigheid

Met de omgevingsvisie wordt ingezet op het behouden van de aanwezige diversiteit aan bedrijven en de daarmee gepaard gaande werkgelegenheid en het versterken van de sectoren gericht op innovatie, techniek en energie. Door huidige bedrijventerreinen te verdichten, kunnen meer werklocaties worden gerealiseerd in Rijswijk. Dat deze werklocaties beschikbaar blijven voor werken en niet transformeren naar woon- of gemengde gebieden heeft een positief effect op het aanbod werklocaties. Alleen in de werklocatie Plaspoelpolder vindt aan de randen een transformatie plaats naar werk-woon-gebieden. Bepaalde functies, zoals opslagboxen, kringloopwinkels, sportscholen, kappers, beautysalons, et cetera. worden niet toegestaan voor nieuwvestiging op bedrijventerreinen. Dit komt ten goede van behoud van kwalitatieve vestigingslocaties.

Het koesteren van de al aanwezige diversiteit aan bedrijven zorgt voor een stabiel en gevarieerd aanbod in banen. Door in te spelen op regionale ontwikkelingen wordt de werkgelegenheid vergroot en worden lokale ondernemers gestimuleerd om zich in Rijswijk te vestigen. Er wordt door de gemeente samengewerkt met partners om het ondernemers- en vestigingsklimaat te versterken. Dit heeft een positief effect op de bedrijvigheid. In het bijzonder bundelt de gemeente haar krachten samen met bedrijven, kennisinstellingen, en onderwijs om een verschuiving naar duurzame warmte en energie te realiseren. Ze werken samen aan slimme innovaties en kennisoverdracht en zetten in op de toepassing van duurzame technieken op het gebied van energie en warmte. Dit draagt bij aan het creëren van beschikbare en toekomstige banen op innovatie, techniek en energie.

De beschikbare ruimte voor werken is een belangrijk vraagstuk op regionaal niveau. In Rijswijk ligt de focus vooral op het bieden van ruimte voor midden- en kleinbedrijf (mkb) en 'startups' die willen doorgroeien tot 'scale-ups'. De transitie naar een circulaire economie vraagt echter ook om extra ruimte voor activiteiten die meer milieuruimte vragen. Rijswijk zet daarom in op het beter benutten van de werklocaties. Rijswijk biedt geen aanvullende ruimte voor grote ruimtevragers. Wel wordt onderzocht welke kansen en uitbreidingsmogelijkheden er binnen Rijswijk zijn, zoals het golfbaanterrein, de TNO-locatie en in de Plaspoelpolder

Retail- en horecabeleid is uitgewerkt in een toekomstperspectief per centrumgebied, waardoor het aanbod wordt geconcentreerd in de kansrijke centrumgebieden. Bestaande retail en horeca buiten de centra blijft behouden.

Daarnaast zorgt een goede bereikbaarheid van werkgebieden, door betere verbindingen van en naar de station en voorzieningen voor lopen, fietsen en deelmobiliteit, ervoor dat werknemers gemakkelijk naar hun werk kunnen reizen. Dit vergroot aan de ene kant het bereik van potentiële werknemers voor bedrijven. Aan de andere kant kunnen bedrijven van de goede bereikbaarheid profiteren doordat ze een groter potentieel klantbereik hebben en een aantrekkelijkere zakelijke omgeving. Reisafstanden worden met de omgevingsvisie korter door meer functies in een gebied toe te staan. Dit kan een positief effect hebben op een sterkere lokale economie.

De omgevingsvisie biedt op bedrijventerrein 't Haantje ruimte aan bedrijven die duurzaamheid erg belangrijk vinden, met nadruk op klimaatbestendigheid en natuurinclusiviteit. Als enige bedrijventerrein in Rijswijk zijn er vrije bouw kavels. Het type bedrijven is en wordt op 't Haantje niet op voorhand vastgelegd.

De ruimtes voor werken op de verschillende werklocaties blijven behouden en worden beter benut. Het gaat daarbij over de bedrijventerreinen Delftweg, Heulweg (inclusief TNO-locatie en BPRC), Bedrijvenstrook 't Haantje, Vervoerscentrum Vrijenban, de kantoorlocaties Hoornwijck en Zuidflank. Verder vindt aan de randen (behalve aan de kant van de snelweg) van de Plaspoelpolder een geleidelijke transitie naar werk-woongebied plaats door het toevoegen van woningen. Naast woningen blijft er ruimte voor bedrijven. Het gaat om het Havenkwartier, Kessler Park, de Broodfabriek, Noordzijde en de Hof van Elsenburglocatie.

Al met al wordt de invloed van de omgevingsvisie voornamelijk positief en licht negatief beoordeeld.

5.9 Goede bereikbaarheid

Tabel 5.9 Overzichtstabel beoordeling Goede bereikbaarheid

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Goede bereikbaarheid	Verkeersveiligheid			
	Verschuiving vervoerswijze			
	Bereikbaarheid			

Verkeersveiligheid

Er worden in de visie verschillende maatregelen genomen die gefocust zijn op verdichting. Zo worden functies binnen bestaand bebouwd gebied gerealiseerd en worden multifunctionele ruimtes aangeboden. Oud-Rijswijk wordt gezien als recreatief centrumgebied, waar wordt gestreefd naar een compacter centrum rondom een levendige en gevulde Herenstraat. Ook wordt er in de gemeente, behalve in Oud-Rijswijk, in de hoogte gebouwd. Verder wordt transformatie in de buurt van OV-knooppunten gerealiseerd. Door deze maatregelen worden reisafstanden verkort, waardoor het aantal verplaatsingen met de auto omlaag gaat.

Daarnaast wordt er ingezet op duurzamere vormen van mobiliteit volgens het STOMP-principe. Zo wordt openbaar vervoer verbeterd en geïntensiveerd, en worden betere voorzieningen voor fietsen gerealiseerd. Dit nodigt uit tot alternatieve vormen van mobiliteit dan de auto. Verder worden nieuwe woningen ontwikkeld met een striktere parkeernorm. Dit maakt het voor bewoners minder aantrekkelijk om de auto te gebruiken in de stad. Minder auto's op de weg betekent namelijk vaak minder kans op verkeersongevallen. Met minder auto's is er minder drukte en congestie, wat de kans op botsingen en andere ongevallen kan verminderen. Bovendien kan een grotere focus op fietsen en het openbaar vervoer ervoor zorgen dat de verkeersstromen beter verdeeld worden en dat er meer ruimte is voor kwetsbare weggebruikers, zoals fietsers en voetgangers.

Daarnaast worden gevoelige functies voor zeer kwetsbare personen zoals scholen en kinderdagverblijven niet bij drukke wegen gevestigd, wat naar verwachting tot minder verkeersongevallen zal leiden.

De komst van 10.000-11.000 woningen zorgt voor meer verkeersbewegingen, waardoor de kans op ongevallen groter wordt. Dit kan theoretisch gezien de kans op ongevallen vergroten. Echter, het is belangrijk om te benadrukken dat de impact op de verkeersveiligheid afhankelijk is van verschillende factoren, zoals de infrastructuur, verkeersmaatregelen en het gedrag van weggebruikers.

Al met al wordt de omgevingsvisie op verkeersveiligheid positief beoordeeld met een licht negatieve invloed. Hoewel de komst van extra woningen zorgt voor meer verkeersbewegingen, wordt er ook sterk ingezet op het STOMP-principe waardoor dit effect waarschijnlijk beperkt zal blijven.

Verschuiving vervoerswijze

Er wordt in de visie sterk ingezet op de verbetering van het openbaar vervoer. OV-verbindingen worden uitgebreid en geïntensiveerd. Er komen meer en frequentere lijnen. Er wordt onder andere een frequentieverhoging over de oude lijn gerealiseerd en er worden in Rijswijk meer stops toegevoegd. Over de oude lijn wordt ook een nieuw station, RijswijkBuiten, toegevoegd. Bovendien wordt er ingezet op hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Hiervoor lopen een aantal verkenningen richting Westland en Ypenburg/Zoetermeer en over de Prinses Beatrixlaan. Ook vindt verdichting en transformatie nabij OV-knooppunten plaats. Dit draagt bij aan het beter toegankelijk maken en aantrekkelijker maken van het OV, waardoor de verwachting is dat meer mensen hier gebruik van zullen maken en het aandeel OV toeneemt.

Daarnaast worden mobiliteitshubs gerealiseerd, die worden gekoppeld aan ov-haltes. Bij die hubs wordt een concentratie aan voorzieningen, zoals deelmobiliteit en laadinfrastructuur, gerealiseerd. Dit is een goede manier om mensen andere vormen van mobiliteit dan de auto te laten gebruiken, zoals het OV en de fiets.

Volgens het STOMP-principe wordt ook fietsen gestimuleerd. Om dit te stimuleren heeft de gemeente het gewenste netwerk vastgesteld in het Fietsplan 2040. Hierin staat onder andere de wens voor een nieuwe fietsbrug over de Vliet. Echter is hier nog geen concreet plan voor. Ook worden hoofdfietsroutes, stedelijke en regionale fietsroutes verbeterd op kwaliteit, comfort, snelheid en veiligheid. Ook het creëren van recreatieve groene verbindingen stimuleert mensen om meer gebruik te maken van de fiets. Dit draagt bij aan het beter toegankelijk maken en aantrekkelijker maken van de fiets. Hierdoor zal het aandeel van de fiets als vervoersmiddel groter worden. Verder wordt een fijnmazig netwerk voor langzaam verkeer als verbinding tussen ov-haltes, wijken, centra en groengebieden gerealiseerd en worden langzame verkeersverbindingen verbeterd.

Bovendien worden er in de visie verschillende maatregelen genomen die gefocust zijn op verdichting, zoals genoemd in het hoofdstuk Verkeersveiligheid. Door die verdichting worden reisafstanden verkort, waardoor mensen eerder zullen gaan fietsen, wandelen of openbaar vervoer zullen gebruiken.

Ook worden voor nieuwe woningen striktere parkeernormen gehanteerd. Hierdoor is het voor nieuwe bewoners minder aantrekkelijk om de auto te gebruiken in de stad en zullen zij sneller geneigd zijn andere mobiliteitsvormen zoals fietsen en OV te gebruiken.

Al met al wordt de omgevingsvisie op de verschuiving vervoerswijze positief beïnvloed.

Bereikbaarheid

Doordat functies plaats krijgen binnen bestaand bebouwd gebied wordt de bereikbaarheid verhoogd. Mensen hoeven minder ver te reizen om bijvoorbeeld van hun woning naar voorzieningen of hun werk te gaan. Daarnaast draagt het bevorderen van lopen, fietsen en gebruik van het openbaar vervoer (STOMP-principe) bij aan het verminderen van autogebruik. Het creëren van recreatieve groenverbindingen en groene netwerken stimuleert mensen bovendien om meer gebruik te maken van de fiets, wat minder ruimte inneemt dan de auto. Voor nieuwe woningen worden daarnaast striktere parkeernormen gehanteerd. Hierdoor is het voor mensen minder aantrekkelijk om de auto te gebruiken in de stad en zullen zij sneller geneigd zijn andere mobiliteitsvormen zoals fietsen en OV te gebruiken. Dit geldt dus alleen voor nieuwe bewoners. Minder autoverkeer is positief voor de bereikbaarheid, omdat alternatieve vervoermiddelen zoals fietsen, lopen en openbaar vervoer minder ruimte nodig hebben dan de auto. Hierdoor ontstaat minder congestie. Dit is positief voor de bereikbaarheid, omdat men zonder sneller en zonder hinder van A naar B kan verplaatsen.

In de visie worden ook verschillende maatregelen genomen om de bereikbaarheid van het openbaar vervoer, fietsen en lopen te verbeteren. Dit omvat onder andere de bouw van nieuwe stations, verkenningen van nieuwe HOV-verbindingen, het toevoegen van nieuwe stops, de aanleg van een nieuwe fietsbrug, het verbeteren van fietsroutes, de ontwikkeling van mobiliteitshubs en het verbeteren van looproutes rondom scholen, winkelcentra en stations. Deze maatregelen dragen bij aan een betere bereikbaarheid voor OV-gebruikers, fietsers en voetgangers.

Hoewel de omgevingsvisie maatregelen neemt om de bereikbaarheid voor wandelen, fietsen en openbaar vervoer te verbeteren, worden er geen maatregelen genomen om de bereikbaarheid van de gemeente voor auto's te verbeteren, terwijl er wel woningen worden gerealiseerd. Dit heeft naar verwachting een negatief effect op de bereikbaarheid van auto's, omdat de komst van woningen kan leiden tot een toename van het autoverkeer. Hierdoor kan er congestie op de wegen ontstaan, wat de bereikbaarheid van gebieden negatief kan beïnvloeden. Wel wordt er sterk ingezet op het STOMP-principe en de modal shift, waardoor dit naar verwachting mee zal vallen.

Al met al heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op de bereikbaarheid met een licht negatieve invloed. De bereikbaarheid van openbaar vervoer, fietsen en wandelen zal naar verwachting verbeteren door alle maatregelen, maar door weinig investeringen in autowegen zal deze bereikbaarheid waarschijnlijk lichtelijk verslechteren.

6. Synergie en strijdigheden tussen ambities

In dit hoofdstuk worden op een strategisch niveau de ambities vergeleken. In de Omgevingsvisie wil de gemeente de fysieke leefomgeving in onderlinge samenhang bezien waarbij functies elkaar niet belemmeren maar juist aanvullen en versterken. In dit hoofdstuk wordt onderzocht in hoeverre de verschillende ambities hier aan bijdragen. Allereerst worden de ambities op hoofdlijnen tegenover elkaar gezet en benoemd of er sprake is van synergie dan wel mogelijke tegenstrijdigheden. Aangezien er in de Omgevingsvisie sprake is van een groot aantal (sub) worden de ambities vergeleken op hoofdambitieniveau. In de toelichting op de mogelijke synergie en strijdigheden worden de relevante (sub) doelen beschreven.

6.1 Analyse synergie en strijdigheden

Op basis van de beoordeling van effecten in hoofdstuk 4 (en de bijbehorende factsheets) is een overzichtelijke kruistabel gemaakt waarin de hoofdambitie van de Omgevingsvisie tegenover elkaar zijn gezet. Aangegeven is of er sprake is van (veel) mogelijkheden voor synergie, of de invloed tussen de ambities relatief beperkt is of dat er een kans is dat er onderling mogelijk tegenstrijdigheden zijn. In deze paragraaf worden de ambities die mogelijk synergie hebben dan wel kunnen leiden tot onderlinge tegenstrijdigheden kort beschreven.

Tabel 6.1 Kruistabel synergie en strijdigheden van ambities uit de omgevingsvisie

	1. Passend woon- en zorgaanbod	2. Gezonde leefomgeving	3. Leefbare en veilige wijken	4. Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit	5. Groene stadsbiotoop	6. Klimaatbestendige leefomgeving	7. Duurzame energievoorziening	8. Innovatieve economie	9. Goede bereikbaarheid
1. Passend woon- en zorgaanbod		⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	☐	⚠	⚠
2. Gezonde leefomgeving			⚠	☐	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
3. Leefbare en veilige wijken				☐	⚠	⚠	☐	⚠	⚠
4. Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit					☐	⚠	⚠	⚠	⚠
5. Groene stadsbiotoop						⚠	☐	⚠	⚠
6. Klimaatbestendige leefomgeving							⚠	⚠	⚠
7. Duurzame energievoorziening	⚠	Mogelijke strijdigheden		⚠	Mogelijkheden voor synergie			⚠	⚠
8. Innovatieve economie	☐	Beperkte onderlinge invloed		⚠	Zowel mogelijkheden voor synergie als mogelijke strijdigheden				⚠
9. Goede bereikbaarheid									

6.2 Passend woon- en zorgaanbod

De ambitie 'Passend woon- en zorgaanbod' focust zich op het vinden van een geschikte en betaalbare woonruimte voor verschillende doelgroepen. Vanuit deze ambitie zijn er diverse mogelijkheden voor synergieën en strijdigheden met andere ambities. De komst van 10.000-11.000 woningen (ambitie 1) kan leiden tot strijdigheden bij ambities zoals 'Gezonde leefomgeving' (ambitie 2), 'Leefbare en veilige wijken' (ambitie 3) en 'Groene stadsbiotoop' (ambitie 5). Allereerst leidt de komst van nieuwe woningen tot meer vervoersbewegingen. Deze toename aan verkeer heeft mogelijk negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit en het aantal gehinderden door geluidsoverlast.

Autoverkeer kan leiden tot wegverkeerlawaai door een toename van banden- en motorgeluid en zorgt voor een grotere uitstoot van broeikasgassen. Dit is strijdig met de ambitie van een 'Gezonde leefomgeving' (ambitie 2).

De ambitie om een groot aantal woningen toe te voegen vergroot bovendien de druk op de ruimtelijke kwaliteit van de stad, wat mogelijk strijdigheid oplevert voor 'Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit' (ambitie 4). Nieuwe woningen kunnen leiden tot een verandering van karakter in de stad en transformatie kan leiden tot verlies van historische gebouwen, groene ruimtes of andere waardevolle elementen in de stad. Echter, deze ambitie biedt ook kansen op synergie, doordat in de Erfgoednota de ruimtelijke kwaliteit en historie van Rijswijk worden geborgd en regels worden gesteld aan verdichting en hoogbouw.

Verder kan de komst van woningen nadelig zijn voor de veiligheid op straat en in het verkeer. Meer mensen zorgt voor meer verkeersbewegingen, waardoor er een grotere kans op verkeersongevallen is. Dit is strijdig met de ambitie 'Leefbare en veilige wijken' (ambitie 3). Echter, het creëren van een woon- en zorgaanbod voor verschillende aandachtsgroepen biedt ook synergie met 'Leefbare en veilige wijken' (ambitie 3). Door het bieden van diverse woon- en zorgmogelijkheden voor verschillende groepen mensen, zoals ouderen, mensen met een beperking of jongeren, ontstaat er een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijke kansen krijgt. Dit kan leiden tot meer interactie en verbinding tussen mensen uit verschillende achtergronden en leeftijdsgroepen. Bovendien kan het creëren van een woon- en zorgaanbod voor verschillende aandachtsgroepen de sociale cohesie in een buurt versterken, doordat mensen elkaar beter leren kennen en ondersteuning kunnen bieden aan elkaar.

Daarnaast leidt de komst van woningen tot verharding en verstening, waardoor de druk op het groen wordt vergroot. Dit is negatief voor de ambitie 'Groene stadsbiotoop' (ambitie 5). Bovendien leidt het verdwijnen van groen ook tot strijdigheden met de ambitie 'Klimaatbestendige leefomgeving' (ambitie 6). Verharding kan ook leiden tot een verslechtering van het waterbergend vermogen. Dit kan op die manier leiden tot wateroverlast, droogte en een verslechtering van de waterveiligheid.

Bovendien kan de komst van nieuwe woningen leiden tot een slechtere bereikbaarheid (ambitie 9). Zoals hierboven benoemd leidt de komst van woningen namelijk tot extra verkeersbewegingen die de druk op het verkeersnetwerk in de stad zullen verhogen, vooral op het autonetwerk. Desondanks is er kans op synergie voor deze ambitie, doordat in de visie het STOMP-principe wordt benadrukt gericht op alternatieve vormen van mobiliteit dan de auto. Juist deze vormen van mobiliteit bevorderen de bereikbaarheid, omdat ze minder ruimte in beslag nemen. Ook is er synergie met 'Passend woon- en zorgaanbod' (ambitie 1) en 'Innovatie economie' (ambitie 8). Het realiseren van een gevarieerd aanbod voor mensen die werken op kantoor, in een werkplaats, een onderzoekslaboratorium, zelfstandig of onder begeleiding sluit namelijk aan bij de wens om verschillende doelgroepen in Rijswijk te huisvesten.

6.3 Gezonde leefomgeving

Zoals hierboven beschreven zorgt 'Passend woon- en zorgaanbod' (ambitie 1) voor strijdigheden met 'Gezonde leefomgeving' (ambitie 2). Er zijn ook nog andere ambities die strijdig kunnen zijn met het streven naar een gezonde leefomgeving, zoals 'Innovatieve economie' (ambitie 8). De komst van extra voorzieningen en werklocaties hebben namelijk een verkeersaantrekkende werking, die nadelig kunnen zijn voor de gezonde leefomgeving door een verslechtering van luchtkwaliteit door uitstoot van fossiele brandstoffen en door wegverkeerslawaai.

Veel ambities zorgen echter ook voor synergiën. Zo wordt er bij de ambitie 'Leefbare en veilige wijken' (ambitie 3) ingezet op sociale betrokkenheid en het zorgen voor goed toegankelijke maatschappelijke voorzieningen. Een goede fysieke en sociale veiligheid draagt ook bij aan een gezonde leefomgeving.

Verder zorgt 'Groene stadsbiotoop' (ambitie 5) voor een gezonde leefomgeving. Vergroening kan goed zijn voor de luchtkwaliteit, kan hittestress verminderen, zorgt voor goed waterbeheer, bevordert biodiversiteit en kan goed zijn voor de mentale gezondheid. Het stimuleert mensen ook om naar buiten te gaan en maakt spelen, ontmoeten, en bewegen in de buitenruimte aantrekkelijker.

Daarnaast draagt 'Klimaatbestendige leefomgeving' (ambitie 6) ook bij aan een gezonde leefomgeving. Bij het nemen van klimaatadaptieve maatregelen worden hittestress en wateroverlast tegen gegaan. Dit draagt ook bij aan een gezonde leefomgeving.

Ook het realiseren van een duurzame energievoorziening (ambitie 7) zorgt voor synergie met een gezonde leefomgeving. Deze ambitie zet in op de energietransitie, waarbij men wil overstappen op duurzame vormen van energie, zoals energie dat is opgewekt door bodemenergiesystemen of zonnepanelen. Doordat er meer energie komt uit hernieuwbare bronnen, worden er minder fossiele brandstoffen gebruikt. Dit heeft een positief effect op de luchtkwaliteit.

Bovendien draagt de inzet op goede bereikbaarheid (ambitie 9), waarbij wandelen, fietsen en openbaar vervoer gebruik worden gestimuleerd, bij aan een gezonde leefomgeving. Door gebruik te maken van duurzame alternatieven voor mobiliteit worden er minder broeikasgassen uitgestoten door auto's. Ook zorgen maatregelen die zorgen voor verdichting voor kortere reisafstanden, doordat functies en werklocaties bij elkaar worden gebracht. Dit leidt tot minder verplaatsingen met de auto en dus ook tot minder uitstoot.

6.4 Leefbare en veilige wijken

De ambitie om leefbare en veilige wijken te realiseren in Rijswijk levert strijdigheden met 'Passend woon- en zorgaanbod' (ambitie 1), zoals beschreven in 6.1.1. Het zorgt juist voor synergie met een 'Gezonde leefomgeving' (ambitie 2), zoals beschreven in 6.1.2. Er zijn ook nog synergiën en strijdigheden met andere ambities. Zo heeft de komst van nieuwe werklocaties en voorzieningen (ambitie 8) een verkeersaantrekkende werking. Dit kan nadelig zijn voor de fysieke veiligheid in wijken, omdat het risico op verkeersongevallen toeneemt. Aan de andere kant kan de komst van voorzieningen juist ook weer bijdragen aan de sociale betrokkenheid in een wijk, wat positief is voor de sociale veiligheid.

Bovendien zorgt het nemen van klimaatbestendige maatregelen (ambitie 6), zoals aanleg van groenstroken voor waterinfiltratie het creëren van schaduwrijke zones met bomen en pergola's, gebruik van waterdoorlatende bestrating, de aanleg van wadi's et cetera, voor minder wateroverlast. Dit is positief voor de leefbaarheid en fysieke veiligheid in wijken.

De inzet op een goede bereikbaarheid (ambitie 9) is ook zeer belangrijk voor de leefbaarheid en veiligheid in een wijk. Het hebben van korte reisafstanden in een stad stimuleert mensen om te wandelen en te fietsen. Hierdoor is er minder autoverkeer, wat bijdraagt aan minder verkeersongevallen en daarmee de fysieke veiligheid verbetert. Het draagt ook bij aan de sociale veiligheid, omdat het zal leiden tot meer ontmoetingen in de openbare ruimte als er meer mensen op straat wandelen en fietsen.

6.5 Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

De gemeente heeft als vierde ambitie om een zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit te realiseren (ambitie 4). Zoals eerder genoemd levert dit synergie en strijdigheden op met 'Passend woon- en zorgaanbod' (zie 6.1.2). Ook is er synergie met 'Goede bereikbaarheid' (ambitie 9). De aanleg van een nieuw station en nieuwe OV-stops kunnen namelijk zorgen voor een ander karakter van Rijswijk. Tegelijkertijd kan het juist ook bijdragen aan het Rijswijkse karakter.

Er is bovendien een synergie en strijdigheid tussen deze ambitie en 'Innovatieve economie' (ambitie 8). Bij 'Innovatieve economie' is er een ruimtevraag voor de circulaire economie en voor de uitbreiding van werklocaties. De uitbreiding van bebouwing voor werklocaties en de circulaire economie kan in potentie de zichtbare historie van Rijswijk in gevaar brengen. Aan de andere kant wordt er ingezet op efficiënt ruimtegebruik bij bestaande werklocaties bij de bestaande bebouwing. Dit draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de stad, doordat de ruimte efficiënt wordt gebruikt.

Daarnaast levert het synergie op met 'Groene stadsbiotoop' (ambitie 5), omdat vergroenende maatregelen bijdragen aan het karakter van Rijswijk. Vooral omdat er bij de ontwikkeling van het groen in Rijswijk vier groensferen zijn aangewezen. Die groensferen zijn afgestemd op doelsoorten en eigen groene karakteristieken. Daarbij is er ook rekening gehouden met de cultuurhistorie en het karakter van Rijswijk.

Daarnaast levert deze ambitie synergie op met 'Duurzame energievoorziening' (ambitie 7). Bij het realiseren van zichtbare historie en kwaliteit wordt er namelijk ook ingezet op verduurzaming van erfgoed.

6.6 Klimaatbestendige leefomgeving

De ambitie voor een klimaatbestendige leefomgeving heeft synergiën met 'Gezonde leefomgeving', 'Leefbare en veilige wijken', 'Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit' en 'Groene stadsbiotoop' en heeft strijdigheden met 'Passend woon- en zorgaanbod'. Bovendien kan de ambitie 'Duurzame energievoorziening' (ambitie 7) mogelijk leiden tot strijdigheden met 'Klimaatbestendige leefomgeving' (ambitie 6). Zo worden de claims op de ondergrond in de toekomst groter, onder andere als gevolg van de energietransitie (warmtenetten, WKO, geothermie). Dit kan leiden tot verrommeling en meer drukte in de ondergrond en daarmee tot mogelijke onderlinge knelpunten.

Verder is er strijdigheid tussen 'Innovatieve economie' (ambitie 8), 'Goede bereikbaarheid' (ambitie 9) en een klimaatbestendige leefomgeving. Beide ambities leiden namelijk tot extra verharding in de stad. Bij 'Innovatieve economie' worden werklocaties uitgebreid. Bij 'Goede bereikbaarheid' wordt de infrastructuur uitgebreid. Zo wordt er een nieuw station aangelegd, worden nieuwe OV-stops toegevoegd en wordt er een verkenning gedaan naar nieuwe HOV-verbindingen. Die verharding is slecht voor het waterbergend vermogen in de stad, wat kan leiden tot wateroverlast. Dit is dus strijdig met de ambitie van een klimaatbestendige omgeving.

6.7 Duurzame energievoorziening

De ambitie om een duurzame energievoorziening te realiseren heeft synergie met de ambitie 'Innovatieve economie' (ambitie 8). Voor het realiseren van een innovatieve economie wordt er samengewerkt met verschillende partijen, zoals bedrijven, kennisinstellingen en onderwijs, om een verschuiving naar duurzame warmte en energie te realiseren. De samenwerking tussen die verschillende partijen bevordert overdracht van kennis en stimuleert innovatie. Dit kan leiden tot innovaties voor duurzame energievoorziening.

Er is bovendien synergie met de ambitie 'Goede bereikbaarheid' (ambitie 9), omdat korte reisafstanden uitnodigen tot duurzame vormen van mobiliteit. Dat zorgt voor minder energieverbruik door voertuigen die gebruik maken van fossiele brandstoffen, zoals auto's.

6.8 Groene stadsbiotoop

Zoals beschreven in 6.1.1 kan de druk op het groen in de openbare ruimte sterk toenemen als gevolg van het groeiend aantal inwoners (ambitie 1). Bovendien kunnen uitbreidingslocaties voor werklocaties en de circulaire economie (ambitie 8), beslag leggen op het groen in Rijswijk. Ook de aanleg van een nieuw station en nieuwe OV-verbindingen voor een goede bereikbaarheid (ambitie 9) kan strijdig zijn met de ambitie van groene stadsbiotoop.

Daarentegen is er een synergie tussen 'Klimaatbestendige leefomgeving' (ambitie 6) en 'Groene stadsbiotoop' (ambitie 5), omdat vergroening ook bijdraagt aan een klimaatbestendige leefomgeving. Een ruime opzet met veel ruimte voor groen draagt bij aan een betere infiltratie en het langer vasthouden van water, waardoor er minder kans is op wateroverlast en droogte. Het realiseren van kwalitatief openbaar groen en daarnaast het behoud van de huidige omvang van de groene buitengebieden draagt tevens bij aan klimaatbestendigheid op het thema hitte.

6.9 Innovatieve economie

Innovatieve economie heeft synergie met de ambitie 'Goede bereikbaarheid' (ambitie 9). Doordat er wordt ingezet op verdichting en efficiënt ruimtegebruik bij het realiseren van werklocaties, worden korte reisafstanden tussen wonen en werken gerealiseerd. Dit bevordert de bereikbaarheid. Daarnaast is een goede bereikbaarheid belangrijk voor de economie en bevordert het ondernemers- en vestigingsklimaat.

6.10 Goede bereikbaarheid

De ambitie 'goede bereikbaarheid' heeft diverse synergiën en strijdigheden met andere ambities die in alle bovengenoemde paragrafen al zijn uitgewerkt.

7. Doelbereik omgevingsvisie

In de omgevingsvisie heeft de gemeente Rijswijk negen ambitiethema's opgesteld. Per ambitie zijn aspecten benoemd waarop de gemeente Rijswijk een ambitie heeft met oog op de toekomstige ontwikkelingen tot 2050. In dit hoofdstuk wordt op kwalitatieve wijze gekeken in hoeverre de doelen die de gemeente stelt ook daadwerkelijk behaald kunnen worden.

7.1 Beoordeling doelbereik

Tabel 7.1 beoordeling doelbereik Passend woon- en zorgaanbod

1. Passend woon- en zorgaanbod	
Woningbouw en woningvoorraad	De gemeente heeft als ambitie om in Rijswijk voor verschillende doelgroepen een geschikte en betaalbare woonruimte te vinden en te wonen in een prettige en gezonde leefomgeving. Daarbij is aandacht voor doelgroepen met een specifieke huisvestingsbehoefte. Om dit te realiseren heeft de gemeente allereerst een woningbouwprogramma van circa 10.000-11.000 woningen tot 2040 die zij willen realiseren. In de omgevingsvisie wordt benoemd dat de bij te bouwen woningen met name betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en sociale huurwoningen zullen zijn. Hierdoor worden de beschikbare opties voor ouderen, jongeren en starters verbreed. Door het toevoegen van verschillende typen woningen neemt de diversiteit in Rijswijk toe. Desondanks is er onzekerheid in welke mate dit doel wordt gehaald. De type woningen zijn onder meer afhankelijk van ontwikkelingen rond de woningmarkt, bouwtempo, fluctuaties in grondstofprijzen, rentestanden en stikstofproblematiek. Ook wordt in de visie gesteld dat de doorstroming bevorderd kan worden door kleine appartementen voor alleenstaanden en grotere woonruimten voor gezinnen toe te voegen en door nieuwe zorgwoningen toe te voegen voor kwetsbare groepen. Echter, doorstroming is altijd een probleem, vooral in de randstad. Dit komt door de afhankelijkheid van woningcorporaties, projectontwikkelaars, waardoor het lastig is om te sturen om woningen te realiseren. De gemeente wijst enkel locaties aan. Ook dit vergroot de onzekerheid. Verder wordt er gebouwd aan voldoende woonzorgaanbod, zoals zorgwoningen. Dit draagt bij aan de ambitie dat het in Rijswijk voor verschillende 'aandachtsgroepen' mogelijk is om een geschikte en betaalbare woonruimte te vinden. In het behalen van haar ambitie is de gemeente daarbij afhankelijk van de samenwerking met projectontwikkelaars en grond- en vastgoedeigenaren, wat in een grote mate van onzekerheid resulteert. Bij nieuwe bouwprojecten wordt de nieuwe bouwnorm NEN9120 gehanteerd. Dit draagt bij aan het doel om een passend woon- en zorgaanbod te creëren. Ook moet er bij de inrichting van wijken en gebiedsontwikkelingen rekening worden gehouden met senioren die langer zelfstandig wonen en kwetsbare mensen die vanuit instellingen
Huisvesting aandachtsgroepen	
Wonen en zorg	

1. Passend woon- en zorgaanbod

uitstromen naar zelfstandige woningen. Hoelang senioren ergens wonen en wanneer mensen uitstromen is buiten de controle van de gemeente, waardoor dit een mate van onzekerheid meebrengt. Verder worden doelen rondom de huisvestingsbehoefte voor kwetsbare groepen opgenomen in de woonzorgvisie. De verwachting is daarom dat de omgevingsvisie positief bijdraagt aan deze ambitie, maar dat de ambitie niet volledig wordt behaald.

Tabel 7.2 beoordeling doelbereik Gezonde leefomgeving

2. Gezonde leefomgeving

Gezondheidsbevordering

Milieukwaliteit

(gezondheidsbescherming)

Luchtkwaliteit

Omgevingslawaaï

Omgevingsveiligheid

Bodemkwaliteit

Geur

De gemeente streeft naar een gezonde leefomgeving door zowel **gezondheidsbevordering** als -bescherming. Hierbij wordt gezondheidsschade door milieufactoren beperkt en wordt gezondheid bevorderd door het inrichten van een gezonde leefomgeving. Om een **gezonde leefomgeving** te realiseren zet de gemeente in op vergroening. Het aanleggen van onder andere groenstructuren, groenverbindingen en bomenrijen draagt bij aan het doel om een gezondere leefomgeving te creëren. Groen heeft namelijk een positief effect op het welzijn en de gezondheid van mensen. Daarnaast wordt gezonde mobiliteit gestimuleerd door de bouw van een nieuw station, het uitvoeren van verkenningen naar nieuwe HOV-verbindingen, het toevoegen van nieuwe stops, de aanleg van een nieuwe fietsbrug, het verbeteren van fietsroutes, de ontwikkeling van mobiliteitshubs en het verbeteren van looproutes rondom scholen, winkelcentra en stations. Deze maatregelen dragen bij aan een gezonde leefstijl, doordat ze mensen uitnodigen tot bewegen, wat helpt om gezondheidsproblemen te voorkomen. Ook draagt dit, in combinatie met het Actieplan geluid, door het verlagen van de maximumsnelheid en het aanbrengen van stiller wegdek, bij aan het verminderen van **omgevingslawaaï**. Ook het invoeren van lage parkeernormen bij nieuwbouwwijken draagt bij aan het verminderen van omgevingslawaaï. Echter, gelden de lage parkeernormen alleen voor nieuwbouwwijken. Tenslotte hebben mensen een vrije keuze om te kiezen voor een vorm van transport. Dit brengt een mate van onzekerheid met zich mee.

Er worden in de visie diverse maatregelen genomen om de milieukwaliteit te verbeteren. Zo wordt er ingezet op elektrificatie van het wagenparken, worden milieuzones uitgebreid, wordt houtstook beperkt en worden er op langere termijn zero-emissiezones toegevoegd. Deze maatregelen dragen bij aan een vermindering van luchtverontreiniging, wat goed is voor de **luchtkwaliteit**. Verder draagt het realiseren van nieuwe functies voor kwetsbare personen buiten aandachtsgebieden bij aan een betere **omgevingsveiligheid**. Wel moeten er nog nadere beleidskeuzes worden vastgesteld in het omgevingsplan, wat leidt tot een grotere mate van onzekerheid. Door

2. Gezonde leefomgeving

locaties met een gevoelige functie alleen toe te staan op locaties met een gezondheidsdeskundig voldoende tot matige bodemkwaliteit, wordt de blootstelling aan lood geminimaliseerd. Dit draagt bovendien bij aan de verbetering van de **bodemkwaliteit**. Daarnaast kunnen vergroenende maatregelen, zoals het creëren van groene verbindingen en het versterken van regionale parkgebieden, helpen om de lucht te zuiveren en de concentratie van schadelijke stoffen te verminderen. Met deze maatregelen wordt daarom een hoog doelbereik verwacht.

Verder zijn er nog een aantal maatregelen die een bepaalde bandbreedte van onzekerheid meebrengen. Zo is de verwachting dat **geuremissie** zal afnemen door het gebruik van de best beschikbare technieken. Hiervoor is de gemeente wel afhankelijk van andere partijen vanuit de markt.

Wat ook bijdraagt aan de onzekerheid van het doelbereik is dat er in de visie wordt gesteld dat woningen een gezond binnenklimaat moeten hebben met goede luchtkwaliteit, ventilatie en koeling. Ook hiervoor is de gemeente afhankelijk van andere partijen.

Verder zet de gemeente zich in voor toegankelijke voorzieningen in de directe nabijheid van de woonomgeving en ruimtes voor ontmoeting. Dit is goed voor de **gezondheidsbevordering** in de gemeente. Hierbij is de gemeente echter afhankelijk van de medewerking van marktpartijen en maatschappelijke organisaties. Bovendien is het onduidelijk over welke voorzieningen het precies gaat.

Tot slot staat in de visie dat sportvoorzieningen moeten meegroeien met het aantal inwoners. Dit wordt echter niet concreet gemaakt, waardoor dit de afhankelijkheid van andere partijen vergroot en een grote mate onzekerheid geeft. Ook het realiseren van ontmoetingsplekken is onzeker, mede door de betaalbaarheid en de beschikbare middelen.

Tabel 7.3 beoordeling doelbereik Leefbare en veilige wijken

3. Leefbare en veilige wijken

Leefbaarheid	De ambitie van de gemeente is om leefbare en veilige wijken in Rijswijk te realiseren waarin de fysieke en sociale veiligheid gewaarborgd is en waarin inwoners betrokken zijn met elkaar, met de wijk en zorgdragen voor een prettige woonomgeving. De gemeente wil voldoende en goed toegankelijke voorzieningen en een breed palet aan sportactiviteiten in Rijswijk aanbieden. De doelstelling 'voldoende' voorzieningen wordt echter niet geconcretiseerd. Ook blijkt het in de praktijk lastig om ruimte te vinden voor maatschappelijke voorzieningen , zoals huisartsenzorg,
Sociale betrokkenheid	
Leefbaarheid en veiligheid als gezamenlijke verantwoordelijkheid	
Sociale betrokkenheid en prettige woonomgeving	
Sociale en fysieke veiligheid	
Maatschappelijke voorzieningen	

3. Leefbare en veilige wijken

Sportvoorzieningen

Onderwijs en kinderopvang

Eerstelijnszorg

Ontmoetingsruimten

onderwijs en kinderopvang, aangezien ontwikkelaars en vastgoedeigenaren de voorkeur geven aan woningen door de hogere opbrengsten. Daarnaast is de gemeente voor de uitbreiding en nieuwbouw van **sportvoorzieningen** afhankelijk van andere partijen, zoals vastgoedontwikkelaars. Ook is de gemeente afhankelijk van sportverenigingen die zich in vestigen in deze sportvoorzieningen. De kans dat de gemeente deze ambitie volledig behaalt is naar verwachting beperkt.

Bij de ambitie 'Leefbare en veilige wijken' wordt er ook sterk ingezet op **sociale betrokkenheid**. Voor het realiseren van sociale betrokkenheid is de gemeente sterk afhankelijk van diverse organisaties en inwoners.

Een beweegvriendelijke en groene omgeving heeft een positief effect op de gezondheid en het veiligheidsgevoel van inwoners. Voor de **sociale veiligheid** is het bovendien van belang dat gebouwen, straten en pleinen dusdanig ingericht worden dat bewoners en bezoekers zich veilig voelen. Dit doet de gemeente bijvoorbeeld door een hoge kwaliteit inrichting met hoogwaardige en duurzame materialen, maar ook door goed onderhoud, zodat de openbare ruimte schoon en heel is. Verder draagt extra capaciteit van hulpdiensten en het plaatsen van gevoelige functies buiten aandachtsgebieden bij aan de fysieke veiligheid. Echter, voor al deze maatregelen is de gemeente deels afhankelijk van andere partijen en financiële middelen. Zo hangt de inrichting van de openbare ruimte af van beschikbare financiële middelen, voor hoogwaardige en duurzame materialen en goed onderhoud, en van partijen die gebouwen bouwen en onderhouden. Deze afhankelijkheden gelden ook voor het uitvoeren van isolerende maatregelen. Voor de extra capaciteit van hulpdiensten is de gemeente afhankelijk van de beschikbaarheid van personeel en financiële middelen. Daarnaast zorgen de subjectieve factoren, zoals woonbeleving, sociale veiligheid en waarden van inwoners, voor een mate van onzekerheid van het doelbereik.

Verder geldt er volgens het bbl een verbod op het plaatsen van scootmobielen in algemene ruimtes, wat positief is voor de veiligheid in gebouwen. De gemeente wil samen met woningcorporaties en brandweer optrekken en een plan ontwikkelen voor de realisatie van voldoende brandveilige stallingen. Echter, bij deze maatregelen is de gemeente afhankelijk van deze andere partijen. Bovendien is het bbl landelijke wetgeving en gaat de gemeente hier niet direct over.

In de visie wordt gesteld dat voor basisonderwijs en sportvoorzieningen de behoefte in beeld is. Deze voorzieningen moeten geleidelijk met het aantal inwoners toenemen. Hoewel de behoefte voor basisonderwijs en sportvoorzieningen in beeld is, zijn er in de visie geen concrete

3. Leefbare en veilige wijken

maatregelen opgenomen, zoals een locatiekeuze of het vrijmaken van financiën, om die voorzieningen toe te laten nemen. Voor andere voorzieningen, zoals zorg, **ontmoetingsplekken** en culturele voorzieningen, wordt de behoefte nog onderzocht en moet er nog een realisatiestrategie ontwikkeld worden. Aangezien de gemeente niet gaat over de komst van de voorzieningen en geen realisatiestrategie heeft is het onzeker of het doel wordt behaald.

In de visie wordt gesteld dat de gemeente inzet op het versterken van de **eerstelijnszorg**. Zo is men bij het realiseren van een voltijd huisarts voor elke 2.400 inwoners afhankelijk van de beschikbaarheid en bereidheid van artsen. En zet de gemeente in op een toegankelijke eerstelijnszorgaanbod door de ontwikkeling van gezondheidscentra te stimuleren met prioriteit voor nieuwe ontwikkelgebieden naast de blijvende aandacht voor de bestaande wijken. Zo nodig vervult de gemeente een actieve rol hierin, bijvoorbeeld door het reserveren van ruimte in ontwikkelplannen en het stimuleren van ruimte voor gezondheidsfuncties in overleg met de zorgverzekeraars. Het is positief dat dit planologisch mogelijk wordt gemaakt, maar blijft een zekere mate van afhankelijkheid bestaan. Bijvoorbeeld of er genoeg personeel is in de zorg om dit te realiseren en of er voldoende financiële middelen zijn.

Per saldo is de verwachting dat de omgevingsvisie positief bijdraagt aan deze ambitie. Er zijn echter veel onzekerheden, waardoor er een grote bandbreedte van onzekerheid is.

Tabel 7.4 beoordeling doelbereik Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

4. Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

Cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit van Rijswijk	De ambitie van de gemeente Rijswijk is het behouden, beheren, onderzoeken en het toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk. Deze ambitie is nader uitgewerkt in de Erfgoednota Rijswijk . Cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij omgevingsvergunningen en in ruimtelijke plannen. Ook worden benodigde onderzoeken uitgevoerd en wordt de nieuwe Adviescommissie ruimtelijke kwaliteit betrokken. De gemeentelijke focus ligt op het aanwijzen en beschermen van naoorlogse erfgoed en oudere stads- en dorpsgezichten. Daarnaast is er samenwerking met de provincie om erfgoedwaarden in provinciale Erfgoedlijnen verder te ontwikkelen. Een belangrijk aspect is het verduurzamen van monumenten met energiebesparende maatregelen. Archeologie krijgt een centrale plaats bij ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente behoudt de opgravingsbevoegdheid en het archeologisch onderzoek wordt in eigen beheer gehouden. Bij vergunningaanvragen voor beschermde monumenten en gebieden met cultuurhistorische waarden worden de bouw-, architectuur- en cultuurhistorische waarden bepaald,
Hoofdlijnen erfgoedbeleid en Erfgoednota Rijswijk	
Meewegen van cultuurhistorie in ruimtelijke plannen	
Doorwerking van het erfgoedbeleid	
Erfgoed en participatie	
Monumentenzorg	
Aanwijzen van nieuw cultuurhistorisch waardevol erfgoed	
Cultuurlandschappen	
Landgoederenzone en provinciale erfgoedlijnen	
Naoorlogs erfgoed	
Historische land- en waterwegen	
Archeologie	

4. Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

Stedenbouwkundige en ruimtelijke kwaliteit bij ontwikkelingen

zodat er voorwaarden gesteld kunnen worden aan de vergunning. Ook wordt er aandacht besteed aan het in stand houden en onderhouden van het openbaar groen in Rijswijk, wat een grote rol heeft gespeeld in de stedenbouwkundige aanleg van de stad. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden zorgvuldig bekeken en moeten passen binnen de structuur van Rijswijk. Daarbij worden **historische land- en waterwegen** ook beschermd en behouden. Met een integrale aanpak worden wenselijke nieuwe ontwikkelingen opgepakt en wordt er kwaliteit toegevoegd aan de fysieke leefomgeving.

Alle bovenstaande maatregelen dragen bij aan het doelbereik. Echter, voor de Erfgoednota is de gemeente afhankelijk van samenwerking met kennis- en erfgoedpartners om haar doelen te bereiken. Dit kan enige onzekerheid met zich meebrengen. Deze onzekerheid wordt deels verminderd door het archeologisch onderzoek in eigen beheer te houden. Daarnaast kan het toevoegen van een groot aantal woningen, nieuwe infrastructuur en voorzieningen zorgen voor een toenemende druk op de ruimtelijke kwaliteit van de stad. Dit kan het behalen van de doelen in de weg staan. Wel is het opstellen van uitgangspunten voor stedenbouw bij nieuwe ontwikkelingen en hoogbouw goed voor het doelbereik.

Al met al kan gesteld worden dat bij erfgoed er sprake is van een sterke afhankelijkheid van andere partijen. Erfgoed kan daarom alleen geborgd worden als het goed is vastgelegd, bijvoorbeeld in een Erfgoednota of omgevingsvisie. Het gemeentelijk beleid voor cultureel erfgoed dat wordt beschreven in de visie is grotendeels gebaseerd op de Erfgoednota, welke reeds is vastgesteld. Hierdoor worden de doelstellingen al autonoom behaald, maar voegt de visie weinig toe. Hierdoor wordt er wel een hoog doelbereik verwacht.

Tabel 7.5 beoordeling doelbereik Groene stadsbiotoop

5. Groene stadsbiotoop

De ontwikkeling van het Rijswijkse groen

Landgoederenzone en stadsparkzone

Groene netwerken

Natuurinclusieve en biodiverse stad

De ambitie van de gemeente is om het **Rijswijkse groen** te ontwikkelen en te versterken. De gemeente wil de aangewezen **Landgoederenzone en Stadsparkzone** als 'de groene longen' van Rijswijk ontwikkelen. Om dit te realiseren is Rijswijk ingedeeld in vier groensferen, met daarop afgestemde doelsoorten en groene karakteristieken. Deze groensferen geven een richtlijn en een concreet beeld van hoe het groen in Rijswijk zich moet ontwikkelen, wat bijdraagt aan het doelbereik. Verder wordt de kwaliteit van grote regionale parkgebieden verbeterd, wordt de stadsparkzone doorontwikkeld, worden groene netwerken gecreëerd door groenstructuren te realiseren, worden natuurverbindingen door de stad gerealiseerd, worden verbindingen van bomen gerealiseerd en worden recreatieve

5. Groene stadsbiotoop

groene verbindingen aangelegd. Het aanleggen van recreatieve **groene verbindingen**, zoals wandel- en fietspaden, zorgt er voor dat mensen gemakkelijker toegang hebben tot groene gebieden en stimuleert de verbinding tussen verschillende groene locaties. Verder worden gebouwen en buitenruimtes **natuurinclusief gebouwd en ingericht**. Bovendien worden er om buitenruimtes natuurinclusief in te richten of te renoveren kwalitatieve eisen gesteld. Dat gebeurt door de kwalitatieve eisen voor verblijfplaatsen, voedsel, veiligheid, verbinding en variatie (de 5V's) die natuurdoelsoorten aan hun omgeving stellen, in het ontwerp van gebouwen en buitenruimtes toe te passen. Ook wordt er een handreiking opgesteld, om de aanleg, het beheer en het onderhoud van groen goed te borgen. Daarnaast wordt er dagelijks actueel inzicht gegeven in het groenareaal van de stad. Dit zijn erg concrete maatregelen die bijdragen aan het behalen van de doelen. Bovendien bevorderen alle eerder genoemde vergroeningsmaatregelen de **biodiversiteit** en verbeteren ze de leefbaarheid, wat positief bijdraagt aan het doelbereik. Ook benut de gemeente kansen om vergroening te koppelen aan transformaties (bijvoorbeeld Bogaard stadscentrum), herinrichting van de openbare ruimte (bijvoorbeeld Oud-Rijswijk) en maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie en energie. Ook dit draagt positief bij aan het doelbereik.

Hoewel de gemeente veel zeggenschap heeft over vergroening van de openbare ruimte, is zij deels afhankelijk van partijen zoals woningbouwcorporaties, bedrijven en diverse andere grondeigenaren voor het vergroenen van de overloop tussen openbare en particuliere ruimte. Daarnaast is de gemeente bij het aanleggen van groen afhankelijk van de hoeveelheid financiële middelen die hiervoor vrij gemaakt kunnen worden. Dit brengt onzekerheid mee voor het doelbereik. Al met al is de verwachting dat de maatregelen in de omgevingsvisie positief bijdragen aan deze ambitie. Hierdoor wordt een hoog doelbereik verwacht, met een kleine mate van onzekerheid.

Tabel 7.6 beoordeling doelbereik Klimaatbestendige leefomgeving

6. Klimaatbestendige leefomgeving	
Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie	De gemeente heeft als ambitie om een klimaatbestendige leefomgeving te creëren door middel van adaptatie. De leefomgeving moet zo worden ingericht dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering. Om in 2050 klimaatneutraal te zijn wordt er onder andere ingezet op vergroening. Verder worden er tools geïntegreerd zoals het Convenant klimaatadaptief bouwen en de Landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving in alle ruimtelijke projecten. Bij nieuwbouw worden de nieuwste innovaties toegepast, zoals de Ladder van Koeling en BREEAM. Ook de openbare
Klimaatbestendige gebouwde omgeving	
Klimaatbestendige openbare ruimte	
Waterbeheer	
Hittestress	
Water en bodem sturend	
Bodemdaling	
Waterkwaliteit	

6. Klimaatbestendige leefomgeving

Rijswijkse strategie RAAK en zeven deelambities

ruimte wordt klimaatadaptief ingericht door meer schaduwrijke plekken te creëren en stedelijke gebieden te vergroenen. Er wordt gestreefd naar een **robuust watersysteem** met ruimte voor infiltratie en opvang van water, onder andere door wadi's en waterbuffers aan te leggen, rioleringscapaciteit te verbeteren en groenstroken en parken aan te leggen voor betere waterinfiltratie. Al deze maatregelen dragen bij aan het verminderen van verschillende vormen van **klimaatadaptatie**, zoals **hittestress**, **wateroverlast** en **droogte** en dragen daarmee bij aan het doelbereik.

Hoewel er duidelijke maatregelen en richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen worden genoemd, heeft de gemeente hierop beperkte invloed en is zij afhankelijk van andere partijen, zoals projectontwikkelaars. Het is onduidelijk hoe de gemeente gaat afdwingen dat woningontwikkelaars, en andere private partijen BREEAM ook daadwerkelijk gaan toepassen. Daarentegen heeft de gemeente wel invloed op de inrichting van de openbare ruimte.

Ook het waterbeheer gaat in samenwerking met Hoogheemraadschap van Delfland. Dit zorgt voor een mate van onzekerheid bij het doelbereik. Een andere belangrijke onzekerheidsfactor is de hoeveelheid grond die in handen van particuliere partijen en bewoners is.

Verder wil de gemeente risico's van **bodemdaling** in beeld brengen en preventieve maatregelen treffen. Desondanks zijn de preventieve maatregelen voor bodemdaling nog niet geconcretiseerd, waardoor dit een mate van onzekerheid met zich meebrengt.

Verder heeft de gemeente een duidelijke uitvoeringsstrategie, genaamd **Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering (RAAK)** geformuleerd, met een aantal ambities voor de periode 2023-2030. In het RAAK staan zeven ambities die leiden tot de volgende activiteiten: een stresstest iedere zes jaar, uitvoeringsstrategie per wijk, risicodialogen, meekoppelkansen, bewustwording creëren, borging van klimaatadaptatie in het GRP en een Lokaal Hitteplan. Het RAAK draagt bij aan het doelbereik, omdat het zorgt voor een concreet plan en actieve monitoring van het gestelde doel om in 2050 klimaatadaptief te worden, waarbij ook bijsturing mogelijk is. Het bewust maken van bewoners van klimaat, water en groen kan zorgen voor veranderingen in gedrag, die bijdragen aan een klimaatbestendige leefomgeving. Desondanks zit er vanwege de subjectieve aard van bewustwording ook een zekere mate van onzekerheid in. Het is bijvoorbeeld onzeker of bewoners hun tuinen klimaatadaptief zullen inrichten.

6. Klimaatbestendige leefomgeving

Verder sluit Rijswijk aan bij de nationale beleidslijn '**water en bodem sturend**' om een klimaatbestendige leefomgeving te creëren. Dit betekent dat ruimtelijke ontwikkelingen worden aangepast aan het water- en bodemsysteem, waarbij de kwaliteit en kwantiteit van water doorslaggevend zijn. De gemeente volgt deze lijn ook door de groei van de stad te zoeken in bestaand stedelijk gebied en in de hoogte, waardoor verdere verharding beperkt blijft en er ruimte voor groen en water wordt gespaard. Echter, de gemeente heeft niet expliciet gemaakt met welke maatregelen Rijswijk aansluit bij een water en bodem sturende beleidslijn. Hierdoor bestaat er onzekerheid of en hoe de gemeente zich aansluit bij een water en bodem sturende beleidslijn.

De gemeente neemt veel maatregelen om de leefomgeving **klimaatadaptief** in te richten. Desondanks is de gemeente voor het behalen van de ambitie 'klimaatneutraal in 2050' afhankelijk van andere partijen. Bovendien leidt de bouw van veel nieuwe woningen tot meer verstening en verharding, wat zorgt voor hittestress en wateroverlast.

Tabel 7.7 beoordeling doelbereik Duurzame energievoorziening

7. Duurzame energievoorziening

Klimaatneutraal Rijswijk in 2050

Energietransitie: overgang naar duurzame en onafhankelijke energie

Verkleinen van de energiebehoefte

Warmtetransitie: overgang naar duurzame warmte

Warmte-infrastructuur

Bodemenergie

Duurzame opwekking van elektriciteit

Voorkomen van netcongestie

Meekoppelkansen voor energietransitie en klimaatadaptatie

De omgevingsvisie stelt als ambitie voor de gemeente Rijswijk om **klimaatneutraal** te zijn in 2050. Dit wil de gemeente bereiken door de eigen energiebehoefte te verkleinen, lokaal duurzame energie op te wekken en door over te stappen van fossiele naar duurzame (hernieuwbare) bronnen van warmte en energie (**energietransitie**). De gemeente wil de bewustwording over het energiegebruik vergroten en wil bestaande woningen verduurzamen tot minimaal energielabel C in 2050. Verder streeft de gemeente ernaar om in 2035 minimaal 30% van het totale gemeentelijke energieverbruik duurzaam op te wekken en om in 2050 over te stappen op duurzame warmtevoorzieningen voor gebouwen (volledig aardgasvrij).

Om deze doelen te bereiken worden verschillende **energiebesparende** maatregelen genomen. Er worden kleinere maatregelen genomen, zoals radiatorfolie, brievenbusborstel en er worden grote maatregelen genomen zoals woningen realiseren met een maximale isolatiewaarde. Deze maatregelen zorgen voor een efficiënter energiegebruik en verminderen warmteverlies en dragen zo bij aan het doelbereik. Er geldt een wijkgerichte aanpak, waarbij telkens ook oog is voor meekoppelkansen bij de herinrichting van de openbare ruimte en aanpassing van gebouwen (klimaatadaptatie).

Verder worden er zoveel mogelijk woningen aangesloten op een **duurzaam warmtenet**, waardoor er gebruik kan worden gemaakt van restwarmte en duurzame warmtebronnen. Voor wijken waar dit niet

7. Duurzame energievoorziening

mogelijk is wordt gekeken welke warmtealternatieven beschikbaar zijn. Bovendien zorgt het gebruik van bodemenergiesystemen in nieuwbouwwoningen voor een duurzame en efficiënte verwarming en koeling. Hiervoor worden bodemenergieplannen gemaakt. Er worden regionale afspraken gemaakt voor de opslag van hoge temperatuur via WarmtelinQ en geothermie en er wordt ruimte gereserveerd voor warmteoverdrachtsstations. Dit maakt het gebruik van duurzame warmtebronnen planologisch mogelijk.

Grootschalige duurzame opweklocaties zijn niet mogelijk door de hoge mate van verstedelijking in Rijswijk. Daarom wordt er stevig ingezet op zonne-energie op daken (min 40% van het geschikte dakoppervlak) en optioneel parkeerplaatsen in stedelijk gebied. Energieopwekking in het landschap of op het water heeft niet de voorkeur. Door zoveel mogelijk zonne-energie op te wekken kunnen ook particulieren en kleine bedrijven bijdragen aan de duurzame energievoorziening.

Hoewel er mogelijkheden zijn om **netcongestie** te voorkomen, is de gemeente hierbij ook sterk afhankelijk van andere partijen, zoals Stedin.

Alle bovengenoemde maatregelen dragen bij aan het doelbereik voor een duurzame energievoorziening. Echter is de gemeente afhankelijk van bewoners en diverse externe partijen, zoals bedrijven, winkels en maatschappelijke organisaties om de totale **energiebehoefte** te verkleinen.

Of de bovengenoemde doelstellingen, zoals het klimaatneutraal zijn van Rijswijk in 2050, behaald zullen worden is nog in bepaalde mate onduidelijk. Dit komt onder andere doordat veel gebouwen, ook monumenten, niet in het bezit zijn van de gemeente. Daarnaast hangt veel af van sturing van het rijk door wetgeving en regionale afspraken die er worden gemaakt voor de bodemenergieplannen. Dat beperkt het uitvoeringsvermogen van de gemeente. Daarnaast zijn deze maatregelen nog niet concreet gemaakt in de Omgevingsvisie. Veel hangt nog af van de uitwerking in één van de programma's, zoals het programma Opwek Energie. Ook moeten een aantal opties voor opwekken van energie nog worden onderzocht.

Over het algemeen mist er ook duidelijkheid over de schaal waarop de energie moet worden opgewekt en ook waar dit zal worden opgewekt, wat onzekerheden in het doelbereik met zich meebrengt.

Al met al dragen de maatregelen bij aan een hoog doelbereik voor de

7. Duurzame energievoorziening	
	ambities voor een duurzame energievoorziening in Rijswijk. Echter zijn er veel onzekerheden en afhankelijkheden, waardoor er een grote bandbreedte van onzekerheid is.
Circulariteit	

Tabel 7.8 beoordeling doelbereik Innovatieve economie

8. Innovatieve economie	
Visie op onze economie	De gemeente wil een innovatieve economie realiseren, waar inwoners in Rijswijk kunnen werken in een baan die bij hen past. Daarbij wordt er ingezet op vier pijlers om de Rijswijkse economie te realiseren: sterk profiel, sterk netwerk, sterke structuur en sterke kerngebieden.
Toekomstbestendige ondernemers- en vestigingsklimaat	
Werklocaties	
Ruimte voor circulaire economie	
Plaspoelpolder	De gemeente wil om een innovatieve economie te bereiken allereerst het ondernemers- en vestigingsklimaat versterken. Om het ondernemers- en vestigingsklimaat te versterken wordt samengewerkt met bedrijven, kennisinstellingen en onderwijs, en om innovaties en kennisoverdracht te realiseren. Ook wordt rondom Kessler Park, Broodfabriek en het geothermiecentrum (RCSG) de verdere ontwikkeling van een campusfunctie met de focus op energietransitie gefaciliteerd. Hiervoor is de gemeente dus sterk afhankelijk van andere partijen, wat bijdraagt aan onzekerheid voor het te behalen doel. Ook zetten ze in op het bieden van ruimte voor midden- en kleinbedrijf (mkb) en 'startups' die willen doorgroeien tot 'scale-ups'. Om meer ruimte te creëren wordt er ingezet op meerlaags ruimtegebruik en afstemming op functies van netwerken. Verder wordt er een strategie voor werklocaties ontwikkeld. In deze strategie worden werklocaties beschikbaar gesteld voor werken, en worden niet getransformeerd naar woon- of gemengde gebieden. De werkgelegenheid moet evenredig groeien met het aantal woningen. Ook moet er ruimte worden gereserveerd voor de circulaire economie, ook voor zwaardere bedrijfsactiviteiten. Voor het creëren van ruimte voor bedrijven en samenwerking voor innovaties is er een sterke afhankelijkheid van andere partijen. De gemeente kan het planologisch mogelijk maken om ruimte voor werklocaties te creëren, maar is bij de ontwikkeling van werklocaties wel afhankelijk van grondeigenaren, ontwikkelaars en bedrijven. Dit draagt dus bij aan het doelbereik, maar zorgt ook voor onzekerheid. Bovendien is het onduidelijk waar de werklocaties voor circulaire economie precies moeten komen, omdat dit nog onvoldoende is uitgewerkt op zowel lokaal als regionaal niveau. Dit draagt ook bij aan de onzekerheid. Rijswijk heeft geen ruimte voor grote ruimtevragers. Er wordt wel gekeken naar uitbreidingsmogelijkheden in Rijswijk, zoals het golfbaanterrein, de TNO-locatie en in de Plaspoelpolder. Hierbij geldt

8. Innovatieve economie

	wel dat de gemeente voor het behalen van haar doelen in grote mate afhankelijk is van de welwillendheid van Rijswijkse bedrijven, grondeigenaren en betrokken partijen en van financiële middelen. Dit kan negatief zijn voor het doel om een diversiteit van het werkaanbod te realiseren, omdat er maar beperkt ruimte en wellicht middelen zijn voor groei van werklocaties. De gemeente werkt een retail- en horecabeleid uit, waarin de gewenste retail- en horecastructuur is uitgewerkt. Bogaard stadscentrum (gemeenteverzorgende centrum) en Oud Rijswijk (recreatief centrum) zijn als twee onderling complementaire hoofdcentra verbonden door de Stadsas. Daarnaast zijn er vijf ondersteunende buurtcentra en één buurtsteunpunt. Nieuwe retail en horeca is buiten deze centra niet gewenst, uitgezonderd van horeca op drie specifieke locaties: Wilhelminapark, Landgoederenzone en campus Kessler Park. Bestaand aanbod dat buiten een van deze locaties is gevestigd blijft behouden, maar de gemeente werkt niet mee aan nieuwe zelfstandige winkels en horecazaken wanneer die nu planologisch niet zijn toegestaan. Ook nieuwe hotels worden niet toegestaan. Kortom, in de visie wordt planologisch in bepaalde gebieden nieuwe retail en horeca toegestaan en daarbuiten niet. Hoewel er duidelijk uitgewerkte plannen zijn die bijdragen aan het doelbereik voor een divers werkaanbod en retail en horeca, is bij de komst van retail en horeca de gemeente ook afhankelijk van andere partijen. Al met al worden er maatregelen genomen in de richting van een innovatieve economie die bijdragen aan de ambities op dit gebied. Dit resulteert in een redelijk hoog bereik van de gestelde doelen. Er zijn echter ook punten van onzekerheid, waardoor er een zekere mate van variatie mogelijk is.
Stadsverzorgende economie	
Retail en horeca	

Tabel 7.9 beoordeling doelbereik Goede bereikbaarheid

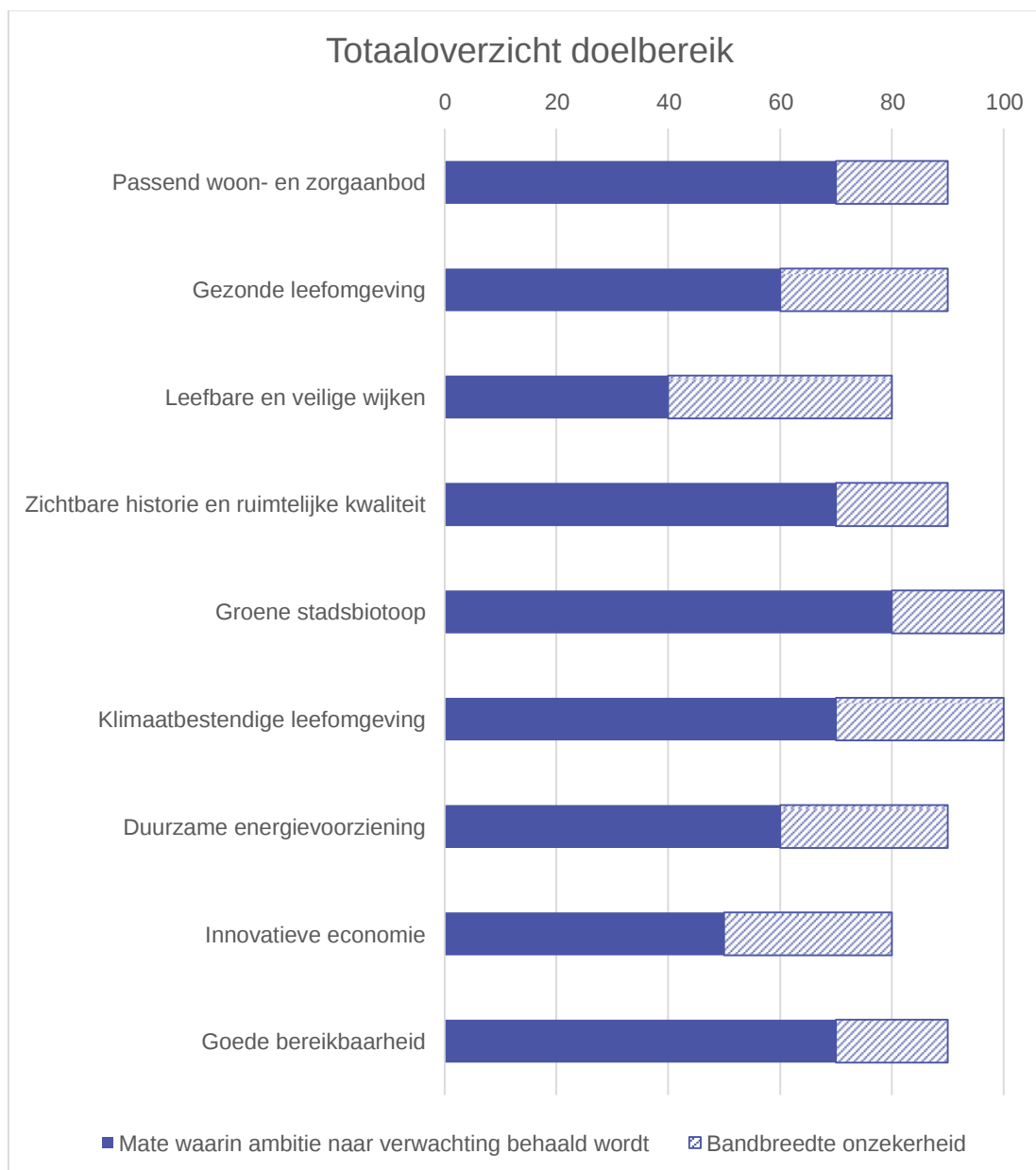
9. Goede bereikbaarheid	
Veranderingen in mobiliteit zijn nodig	De gemeente wil toewerken naar een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in de groeiende stad. Daarbij ligt de focus op vervoermiddelen die schoon zijn, weinig ruimte innemen, veiliger zijn en minder schadelijke effecten op gezondheid hebben, volgens het STOMP-principe.
Strategische keuzes voor een brede welvaart	
Gebiedsgerichte benadering van mobiliteit	
Integraal mobiliteitsnetwerk en maatregelen in netwerken	In de visie worden ook verschillende maatregelen genomen om de bereikbaarheid van het openbaar vervoer, fietsen en lopen te verbeteren en de reisafstand te verkleinen, volgens het STOMP-principe . Deze maatregelen omvatten onder andere de bouw van een

9. Goede bereikbaarheid

nieuw station, verkenningen van nieuwe HOV-verbindingen, het toevoegen van nieuwe stops, de aanleg van een nieuwe fietsbrug, het verbeteren van fietsroutes, de ontwikkeling van mobiliteitshubs en het verbeteren van looproutes rondom scholen, winkelcentra en stations. Verder worden nieuwe woningen ontwikkeld met een striktere parkeernorm. Dit nodigt uit tot alternatieve vormen van mobiliteit in plaats van de auto. Bovendien worden er in de visie verschillende maatregelen genomen die gefocust zijn op verdichting. Zo worden functies binnen bestaand bebouwd gebied gerealiseerd en worden multifunctionele ruimtes aangeboden. Ook wordt er in de hoogte gebouwd en worden transformaties in de buurt van OV-knooppunten gerealiseerd. Door deze verdichtende maatregelen worden reisafstanden verkort. Dit zorgt voor minder verkeer, en daardoor minder congestie. Zo dragen deze maatregelen bij aan het doel om de bereikbaarheid te verbeteren.

Hoewel bovengenoemde maatregelen een goede stimulans zijn om mensen uit de auto te krijgen, hebben mensen nog steeds de vrijheid om te kiezen wat voor vorm van mobiliteit zij willen gebruiken. Daarom hebben deze maatregelen geen garantie dat mensen minder gebruik zullen maken van de auto en meer gebruik zullen maken van andere vormen van mobiliteit. Dit is dus sterk afhankelijk van gedragsverandering van bewoners. Daarnaast zit er bij de komst van een station en toevoegen van stops een afhankelijkheid van diverse partijen, zoals ProRail en NS. Ook is er afhankelijkheid van financiële middelen en personeel bij het aanleggen van de infrastructuur en een frequentieverhoging. Dit draagt bij aan de onzekerheid voor het doelbereik. Hoewel er wordt ingezet op extra treinstops en frequentieverhoging van treinen op de 'oude lijn', kan de druk op het **openbaar vervoer** toenemen door de komst van nieuwe woningen. In de visie wordt niet expliciet gemaakt waar deze stops gerealiseerd worden, behalve station Rijswijk Buiten, waardoor dit een negatief effect heet op het doelbereik. Bovendien wordt er niet expliciet aangegeven over wat voor stops dit gaat. De tekst impliceert dat het over treinstops gaat. Hier worden bijvoorbeeld bussen niet genoemd.

Kortom, er kan gesteld worden dat de maatregelen bijdragen aan een hoog doelbereik voor het verbeteren van de bereikbaarheid voor voetgangers, fietsers en OV-gebruikers in Rijswijk. Ook worden reisafstanden verkort door het dichterbij elkaar brengen van functies. Desondanks is er ook een bandbreedte van onzekerheid door de afhankelijkheid van andere partijen en financiële middelen.



Figuur 7.1 Totaaloverzicht doelbereik van de ambities

7.2 Conclusie doelbereik per thema

De ambities die de gemeente heeft voor Rijswijk zijn over het algemeen redelijk doeltreffend. Hieronder worden kort de belangrijkste punten per ambitie uiteengezet.

Passend woon- en zorgaanbod

De maatregelen zoals het versterken van de samenwerking met zorgpartners, flexibiliteit in woningaanbod, en woonzorgvoorzieningen dragen bij aan een groeiend en divers woonaanbod dat inspeelt op de zorgvraag van de vergrijzende bevolking. Toch is er afhankelijkheid van marktpartijen, de beschikbaarheid van financiering, en de bereidheid van ontwikkelaars om in te spelen op de toenemende vraag naar zorgwoningen.

Gezonde leefomgeving

Het doelbereik van de gemeente om een gezonde leefomgeving te realiseren is over het algemeen hoog. Dit wordt bereikt door verschillende maatregelen, zoals vergroening, gezonde mobiliteit, verbetering van de milieukwaliteit en minimalisatie van blootstelling aan schadelijke stoffen. Deze maatregelen dragen bij aan een gezondere leefstijl, betere luchtkwaliteit en verbetering van de bodemkwaliteit. Echter, er zijn ook factoren die het doelbereik lager maken, zoals onzekerheid rondom beleidskeuzes, afhankelijkheid van andere partijen en beperkte invloed op bepaalde aspecten zoals landelijke wetgeving en beschikbare middelen. Daarnaast zijn er nog onzekerheden over de realisatie van bepaalde voorzieningen en de groei van sportvoorzieningen.

Leefbare en veilige wijken

Het doelbereik van de gemeente om leefbare en veilige wijken in Rijswijk te realiseren heeft zowel positieve als negatieve aspecten. Een beweegvriendelijke en groene omgeving draagt bij aan de gezondheid en veiligheidsgevoel van inwoners, terwijl een hoge kwaliteit inrichting en extra capaciteit van hulpdiensten zorgen voor fysieke veiligheid. Echter, beperkingen zoals ruimtegebrek voor maatschappelijke voorzieningen, afhankelijkheid van andere partijen en financiële middelen, en subjectieve factoren zorgen voor onzekerheid in het behalen van de doelen. Hoewel de omgevingsvisie positief bijdraagt, zijn er veel onzekerheden die het doelbereik beïnvloeden.

Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

De gemeente Rijswijk heeft als ambitie om het erfgoed te behouden en beleefbaar te maken. Maatregelen zoals het meewegen van cultuurhistorische waarden, verduurzaming van monumenten en aandacht voor groen dragen bij aan het doelbereik. Echter, afhankelijkheid van samenwerking met partners en mogelijke druk op ruimtelijke kwaliteit kunnen voor onzekerheid zorgen. Het opstellen van uitgangspunten voor stedenbouw is positief voor het doelbereik. Erfgoed kan alleen geborgd worden met goede vastlegging. Het gemeentelijk beleid is al autonoom behaald, maar de visie voegt weinig toe.

Groene stadsbiotoop

De gemeente Rijswijk heeft de ambitie om het groen in de stad te ontwikkelen en te versterken. Dit wordt gedaan door het creëren van groene zones en het verbeteren van de kwaliteit van parkgebieden. Daarnaast worden er groene netwerken en natuurverbindingen aangelegd en worden gebouwen en buitenruimtes natuurinclusief ingericht. Deze concrete maatregelen dragen bij aan het behalen van de doelen en bevorderen de biodiversiteit en leefbaarheid. De gemeente maakt ook gebruik van kansen om vergroening te integreren in transformaties en maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie en energie. Hoewel de gemeente veel controle heeft over de vergroening van de openbare ruimte, is er enige onzekerheid vanwege de afhankelijkheid van andere partijen. Over het algemeen wordt echter een hoog doelbereik verwacht met een kleine mate van onzekerheid.

Klimaatbestendige leefomgeving

De gemeente Rijswijk heeft een hoog doelbereik in het streven naar een klimaatbestendige leefomgeving dankzij maatregelen zoals vergroening, energiebesparing, en duurzame energiebronnen. Echter, het doelbereik wordt lager door onzekerheden rond de afhankelijkheid van projectontwikkelaars, bewonersgedrag, waterbeheer, en particuliere grond. Bovendien is er onzekerheid over de uitvoering van nationaal beleid en samenwerking met externe partijen, vooral in de opwekking van energie en het behalen van de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

Duurzame energievoorziening

De gemeente Rijswijk streeft naar een klimaatneutrale leefomgeving in 2050. Verschillende energiebesparende maatregelen, zoals isolatie van woningen en gebruik van duurzame warmtebronnen, dragen bij aan het doelbereik. Echter, de afhankelijkheid van bewoners en externe partijen zorgt voor onzekerheid. Ook is er nog onduidelijkheid over de concrete uitwerking en schaal van energieopwekking, wat de onzekerheden vergroot. Ondanks de onzekerheden dragen de maatregelen bij aan een hoog doelbereik, maar er is een grote bandbreedte van onzekerheid.

Innovatieve economie

De gemeente Rijswijk streeft naar een innovatieve economie met een divers werkaanbod en een sterke retail- en horecastructuur. Maatregelen, zoals versterking van het ondernemers- en vestigingsklimaat en strategieën voor werklocaties en retail, dragen bij aan het doelbereik. Echter, de afhankelijkheid van andere partijen en financiële middelen zorgt voor onzekerheid. Ook is de locatie van werklocaties en de welwillendheid van Rijswijkse bedrijven onduidelijk, wat de variatie in het doelbereik vergroot. Ondanks de onzekerheden zijn er maatregelen genomen die resulteren in een redelijk hoog bereik van de gestelde doelen.

Goede bereikbaarheid

De maatregelen in Rijswijk, zoals het verbeteren van fietsroutes, looproutes, en openbaar vervoer, dragen bij aan een hoog doelbereik voor de bereikbaarheid en verkorting van reisafstanden. Verdichtingsmaatregelen zoals multifunctionele ruimtes en bouwen bij OV-knooppunten helpen ook mee. Echter, onzekerheid over het behalen van de doelen ligt bij de afhankelijkheid van gedragsverandering van bewoners, andere partijen zoals ProRail en NS, en de beschikbaarheid van financiële middelen en personeel. Hierdoor blijft de vraag of mensen daadwerkelijk minder vaak de auto zullen gebruiken.

Algemeen

De negen ambities dragen over het algemeen positief bij aan het behalen van de gestelde doelen voor Rijswijk. Veel van de onzekerheden hebben te maken met afhankelijkheid van externe partijen, financiering, gedragsverandering, en ruimtebeperkingen binnen de verstedelijkte omgeving. Dit zorgt voor een bandbreedte van onzekerheid, ondanks de duidelijke inzet en geplande maatregelen.

De negen ambities uit de omgevingsvisie dragen daarnaast in aanzienlijke mate bij aan het behalen van de drie kernambities van Rijswijk: Gezonde buitenplaats voor iedereen, Groene stad voor nu en later, en Creatieve werkplaats voor de regio. De maatregelen voor een passend woon- en zorgaanbod, duurzame energievoorziening, en een klimaatbestendige leefomgeving ondersteunen de kernambitie van een gezonde buitenplaats, door te zorgen voor inclusieve woonmogelijkheden en een schone, gezonde leefomgeving met aandacht voor luchtkwaliteit, geluidshinder en mobiliteit volgens het STOMP-principe. De focus op verdichting en duurzame mobiliteit verkort reisafstanden, wat de leefbaarheid en veiligheid in de wijken bevordert.

Daarnaast draagt de ambitie van groene stad bij aan zowel de leefbaarheid als het versterken van de groene identiteit van Rijswijk, waarbij natuurinclusief bouwen en behoud van erfgoed helpen om het groene karakter en de biodiversiteit van de stad te versterken. Tot slot ondersteunt de nadruk op innovatieve economie en duurzame energievoorziening de creatieve werkplaatsambitie door het stimuleren van innovatie en samenwerking met kennisinstellingen en bedrijven. Hoewel er sterke bijdragen zijn aan de kernambities, blijven er onzekerheden door afhankelijkheden van externe partijen, financiering en gedragsverandering, met name bij de energie- en mobiliteitstransities.

8. Passende beoordeling

8.1 Waarom een Passende beoordeling?

De omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk schetst een beeld voor de fysieke leefomgeving van de gemeente op de langere termijn. In de visie worden op hoofdlijnen keuzes gemaakt voor onder andere wonen, werken, recreëren en mobiliteit. Op voorhand is niet uit te sluiten dat deze keuzes afzonderlijk of in samenhang kunnen leiden tot significante gevolgen op Natura 2000-gebieden rondom de gemeente. Daarom dient op grond van de Artikel 16.53c van de Omgevingswet een Passende beoordeling te worden opgesteld.

8.2 Ontwikkelingen Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk omvat drie kernambities: gezonde buitenplaats voor iedereen, groene stad voor nu en later en creatieve werkplaats voor de regio. Die kernambities zijn weer verder uitgewerkt in negen thema's die richtinggevend zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen die door de visie mogelijk gemaakt worden:

1. **Passend woon- en zorgaanbod:** Een gezonde buitenplaats voor iedereen: voor verschillende doelgroepen een geschikte en betaalbare woonruimte. Precieze gewenste differentiatie uitgewerkt in de Woonvisie; Aandacht voor doelgroepen met een specifieke huisvestingsbehoefte, zoals mensen met een zorgbehoefte of urgent woningzoekenden. Verder uitgewerkt in de regionale en lokale woonzorgvisie
2. **Gezonde leefomgeving:** Gezondheidsbescherming: een schone, veilige en gezonde leefomgeving waarbij gezondheidsschade door milieufactoren – binnen de gemeentelijke mogelijkheden in een groeiende stedelijke regio – zoveel mogelijk worden beperkt; Gezondheidsbevordering: een gezond ingerichte leefomgeving, waarin een gezonde leefstijl – ook van kwetsbare groepen – zoveel als mogelijk wordt bevorderd

3. **Leefbare en veilige wijken:** Leefbare en veilige wijken, waarin: de fysieke en sociale veiligheid gewaarborgd is. Leefbare en veilige wijken, waarin: inwoners betrokken zijn met elkaar, verbonden zijn met de wijk en samen zorgdragen voor een prettige woonomgeving
4. **Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit:** Behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk, uitgewerkt in de Erfgoednota Rijswijk; Op orde brengen van de achterstanden op het gebied van beheer, onderhoud en ontsluiting van het erfgoed, maar ook het op orde brengen van de kennis, archief- en beeldbronnen; Archeologie en erfgoed/monumentenzorg toegankelijk en relevant maken voor een breder publiek. Het behouden en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in samenhang met onze verdichtingsopgave
5. **Groene stadsbiotoop:** Rijswijkse groen verder ontwikkelen en het versterken van de vier groensferen , met gevarieerd groen van hoge kwaliteit met voldoende biodiversiteit en belevingswaarde. De aangewezen Landgoederenzone en Stadsparkzone zijn ook in de toekomst de 'groene longen' van Rijswijk'; Realisatie van een groenstructuur die de aanwezige groengebieden aan elkaar verbindt en waarbij het groen tot diep in de haarvaten van de buurten en wijken reikt; Rijswijk als goed functionerende 'stadsbiotoop': een stad waar mensen, planten en dieren een thuis hebben en zich thuis voelen; Een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie en gezondheidsbevordering
6. **Klimaatbestendige leefomgeving:** In 2050 als gemeente klimaatbestendig zijn door middel van adaptatie. Dit betekent dat we onze leefomgeving zo inrichten dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, droogte en wateroverlast; Zeven ambities voor de periode 2023-2030, bekend als de Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering (RAAK)
7. **Duurzame energievoorziening:** Terugbrengen van de energiebehoefte, door energiebesparende maatregelen. Doel is bewustwording vergroten over het energiegebruik en het verduurzamen van bestaande woningen tot minimaal energielabel C in 2050. Voor kantoorgebouwen geldt minimaal energielabel C vanaf 2030; Overstap naar duurzame warmtevoorziening voor gebouwen (volledig aardgasvrij) in 2050; Toewerken naar minimaal 30% duurzame opwekking van het totale gemeentelijke energieverbruik in 2035
8. **Innovatieve economie:** Inwoners in (de regio van) Rijswijk kunnen werken in een baan die bij hen past. Koesteren van de al aanwezige diversiteit aan bedrijven/werkgelegenheid en versterken van de sectoren gericht op innovatie, techniek en energie; Aan de hand van de vier pijlers uit de Economische visie inzetten op toekomstbestendige werklocaties en winkelgebieden (retail en horeca); Retail- en horecabeleid uitgewerkt in een toekomstperspectief per centrumgebied
9. **Goede bereikbaarheid:** Toewerken naar een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in een stad die groeit; Focus op vervoermiddelen die schoon zijn, weinig ruimte innemen, veiliger zijn en minder schadelijke effecten op gezondheid hebben → uitgewerkt in zeven strategische keuzes en 'STOMP-principe'; Toewerken naar een integraal mobiliteitsnetwerk (hoofd, stedelijk en basis) voor geheel Rijswijk, door diverse maatregelen op netwerkniveau

Iedere hoofdambitie is verder geconcretiseerd in verschillende maatregelen en uitgangspunten. Voor deze passende beoordeling zijn met name de ontwikkelingen rondom wonen, bedrijvigheid, recreatie (en daarmee samenhangend verkeer), natuur en klimaat van belang. De mogelijke ontwikkelingen zijn opgenomen in de keuzes die in de Omgevingsvisie worden genoemd.

8.3 Doel Passende beoordeling

De Passende beoordeling is een wettelijk verplichte toets voor zowel projecten als voor (kaderstellende) plannen waarvan significante gevolgen op Natura 2000-gebieden op voorhand niet uitgesloten kunnen worden. Voor projecten kan de Passende beoordeling de basis vormen voor een noodzakelijke vergunningaanvraag. Voor plannen is geen sprake van een vergunningplicht, maar wel dient voldoende aannemelijk te worden gemaakt dat het plan uitvoerbaar is. Dat betekent concreet dat er voor de uitvoering van het plan geen onoverkomelijke belemmeringen mogen zijn en dat er zo nodig uitzicht moet zijn op de vergunbaarheid van binnen het plan mogelijk gemaakte ontwikkelingen. De omgevingsvisie is te zien als plan. De doelen van de Passende beoordeling zijn:

- Het in beeld brengen van de risico's op significante gevolgen op de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-netwerk als gevolg van de omgevingsvisie
- Het beschrijven van bronmaatregelen, mitigerende maatregelen en/of beleidsaanpassingen die nodig zijn om significante gevolgen te kunnen voorkomen en de vergunbaarheid van voorgestelde ruimtelijke ontwikkelingen aannemelijk te maken
- Het zo mogelijk benoemen van kansen op positieve effecten voor het Natura 2000-netwerk

Het detailniveau van de Passende beoordeling sluit aan bij het detailniveau van een omgevingsvisie. Gezien het abstracte karakter van de ambities en bijhorende uitwerkingen in de omgevingsvisie is deze op hoofdlijnen. De Passende beoordeling bestaat achtereenvolgens uit een beschrijving van de relevante Natura 2000-gebieden, zoals aangewezen onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vervolgens wordt ingegaan op de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelen en wordt beoordeeld of sprake kan zijn van significante effecten en de consequenties daarvan voor de omgevingsvisie.

Het aspect stikstofdepositie speelt een bijzondere rol. Stikstof verspreidt zich door de lucht en komt, bijvoorbeeld bij regen, weer op de grond. Diverse bronnen dragen (op kleine schaal) bij aan stikstofdepositie. Een (nieuwe) activiteit waardoor stikstof wordt uitgestoten kan echter grote effecten hebben op natuur. Voor Natura 2000-gebieden is vastgelegd welke soorten en habitats beschermd worden. Hiervoor zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Een groot aantal beschermde soorten en habitattypen is zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Voor deze habitattypen zijn kritische depositiewaarden vastgesteld. Als de stikstofdepositie boven deze waarde komt, zijn negatieve gevolgen voor de natuur niet uit te sluiten. Voor verschillende habitattypen in Natura 2000-gebieden in de buurt van de gemeente Rijswijk geldt dat zij stikstofgevoelig zijn.

8.4 Natura 2000-gebieden

In Nederland zijn ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen, waarvan er geen enkele in de gemeente Rijswijk zelf ligt. In de nabijheid van de gemeente Rijswijk (op 25 km afstand of minder) liggen 4 Natura 2000-gebieden. Deze 4 Natura 2000-gebieden zijn aangewezen als Habitatrichtlijngebied (zie Figuur 8.1). In het aanwijzingsbesluit van de afzonderlijke Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Deze zijn gericht op behoud van populaties voor Habitatrichtlijnsoorten en omvang en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden.

Op ongeveer 5.880 meter afstand van de gemeente Rijswijk ligt het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal, dat is gelegen tussen Kijkduin in het zuiden, de standsrand van Den Haag in het oosten en Scheveningen in het noorden. Het is een breed, gevarieerd en kalkrijk duingebied met kenmerkende habitats van de Hollandse duin- en kuststreek. Het gebied kent een grote diversiteit aan vegetatietypen van jonge en oude, droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduimbos.

Ook ligt op ongeveer 6.000 meter afstand van de gemeente Rijswijk het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Het Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide is gelegen binnen de gemeenten 's-Gravenhage, Katwijk en Wassenaar. Het gebied bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is.

Verder ligt het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen op ongeveer 7.300 meter afstand van de gemeente Rijswijk, tussen Den Haag en Ter Heijde. Het gebied bestaat voor het grootste gedeelte uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn de duingraslanden, de door de wind geschoren eikenstrubben en enkele heideterreintjes.

Tot slot ligt Coepelduynen op ongeveer 21.880 meter afstand van de gemeente Rijswijk. Het gebied bestaat voornamelijk uit duinen en heeft een gevarieerde flora en fauna. In de Coepelduynen zijn onder andere duingraslanden, struwelen, enkele heideterreinen en zeldzame plantensoorten te vinden. Figuur 8.1 geeft de verschillende Natura 2000-gebieden in de nabijheid van de gemeente Rijswijk. Een uitgebreidere beschrijving van deze Natura 2000-gebieden is te lezen in bijlage 2 (HSAO).



Figuur 8.1 Natura 2000-gebieden rondom de gemeente Rijswijk (Viewer provincie Zuid Holland)

8.5 Potentiële effecten

Voor diverse voorgenomen ontwikkelingen in de omgevingsvisie is het niet uit te sluiten dat deze afzonderlijk of in samenhang kunnen leiden tot significante gevolgen voor de Natura 2000-gebieden in en rondom de gemeente. Onder andere in de aanlegfase zijn er verschillende ontwikkelingen die kunnen leiden tot een hogere stikstofdepositie door de bouw. Zo realiseert de gemeente een woningbouwprogramma van 10.000-11.000 nieuwe woningen tot 2040. Ook wordt er ruimte geboden voor diverse voorzieningen en mag er 20m² bedrijvigheid per woning worden toegevoegd.

Daarbij mogen ook bedrijven met een hogere milieucategorie (van 3.2) worden toegevoegd. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot extra verkeer met bijbehorende stikstofemissies.

Binnen de gemeentegrens en de directe omgeving daarvan zijn geen Natura 2000-gebieden gelegen. Er zijn daarom geen directe negatieve effecten, zoals oppervlakteverlies of versnippering, aan de orde. Mogelijke effecten bestaan daardoor alleen uit externe effecten. Alleen effecten met een reikwijdte groter dan ongeveer 5.800 meter kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden. Van alle relevante effecten hebben alleen emissies naar de lucht een dergelijke reikwijdte.

De gemeente heeft geen ecologische relatie met de Natura 2000-gebieden, vanwege de grote afstanden tussen deze gebieden. Dit betekent dat er geen directe interactie of afhankelijkheid bestaat tussen de natuurlijke omgeving van de gemeente en de Natura 2000-gebieden. Hierdoor kunnen andere effecten dan stikstof, zoals verstoring door geluid, licht, trillingen of optische verstoring, op voorhand worden uitgesloten.

Hoewel er geen directe interactie of afhankelijkheid is tussen de gemeente en de Natura 2000-gebieden vanwege de grote afstanden, kan stikstofdepositie nog steeds een effect hebben. Stikstofverbindingen kunnen zich namelijk over grote afstanden verspreiden en de kwaliteit van de lucht en het milieu beïnvloeden, wat op zijn beurt invloed kan hebben op de omliggende Natura 2000-gebieden. Echter, bij duingebieden zijn de effecten vaak vrij lokaal.

8.5.1 Stikstofdepositie

In de aanlegfase wordt uitstoot van stikstofdepositie verwacht, door de bouw van woningen, een station, huisartsenzorg, onderwijshuisvestingscapaciteiten, het elektriciteitsnetwerk et cetera. Die depositie komt vooral door het gebruik van voertuigen tijdens de bouw.

In de gebruiksfase wordt uitgegaan van een verkeersaantrekkende werking, onder andere door de woningen die worden gebouwd alsmede door de extra voorzieningen die worden gebouwd zoals sport- en recreatiemogelijkheden en onderwijshuisvestingscapaciteiten. Hierdoor zal naar verwachting de stikstofdepositie in de gebruiksfase toenemen.

Negatieve gevolgen van stikstofdepositie door de ontwikkelingen in de gemeente Rijswijk op Natura 2000-gebieden zijn niet uit te sluiten. Echter, mits zorgvuldig ingepast, zouden deze effecten gemitigeerd kunnen worden, waardoor er geen effect is op de omliggende Natura 2000-gebieden. Zo kan tijdens de aanlegfase stikstofdepositie worden gemitigeerd door emissieloos te bouwen.

Het gebruik van schonere bouwvoertuigen, het verminderen van het aantal transportbewegingen en het toepassen van emissiebeperkende technologieën kunnen helpen de stikstofuitstoot tijdens de bouw te verminderen.

Tijdens de gebruiksfase worden in de visie al maatregelen genomen om stikstofdepositie te beperken. Er wordt bijvoorbeeld een focus gelegd op duurzame vormen van mobiliteit. Zo wordt er aan verdichting gedaan om wandelen en fietsen te stimuleren en worden OV-verbindingen uitgebreid en geïntensiveerd. Ook het elektriciteitsnetwerk wordt uitgebreid. Elektrificering en duurzame vormen van mobiliteit leiden tot een lagere uitstoot van stikstof. Verder worden groene zones en parken rondom de nieuwe ontwikkelingen aangelegd. Deze groene infrastructuur kan dienen als bufferzone en kan de stikstofdepositie verminderen.

9. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies beschreven van de verschillende onderdelen van het MER. Allereerst worden de effecten van de Omgevingsvisie op het milieu en de omgeving beschreven, gevolgd door de conclusies voor synergie en strijdigheden, het doelbereik van de Omgevingsvisie en mitigerende maatregelen die aanbevolen worden. Dit hoofdstuk sluit af met de conclusies voor de Passende beoordeling voor de Natura 2000-gebieden in en rond Rijswijk.

9.1 De effecten van de Omgevingsvisie op de leefomgeving

Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de beoordeling per indicator van de omgevingsvisie.

Tabel 9.1 Totaaloverzicht beoordeling omgevingsvisie

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
Passend woon- en zorgaanbod	Woningvoorraad			
	Voorzieningenniveau			
Innovatieve economie	Bedrijvigheid			 
Leefbare en veilige wijken	Omgevingsveiligheid			 
	Gebruik ondergrond			 
Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden			 
Goede bereikbaarheid	Verkeersveiligheid			 
	Verschuiving vervoerswijze			

Thema	Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Invloed Omgevingsvisie
	Bereikbaarheid			 
Duurzame energievoorziening	Aandeel hernieuwbare energie			 
Gezonde leefomgeving	Luchtkwaliteit			 
	Geluid			 
	Stimuleren sport en bewegen			
Groene stadbiotoop	Natura 2000			 
	Natuur Netwerk Nederland			 
	Waterkwaliteit			 
	Waterkwantiteit			
	Bodemkwaliteit			 
Klimaatbestendige leefomgeving	Waterveiligheid			
	Wateroverlast			 
	Hittestress			 
	Droogte			 
	Bodemdaling			 

De omgevingsvisie heeft op geen van de indicatoren alleen maar een **negatieve invloed** (donkerrode pijl). Op enkele indicatoren heeft de omgevingsvisie een negatieve invloed, maar daar staan beleidskeuzes tegenover die zorgen voor een **licht positieve of positieve invloed** op de betreffende indicator. Dit geldt voor de indicatoren omgevingsveiligheid, gebruik ondergrond, geluid.

De omgevingsvisie heeft een negatieve invloed op de indicator omgevingsveiligheid door onder meer het ontwikkelen van nieuwe woningen, verdichting en functiemenging. Tegelijkertijd onderzoekt de gemeente hoe een andere indeling van het gebied de risico's kan beperken. Op deze manier wordt de afstand tot potentiële risico's verminderd. Bijvoorbeeld door gevoelige functies, zoals woningen of scholen niet langs drukke wegen te plaatsen. Door verschillende ontwikkelingen die de omgevingsvisie mogelijk maakt, zal het drukker worden in de ondergrond voor bijvoorbeeld de bouw van woningen en elektriciteitsinfrastructuur.

In de omgevingsvisie wordt echter beschreven dat de gemeente rekening houdt met een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur.

Voor de indicator geluid geldt dat veel van de negatieve invloed wordt veroorzaakt door een groei van het aantal inwoners, de komst van een extra station en nieuwe HOV-verbindingen, wat zorgt voor een toename in verkeersbewegingen en daarmee een toename in verkeerslawaaï. De focus op het STOMP-principe en de verschillende maatregelen die worden gepresenteerd om elektrificatie van het wagenpark te stimuleren, het uitbreiden van milieuzones, en de striktere parkeernormen bij nieuwbouw voor auto's, heeft juist een positieve invloed.

Ook is er een groot aantal indicatoren waarop een **voornamelijk positieve en beperkt negatieve invloed** wordt verwacht als gevolg van de omgevingsvisie. Dit geldt voor de indicatoren bedrijvigheid, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, verkeersveiligheid, bereikbaarheid, aandeel hernieuwbare energie, luchtkwaliteit, Natura 2000, Natuur Netwerk Nederland, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, wateroverlast, hittestress, droogte en bodemdaling. De indicator landschappelijke en cultuurhistorische waarden bijvoorbeeld is positief beoordeeld, aangezien er concrete randvoorwaarden worden gesteld aan beheer en behoud van het cultuur erfgoed. Echter, de komst van nieuwe woningen en de opwekking van duurzame energie kunnen de landschappelijke waarden aantasten.

Er zijn geen indicatoren waarvoor de invloed van de omgevingsvisie als **licht positief** is beoordeeld. De omgevingsvisie heeft wel een **positieve invloed** op woningvoorraad, voorzieningenniveau, verschuiving vervoerswijze, stimuleren sport en bewegen, waterkwantiteit en waterveiligheid. Voor de indicator stimuleren sport en bewegen, komt de positieve invloed door de ruimte die de omgevingsvisie biedt voor vergroening en langzaam verkeer, waardoor beweging wordt gestimuleerd. Het toevoegen van circa 10.000-11.000 woningen en het creëren van verschillende woningtypes komt de hoge vraag naar (diverse) woningen tegemoet, daarom heeft de omgevingsvisie een positieve invloed op de indicator woningvoorraad. Dit geldt ook voor de indicator verschuiving vervoerswijze aangezien er sterk wordt ingezet op de verbetering van het openbaar vervoer en het STOMP-principe.

Voor geen van de indicatoren is de inschatting dat de omgevingsvisie **geen of beperkte invloed** zal hebben.

9.2 Conclusie Passende beoordeling

De omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk schetst een beeld voor de fysieke leefomgeving op de langere termijn, waarbij keuzes worden gemaakt voor onder andere wonen, werken, recreëren en mobiliteit. Er liggen geen Natura 2000-gebieden binnen of grenzend aan de gemeente Rijswijk. Hierdoor worden er naast stikstofdepositie geen effecten verwacht. De keuzes die in de visie worden genomen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase wel leiden tot een hogere stikstofdepositie, voornamelijk veroorzaakt door het gebruik van voertuigen tijdens de bouw en de verkeersaantrekkende werking van de ontwikkelingen.

Om de gevolgen van stikstofdepositie te mitigeren, worden in de omgevingsvisie al verschillende maatregelen genomen. Zo wordt er ingezet op duurzame vormen van mobiliteit, zoals het stimuleren van wandelen, fietsen en het gebruik van het openbaar vervoer. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan groene infrastructuur, zoals het aanleggen van groene zones en parken, om stikstof op te vangen en om te zetten.

Tijdens de aanlegfase kunnen maatregelen worden genomen om de stikstofuitstoot tijdens de bouw te verminderen, zoals het gebruik van schonere bouwvoertuigen en emissiebeperkende technologieën.

Ondanks de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie door de ontwikkelingen in de gemeente Rijswijk, kunnen deze effecten gemitigeerd worden door zorgvuldige inpassing en het nemen van de juiste maatregelen. Hierdoor kan de impact op de omliggende Natura 2000-gebieden beperkt worden en kan er gestreefd worden naar een duurzamere leefomgeving met een lagere stikstofdepositie.

9.3 Conclusie synergie en strijdigheden tussen ambities

In de Omgevingsvisie streeft de gemeente Rijswijk naar een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij de ambities in samenhang worden ontwikkeld. Zoals in dit plan-MER uiteen wordt gezet, zijn er zowel kansen voor synergie als strijdigheden tussen de verschillende ambities. Zo biedt het creëren van groene stadsruimten kansen voor klimaatadaptatie, en draagt het bij aan een aantrekkelijker stadsbeeld en bevordert het een gezonde leefomgeving. Ook draagt het stimuleren van alternatieve vormen van mobiliteit volgens het STOMP-principe bij aan een gezonde leefomgeving en een betere bereikbaarheid.

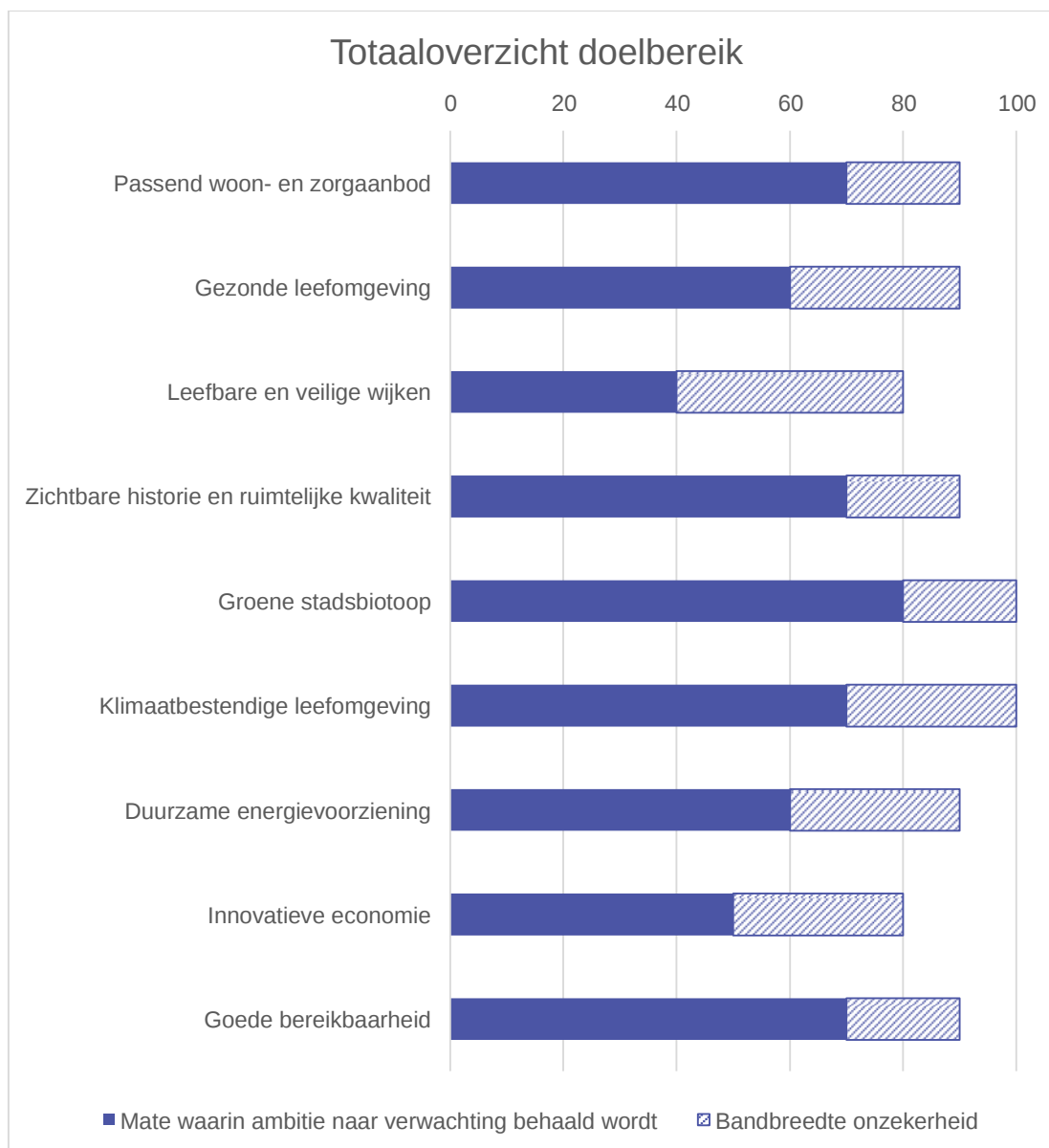
Aan de andere kant zijn er ook strijdigheden te benoemen. De toevoeging van een groot aantal woningen en voorzieningen kan leiden tot een toename van verkeersbewegingen en druk op de openbare ruimte, wat nadelig kan zijn voor de leefbaarheid en veiligheid in de wijken en voor de gezonde leefomgeving. Ook kan de verstedelijking botsen met het behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de zichtbare historie van de stad. Verder zijn er spanningen tussen de ambities voor klimaatadaptatie en duurzame energievoorzieningen, doordat er concurrentie ontstaat om de beperkte beschikbare ruimte voor zowel bovengrondse als ondergrondse functies.

Desondanks is er ook veel synergie tussen de verschillende ambities. De gebiedsuitwerkingen en afwegingsprincipes die in de Omgevingsvisie zijn geïntroduceerd, helpen om deze opgaven op een gezonde, duurzame en aantrekkelijke manier te verwezenlijken. Ze geven handvatten om de synergiën te benutten en de strijdigheden op te lossen, zodat de ambities elkaar uiteindelijk kunnen versterken.

9.4 Conclusie doelbereik

Het doelbereik van de omgevingsvisie van Rijswijk wordt over het algemeen redelijk hoog ingeschat, met daarbij wel per ambitie een verschillende mate van onzekerheid.

Voor de kernambitie 'Gezonde buitenplaats voor iedereen' geldt de verwachting dat de gemeente met name het thema 'Passend woon- en zorgaanbod' kan realiseren. De maatregelen zoals het versterken van de samenwerking met zorgpartners, flexibiliteit in woningaanbod, en woonzorgvoorzieningen dragen bij aan een groeiend en divers woonaanbod dat inspeelt op de zorgvraag van de vergrijzende bevolking. Op het thema 'Gezonde leefomgeving' zet de gemeente in door verschillende maatregelen, zoals vergroening, gezonde mobiliteit, verbetering van de milieukwaliteit en minimalisatie van blootstelling aan schadelijke stoffen. De kans dat er 'Leefbare en veilige wijken' zullen zijn in 2050 is iets lager ingeschat, waarbij vooral voor maatschappelijke voorzieningen geldt dat de gemeente in grote mate afhankelijk is van andere partijen en financiële middelen, en subjectieve factoren zorgen voor onzekerheid in het behalen van de doelen.



Figuur 9.1 Totaaloverzicht doelbereik van de ambities

Met de beleidskeuzes in de omgevingsvisie worden de doelen van de kernambitie 'Groene stad voor nu en later' naar verwachting in hoge mate bereikt. De gemeente wil een 'Groene Stadsbiotoop' zijn en legt daar door het creëren van groene zones en het verbeteren van de kwaliteit van de parkgebieden ook de focus op. Hoewel de gemeente veel controle heeft over de vergroening van de openbare ruimte, is er enige onzekerheid vanwege de afhankelijkheid van andere partijen. Om het thema een 'Klimaatbestendige leefomgeving' te bereiken in 2050 zet de gemeente in haar beleid naast vergroening in op energiebesparing en duurzame energiebronnen. Echter, het doelbereik wordt lager door onzekerheden rond de afhankelijkheid van projectontwikkelaars, bewonersgedrag, waterbeheer, en particuliere grond. Bovendien is er onzekerheid over de uitvoering van nationaal beleid en samenwerking met externe partijen. Dit geldt voornamelijk voor de opwekking van energie en het behalen van de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Op 'Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit' dragen maatregelen zoals het meewegen van cultuurhistorische waarden, verduurzaming van monumenten en aandacht voor groen bij aan het doelbereik. Echter, afhankelijkheid van samenwerking met partners en mogelijke druk op ruimtelijke kwaliteit kunnen voor onzekerheid zorgen.

Voor de kernambitie 'Creatieve werkplaats voor de regio' dragen de beleidskeuzes in de omgevingsvisie, zoals het verbeteren van de fietsroutes, looproutes, en openbaar vervoer bij aan een redelijk hoog doelbereik voor het thema 'Goede bereikbaarheid' door verkorting van reisafstanden. De doelen van het thema 'Duurzame energievoorziening' en 'Innovatieve economie' worden in mindere mate bereikt. De onzekerheid zit hem met name in de afhankelijkheid van andere partijen. Ook is er binnen het thema 'Duurzame energievoorziening' nog onduidelijkheid over de concrete uitwerking en schaal van energieopwekking, wat de onzekerheden vergroot. Ook het ontwikkelen en behouden van een 'Innovatieve economie' is sterk afhankelijk van andere partijen en financiële middelen.

9.5 Aanbevelingen

De Omgevingsvisie van de gemeente Rijswijk onderscheidt zich door haar concreetheid. In vergelijking met andere omgevingsvisies zijn in deze visie de ambities al verder uitgewerkt in concretere maatregelen. Dit biedt een goede basis voor de verdere uitwerking en implementatie van de omgevingsvisie in opvolgend beleid en planvorming.

De omgevingsvisie heeft op enkele indicatoren een negatieve invloed (omgevingsveiligheid, gebruik ondergrond, geluid en bodemdaling). Tegelijkertijd bevat de omgevingsvisie ook beleidskeuzes en maatregelen die een positieve invloed hebben op een van deze vier indicatoren (zoals beschreven in paragraaf 9.1). Dit zal in verschillende gevallen de negatieve invloed op de betreffende indicator al verminderen, zoals bijvoorbeeld bij omgevingsveiligheid waarvoor het voornemen is om gevoelige functies zoals woningen en scholen niet langs drukke wegen te plaatsen. Om een mogelijk negatief effect op bodemdaling te verminderen is er nog de volgende aanbeveling:

- Onderzoek vroegtijdig hoe grondwaterstromen lopen, wat de bodemopbouw en bodemsterkte is, voordat ontworpen wordt aan ondergrondse infrastructuur zoals een tunnel bij een treinstation

10. Leemten in kennis, evaluatie en monitoring van beleid

10.1 Leemten in kennis

De effectbeoordeling in dit plan-MER is kwalitatief van aard, gericht op kansen en risico's en sluit aan bij het strategische en lange termijn karakter van de omgevingsvisie. De visie is richtinggevend voor verdere uitwerking en doorwerking in programma's of andere instrumenten. Voor dit plan-MER zijn de gedane aannames afdoende om een voldoende betrouwbaar beeld te verkrijgen van kansen op positieve effecten en risico's op negatieve effecten op de leefomgeving op de langere termijnen. Op dit abstractieniveau is er dan ook geen sprake van leemtes in kennis of onzekerheden met betrekking tot de in dit plan-MER beschreven kansen en risico's. Meer gedetailleerde effectbeoordeling, kwantificering daarvan en toetsing aan wettelijke kaders kan alleen plaatsvinden bij verdere uitwerking tot beleid in bijvoorbeeld programma's. De effecten die zich uiteindelijk in de praktijk voor zullen doen, moeten op basis van monitoring en evaluatie in beeld worden gebracht.

10.2 Monitoring en evaluatie

In het uitvoeringshoofdstuk van de omgevingsvisie is beschreven hoe de gemeente Rijswijk monitoring en evaluatie zal inzetten. Hieronder is dit benoemd.

Met de omgevingsvisie heeft de gemeente een koers en een integraal afwegingskader voor de inrichting van de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie en in het verlengde daarvan alle Omgevingswetinstrumenten worden beschouwd als levende documenten. De wereld verandert continu en daarom moeten dus ook regelmatig de instrumenten herijkt worden. Er moet gecontroleerd worden of de gemeente nog op koers ligt, of er nieuwe ontwikkelingen zijn waar de gemeente rekening mee moeten houden, en of de ambities met de huidige aanpak wel worden behaald. Met een monitoringssysteem houdt de gemeente zicht op de voortgang van de koers. Het gebruikmaken van meetbare indicatoren is een logische stap bij de verdere aanscherping van de omgevingsvisie.

Er is geen wettelijke actualiseringstermijn meer zoals dat bij de structuurvisie en bestemmingsplannen wel het geval was. Op enig moment zal men tot de conclusie komen dat een bepaald thema toch nog onvoldoende is uitgewerkt of dat de situatie voor een gebied dusdanig is veranderd dat herziening van de visie nodig is. De gemeente kiest voor een actualiseringscyclus van eens per twee jaar om de omgevingsvisie voldoende scherp en bij de tijd te houden. Er wordt gekozen voor deze korte cyclus omdat de Omgevingswet en bijbehorende instrumenten nieuw zijn. Op termijn wordt bekeken of de tijdsdoorloop van de cyclus moet worden verlengd.

Stap richting omgevingsvisie 2.0

Deze eerste omgevingsvisie voor de gemeente Rijswijk zet een stap richting volledige strategische beleidsintegratie. Het uiteindelijke doel is dat de omgevingsvisie de centrale plek wordt voor al het strategisch ruimtelijk beleid. Dat betekent dat er vanaf nu geen andere thematische visies meer als losstaand beleid worden vastgesteld. Vanzelfsprekend gaat de gemeente wel verder met het uitwerken van bepaalde thema's parallel aan de omgevingsvisie. Dit wordt dan alleen niet opgenomen in losstaande beleidsstukken, maar integraal meegenomen in een herziening van deze omgevingsvisie.

Via programma's wordt gewerkt aan de uitwerking van een bepaald thema of een specifieke gebiedsuitwerking. De strategische uitspraken van een verdiepingsslag moeten uiteindelijk weer landen in de omgevingsvisie en vanwege eventuele juridische consequenties verwerkt worden in het omgevingsplan.

In de zogenaamde 1.0 versie van de omgevingsvisie zijn alle thema's in de leefomgeving en de verschillende (bestaande) beleidstrajecten en ontwikkelingen met elkaar verbonden. In de omgevingsvisie 2.0 wordt een volgende stap gezet in het integreren van nieuw strategisch fysiek beleid en de aangegeven thematische/gebiedsgerichte programma's. Er zijn een aantal thema's die nog een verdere discussie behoeven, alvorens daar een keuze over wordt gemaakt. Vanaf 2026 start de gemeente Rijswijk met de eerste actualisatieslag waar deze onderwerpen verder worden geïntegreerd in een volgende versie van onze omgevingsvisie (de zogenaamde versie 2.0).

Bijlage 1 Begrippen en afkortingen

Begrip/afkorting	Betekenis
Ambitie	Toestand van de leefomgeving die de gemeente Rijswijk nastreeft.
Autonome ontwikkeling	Verwachte situatie in de toekomst die optreedt zonder de veranderingen waar de Omgevingsvisie specifiek in voorziet. Alle met besluitvorming vastgesteld beleid, ontwikkelingen of projecten behoren tot de autonome ontwikkeling.
Beoordelingskader	Set indicatoren waarmee beoordeeld wordt a) in hoeverre met het beoogde beleid de vooraf gestelde doelen worden gehaald ('doelbereik') en b) wat de effecten van het beleid zijn op de leefomgeving.
Beleidsinstrument	Middel dat een overheid inzet om beleid uit te voeren, bijvoorbeeld: Omgevingsvisie, programma, omgevingsvergunning, subsidieregeling.
Bevoegd gezag	Eén of meer overheidsinstanties die bevoegd zijn om over de activiteit van de initiatiefnemer het besluit te nemen.
Commissie voor de mer	Een bij wet ingestelde landelijke commissie van onafhankelijke milieudeskundigen. Zij adviseren het bevoegd gezag over de kwaliteit van de informatie in het milieueffectrapport en naar wens ook over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport.
Criterium	Wijze waarop wordt gemeten (hoort bij de vastgestelde indicator)
Effect (in Plan-MER)	Concreet gevolg van beleid op de leefomgeving.
Indicator	Belangrijk aspect binnen een thema om te meten.
KRW	Kaderrichtlijn Water
Modal shift	Verschuiving van vervoer van één transportmodaliteit naar een andere transportmodaliteit.
Modal split	De modal split geeft de verhouding van het aantal reizigers(kilometers) tussen de verschillende modaliteiten (vervoerwijzen) aan.
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau: notitie die beschrijft waar de mer-procedure wel en niet overgaat ('reikwijdte'), welke aspecten in het Plan-MER onderzocht gaan worden en met welke diepgang ('detailniveau').
Omgevingsvisie	Plan waarin de gemeente haar beleid voor de leefomgeving op lange termijn vastlegt.
Plan-MER	MER staat voor 'Milieueffectrapport' en bevat de resultaten van het onderzoek naar de (milieu)effecten binnen een mer. De toevoeging 'Plan' wil zeggen dat het om een MER voor een plan gaat, zoals een Omgevingsvisie.
Programma	Programma in de zin van de Omgevingswet waarin (lange termijn) beleidsdoelstellingen (wat gaan we doen?) worden vertaald naar (middellange termijn) concrete acties en interventies (hoe gaan we dat doen?).
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization)
Zienswijze	Reactie die een belanghebbende aan het bevoegd gezag kan sturen als reactie op de kennisgeving over een voornemen.

Bijlage 2**Huidige Situatie en Autonome
Ontwikkelingen (HSAO)**



Leefomgevingsfoto PlanMER Omgevingsvisie

Gemeente Rijswijk

6 oktober 2023

Kenmerk

R000-1290775-V02

Verantwoording

Titel

Opdrachtgever

Projectleider

Auteur(s)

Tweede lezer

Kenmerk

Aantal pagina's

Datum

Handtekening

Leefomgevingsfoto PlanMER Omgevingsvisie

Gemeente Rijswijk

Joost de Jong

Marieke van der Linde-Persie en Britt Snellen

Joost de Jong

R000-1290775-V02

91

6 oktober 2023

Ontbreekt in verband met digitale verwerking.

Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv

Australiëlaan 5

Postbus 3015

3502 GA Utrecht

T +31 30 28 24 82 4

E info.utrecht@tauw.com

Inhoud

1	Inleiding	4
	Aantrekkelijk en gezond Rijswijk	6
2	Luchtkwaliteit	6
3	Geluid	9
4	Externe veiligheid	15
5	Stimuleren van sporten en bewegen	19
	Groen en natuurlijk Rijswijk	24
6	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	24
7	Natura 2000	27
8	Natuurnetwerk Nederland	31
9	Waterkwaliteit	33
10	Waterkwantiteit	37
11	Bodemkwaliteit	40
12	Bodemdaling	44
13	Gebruik ondergrond	47
	Ondernemend en beleefbaar Rijswijk	49
14	Woningvoorraad	49
15	Voorzieningenniveau	52
16	Bedrijvigheid	56
	Duurzaam en toekomstbestendig Rijswijk	61
17	Aandeel hernieuwbare energie	61
18	Waterveiligheid	64
19	Wateroverlast	68
20	Hittestress	72
21	Droogte	76
	Bereikbaar en verkeersveilig Rijswijk	81
22	Bereikbaarheid	81
23	Verschuiving vervoerswijze	84
24	Verkeersveiligheid	88

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Rijswijk werkt aan het opstellen van een Omgevingsvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente. Onderdeel van het proces om tot een Omgevingsvisie te komen is het doorlopen van de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.). Een van de eerste stappen in deze procedure is het in beeld brengen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO). Autonome ontwikkeling betekent de te verwachten voortgang van de huidige situatie zonder dat er nieuw beleid van kracht is. De huidige situatie en autonome ontwikkeling tezamen wordt de referentiesituatie genoemd. Deze referentiesituatie wordt beschreven in het voorliggende document, de Leefomgevingsfoto.

1.2 Opzet leefomgevingsfoto

De referentiesituatie wordt in beeld gebracht aan de hand van indicatoren (zie paragraaf 1.3), welke in het beoordelingskader in de NRD zijn vastgelegd. Deze indicatoren sluiten aan op de thematische indeling die is opgenomen in het Programma Stadsontwikkeling en het uitgangspunt vormen voor de Verkenning. Per indicator worden de volgende onderdelen beschreven:

1. Introductie van de indicator
2. Beoordelingscriteria en beoordelingssystematiek
3. Beleidskader (nationaal, provinciaal, lokaal)
4. Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie
5. Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

Voor elke indicator is de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO; referentiesituatie) beschreven en beoordeeld aan de hand van een beoordelingscriterium. De beoordeling van het kwaliteitsniveau van de verschillende indicatoren is onderverdeeld in goed, redelijk en slecht. In paragraaf 1.3 'Overzichtstabel effecten' staat een overzicht met de beoordeling van de kwaliteitsniveaus van de verschillende indicatoren.

1.3 Overzichtstabel beoordelingen

In onderstaande tabel is de beoordeling zichtbaar van alle indicatoren voor Rijswijk. Bij de huidige situatie en autonome ontwikkeling is aangegeven hoe de indicator beoordeeld is. De groene kleur geeft aan dat de indicator beoordeeld is als 'goed'. De oranje kleur geeft aan dat de indicator als 'redelijk' is beoordeeld en de rode kleur geeft aan dat de indicator als 'slecht' beoordeeld is.

Indicator	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
Luchtkwaliteit		
Geluid		
Externe veiligheid		
Stimuleren van sporten en bewegen		
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden		
Natura 2000		
Natuur Netwerk Nederland		
Waterkwaliteit		
Waterkwantiteit		
Bodemkwaliteit		
Bodemdaling		
Gebruik ondergrond		
Woningvoorraad		
Voorzieningenniveau		
Bedrijvigheid		
Aandeel hernieuwbare energie		
Waterveiligheid		
Wateroverlast		
Hittestress		
Droogte		
Bereikbaarheid		
Verschuiving vervoerswijze		
Verkeersveiligheid		

Tabel 1. Overzicht beoordeling indicatoren

Aantrekkelijk en gezond Rijswijk

2 Luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit is een graadmeter van de gemeente als gezonde leefomgeving voor haar inwoners. De kwaliteit van de lucht wordt met name bepaald door mobiliteit (wegverkeer, scheepvaart en werktuigen in de bouw) en industrie.

2.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Luchtkwaliteit	Concentraties PM10 en NO2	Voldoet ruim aan WHO (2021) advieswaarden	Voldoet aan WHO (2021) advieswaarden	Voldoet niet aan WHO (2005) advieswaarden

Metingen van fijnstof en stikstofdioxide (NO₂) zijn luchtverontreinigingen die worden gebruikt in het beoordelen van luchtkwaliteit. Fijnstof wordt gemeten aan de hand van PM10 (fijnstof kleiner dan 10 micrometer). De concentraties van PM10 en worden jaarlijks landelijk en provinciaal gemeten en gerapporteerd.

Op dit moment wordt voldaan aan de Europese grenswaarden voor NO₂ en PM10. Dit zijn de grenswaarden die in Europa van kracht zijn sinds 2008. Wettelijk gezien hoeven de gemeenten dus niet te streven naar een betere luchtkwaliteit. De grenswaarden zijn echter een compromis tussen haalbaarheid en gezondheid, en bij vaststelling van deze grenswaarden waren er al advieswaarden van de WHO uit 2005 die met name voor fijnstof veel strenger waren. In september 2021 heeft de WHO nieuwe advieswaarden uitgebracht die aanzienlijk naar beneden zijn bijgesteld ten opzichte van 2005. Dit betekent echter niet dat er onder deze waarden geen gezondheidseffecten meer optreden.

Stof	Nieuwe WHO advieswaarde (2021)	WHO Advieswaarde (2005)	Europese Grenswaarde (2008)
NO ₂	10 µg/m ³	40 µg/m ³	40 µg/m ³
PM10	5 µg/m ³	20 µg/m ³	40 µg/m ³

In dit MER worden de WHO advieswaarden uit 2021 gehanteerd als beoordelingscriterium. De situatie wordt als goed beoordeeld wanneer ruim wordt voldaan aan de nieuwe WHO advieswaarden die uitgebracht zijn in 2021. Wanneer net voldaan wordt aan deze waarden wordt de situatie beoordeeld als redelijk. Wanneer niet wordt voldaan aan de WHO advieswaarden uit 2021 wordt de situatie beoordeeld als slecht. Dit geldt ook wanneer wel wordt voldaan aan de hogere Europese grenswaarden. In alle concentraties die hierna genoemd zijn, betreft het jaargemiddelde concentraties.

2.2 Beleidskader

Zowel op nationaal als regionaal niveau is er beleid opgesteld ten aanzien van het verbeteren van de luchtkwaliteit. Onderstaande tabel licht de beleidskaders per niveau uit.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet milieubeheer	De Wet milieubeheer (Wm) is de belangrijkste milieuwet. Deze wet bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen.
Provinciaal/ regionaal	Schone Lucht Akkoord	Het Schone Lucht Akkoord is ondertekend door verschillende gemeenten in Nederland. De gezamenlijke ambitie is om in alle relevante sectoren de uitstoot van vervuilende stoffen te beperken, om zo in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 te behalen. De gemeente Rijswijk werkt als deelnemer van het Schone Lucht Akkoord mee aan de realisatie van de landelijke doelstelling en treft maatregelen voor schonere en gezondere lucht.
Lokaal	Actieplan Luchtkwaliteit 2020-2024	Het Actieplan Luchtkwaliteit geeft aan waar luchtverontreiniging een gezondheidsrisico vormt. Stikstofdioxide en fijnstof worden aangepakt door een set maatregelen om de lokale luchtkwaliteit te verbeteren.

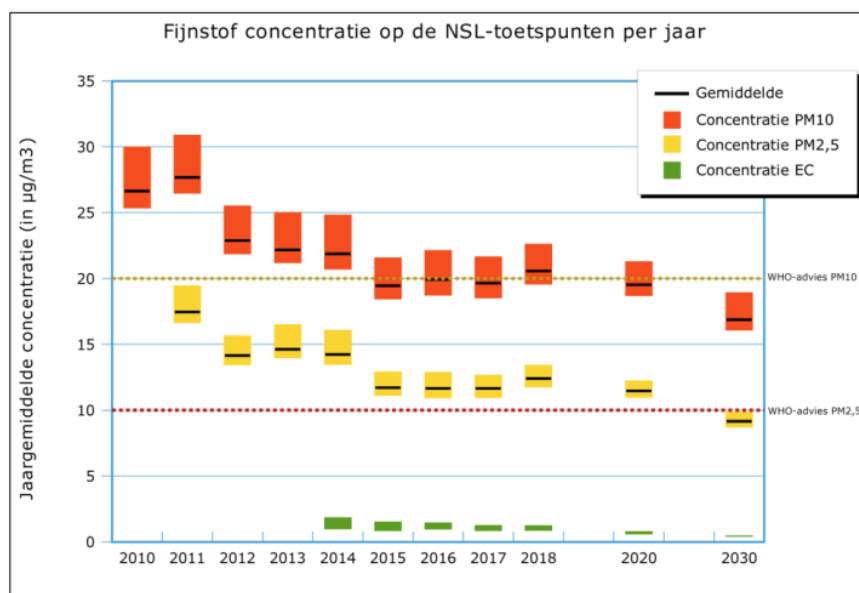
2.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De Europese grenswaarde voor NO₂ (Wet milieubeheer) is 40 µg/m³. Deze grenswaarde is gelijk aan de WHO advieswaarde voor NO₂ uit 2005. De WHO advieswaarde uit 2021 ligt echter een stuk lager, namelijk op 10 µg/m³. De gemeente Rijswijk kent een luchtkwaliteit met een NO₂ waarde variërend tussen de 18-30 µg/m³. Hiermee ligt Rijswijk binnen de wettelijke EU grenswaarde maar voldoet zij niet aan de WHO advieswaarde (2021). Zoals zichtbaar in figuur 1 is de concentratie NO₂ het hoogste rond de A4 en A13 autosnelwegen. Ook de Prinses Beatrixlaan en Sir Winston Churchillaan met aansluiting op de A4 veroorzaken concentraties NO₂ boven de WHO-grenswaarde .



Figuur 1. Jaargemiddelde concentratie stikstofdioxide (CIMLK, 2021)

De wettelijke grenswaarde voor fijnstof (PM10) is volgens de Wet milieubeheer 40 µg/m³. De WHO advieswaarde uit 2005 ligt de helft lager op 20 µg/m³. De WHO advieswaarde uit 2021 is 15 µg/m³. Rijswijk kent een hoeveelheid fijnstof tussen de 16-18 µg/m³. Uit het Actieplan Luchtkwaliteit blijkt dat Rijswijk de wettelijke advieswaarden voor PM10 sinds het begin van de metingen in 2010 nooit is overschreden. Echter geldt ook hier dat de concentratie boven de WHO advieswaarde uit 2021 ligt. Wel wordt voldaan aan de WHO advieswaarde uit 2005. Een aandachtspunt is de Prinses Beatrixlaan met aansluiting op de A4 en Admiraal Helfrichsingel.



Figuur 2. Spreiding fijnstof concentratie op de NSL-toetspunten van Rijswijk in 2010 t/m 2018 en prognose 2020 en 2030 (Actieplan Luchtkwaliteit Rijswijk, 2018)

De indicator Luchtkwaliteit wordt in de huidige situatie, op basis van boven genoemde gegevens, per saldo beoordeeld als **slecht**: Rijswijk voldoet aan de WHO advieswaarden uit 2005, maar niet aan de nieuwe WHO advieswaarden uit 2021.

2.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Technische innovaties die leiden tot schonere technieken en duurzame energiebronnen hebben naar verwachting een positief effect op de luchtkwaliteit in de toekomst. Zo zal een toename van emissieloos wegverkeer leiden tot een verbetering. Het gebruik van duurzame energiebronnen leidt echter niet automatisch tot een verbetering. Als fossiele brandstoffen voor een groot deel door biomassa vervangen worden, blijft er sprake van uitstoot door verbranding met negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit. In de Regionale Energiestrategie die op dit moment wordt doorlopen in de regio Zuid-Holland (RES 1.0 is opgesteld en wordt uitgewerkt) wordt ingezet op de duurzame energieopwekking door wind- en zonne-energie. De RES-regio Rotterdam Den Haag waar Rijswijk onder valt voegt daar echter ook andere vormen van energie opwekking en gebruik van warmtebronnen aan toe. Denk aan aquathermie en duurzame brandstoffen uit de afvalwaterzuivering. Met de benoemde maatregelen uit het Actieplan Luchtkwaliteit van Rijswijk (2020) zal de luchtkwaliteit naar verwachting verbeteren, denk aan zonering waar oude voertuigen geweigerd worden (o.a. op de Burgemeester Elsenlaan). Zoals zichtbaar in figuur 2 zal naar aanleiding van het Actieplan Luchtkwaliteit de concentratie PM10 verminderen in de loop naar 2030. Het is de vraag of deze ontwikkelingen in de nabije toekomst een significante verbetering kunnen maken in de luchtkwaliteit van Rijswijk zodanig dat zij daarmee gaat voldoen aan de WHO grenswaarde van NO₂ 10 µg/m³ en PM10 15 µg/m³. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeling als **slecht**.

3 Geluid

Geluidshinder ontstaat voornamelijk in de buurt van wegen, spoorwegen, industrie en vliegvelden. Wegverkeer is de grootste veroorzaker van geluidshinder. Overlast als gevolg van geluid kan uiteindelijk leiden tot gezondheidsklachten bij bewoners.

3.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Geluid	Europese Richtlijn wegverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn
	Europese Richtlijn railverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn
	Europese Richtlijn industrie 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst	Voldoet aan Europese Richtlijn	Net boven Europese Richtlijn	Ruim boven Europese Richtlijn

toelaatbare
geluidbelasting

Met betrekking tot het onderwerp geluid zijn een divers aantal bronnen als veroorzaker mogelijk. Voor wegverkeer, railverkeer en industrie wordt het aspect geluid beoordeeld op basis van de Europese Richtlijn Omgevingslawaaai. Dit wordt uitgedrukt in Lden, wat staat voor Lday-evening-night en geeft het jaargemiddelde geluidniveau aan voor de dagperiode, avondperiode en nachtperiode. Lden kent een grenswaarde van 55 dB. Daarnaast wordt omgevingslawaaai uitgedrukt in Lnight wat staat voor het jaargemiddelde geluidniveau voor de nachtperiode, met een grenswaarde van 50 dB. In bovenstaande tabel is weergegeven wanneer de geluidswaarden van wegverkeer, railverkeer en industrie worden beoordeeld als goed, redelijk of slecht.

3.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld om geluidhinder te minimaliseren. De verschillende beleidstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

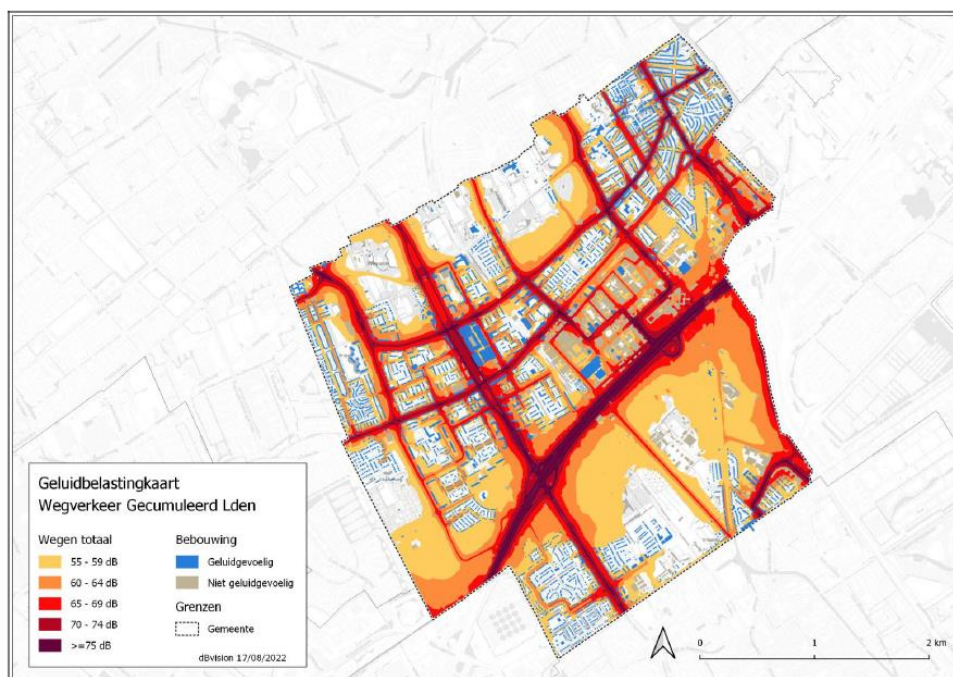
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet geluidhinder	Heeft als doel de mens te beschermen tegen de negatieve effecten van geluid. Hierin zijn de regels opgenomen voor weg- en railverkeerslawaaai en voor gezoneerde industrieterreinen. Maatregelen om geluidhinder tegen te gaan moeten altijd zo dicht mogelijk bij de bron worden genomen.
	Wet Milieubeheer	Geluidsnormen zijn van toepassing om de woonomgeving te beschermen tegen geluidshinder.
	Meerjarenprogramma Geluidsanering Spoor - ProRail	Doel van het Meerjarenprogramma is om het spoor stiller te maken door het plaatsen van schermen langs het spoor en geluidsanering van woningen.
	Meerjarenprogramma Rijkswegen	Aanpak geluidhinder bij woningen nabij of langs Rijkswegen.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie Zuid Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin haar ambitie opgenomen voor het thema Geluidhinder. Het volgende is opgenomen: "De belangrijkste provinciale verantwoordelijkheden voor geluidhinder concentreren zich op de provinciale infrastructuur, provinciale inrichtingen, regionale luchthavens en stiltegebieden. De inzet is gericht op het voorkomen en verminderen van geluidhinder door weg-(en rail) verkeer, luchtvaart en industrie (zonering en vergunningverlening) en het aanwijzen en beschermen van stiltegebieden."
	Actieplan Geluid provinciale wegen	In het plan beschrijft de provincie twee ambitieniveaus: 1) Het oplossen van berekende geluidbelastingen op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen boven de

Lokaal	Actieplan Geluid 2018-2022 Rapportage Geluidbelastingkaart 2021	grenswaarde; en 2) het oplossen van geluidklachten van mensen die langs het provinciale wegennet wonen. Het Actieplan Geluid is voor de geluidsbelasting op geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen, onderwijs- en zorggebouwen. Daarvoor is een grenswaarde opgenomen van 65 dB. Op basis van deze plandrempel verhoogt de gemeente de ambitie voor het aanpakken van geluidhinder ten gevolge van het verkeer op gemeentelijke wegen. Het rapport Geluidbelastingkaart geeft inzicht in de geluidssituatie op het grondgebied van de gemeente Rijswijk. Het rapport geeft informatie over de brontypen weg- en railverkeer, luchtvaart en industrie.
--------	---	---

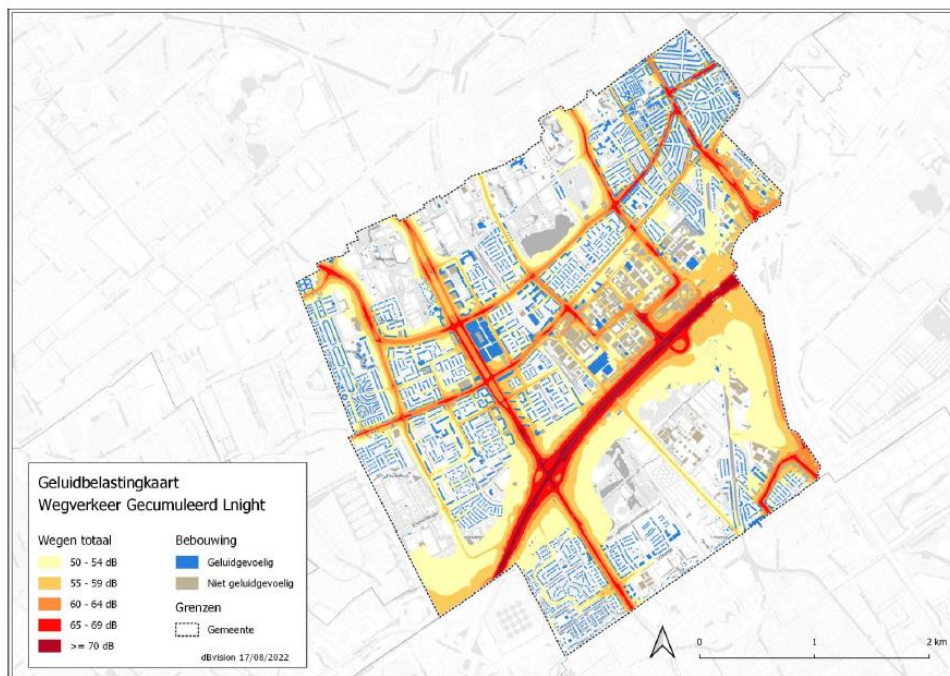
3.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Geluid wegverkeer

Door de gemeente Rijswijk loopt de snelweg A4, zoals zichtbaar op onderstaande figuur met de donker rode lijn. Hier is sprake van wegverkeer met een geluid (Lden) van >75 dB gedurende de dag. Met name rond afrit 9 en 10 is er veel geluid van wegverkeer. Hetzelfde geldt voor het fijnmazige wegverkeer in de gemeente, waar wegverkeer ook een geluid (Lden) van >75 dB veroorzaakt. Figuur 4 laat zien dat ook in de nacht met name de A4 en de Prinses Beatrixlaan een geluidbelasting van >75 dB veroorzaken als gevolg van wegverkeer. Al de rood aangegeven gebieden overschrijden de Europese Richtlijn van 55 dB Lden en 50 dB Lnight.



Figuur 3. Geluidhinder wegverkeer Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

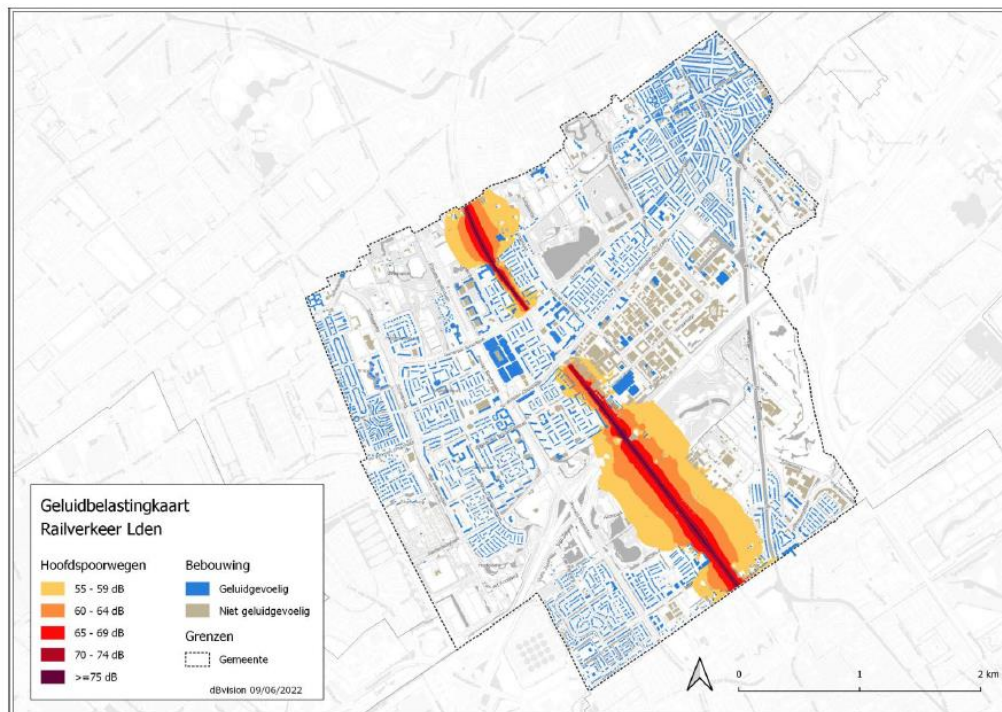


Figuur 4. Geluidhinder wegverkeer Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

Uit de rapportage Geluidbelastingkaart van 2021 blijkt dat er gedurende de dag op zeer veel plekken geluidhinder was boven de 55dB. Kijkend naar de locaties waar wegverkeer geluidhinder veroorzaakt (A4 en Prinses Beatrixlaan) boven de grenswaarden gedurende dag en nacht, wordt wegverkeer beoordeeld als slecht.

Geluid railverkeer

Gemeente Rijswijk kent een spoorlijn van noord naar zuid (parallel aan de Prinses Beatrixlaan). De geluidshinder direct langs de spoorweg ligt op >75 dB (Lden) gedurende de dag. Zichtbaar op figuur 5 is dat het geluid zich uitstrekt in het omliggend gebied; daar veroorzaakt de trein tussen de 55-59 dB (Lden). Dit levert met name in de woonwijken Sion en Haantje geluidsoverlast. Voor de nacht is zichtbaar in figuur 6 dat de grenswaarde van 50 dB in dezelfde gebieden overschreden wordt. Daarmee overschrijdt het railverkeer de Europese Richtlijn van 55 dB gedurende de dag en 50 dB gedurende de nacht.



Figuur 5. Geluidbelastingkaart Railverkeer Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

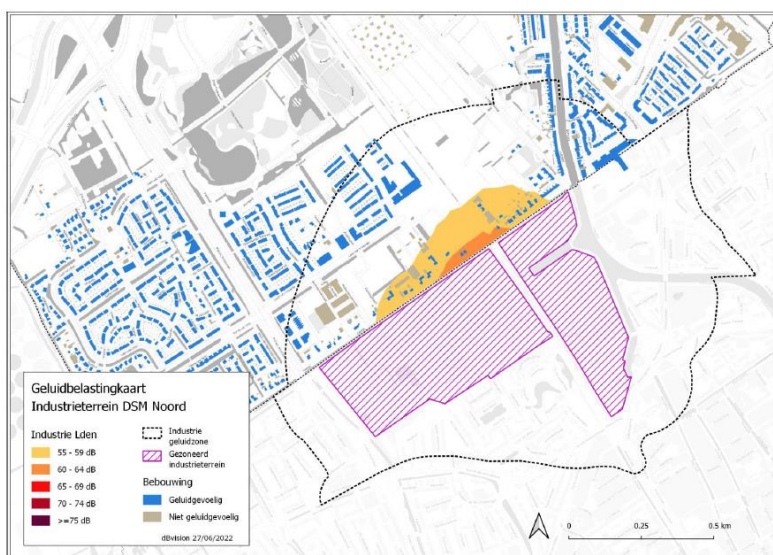


Figuur 6. Geluidbelastingkaart railverkeer Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

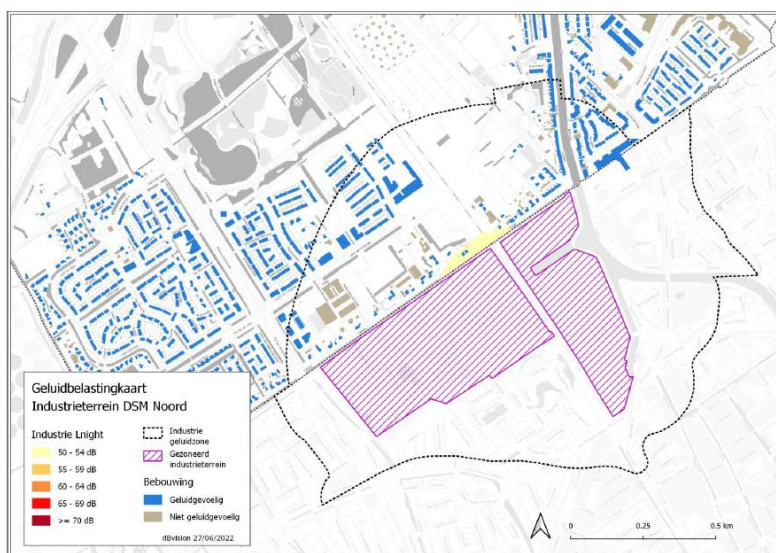
Omdat zeker gedurende de dag maar ook gedurende de nacht de omgeving rond het railverkeer geluidoverlast ervaart, wordt railverkeer beoordeeld als redelijk.

Geluid industrie

Geluidoverlast wordt in Rijswijk veroorzaakt door het industrieterrein DSM Noord in Delft. Op de geluidbelastingkaart Lden is te zien dat er overdag in de aangrenzende wijk van zoneringsgebied DSM Noord een maximale geluidbelasting is van 64 dB, boven de Europese Richtlijn. In de nacht is er vrijwel geen geluidbelasting, in een klein gebied bereikt het precies de grenswaarde van 50 dB.



Figuur 7. Geluidbelastingkaart industrieterrein DSM Noord Lden (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)



Figuur 8. Geluidbelastingkaart industrieterrein DSM Noord Lnight (Geluidbelastingkaart Rijswijk 2021)

Daarom wordt de huidige situatie voor geluidbelasting industrie beoordeeld als goed.

Kijkend naar de specifieke criteria per geluidsbron, scoort geluid wegverkeer slecht, geluid railverkeer redelijk en geluid industrie goed. Op basis hiervan wordt de indicator geluid per saldo beoordeeld als **redelijk**.

3.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Toenemende drukte, onder andere door verdichting en een toename van transport, kan leiden tot een negatief effect op de geluidsbelasting. Woon-werk gebieden worden naar verwachting meer blootgesteld aan geluidbelasting afkomstig van industrie, omdat de bebouwingsdichtheid toeneemt. Hoewel technologische ontwikkelingen mogelijkheden bieden om het geluid van individuele bronnen te verminderen, is het onduidelijk of deze ontwikkelingen opwegen tegen de toename van geluidsbelasting. Bij hogere snelheden van voertuigen is het geluid dat banden voortbrengen ook maatgevend ten opzichte van een (elektrische) motor. In 2024 wordt het Actieplan geluid geactualiseerd. In het actieplan worden het beleid en de voorgenomen maatregelen ter beperking van de geluidsbelasting in de stad beschreven. Op dit moment werkt Rijswijk aan een Actieplan Geluidsstil Asphalt welke in 2024 gereed zal zijn. Er is echter nog geen concreet beeld van de mate waarin de geluidbelasting afkomstig van wegverkeer afneemt en of de afname groot genoeg is om de Europese Richtlijn te halen. Op basis van deze ontwikkelingen wordt de autonome ontwikkeling van geluid beoordeeld als **redelijk**.

4 Externe veiligheid

Externe veiligheid betreft omgevingsrisico's die te maken hebben met de productie, verwerking, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen. Concreet draait het bij externe veiligheid om risicobronnen die een potentieel gevaar voor de omgeving vormen. Hierbij gaat het om aardgasleidingen, tankstations met verkoop van LPG, vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg of over het spoor, en calamiteiten van bedrijven. Activiteiten die risico's kunnen veroorzaken moeten goed afgestemd worden op andere kwetsbare functies (scholen, ziekenhuizen, kinderopvangen, woningen, etc.) om zo de risico's te beperken.

4.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criteria	Goed	Redelijk	Slecht
Externe veiligheid	Mate van het groepsrisico door afstand van gevoelige functies tot risicobronnen	Geen tot laag groepsrisico doordat gevoelige functies ver gelegen zijn van risicobronnen	Beperkt groepsrisico doordat een beperkt aantal gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen is	Hoog groepsrisico doordat meerdere gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen zijn
	Aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour 10-6 (PR)	Zeer beperkt aantal kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour.	Diverse kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour	Veel kwetsbare objecten binnen de 10-6 PR contour

Voor de indicator externe veiligheid is gekeken naar twee criteria: de mate van het groepsrisico en het aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour 10-6. Het groepsrisico

gaat over de impact van een calamiteit met veel dodelijke slachtoffers tegelijk. Het plaatsgebonden risico is het risico (uitgedrukt in kans per jaar) dat één persoon, die zich onafgebroken en onbeschermd op de betreffende plaats bevindt, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een calamiteit met een gevaarlijke stof.

4.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op externe veiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Besluit risico's zware ongevallen (Brzo)	Het Brzo wijst bedrijven aan op basis van de hoeveelheid - en het soort - gevaarlijke stoffen die binnen het bedrijf worden gebruikt. Brzo-bedrijven zijn verplicht om de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen te beoordelen en maatregelen te nemen om mens en milieu te beschermen.
	Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)	Het doel van het Bevi is om mensen in de buurt van een bedrijf met gevaarlijke stoffen te beschermen. Bij een omgevingsvergunning milieu of een ruimtelijk besluit rond een Bevi-bedrijf moet het bevoegd gezag rekening houden met veiligheidsafstanden ter bescherming van individuen (plaatsgebonden risico) en groepen personen (groepsrisico).
	Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb)	Het Bevb regelt de taken en verantwoordelijkheden van de buisleidingexploitant en de gemeenten.
	Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt)	Het Bevt, stelt regels aan transportroutes en de omgeving daarvan. Hierin wordt ingegaan op het plaatsgebonden risico, het groepsrisico en de verantwoordingsplicht.
	Wet veiligheidsregio's en Wet milieubeheer.	Om risico's in beeld te brengen is de risicokaart opgesteld, dit is een wettelijke verplichting op basis van Diverse overheden dragen verantwoordelijkheid voor de kaart: Het ministerie van Justitie en Veiligheid voor adequate wet- en regelgeving Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat als eigenaar van het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS). De provincies voor het maken en beschikbaar stellen van de Risicokaart; De gemeenten (en provincies, waterschappen en Rijk) voor het aanleveren van gegevens;
Provinciaal/ regionaal	Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2015-2018	De gemeente beschrijft haar ambities, doelstellingen en operationele doelstellingen voor

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Lokaal	Beleidsregels Externe Veiligheid gemeente Rijswijk 2017	activiteiten die de provincie zelf uitvoert. Samen met de Veiligheidsregio Haaglanden, de Omgevingsdienst Haaglanden, het Rijk, de provincie Zuid-Holland en buurgemeenten streeft Rijswijk naar een professionele aanpak van de veiligheid, afkomstig van activiteiten met gevaarlijke stoffen. In de beleidsregels staat waar de verantwoordelijkheid van de gemeente ligt om haar mensen en de omgeving te beschermen tegen deze activiteiten.

Toelichting wijzigingen m.b.t. ingang Omgevingswet

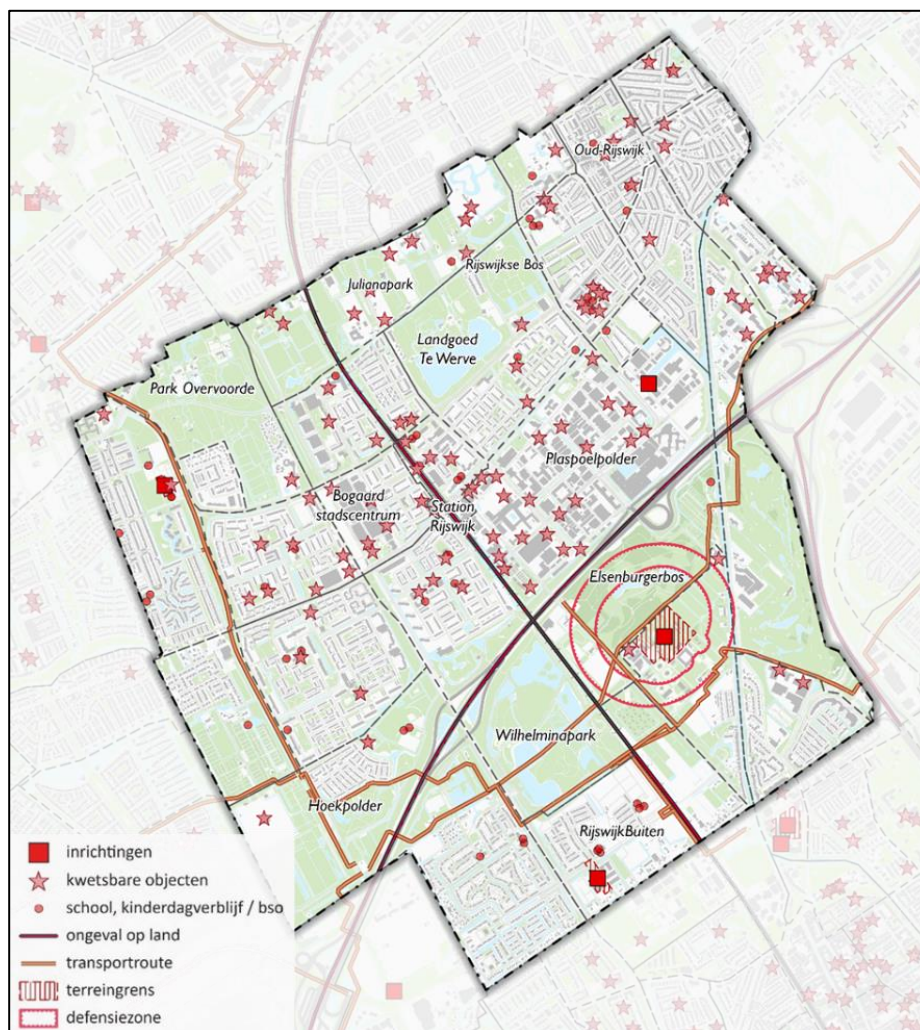
De wetgeving rond externe veiligheid zal in de toekomst gekaderd worden binnen de Omgevingswet. Met de invoering van de Omgevingswet wordt het groepsrisico anders ingevuld, namelijk in de vorm van aandachtsgebieden. Dit zijn aangewezen gebieden waar potentieel levensbedreigende externe veiligheidsrisico's bestaan door warmtestraling, overdruk of een concentratie van giftige stoffen in de lucht. Binnen deze aandachtsgebieden dient het bevoegd gezag rekening te houden met het groepsrisico. Een andere verandering op het gebied van externe veiligheid is de invoering van de categorie zeer kwetsbare gebouwen afkomstig uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Bij zeer kwetsbare gebouwen is er sprake van een lage zelfredzaamheid van (een deel van) de aanwezige personen. Hieronder vallen bijvoorbeeld ziekenhuizen, kinderdagverblijven en gevangenissen. De overheid dient zeer kwetsbare gebouwen extra te beschermen. De datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet is 1 januari 2024. In dit PlanMER wordt uitgegaan van de huidige wetgeving die is gekaderd in het Bevi.

4.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Figuur 9 toont de risicobronnen in de gemeente Rijswijk. Op de kaart staan de transportlijnen waarover gevaarlijke stoffen getransporteerd worden. Dit kan gaan om wegen, sporen, vaarwegen of buisleidingen. Het vervoer van gevaarlijke stoffen is risicovol. Bij een incident of ongeluk kunnen deze stoffen vrijkomen en een gevaar vormen voor mens, dier en milieu. De transportlijnen die door de gemeente Rijswijk heen lopen zijn aardgasleidingen. Daarnaast toont de kaart inrichtingen (bedrijven) met gevaarlijke stoffen. Binnen de gemeente liggen vier inrichtingen. Voor een van de inrichtingen geldt een defensiezone.

Naast de risicobronnen geeft de kaart ook de gevoelige functies in de gemeente Rijswijk weer. In de huidige situatie liggen een beperkt aantal kwetsbare objecten nabij risicogebieden. Zo ligt er in de wijk Rijswijk Buiten een school of kinderdagverblijf relatief dichtbij een inrichting. Dit geldt eveneens voor de locatie in het noordwesten van de gemeente waar een gevoelige functie zeer dichtbij een inrichting is gelegen. Aangezien het om verstedelijkt gebied gaat en de ruimte beperkt is, is dit onvermijdelijk. Er is sterke wet- en regelgeving op het gebied van externe veiligheid in de vorm van het brzo en bevi en het lokale beleidsplan externe veiligheid. Omdat een beperkt aantal gevoelige functies nabij risicobronnen gelegen is en er geen extra kwetsbare of kwetsbare

objecten binnen de 10-6 PR contour liggen, wordt de externe veiligheid in de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.



Figuur 9. Risicobronnen in de gemeente (bron: Geoweb Rijswijk / KuiperCompagnons).

4.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat de kans dat ongevallen zich voordoen niet significant zal toenemen. Door een toenemende bevolkingsdichtheid, inbreiding en verdichting kan de afstand tussen risicobronnen en gevoelige functies echter afnemen en het groepsrisico als gevolg daarvan toenemen. Anderzijds is een afname van het aantal inrichtingen voorzien dat gevaarlijke stoffen bezigt (beëindiging verkoop LPG, opheffen defensiezone). De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

5 Stimuleren van sporten en bewegen

Sporten en bewegen is een breed begrip, dat kan slaan op verschillende vormen van vrijetijdsbesteding (ontspanning en vermaak). Hier wordt sporten en bewegen in de openbare ruimte en ook de mogelijkheid tot binnensporten bedoeld. Sporten en bewegen heeft veel te maken met spelen, fietsen, wandelen, etc., en heeft positieve effecten op de gezondheid. Voldoende en kwalitatief goede voorzieningen om te kunnen sporten en bewegen dragen bij aan een goede leefomgeving, en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

5.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Sporten en bewegen	Aanbod recreatieve voorzieningen buiten en binnen ten opzichte van de vraag	Aanbod en vraag is in balans zowel buiten als binnen	Vraag en aanbod sluit niet helemaal op elkaar aan en tekort zowel buiten als binnen	Vraag en aanbod niet in balans en tekort zowel buiten als binnen

In Zuid-Holland zijn tientallen natuur- en recreatiegebieden die een belangrijke rol spelen in het recreatief gebruik van inwoners en toeristen. Ook zijn er verschillende mogelijkheden voor het beoefenen van binnensporten. Zijn vraag en aanbod van voorzieningen in de openbare ruimte en binnen in verhouding dan wordt de huidige situatie of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Sluit het aanbod voor sporten en spelen niet voldoende aan op de vraag dan wordt het beoordeeld als redelijk. Sluit het aanbod niet aan op de vraag dan wordt de huidige situatie of de autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

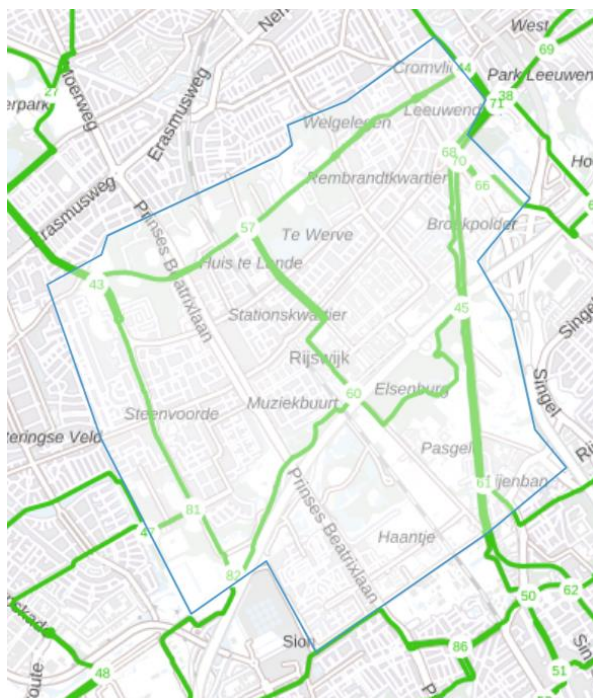
5.2 Beleidskader

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	-
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving en een zo groot mogelijke deelname van onze bewoners aan sport en recreatie, met name van ondervertegenwoordigde groepen, vooral in en dicht bij de woonomgeving (bij voorkeur 'om de hoek', o.a. voor sport en spel en het maken 'ommetjes'). De provincie draagt samen met partners zorg voor het beheer en het doorontwikkelen van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen, wandelen en paardrijden en streeft ernaar deze voor sport geschikter te maken. Vanuit het oogpunt van belevingswaarde verbindt de provincie bijzonder waardevolle gebieden inzake landschap (o.a. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland), water en natuur (o.a. Hollands

Lokaal		Plassengebied en onze Nationale Parken NL Delta en Hollandse Duinen) en verbindt sportief en recreatief de groenblauwe netwerken in en om de stad.
	Recreatieperspectief Zuid-Holland 2023	De provincie duidt met haar recreatieperspectief hoe zij tot 2030 wil zorgen voor de ontwikkeling van recreatie. Dit doet zij samen met gemeenten, gebiedspartijen, recreatieschappen, terreinbeheerders, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Met 6 pijlers zet de provincie in op het duurzaam verzorgen van het bestaande en toekomstige recreatieve netwerk.
	Ruimte voor Sport in Rijswijk 2018 Uitvoeringsagenda Gezondheid en Sport in Rijswijk 2020-2022	Rijswijk heeft een analyse van vraag en aanbod van binnen en buiten sportaccommodaties opgesteld. Met het Rijswijkse Sportakkoord wil de gemeente bereiken dat iedereen plezier in sport en bewegen kan hebben. De Uitvoeringsagenda laat zien hoe hier aan gewerkt wordt de komende jaren. Op de volgende thema's wordt er aan gewerkt: iedereen kan meedoen, bewegen in de buitenruimte, vitale aanbieders, positieve sportcultuur, van jongs af aan vaardig in bewegen, rookvrije generatie, gezond gedrag.

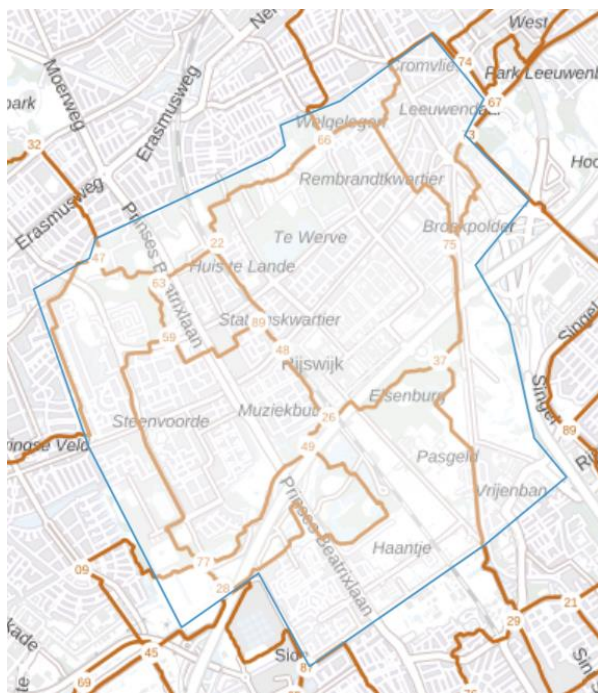
5.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Binnen de gemeente Rijswijk zijn er voldoende opties om buiten te recreëren. Allereerst zijn er verschillende fiets- en wandelroutes, als ook groengebieden. De gemeente kent geen landelijke fietsroutes maar wel goed verbonden regionale fietsroutes naar aansluitende gemeenten en de grotere omgeving. Daarmee biedt de gemeente voldoende mogelijkheden tot fietsen.



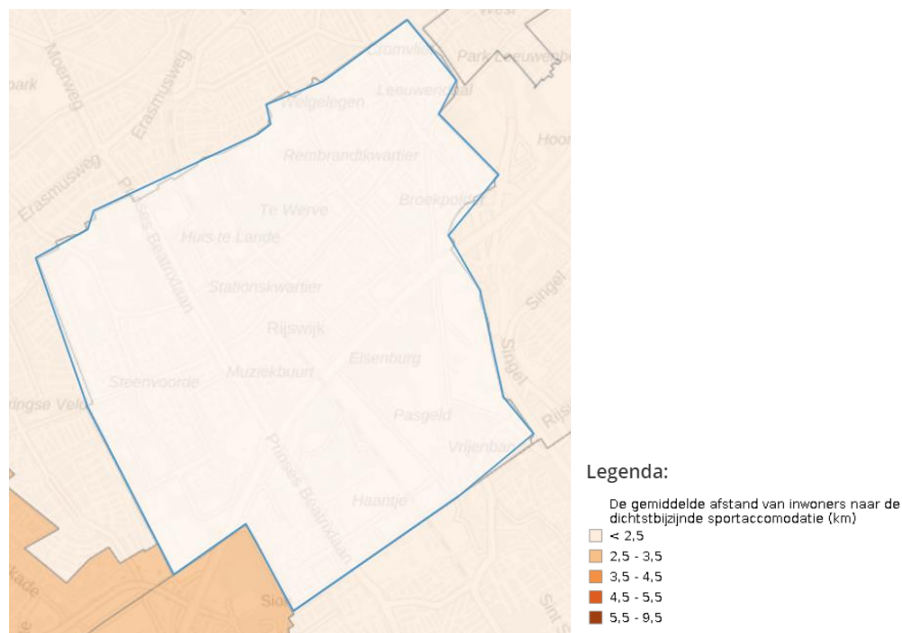
Figuur 10. Regionale fietsroutes (Atlas Leefomgeving 2022)

Voor wandelen geldt dat er grenzend aan de gemeente verschillende landelijke wandelroutes lopen. Dit zijn LAW-routes, streekpaden, NS-wandelingen en OV-stappers. In onderstaande figuur is te zien dat er voornamelijk regionale wandelroutes in Rijswijk zijn. Deze lopen vrij parallel aan de fietsroutes.

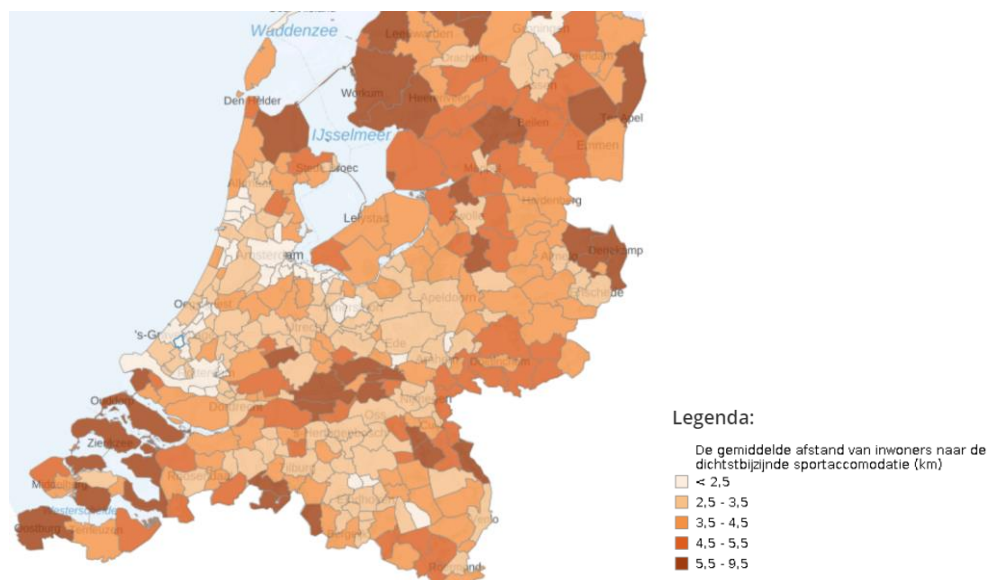


Figuur 11. Regionale wandelroutes (Atlas Leefomgeving 2022)

Als we kijken naar de mogelijkheden tot sporten zien we het volgende. De gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde sportlocaties in Rijswijk is <2,5 km. In vergelijking met de rest van Nederland is dit erg goed. In andere gemeenten is deze afstand gemiddeld langer, zoals te zien is op figuur 12: bijna in heel Nederland begint de afstand tot sportaccommodaties vanaf 2,5 km.



Figuur 12. Gemiddelde afstand van inwoners naar dichtstbijzijnde sportlocatie in km in Rijswijk (Atlas Leefomgeving 2022)



Figuur 13. Gemiddelde afstand van inwoners naar dichtstbijzijnde sportlocatie in km in Nederland (Atlas Leefomgeving 2022)

Kijken we naar de buitensporten dan ligt het grootste knelpunt in de gemeente bij de hockeysport en de buitensportaccommodaties daarvan. Uit het onderzoek 'Ruimte voor Sport in Rijswijk 2018'

blijkt de hockeysport groeiende en bestaan er wachtlijsten om te kunnen sporten. Er is een tekort van 2 hockeyvelden.

Als we kijken naar binnensporten dan staat dit onder druk in Rijswijk: de gemeente voldoet niet aan het minimaal aantal sporthallen. Rijswijk kent een tekort van drie sporthallen voor binnensport. Er ligt een knelpunt rondom optimale ruimtelijke spreiding en planning van sporters: rondom piekmomenten is het te druk. Het aanbod van sporthallen voldoet niet helemaal aan de vraag.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**. Voor enkele sporten geldt dat er knelpunten zijn.

5.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Door de toename van vrije tijd is een trend naar een belevingseconomie waarneembaar: de behoefte aan een breed aanbod van recreatievoorzieningen groeit, zowel binnen als buiten. Deze beleveniseconomie gaat geleidelijk over in een betekenisconomie, waarin mensen meer op zoek zijn naar zingeving en immateriële waarden. De verwachting is dat de omvang van het openbaar toegankelijk natuur- en recreatiegebied gelijk blijft of beperkt toeneemt. Daarnaast is de verwachting dat de waardering voor deze gebieden toeneemt door de verdere, voorgenomen kwaliteitsverbetering. Ook verwachten we dat naast een toenemend inwoneraantal in Rijswijk, ook het aantal mensen dat aan binnensporten wil doen zal toenemen. Met name het aanbod voor binnensporten zal niet volledig kunnen voldoen aan de toenemende vraag. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeeld als **redelijk**.

Groen en natuurlijk Rijswijk

6 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Onder landschap verstaan we de totaliteit van een gebied, de natuurlijke elementen en de historische structuurlijnen. Cultuurhistorische elementen en structuren zijn belangrijke aspecten van stad en landschap. Ze dragen bij aan de herkenbaarheid en identiteit van het landschap en gebied als geheel. Cultuurhistorische waarden kunnen worden ingedeeld in bouwhistorische elementen (historische panden en bouwwerken) en historisch-geografische elementen (o.a. historische landschappen en infrastructuur zoals trekvaarten, dijken, wegen, kanalen, polders, steden en dorpen).

6.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Status landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Versterking waarden	Behoud waarden	Aantasting waarden

Voor de indicator landschappelijke en cultuurhistorische waarden is gekeken naar de belangrijkste waarden binnen de gemeente Rijswijk. De indicator wordt beoordeeld aan de hand van de status van beschermde cultuurhistorische zones, elementen en gebied en de status van het landschap. Wanneer wordt uitgegaan van het versterken van de waarden wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer de bestaande waarden worden aangetast wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht. Wanneer ingezet wordt op het behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden wordt de situatie beoordeeld als redelijk.

6.2 Beleid

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	In de NOVI stelt het Rijk als doel dat wordt voorkomen dat het landschap versnipperd en rommelig wordt. Het Rijk maakt hiervoor met andere overheden afspraken (Omgevingsagenda's) over inpassing van bepaalde ontwikkelingen. Bijvoorbeeld om de wildgroei van distributiecentra in ons landschap tegen te gaan. Daarbij moet er voor de huidige gebruikers een goed toekomstperspectief zijn. Unieke cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van de Nederlandse landschappen moeten

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Provinciaal/ regionaal	Provinciale Omgevingsvisie	daarom bij nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied worden behouden en versterkt. De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de verschillende landschappen in de provincie. Vijf landschapstypen zijn kenmerkend voor de provincie: veenweiden, duinen, eilanden, steden en de delta. Op de gemeente Rijswijk zijn voornamelijk veenweiden en steden van toepassing. De kern van het erfgoedbeleid van Zuid-Holland is het behoud van erfgoed door het beschermen, beleven en benutten van erfgoed.
Lokaal	Nota Cultureel Erfgoed	In de Nota Cultureel Erfgoed staat de balans tussen behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden en ontwikkeling centraal.

6.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Doordat de verstedelijking in Rijswijk na de Tweede Wereldoorlog significant is toegenomen is veel van het oorspronkelijke landschap in Rijswijk verdwenen. De gemeente kent echter een rijke geschiedenis en ondanks dat er veel cultuurhistorische elementen zijn verdwenen beschikt de gemeente over cultuurhistorisch erfgoed (Nota Cultureel Erfgoed).

De landgoederenzone, grotendeels gelegen langs de Van Vredenburgweg, vormen in de huidige situatie een belangrijk deel van het gemeentelijk erfgoed. De landgoederen zijn voornamelijk op de strandwal of op de rand hiervan gebouwd. Nog bestaande buitenplaatsen zijn onder andere Overvoorde, Te Werve, Welgelegen, Cromvliet, Hoornwijk en Zuidhoorn. De Rijswijkse landgoederenzone maakt deel uit van het Nationaal Park Hollandse Duinen, dat de kuststrook tussen Hoek van Holland en Noordwijk beslaat. Binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen werken 50 partners samen om de bijzondere natuur, het landschap en het cultureel erfgoed in het gebied te beschermen. Er is vanuit de provincie Zuid-Holland sprake van een zekere mate van bescherming van landgoederen. Vanuit het Rijk worden de rijksmonumenten beschermd, de provincie beschermd de drie erfgoedlijnen (landgoederenzone, trekvliet en Atlantikwall) waar Rijswijk bij aangesloten is en vanuit de provinciale verordening worden landgoederen en buitenplaatsen beschermd door te werken met buitenplaatsbiotopen. Een dergelijke aanwijzing verplicht gemeenten en dus ook Rijswijk om bij de actualisatie van bestemmingsplannen rekening te houden met de biotopen door beschermende maatregelen te treffen.

Een andere belangrijk voorbeeld van gemeentelijk erfgoed is de Vlietzone. Langs gedeeltes van de Vlietoevers is de historische inrichting nog aanwezig. Ook deze zone is door de provincie aangewezen als Erfgoedlijn. Andere landschappelijke en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in de gemeente Rijswijk zijn de historische dorpskern, gebieden waar historische polderverkaveling zichtbaar is en uitbreidingslocaties uit verschillende perioden. Daarnaast lopen er door de gemeente Rijswijk enkele historische landwegen, zoals de Van Vredenburgweg, de Herenstraat, de Geestbrugweg, het Jaagpad en de Delftweg. Tenslotte liggen er binnen de

gemeente verschillende historische waterwegen. Voorbeelden zijn: de Vliet, de Zandvaart en de Spieringswetering.

De gemeente Rijswijk telt 88 inschrijvingen in het rijksmonumentenregister en ruim 50 gemeentelijke monumenten. Voorbeelden van monumenten zijn buitenplaats Welgelegen aan het Julialaantje, de Rooms-Katholieke kerk H. Bonifatius, de Atlantiek Wal, de Vliet en buitenplaats Cromvliet. De beschreven elementen zijn van cultuurhistorische waarde.



Figuur 14. Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Rijswijk (bron: Geoweb Rijswijk / KuiperCompagnons).

De provincie Zuid-Holland zet in op het behoud van erfgoed door het te beschermen, te beleven en te benutten. De gemeente Rijswijk beschrijft eveneens dat zij maatregelen treft om de historische kwaliteiten binnen de gemeente te bewaken en in stand te houden. Historische waterstructuren worden waar mogelijk beschermd en hersteld. Per saldo wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

6.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

De beoogde ontwikkeling van bestaand stedelijk gebied of het uitbreiden in groene zones kan leiden tot aantasting van cultuurhistorische en/of landschappelijke waarden. Binnen de gemeente Rijswijk zijn verschillende ruimtelijke ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de autonome situatie. Voorbeelden zijn woningbouw, mobiliteit en de energietransitie. Als gevolg van deze ruimteclaims groeit de druk op het landschap en de cultuurhistorie. Er zijn daarnaast beperkte

middelen om landschappen en cultuurhistorie te onderhouden. Wanneer er vanuit de gemeente te weinig aandacht voor is voor het in stand houden van landschappelijke en cultuurhistorische waarden gaan de waarden vrijwel zeker achteruit. Een aantal buitenplaatsen zijn aangewezen als rijksmonument of gemeentelijk monument. Dit biedt een zekere mate van bescherming en stelt beperkingen aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De autonome ontwikkeling wordt daarom per saldo beoordeeld als **redelijk**.

7 Natura 2000

Natura 2000 is het samenhangende netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie, bestaande uit Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Landen wijzen beschermingszones aan en stellen een beheerplan op om de natuurwaarden in deze natuurgebieden te behouden, te vergroten of te verbeteren. Negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen onder meer veroorzaakt worden door verstoring door licht en geluid, verdroging van de bodem, verzuring en stikstofdepositie.

7.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Natura 2000	Staat van instandhouding soorten en habitattypen	Behoud of versterking	Beperkte aantasting	Aanzienlijke aantasting

In Nederland zijn er ruim 160 Natura 2000-gebieden. In de gemeente Rijswijk zijn geen Natura 2000 gebieden gelegen. Wel liggen er enkele gebieden op relatief korte afstand van de gemeente, dit zijn: Meijendel & Berkheide (circa 5 km), Westduinpark & Wapendal (circa 3 km) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km). Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden zullen effecten zoals verstoring door licht en geluid, verdroging van de bodem en verzuring niet van toepassing zijn. Wel kan er sprake zijn van stikstofdepositie. Voor de indicator Natura 2000 is gekeken naar de staat van instandhouding van deze gebieden. Wanneer er sprake is van behoud of versterking van de kwaliteiten en de instandhoudingsdoelen wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er sprake is van beperkte of aanzienlijke aantasting, wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als respectievelijk redelijk of slecht.

7.2 Beleidskader

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op de bescherming van Natura 2000-gebieden. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Europees	Vogel- en Habitatrichtlijn	De Vogel- en Habitatrichtlijn beschermen de in het wild voorkomende soorten van internationaal belang
Nationaal	Wet Natuurbescherming	De Natura 2000-gebieden maken onderdeel uit van Europees en nationaal beleid. De Europese afspraken zijn in Nederland

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
		vastgelegd in de Wet natuurbescherming.
Provinciaal/ regionaal	-	-
Lokaal	-	-

7.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

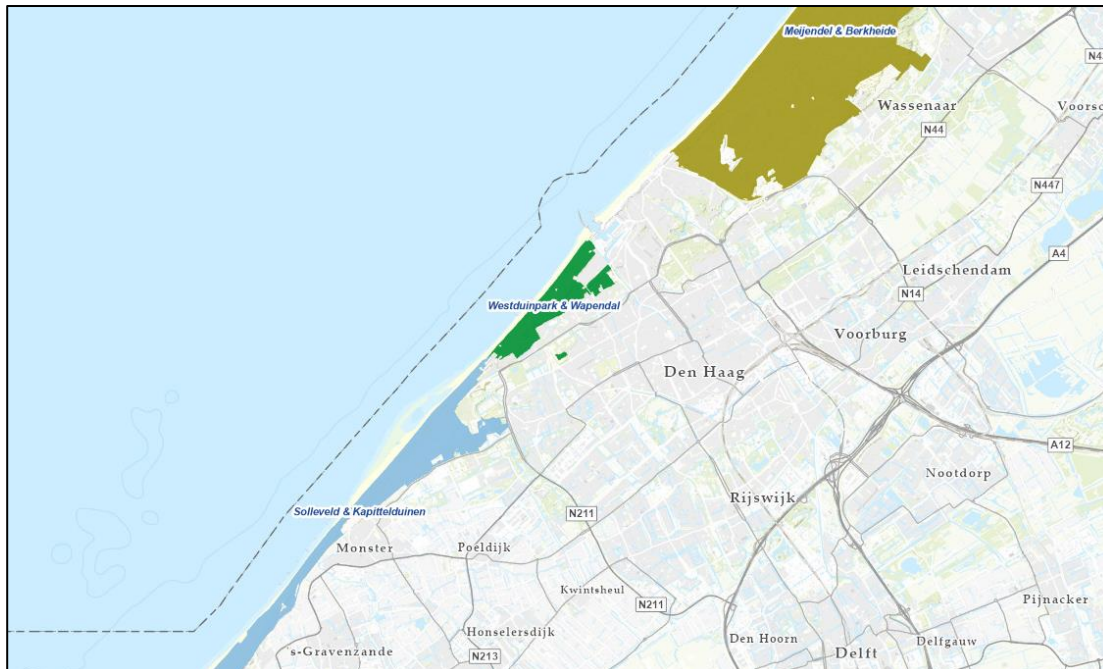
Voor elk Natura 2000-gebied is een beheerplan opgesteld, waarin is uitgewerkt op welke wijze, waar en wanneer de instandhoudingsdoelstellingen gehaald gaan worden. De verschillende Natura 2000-gebieden worden toegelicht aan de hand van het opgestelde beheerplan. Figuur 15 toont de drie gebieden die op relatief korte afstand liggen van de gemeente Rijswijk.

Meijndel & Berkheide

Het Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide is gelegen binnen de gemeenten 's-Gravenhage, Katwijk en Wassenaar. Het gebied bestaat uit een brede duinstrook met een gevarieerd en uitgestrekt, kalkrijk duinlandschap, dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied vervult diverse functies. Zo wordt het gebied gebruikt voor waterwinning, als natuurgebied, maar ook als kustbescherming, recreatiegebied en als militair oefenterrein. Het zuidelijke deelgebied Meijndel is een relatief laag gelegen gebied met grote 'uitgestoven duinvlakten'. Het noordelijke deelgebied Berkheide kent meer reliëf. Het landschap heeft een kenmerkende opbouw van evenwijdige duinenrijen met opeenvolgende hoge paraboolduinen en moerassige laagten met struweel, waarin grote valleien liggen zoals Kijfhoek, Bierlap en de vallei Meijndel. Daarnaast kent het gebied enkele bosgebieden.

Er treden verschillende knelpunten op in het gebied Meijndel en Berkheide en deze kunnen verschillen per habitatype. Zo kent het gebied diverse stikstofgevoelige duinhabitats, zoals duingraslanden, waarvoor de kritische depositiewaarde wordt overschreden. Daarnaast leidt klimaatverandering tot het veranderen van het verspreidingsgebied van een aantal soorten in het duin. Een ander knelpunt is de verhoogde mate van nutriënten rond infiltratieplassen. Daarnaast is een groot knelpunt het wegvallen van dynamiek (winddynamiek, stuivend zand), mede door de versnelde bodemopbouw en het dichtgroeien van het open duinlandschap (o.a. door overmaat van stikstofdepositie) zijn voorbeelden van knelpunten in het gebied.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrictlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht behoud of verbetering/uitbreiding van oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en Habitatrictlijnsoorten. In relatie tot oppervlakte wordt zowel ingezet op behoud als uitbreiding. Onder andere voor de grijze duinen en de vochtige duinvalleien geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Voor de witte duinen, grijze duinen, vochtige duinvalleien en duinbossen wordt ingezet op een kwaliteitsverbetering. In het beheerplan zijn diverse maatregelen opgenomen voor de eerste beheerplanperiode (2016-2022). Dit is onderzocht in de natuurdoelanalyse. Begin 2023 is het beheerplan van Meijndel & Berkheide voor een tijdvak van maximaal twee jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022a) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.



Figuur 15: Natura 2000-gebieden rondom de gemeente Rijswijk (Viewer provincie Zuid Holland)

Westduinpark & Wapendal

Het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal is gelegen tussen Kijkduin in het zuiden, de standsrand van Den Haag in het oosten en Scheveningen in het noorden. Het is een breed, gevarieerd en kalkrijk duingebied met kenmerkende habitats van de Hollandse duin- en kuststreek. Het gebied kent een grote diversiteit aan vegetatietypen van jonge en oude, droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduimbos.

Het belangrijkste knelpunt voor het gebied Westduinpark & Wapendal is het gebrek aan verstuing en dynamiek als gevolg van de vastlegging van de duinen. De verhoogde stikstofdepositie versnelt dit proces door stabilisatie van het zand als gevolg van algengroei. Daarnaast leidt stikstofdepositie tot een versnelde groei van grassen wat de verstuing van het zand nog verder beperkt. Andere knelpunten zijn de opslag van invasieve soorten, waaronder de Amerikaanse vogelkers. Dit kan op termijn een negatief effect hebben op de kwaliteit van het gebied. De knelpunten kunnen verschillen voor de habitattypen die in het gebied aanwezig zijn.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn zowel instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht oppervlakte als kwaliteit van habitattypen. In relatie tot oppervlakte wordt voornamelijk ingezet op behoud, enkel voor de grijze duinen geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Voor de grijze duinen en duinbossen wordt ingezet op een kwaliteitsverbetering. In de eerste beheerplanperiode zijn de meeste maatregelen uit het eerste beheerplan uitgevoerd (Beheerplan Westduinpark & Wapendal 2018-2023). Daarnaast heeft de gemeente Den Haag veel extra werkzaamheden uitgevoerd. In de tweede beheerplanperiode

wordt ingezet op het uitbreiden van de kalkrijke grijze duinen en het behoud van het oppervlakte van de overige habitattypen. Daarnaast wordt ingezet op verbetering van de kwaliteit van veel verschillende habitattypen. Begin 2023 is het beheerplan van Westduinpark & Wapendal voor een tijdvak van maximaal twee jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022b) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.

Solleveld & Kapittelduinen

Het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen is gelegen tussen Den Haag en Ter Heijde. Het gebied bestaat voor het grootste gedeelte uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn de duingraslanden, de door de wind geschoren eikenstrubben en enkele heideterreintjes. Het gebied is niet heel reliëfrijk en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. Ten noorden van de oude monding van de Maas liggen de Kapittelduinen. Dit deel bestaat voor het merendeel uit zeer jonge, door de mens opgeworpen duinen. Het gebied ligt op de overgang van kust naar rivierengebied en meer landinwaarts worden de rivierinvloeden steeds duidelijker zichtbaar in de vegetatie.

Ook voor het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen geldt dat het gebrek aan verstuing en dynamiek als gevolg van de vastlegging van de duinen een belangrijk knelpunt vormt. Ook hier versnelt de verhoogde stikstofdepositie het proces door stabilisatie van het zand als gevolg van algengroei. Daarnaast resulteert de verhoogde stikstofdepositie in een versnelde groei van grassen. Andere knelpunten die gelden voor het gebied zijn het verzuring, de toename van strandbebouwing, beperkte verjonging, sterk wisselend grondwaterpeil, intensief maaibeheer en de uitbreiding van invasieve soorten. De knelpunten lopen uiteen voor de verschillende habitattypen die in het gebied aanwezig zijn.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied. In het aanwijzingsbesluit zijn zowel instandhoudingsdoelstellingen opgenomen gericht oppervlakte als kwaliteit van habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten. In relatie tot oppervlakte wordt voornamelijk ingezet op behoud, enkel voor de grijze duinen en de vochtige duinvalleien geldt een uitbreidingsdoelstelling. In relatie tot kwaliteit gelden zowel behoud- als verbeteringsdoelstellingen. Onder andere voor de witte duinen, de grijze duinen en de duinbossen wordt ingezet op verbetering. De meeste maatregelen uit de eerste beheerplanperiode zijn uitgevoerd (Beheerplan Solleveld & Kapittelduinen 2018-2023). Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat de omvang van vochtige kalkrijke duinvalleien en kalkrijke grijze duinen moet worden uitgebreid. Daarnaast moet de kwaliteit van een groot aantal habitattypen (lokaal) worden verbeterd. Begin 2023 is het beheerplan van Solleveld & Kapittelduinen voor een tijdvak van maximaal vier jaar verlengd. Uit de Natuurdoelanalyse (Provincie Zuid-Holland, 2022c) blijkt echter dat voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen benodigd zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen te behalen.

Aangezien voor alle drie de gebieden uit de Natuurdoelanalyses blijkt dat verdere verslechtering niet is uitgesloten en de doelen niet worden gehaald, wordt de huidige situatie beoordeeld als **slecht**.

7.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Voor de verschillende Natura-2000 gebieden zijn en worden uitgebreide beheersmaatregelen opgenomen in de betreffende beheerplannen. Daarnaast blijkt uit de Natuurdoelanalyses dat aanvullende maatregelen benodigd zijn. Deze worden geborgd in de uitwerking van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). De opgenomen maatregelen zijn zowel gericht op het behouden van oppervlakte en kwaliteit als het uitbreiden van oppervlak en het verhogen van de kwaliteit. De betreffende maatregelen worden gezien als autonome ontwikkeling. Zoals beschreven zijn de beheerplannen voor de gebieden Meijendel & Berkheide, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen verlengd. Er worden diverse maatregelen getroffen, maar de resultaten en uitvoering daarvan staan nog niet vast. Ook is het waarschijnlijk dat niet alle maatregelen worden uitgevoerd of dat zij op tijd worden uitgevoerd. De verwachting is dat dit leidt tot een beperkte aantasting of op sommige plekken tot een verslechtering. De autonome ontwikkeling wordt daarom beoordeeld als **slecht**.

8 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van natuurgebieden in Nederland. Doel hiervan is bestaande natuurgebieden met elkaar verbinden. Het netwerk helpt te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Vanaf 2014 zijn provincies verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurwerk.

8.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Natuurnetwerk Nederland	Oppervlak, samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden	Behoud of versterking	Beperkte aantasting	Aanzienlijke aantasting

Voor de indicator Natuurnetwerk Nederland is gekeken naar het oppervlak, de samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden die onder het NNN vallen in gemeente Rijswijk. Wanneer er sprake is van behoud of versterking van het oppervlak, de samenhang en de wezenlijke kenmerken en waarden wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er sprake is van aanzienlijke of beperkte aantasting wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht of redelijk.

8.2 Beleidskader

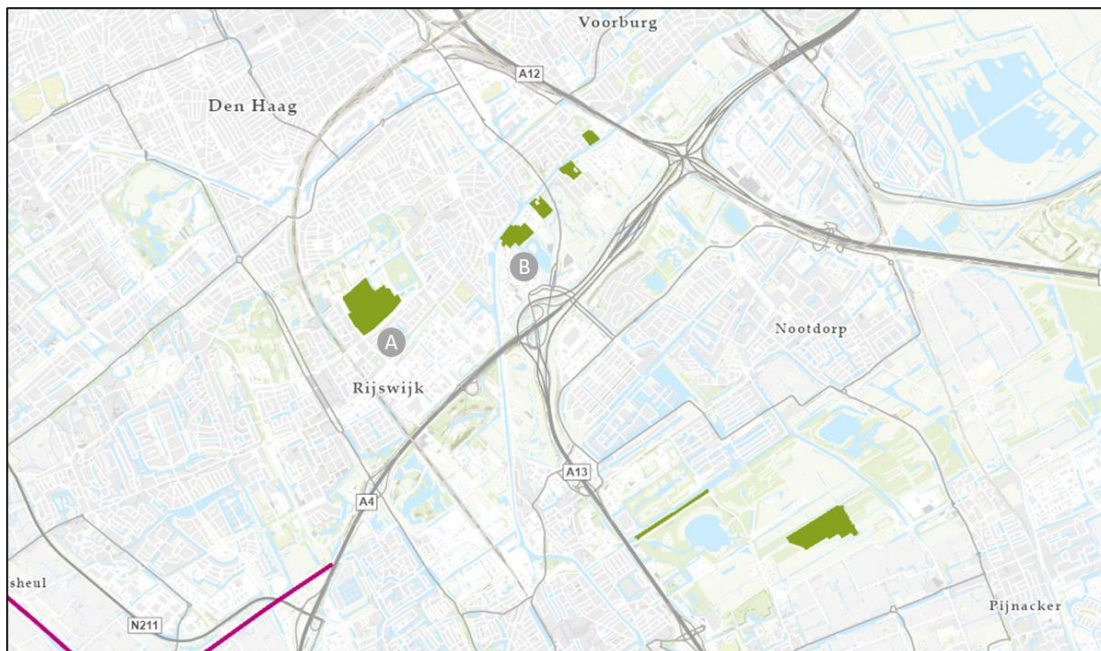
Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op Natuurnetwerk Nederland. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	Hoewel de rijksoverheid niet de eerstverantwoordelijke is voor het Natuurnetwerk Nederland, blijft zij eindverantwoordelijk voor de natuur. Zij investeert samen met provincies, sinds 2014 verantwoordelijk voor NNN, in het netwerk.
	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)	Via het Barro zijn de provincies verplicht om gebieden te begrenzen als NNN en hiervoor wezenlijke kenmerken en waarden vast te stellen. Daarnaast verplicht het Barro tot het (middels provinciale verordening) beschermen van het oppervlak, de samenhang en de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.
Provinciaal/ regionaal	Zuid-Hollandse Omgevingsverordening	De provincie heeft de wettelijke taak om gebieden als NNN te begrenzen en hiervoor wezenlijke kenmerken en waarden vast te stellen. Via de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening zijn het oppervlak, de samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden beschermd.
Lokaal	-	-

8.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van beschermde natuurgebieden in Nederland. Het netwerk helpt te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Vanaf 2014 zijn provincies verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurwerk. Het NNN bestaat uit de Natura 2000-gebieden, aangevuld met natuurgebieden daarbuiten, zoals belangrijke weidevogelleefgebieden en natuur- en bosgebieden. De gebieden worden onderling verbonden door ecologische verbindingzones. Figuur 16 toont de NNN gebieden, of wel de gebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland, in de gemeente Rijswijk. Gebied A, Te Werve, ligt geheel in de gemeente Rijswijk, gebied B, Vredenoord-Hoornburg, ligt gedeeltelijk in de gemeente Rijswijk. Daarnaast bevindt zich in de Zwethzone een stukje ecologische verbindingzone.

De provincie Zuid-Holland heeft de ambitie uitgesproken om uiterlijk in 2027 een kwalitatief goed en aaneengesloten natuurnetwerk van circa 5.800 ha te realiseren. Op dit moment is er circa 2.500 ha gerealiseerd, dit betekent dat er nog circa 3.300 ha gerealiseerd moet worden. De provincie Zuid-Holland heeft 40 iconsoorten benoemd. De soorten zijn een verzameling van zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen, insecten en planten. Voorbeelden zijn de egel, de grutto, de Noordse woelmuis, het konijn, de bever en de zeehond. Gezamenlijk geven de soorten een compleet beeld van de Zuid-Hollandse natuur. De provincie zet daarom in op het behoud en het verbeteren van de leefgebieden van deze 40 soorten. Naar verwachting hebben de maatregelen die gericht zijn op deze soorten eveneens een positief effect op veel andere soorten.



Figuur 16. NNN gebieden gemeente Rijswijk (Provincie Zuid Holland)

Voor de NNN gebieden binnen de gemeente Rijswijk geldt dat er sprake is van een sterke verwevenheid met een recreatieve functie. Dit sluit aan bij de ambitie van de gemeente Rijswijk voor de betreffende gebieden. Aangezien er in de huidige situatie geen duidelijk sprake is van versterking, maar slechts beperkte aantasting wordt de huidige situatie als **redelijk** beoordeeld.

8.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat de NNN gebieden verder worden ingericht en beheerd. Knelpunten zoals onvoldoende waterkwaliteit of verdroging zijn echter zorgelijk en worden naar verwachting nog versterkt door klimaatverandering. Ook bodemdaling en stikstof kunnen mogelijk negatieve effecten veroorzaken voor NNN-gebieden waardoor het aantal en de diversiteit aan natuurwaarden mogelijk aangetast worden of zelfs afnemen. Ook is het niet duidelijk welke grote functies een grote claim op de ruimte gaan leggen en op welke plekken. Dit zou ten koste kunnen gaan van de natuuropgave. Tegelijkertijd blijft het NNN beschermd en uitspraken van de Raad van State wijzen er op dat het oppervlak niet achteruit mag gaan. Wel kan deze ruimtelijke claim nadelige gevolgen hebben voor de nog te realiseren NNN opgave. Op basis van deze argumenten wordt de autonome ontwikkeling voor NNN-gebieden als **redelijk** beoordeeld.

9 Waterkwaliteit

De chemische waterkwaliteit is een belangrijke voorwaarde voor het ecologisch functioneren van het watersysteem en voor de kwaliteit van de leefomgeving van planten, dieren en mensen. De chemische waterkwaliteit wordt bepaald door de stoffen (b.v. stikstof, fosfaat en bestrijdingsmiddelen) in het water.

9.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Waterkwaliteit	Kwaliteit van het oppervlakte water (toxiciteit)	Geen tot geringe toxiciteit	Matige toxiciteit	Hoge tot zeer hoge toxiciteit

De indicator waterkwaliteit wordt beoordeeld aan de hand van de kwaliteit van het oppervlaktewater, daarbij wordt met name de toxiciteit van het water in acht genomen. Tot deze toxische stoffen behoren vijf stofgroepen: ammonium ((NH_x), metalen, PAK's (polycyclische aromatische koolwaterstoffen), gewasbeschermingsmiddelen en overige organische milieuverontreiniging. Is er geen tot geringe toxiciteit in het oppervlakte water dan wordt de situatie beoordeeld als goed. Is er hoge tot zeer hoge toxiciteit in het oppervlakte water dan wordt de situatie beoordeeld als slecht.

9.2 Beleidskader

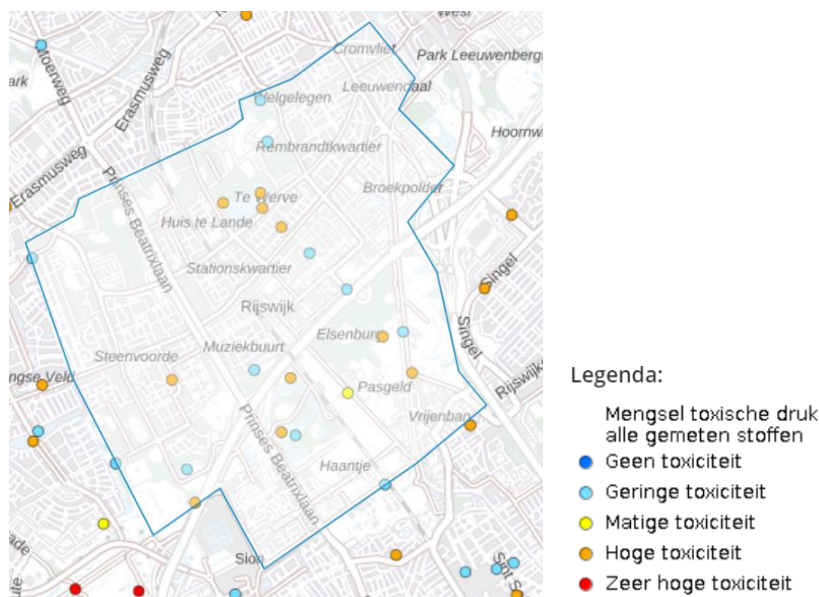
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op waterkwaliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)	Het Nationaal Bestuursakkoord Water beschrijft de nationale waterproblematiek. In het NBW is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd. In het NBW komen vooral zaken aan de orde die te maken hebben met de waterkwantiteit. Daarbij horende zijn de veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast onderwerpen die in toenemende mate in de belangstelling staan.
	Beleidslijn grote rivieren	De Beleidslijn grote rivieren (de opvolger van de beleidslijn ruimte voor de rivier) is erop gericht de veiligheid tegen overstromingen te waarborgen en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
	NOVI	De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet. Sinds 2022 is de Omgevingswet ingegaan en geldt de NOVI als instrument. Er wordt onder andere op het thema water ingegaan.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkomen in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse structurerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: minder bodemafdekking, meer

Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit. In de Omgevingsvisie Zuid-Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor waterkwaliteit en -kwantiteit: <i>“De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn worden daarbij gevolgd. [...] we zijn weerbaar tegen perioden van droogte of extreme neerslag en variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen.”</i>
	Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2023	Om invulling te geven aan de omgevingsvisie aan natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen is het Natuurbeheerplan opgesteld: <i>“In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen.</i>
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.
	Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021	Het plan legt de aandacht bij water als ondersteuner van groenzones en een schone en biodiverse leefomgeving voor inwoners. Rijswijk wil voldoende waterbergend vermogen creëren. Het plan beschrijft hoe de gemeente de aankomende jaren (2021-2025) invulling geeft aan haar watertaken en hoe dit bijdraagt aan haar ambities. Het gaat om afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater.

9.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De waterkwaliteit is in Nederland de afgelopen decennia flink verbeterd. Desondanks is de kwaliteit altijd nog aan verbetering onderhevig. Figuur 17 geeft een beeld van de toxische druk van giftige stoffen en stoffenmengsels in het oppervlaktewater. Hoe hoger de druk, hoe meer het leven in en rond het water wordt belemmerd. We zien dat meerdere plekken binnen de gemeente oranje kleuren, wat betekent dat er een hoge mate van toxiciteit is. Met name rondom te Werve en plas de Put is de watertoxiciteit hoog, zo ook in het Wilhelminapark en Elsenburg. Verspreid over Rijswijk zien we enkele plekken met geringe toxiciteit.



Figuur 17. Waterkwaliteit oppervlaktewater, toxische druk (Atlas voor de Leefomgeving, 2018)

Concluderend heeft Rijswijk een slechte waterkwaliteit door een hoge mate van toxiciteit, daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **slecht**.

9.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Voor een gezonde waterkwaliteit geldt dat de gemeente op regionaal niveau afhankelijk is van internationale en lokale maatregelen. De verwachting is dat door langere droge zomers en hoge temperaturen de kwaliteit van water verslechtert naar een wisselend niveau in de autonome ontwikkeling. Door maatregelen van het Hoogheemraadschap van Delfland en haar Europese verplichting aan de KRW te voldoen is de verwachting dat op termijn de waterkwaliteit toeneemt tot op het gewenste KRW niveau. Dit gaat enkel op voor de KRW wateren. Aanpassingen in de landbouw en ruimtegebruik kunnen door onttrekkingen of diffuse verspreiding van fosfaat en stikstof in het watersysteem wel tot verslechtering leiden. Vanuit het gemeentelijk Riolerings- en Waterplan zet Rijswijk de komende jaren actief in op het verbeteren van onder andere de waterkwaliteit. Samen met Delfland wordt onderzocht hoe, in het kader van nieuwe stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 (SGBP3), ook de lokale wateren in Rijswijk kunnen verbeterd worden middels juiste beheersing en inrichting. Het is te verwachten dat de waterkwaliteit met deze maatregelen zal verbeteren in de toekomst ten opzichte van de huidige

situatie. De autonome ontwikkeling voor de waterkwaliteit wordt op basis van bovenstaande argumentatie beoordeeld als **redelijk**.

10 Waterkwantiteit

Waterkwantiteit is het hebben van de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste locatie. De juiste hoeveelheid water kan per gebied verschillen, dit heeft met de gebruikersfuncties te maken die in gebieden voorkomen, maar bijvoorbeeld ook met het waterbergend vermogen.

10.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Waterkwantiteit	Waterbergend vermogen van de ondergrond	Ruim voldoende waterbergend vermogen	Voldoende waterbergend vermogen	Onvoldoende waterbergend vermogen

De waterkwantiteit wordt beoordeeld op basis van waterbergend vermogen van de ondergrond.

10.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op waterkwaliteit en -kwantiteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

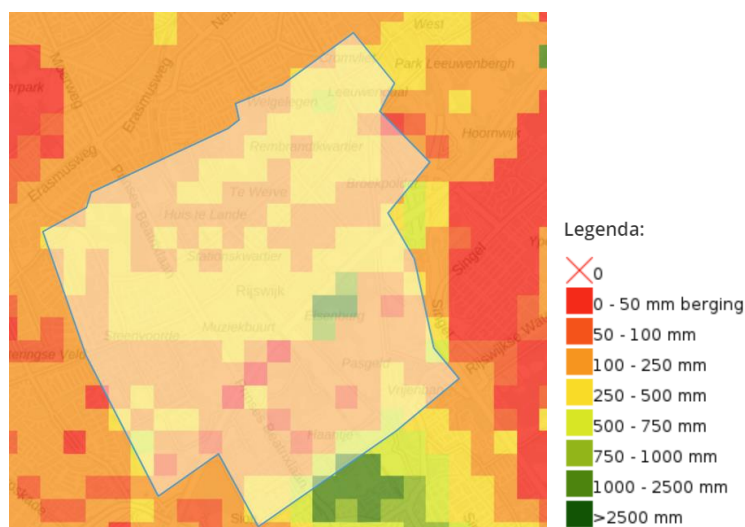
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)	Het Nationaal Bestuursakkoord Water beschrijft de nationale waterproblematiek. In het NBW is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd. In het NBW komen vooral zaken aan de orde die te maken hebben met de waterkwantiteit. Daarbij horende zijn de veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast onderwerpen die in toenemende mate in de belangstelling staan.
	Beleidslijn grote rivieren	De Beleidslijn grote rivieren (de opvolger van de beleidslijn ruimte voor de rivier) is erop gericht de veiligheid tegen overstromingen te waarborgen en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
	NOVI	De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet. Vanaf 01-01-2024 is de Omgevingswet van kracht en geldt de NOVI als instrument. Er wordt onder andere op het thema water ingegaan.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkost in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse

Provinciaal/ regionaal	voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.	structurerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: minder bodemafdekking, meer zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit.
	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	In de Omgevingsvisie Zuid-Holland beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor waterkwaliteit en -kwantiteit: <i>“De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn worden daarbij gevolgd. [...] we zijn weerbaar tegen perioden van droogte of extreme neerslag en variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen.”</i>
Lokaal	Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2023	Om invulling te geven aan de omgevingsvisie aan natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen is het Natuurbeheerplan opgesteld: <i>“In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen.</i>
	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.
	Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021	Het plan legt de aandacht bij water als ondersteuner van groenzones en een schone en biodiverse leefomgeving voor inwoners. Rijswijk wil voldoende waterbergend vermogen creëren. Het plan beschrijft hoe de gemeente de aankomende jaren (2021-2025)

invulling geeft aan haar watertaken en hoe dit bijdraagt aan haar ambities. Het gaat om afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater.

10.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Op onderstaande kaart zien we hoeveel water de bodem op plekken op kan slaan, totdat de grond tot het oppervlak is gevuld. De rode en oranje plekken geven de gebieden aan waar de bodem minder water kan opvangen, omdat er minder ruimte is in de grond voor water. Zoals de laaggelegen polders Zuid-Nederland, waaronder Rijswijk. Door bodemdaling en klimaatverandering zijn deze gebieden extra kwetsbaar voor extreme regenval. Het waterbergend vermogen van de Rijswijkse ondergrond ligt tussen de 250-500mm en 100-250mm. Voor alle polders in Rijswijk zijn watersysteemanalyses uitgevoerd om de stand van zaken ten opzichte van de normen uit de provinciale milieuverordening in beeld te hebben. Uit het gemeentelijk Riolerings- en Waterplan blijkt dat de Noordpolder en de Hoge Broekpolder voldoen aan de normen van de waterverordening. Knelpunten bevinden zich bij de Plaspoel- en Schaapweipolder en Hoekpolder. Daar is veel bijgebouwd en nog bouwactiviteit gaande.



Figuur 18. Waterbergend vermogen van de ondergrond (Atlas voor de Leefomgeving, 2017)

De waterkwantiteit wordt beoordeeld als **redelijk** doordat het waterbergend vermogen voldoende is. Er zijn enkele gebieden waar de bodem minder water kan opvangen.

10.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Gezien de toenemende extremen in het klimaat en het directe gevolg dat heftige regenbuien de norm worden in de toekomst, is een goede omgang met de waterberging een vereiste om het stedelijk gebied droog te houden en wateroverlast te voorkomen. Voldoende debiet is belangrijk voor de kwaliteit van het water. In het klimaatplan RAAK heeft de gemeente vastgelegd hoe ze tot en met 2030 toewerkt naar een klimaatadaptief Rijswijk. In 2022 is er door de gemeente een verordening afvoer hemelwater vastgesteld. Vanuit Team Stadsbeheer is de ambitie om

aansluitend in de periode 2024-2026 klimaatadaptatie integraal op te nemen in de inrichting en het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk. De komende jaren is beoogd om voldoende water te bergen in het stedelijke gebied, op terreinen binnen de gemeentegrenzen. Daarom wordt de autonome ontwikkeling van de waterkwantiteit beoordeeld als **goed**.

11 Bodemkwaliteit

De eigenschappen van de bodem en ondergrond bepalen of een plek geschikt is voor bepaalde functies, zoals woningbouw, landbouw of een waterberging. De kwaliteit van de bodem is dus een randvoorwaarde voor ontwikkelingen boven de grond.

11.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bodemkwaliteit	Aantal bodemverontreinigingen	Geen verontreinigde locaties aanwezig	Enkele verontreinigde locaties	Veel verontreinigde locaties

De bodemkwaliteit is bekeken aan de hand van de aanwezigheid van bodemverontreiniging binnen de gemeentegrenzen. Wanneer er geen bodemverontreinigingen aanwezig is wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer er veel bodemverontreiniging aanwezig is wordt de huidige situatie en/of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

11.2 Beleidskader

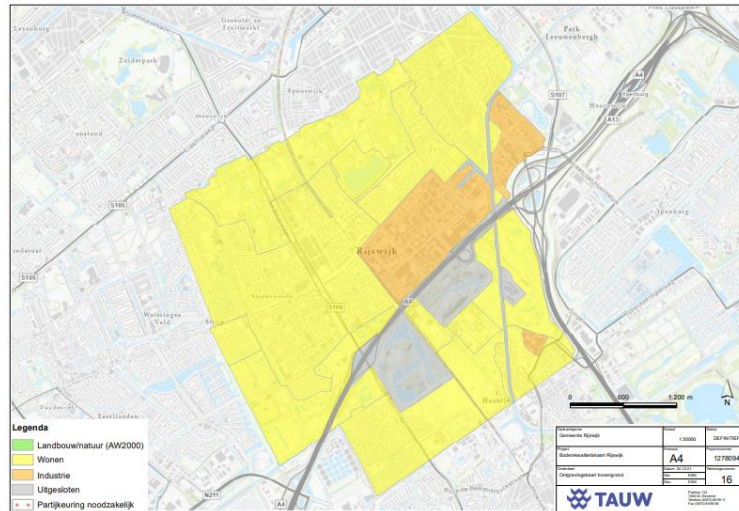
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bodemkwaliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet Bodembescherming	De Wet bodembescherming (Wbb) voorziet in maatregelen indien sprake is van ernstige bodemverontreiniging in grond en grondwater. Het doel van de Wbb is in de eerste plaats het beschermen van de (land of water-) bodem zodat deze kan worden benut door mens, dier en plant, nu en in de toekomst. Via de Wbb heeft de Rijksoverheid de mogelijkheid algemene regels te stellen voor de uitvoering van werken, het transport van stoffen en het toevoegen van stoffen aan de bodem.
	Aanvullingswet bodem	Met het voorstel voor de Aanvullingswet bodem (2020) door het Ministerie van Binnenlandse zaken wordt de aanpak van bodemverontreinigingen gekoppeld aan een gebiedsaanpak en het reguleren van activiteiten. De kern van het huidige bodembeleid is het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen. Dit blijft bij

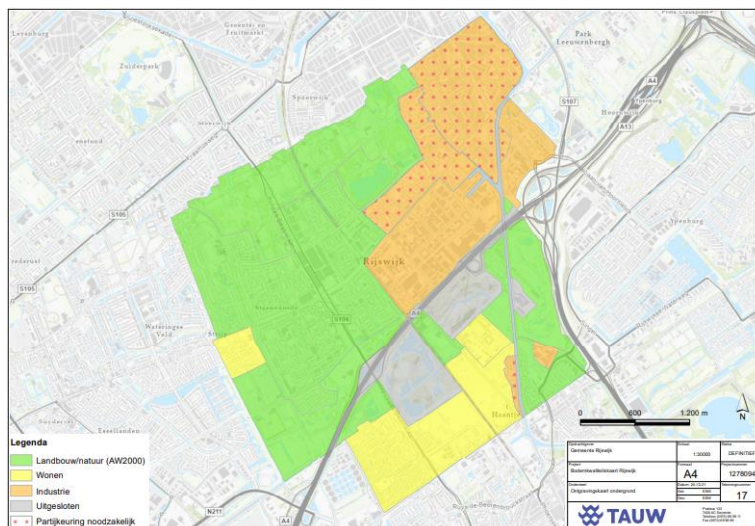
	Besluit Bodemkwaliteit	de overgang naar de Omgevingswet overeind. Het doel van het besluit bodemkwaliteit is om de bodem beter te kunnen beschermen en geeft gemeenten en provincie meer eigen verantwoordelijkheid voor het bodembeheer.
	Grondwaterrichtlijn	De Grondwaterrichtlijn is een in- en aanvulling van/op de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW kent specifieke doelstellingen voor grondwater en in het bijzonder ook voor water dat voor menselijke consumptie wordt gebruikt. De GWR vult een aantal KRW-doelstellingen in en geeft aan wanneer maatregelen aan de orde zijn. De KRW eist een maatregelenprogramma om te zorgen dat uiterlijk in 2027 de doelstellingen bereikt worden.
	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema bodemkwaliteit: "De provincie bevordert het duurzaam beschermen, benutten en beheren van de bodem & de ondergrond. Het gaat hier om het beschermen en beheren van de kwaliteit van het bodem-grondwatersysteem in relatie tot het verantwoord aanbrengen, beheren en afbouwen van functies in de ondergrond."
Provinciaal/ regionaal	Ondergrondwijzer Provincie Zuid-Holland 2017	De provincie heeft een Ondergrondwijzer ontwikkeld: een handreiking die helpt om bodem en ondergrond standaard onderdeel te laten zijn van plan- en besluitvorming bij ruimtelijke plannen en gebiedsontwikkeling. De Ondergrondwijzer gaat in op taken en rollen van belangrijke spelers, beschrijft de stappen in het planproces en biedt een gereedschapskist met hulpmiddelen.
Lokaal	Nota Bodembeheer Rijswijk 2022	De nota bodembeheer is opgesteld door de gemeente om de voorwaarden voor hergebruik van grond als 'bodem' te beschrijven. Belangrijk daarin is de bodemkwaliteitskaart, met een ontgravingskaart en toepassingskaart.

11.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

In de huidige situatie is gekeken naar de chemische bodemkwaliteit in Rijswijk. Onderstaande kaarten uit de Nota Bodembeheer Rijswijk laten de bestaande kwaliteit van de bodem zien, bovengronds zowel als ondergronds (figuur 19 en 20).



Figuur 19. Ontgravingskaart bovengronds (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)



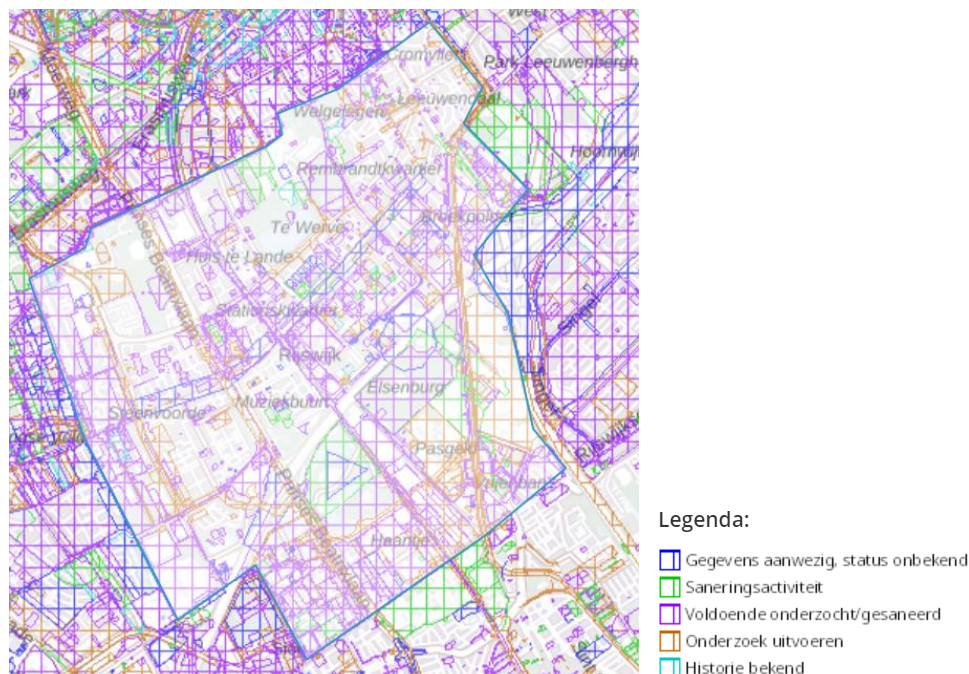
Figuur 20. Ontgravingskaart ondergronds (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)

Zichtbaar in de figuren 19 en 20 is dat de bodemkwaliteit niet overal gelijk is. Het grootste aandeel bestaat uit landbouw/natuur, waar de bodemkwaliteit over het algemeen als redelijk kan worden ervaren. In industrie gebied is door bedrijvigheid vaak een slechte bodemkwaliteit. In woongebied is dit redelijk goed, gezien er voor de start van de woningbouw gesaneerd wordt. De onderstaande figuur (21) toont deze verdeling in de deelgebieden industrie, buitengebied en wonen.

Homogeen deelgebied	Bodemkwaliteitsklasse bovengrond 0-0,5 m-mv	Bodemkwaliteitsklasse ondergrond 0,5-2,0 m-mv
Buitengebied	Klasse Wonen	Klasse Landbouw/natuur (AW2000)
Wonen I	Klasse Wonen	Klasse Industrie (partijkeuring nodig)
Wonen II	Klasse Wonen	Klasse Landbouw/natuur (AW2000)/ klasse Wonen (kassengebied)
Rijswijk Buiten	Klasse Wonen	Klasse Wonen
Bedrijventerreinen	Klasse Industrie	Klasse Industrie

Figuur 21. Samenvatting bodemkwaliteit in gemeente Rijswijk (Nota Bodembeheer Rijswijk 2022)

De afgelopen jaren hebben er op diverse locaties grootschalige saneringen plaatsgevonden (Nota Bodembeheer 2022). Figuur 22 toont de bodemverontreiniging en sanering. De bodemkwaliteit (gemeten op basis van chemische verontreinigingen) is bijna overal in Zuid-Holland op orde, in die zin dat er geen acuut gezondheids- of ecologisch aandachtspunt is omdat de vervuiling is gesaneerd of is beheerst. Een paar lokale saneringslocaties zullen er altijd blijven, bijvoorbeeld omdat nieuwe functies een andere kwaliteit vragen, of doordat nieuwe vervuiling ontstaat. Vergelijken we de bodem verontreiniging en saneringskaart met de onder- en bovengrondse ontgravingskaart, dan is te zien dat er met name in de woongebieden onderzoek plaatsvindt en dat er enkele locaties in industrie- en woongebied worden gesaneerd. Daarnaast wordt er rond de gehele Prinses Beatrixlaan onderzoek uitgevoerd. Een groot deel van Rijswijk is voldoende onderzocht/gesaneerd, maar er zijn ook delen, zoals de Muziekbuit, Steenvoorde en Te Werve, waar meer onderzoek naar verricht kan worden.



Figuur 22. Bodemverontreiniging en sanering (Atlasleefomgeving 2022)

In acht nemend de saneringen, de beheersing van bekende vervuilingen, maar ook enkele locaties met vervuilde grond, wordt de huidige situatie per saldo als **redelijk** beoordeeld.

11.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Daar waar bodemverontreiniging bepaalde functies onmogelijk heeft gemaakt, heeft de gemeente de afgelopen jaren ingezet op bodemsanering. De saneringsopgave neemt daardoor af en de aandacht verschuift naar het voorkomen van nieuwe vervuiling en naar verantwoord bodemgebruik. Door de intensivering van het ruimtegebruik boven de grond worden er steeds meer nieuwe functies in de ondergrond toegevoegd. Denk aan ondergronds bouwen maar ook de toepassing van systemen om bodemenergie op te wekken via geothermie, of op te slaan in bijvoorbeeld een warmte/koudeopslag en aan opslag van CO₂. Door intensivering van ruimtegebruik zal meer verontreiniging worden aangetroffen maar ook weer worden gesaneerd. Tegelijkertijd draagt de grote woonopgave naar verwachting, als gevolg van wetgeving omtrent de bouw van woningen en de benodigde kwaliteit van de bodem, bij aan het verbeteren van de bodemkwaliteit. Echter zal er altijd een beperkte mate van bodemverontreiniging aanwezig blijven. Per saldo wordt de autonome ontwikkeling daarom beoordeeld als **redelijk**.

12 Bodemdaling

Het zakken van de bovenste bodemlaag gebeurt vooral in het westen van Nederland. Hier bestaat de bodem vaak uit veen of klei. Zo waren er in het westen in de zomer van 2018 veel huizen met scheuren en verzakkingen door de droogte.

12.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bodemdaling	Mate waarin de gemeente bodemdalingsgevoelig is	Een beperkt deel van de gemeente is niet of licht bodemdalingsgevoelig	Een groot deel van de gemeente is licht bodemdalingsgevoelig of een klein deel van de gemeente is sterk bodemdalingsgevoelig	Een groot deel van de gemeente is sterk bodemdalingsgevoelig

Bodemdaling wordt bepaald door de ondergrond en de mate waarin deze bodemdalingsgevoelig is. Wanneer een beperkt deel van de gemeente niet of licht bodemdalingsgevoelig is wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed. Wanneer een groot deel van de gemeente sterk bodemdalingsgevoelig is, wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als slecht.

12.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bodemdaling. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

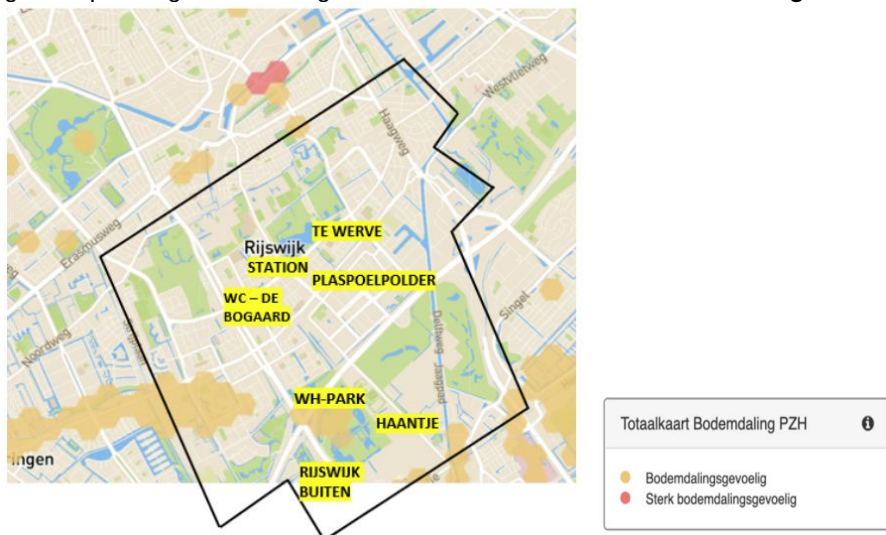
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Wet Bodembescherming	De Wet bodembescherming (Wbb) voorziet in maatregelen indien sprake is van ernstige bodemverontreiniging in grond en grondwater. Het doel van de Wbb is in de eerste plaats het beschermen van de (land of water-) bodem zodat deze kan worden benut

		door mens, dier en plant, nu en in de toekomst. Via de Wbb heeft de Rijksoverheid de mogelijkheid algemene regels te stellen voor de uitvoering van werken, het transport van stoffen en het toevoegen van stoffen aan de bodem.
	Aanvullingswet bodem	Met het voorstel voor de Aanvullingswet bodem (2020) door het Ministerie van Binnenlandse zaken wordt de aanpak van bodemverontreinigingen gekoppeld aan een gebiedsaanpak en het reguleren van activiteiten. De kern van het huidige bodembeleid is het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen. Dit blijft bij de overgang naar de Omgevingswet overeind.
	Besluit Bodemkwaliteit	Het doel van het besluit bodemkwaliteit is om de bodem beter te kunnen beschermen en geeft gemeenten en provincie meer eigen verantwoordelijkheid voor het bodembeheer.
	Grondwaterrichtlijn	De Grondwaterrichtlijn is een in- en aanvulling van/op de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW kent specifieke doelstellingen voor grondwater en in het bijzonder ook voor water dat voor menselijke consumptie wordt gebruikt. De GWR vult een aantal KRW-doelstellingen in en geeft aan wanneer maatregelen aan de orde zijn. De KRW eist een maatregelenprogramma om te zorgen dat uiterlijk in 2027 de doelstellingen bereikt worden.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid-Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema bodemdaling: "De provincie wil, samen met alle belanghebbende partners en partijen, de directe en indirecte maatschappelijke kosten door bodemdaling beperken. Afhankelijk van de lokale omstandigheden, mogelijkheden en maatschappelijke urgentie is dat tegengaan van bodemdaling (mitigeren) of meebewegen (adapteren). Dit doet de provincie onder andere via gebiedsaanpakken."
Lokaal	-	-

12.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De gevoeligheid van de gemeente wordt met name bepaald door de ondergrond, zo zijn zandgronden minder vatbaar voor bodemdaling dan zachte bodems zoals veen. Onderstaande kaart toont dat de gemeente Rijswijk bodemdaling kent. Het gaat echter om een beperkt deel van het gemeentelijk grondgebied. De meeste buurten zijn niet bodemdalingsgevoelig. In het zuidwesten van Rijswijk boven de Hoekpolder in de wijken Stervoorde, Strijp en Eikelenburg is

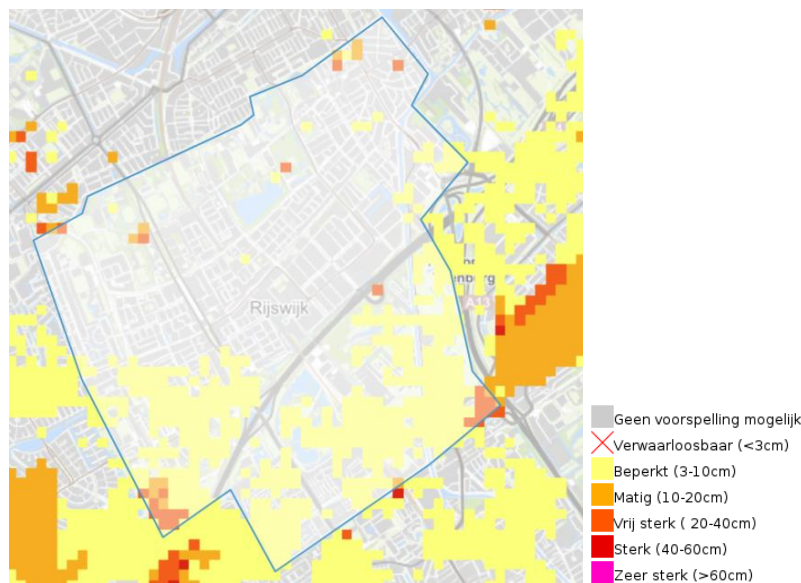
een lichte kans op bodemdaling. Het grootste risico lag bij Rijswijk Buiten dat op dit moment wordt volgebouwd. Doordat daar naast grondgebonden woningen in de hoogte gebouwd wordt (gestapelde appartementengebouwen) is er meer druk op de ondergrond. Dit is opgelost door de grond op te hogen. De huidige situatie wordt daarmee beoordeeld als **goed**.



Figuur 23. Bodemdaling PZH (Actieplan Klimaatadaptatie Rijswijk 2021)

12.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Op dit moment worden er geen specifieke maatregelen genomen om bodemdaling te voorkomen. De aandacht gaat uit naar het voorkomen van zettingen op nieuwe woningbouwlocaties en er is daarnaast actief beheer van het grondwaterpeil. Het effect van toenemende droogte is hier nog beperkt in meegenomen, dit zal nader onderzocht moeten worden. Tevens ligt Rijswijk binnen de invloedssfeer van de grondwateronttrekking op het DSM terrein. Op figuur 24 is te zien dat Rijswijk in het zuidelijk deel met name bodemdaling zal kennen richting 2050. Echter blijft dit beperkt. De autonome ontwikkeling voor bodemdaling wordt daarmee als **goed** beoordeeld.



Figuur 24. Bodemdaling PZH in 2050 (Klimaat-effectatlas 2021)

13 Gebruik ondergrond

Ten behoeve van allerlei verschillende opgaven is de bovenste anderhalve meter van de ondergrond de laatste 50 jaar intensief gebruikt. De ondergrond ligt vol met water- en gasleidingen, elektriciteits- en telecomkabels en het rioolstelsel. In veel gevallen zijn deze kabels en leidingen echter niet geordend aangelegd. In sommige gevallen is het zelfs niet precies bekend waar de kabels en leidingen liggen. De drukte die daardoor is ontstaan is, brengt grote uitdagingen met zich mee en resulteert steeds vaker in schade of hoge kosten.

13.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Gebruik ondergrond	Intensiviteit gebruik ondergrond	Geen tot zeer beperkte drukte in de ondergrond	Beperkte tot redelijke drukte in de ondergrond	Grote drukte in de ondergrond

De indicator gebruik ondergrond wordt beoordeeld aan de hand van de mate van intensiviteit van het gebruik van de ondergrond. Wanneer er sprake is van geen tot zeer beperkte drukte wordt de situatie als goed beoordeeld. Bij grote drukte in de ondergrond en de aanwezigheid van mogelijke knelpunten wordt de situatie als slecht beoordeeld.

13.2 Beleid

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op de ondergrond. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Basisregistratie Ondergrond (Bro)	De Basisregistratie Ondergrond (BRO) is een centrale registratie met publieke gegevens over de Nederlandse ondergrond.
	Rijksvisie op het duurzaam gebruik van de ondergrond	De Rijksvisie heeft een agenderend en initiërend karakter en schetst kaders en keuzes met betrekking tot de locatieafweging voor activiteiten in de ondergrond.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022)	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting.
Provinciaal	-	-
Lokaal	-	-

13.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Met name in de stedelijke gebieden in Nederland wordt het belang van de ondergrond steeds groter. In verschillende situaties biedt de ondergrond economische en ruimtelijke voordelen ten opzichte van de bovengrond. De drukte in de ondergrond in de gemeente Rijswijk wordt in de huidige situatie onder andere gevormd door kabels en leidingen, functies zoals een ondergrondse parkeergarages en andere vormen van utiliteitsbouw. Hoewel de precieze drukte in de ondergrond niet bekend is, is de verwachting dat er voornamelijk knelpunten optreden in de verstedelijkte gebieden. De drukte in de groene zones is naar verwachting lager. Per saldo wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

13.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

De gemeente Rijswijk staat de komende jaren voor een aantal grote opgaven: wateroverlast, droogte en hitte als gevolg van klimaatverandering, de energietransitie en de woningbouwopgave. Oplossingen voor deze opgaven worden vaak gezocht in de ondergrond, denk aan wadi's, warmtenetten, WKO's, geothermie, funderingen en parkeergarages. De verwachting is daardoor dat de drukte in de ondergrond verder toeneemt. Op dit moment bevindt de drukte zich voornamelijk in de bovenste laag van de ondergrond. Door het thema ondergrond vroeg in het planproces mee te nemen en ook te kijken naar diepere lagen van de ondergrond zou de toename in drukte beperkt kunnen worden. De bereidheid om dieper te graven en geordend kabels en leidingen te leggen is echter laag vanwege de hogere kosten. Daarnaast zijn de sturingsmiddelen van de gemeente beperkt. De verwachting is dat de drukte in de ondergrond daarom verder zal toenemen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **slecht** beoordeeld.

Ondernemend en beleefbaar Rijswijk

14 Woningvoorraad

Een goede woonomgeving waarin genoeg woningen zijn voor iedereen en voor elke levensfase en woonbehoefte wordt gemeten in de woningvoorraad.

14.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Woningvoorraad	Balans vraag en aanbod	Vraag en aanbod in balans	Vraag en aanbod niet volledig in balans	Vraag en aanbod uit balans
	Passend aanbod voor verschillende doelgroepen	Vraag en aanbod in balans	Vraag en aanbod niet volledig in balans	Vraag en aanbod uit balans

Het beoordelen van een passende en evenwichtige woningvoorraad doen we door zowel naar het kwantitatieve- als het kwalitatieve woningaanbod te kijken; of er voldoende én passende woningen voor de verschillende doelgroepen zijn. Specifiek is gekeken naar de mate waarin er balans is tussen de vraag en het aanbod van woningen en of er een passend aanbod voor verschillende doelgroepen is. Wanneer vraag en aanbod in balans zijn wordt de woningvoorraad beoordeeld als goed. Wanneer vraag en aanbod uit balans zijn wordt de woningvoorraad beoordeeld als slecht.

14.2 Beleid

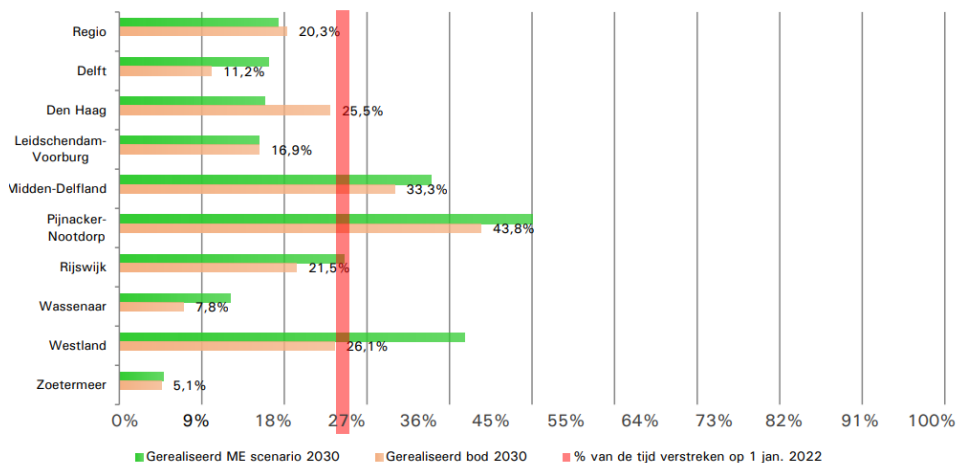
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	In de Omgevingsvisie heeft de Nationale Overheid vier prioriteiten vastgesteld. 'Sterke en gezonde steden en regio's is er daar één van. Het rijksbeleid voor wonen is gericht op een kwalitatief goede woningvoorraad die regionaal aansluit op de woonbehoefte met nieuwe woon- en werklocaties binnen bestaande stadsgrenzen, zodat de open ruimten tussen stedelijke regio's behouden blijven
	Staat van de Woningmarkt (2021)	Uit de Staat van de Woningmarkt (2021) blijkt dat de woningbouwproductie op gang moet blijven om de groeiende vraag op te vangen en tegelijkertijd het woningtekort weg te werken. Mede door een inhaaleffect en de extra inspanningen om de woningbouw te versnellen zal het aantal opgeleverde woningen naar verwachting vanaf 2023 weer toenemen. Om tegemoet te komen aan de door CBS geraamde bevolkingsgroei is dat ook nodig. Om in de woningbehoefte te voorzien zijn er – rekening houdend met sloop en onttrekkingen aan de

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Provinciaal		woningvoorraad – volgens de Primos-prognose tot 2035 ruim 1,1 miljoen nieuwe woningen nodig. Tot 2030 zijn – er rekening houdend met sloop en trendmatige onttrekkingen – 812.000 woningen nodig (tot en met 2030 zijn er circa 900.000 woningen nodig). Op nationaal niveau dekt de plancapaciteit voor 136 procent de bouwopgave.
	Regionale Realisatieagenda Wonen Haaglanden	De woningbouwopgave in Nederland vraagt om de bouw van nieuwe en het behoud van bestaande woningen. Om tot 2030 te bouwen is het nodig om keuzes te maken en gerichte maatregelen te nemen. In deze realisatieagenda wonen voor Haaglanden zijn specifieke kritische succesfactoren gedefinieerd en oplossingsrichtingen voorgesteld.
Lokaal	Woonzorgvisie 2021-2030	In de Woonzorgvisie gaat de gemeente in op de opgave om gepast woningaanbod te bieden aan kwetsbare groepen. Dit zijn met name ouderen, een groep die groter wordt met de vergrijzing. De visie toont waar de opgaves liggen voor de gemeente en hoe ze die wil aanpakken.

14.3 Beschrijving en beoordeling van de huidige situatie

Woningvoorraad

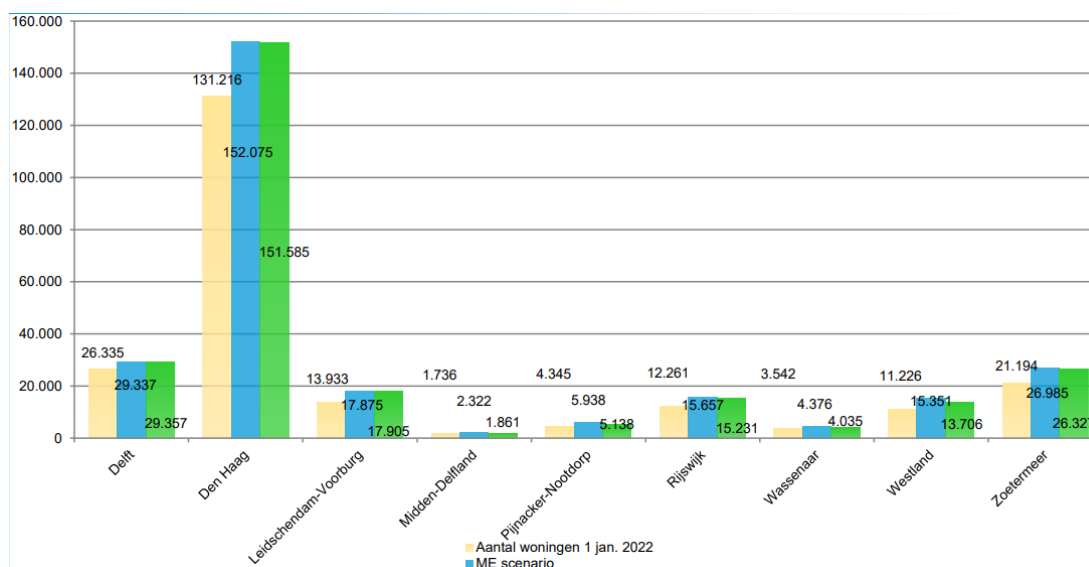
Rijswijk telde in 2019 zo'n 26.666 woningen in haar gemeente. Uit het rapport 'Monitor Nieuwe Woningmarktafspraken Haaglanden' blijkt dat tot 2022 het aantal nieuwe woningen in de regio Haaglanden onvoldoende was om het beoogde aantal woningen te halen zoals geformuleerd in de (landelijke) afspraken voor deze regio. In onderstaande figuur is de relatieve progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad tot nu toe te zien. De rode lijn geeft aan waar de gemeentes zouden moeten zitten in percentage gerealiseerde woningen. Rijswijk ligt redelijk op schema in het op peil houden van haar woningvoorraad.



Figuur 25. De relatieve progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad tot nu toe (Monitor Nieuwe Woningmarktafspraken Haaglanden, 2022)

Doelgroepen

Als het gaat om de faciliteren van een gebalanceerd vraag en aanbod voor de verschillende doelgroepen in de gemeente zien we het volgende. Het aantal gerealiseerde woningen van de doelgroepvoorraad in Rijswijk op 1 jan. 2022 is 12.261, waarbij dat eigenlijk tussen de 15.231 en 15.657 had moeten zijn volgens de beoogde ontwikkelingen. Tot de doelgroepvoorraad behoren ouderen als gevolg van de vergrijzingsgolf die op gang komt, maar ook jongeren en starters. In de gemeente moet het aandeel doelgroepvoorraad stijgen met 2%. Omdat vraag en aanbod niet volledig op elkaar aansluiten wordt doelgroepen beoordeeld als redelijk.



Figuur 26. Absolute progressie op afspraken voor de totale woningvoorraad per gemeente: beoogde ontwikkeling van de doelgroepvoorraad (Monitor Nieuwe Woningmarktafspraken Haaglanden, 2022)

Gezien de balans tussen vraag en aanbod redelijk is voor zowel de woningvoorraad als de doelgroepvoorraad, wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

14.4 Beschrijving en beoordeling van de autonome ontwikkeling

Op basis van de gemaakte afspraken en wettelijke kaders om landelijk op jaarbasis 100.000 woningen te realiseren vanaf 2024 zou de gemeente (ten opzichte van 2019) moeten groeien van 26.666 naar zo'n 31.000- 32.000 woningen in 2030. Kijkend naar de plancapaciteit is de verwachting dat de gemeente haar woningvoorraad doelen haalt in 2030. Echter zijn er onvoldoende plannen om de afspraken met betrekking tot doelgroepvoorraad te behalen. Met informatie uit de ontwikkelingen in de regio Haaglanden blijkt dat er in totaal 17.755 doelgroepwoningen gerealiseerd zullen worden in 2030. Dat is voor de regio te weinig, gezien ze daarmee in totaal op 245.050 woningen komt, waar dat er minstens 253.369 moeten zijn. Daarnaast is de verwachting dat de vraag naar woningen nog meer toeneemt als ook de vraag naar andere woonvormen. Denk aan senioren die langer thuis willen kunnen wonen, flexibele woningen voor studenten en betaalbare woningen voor starters. Op basis hiervan wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.

15 Voorzieningenniveau

Voorzieningen zijn activiteiten en diensten die de bedrijvigheid of het leven in een bepaald gebied ondersteunen en bijdragen aan een plezierige beleving van de leefomgeving.

15.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Voorzieningenniveau	Afstand tot (basis) voorzieningen ten opzichte van de gemiddelde afstand tot voorzieningen in provincie Zuid-Holland Balans vraag en aanbod	Afstand tot (basis) voorzieningen is korter of gelijk aan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod in balans	Afstand tot (basis) voorzieningen is gelijk of langer dan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod niet volledig in balans	Afstand tot (basis) voorzieningen is langer dan het gemiddelde in Zuid-Holland Vraag en aanbod uit balans

De indicator voorzieningen wordt beoordeeld aan de hand van het criterium 'afstand tot (basis) voorzieningen' in vergelijking tot de gemiddelde afstand tot voorzieningen in de provincie Zuid-Holland. Ook wordt voorzieningen beoordeeld aan de hand van de balans tussen vraag en aanbod van voorzieningen. Voorzieningen die binnen deze beoordeling worden meegenomen zijn gezondheidszorg (ziekenhuizen, huisartsen, fysiotherapeuten), grote supermarkten, horecaclusters, retail, scholen, kinderdagverblijven, hotels, kerken, sportvoorzieningen, speeltuinen, kerken, wandelnetwerken en fietsnetwerken. Dergelijke voorzieningen dragen bij aan een plezierige beleving van de omgeving, zo heeft het bijvoorbeeld invloed op het woongenot. Ook het aanbod van voldoende voorzieningen en voldoende diversiteit in voorzieningen is van belang.

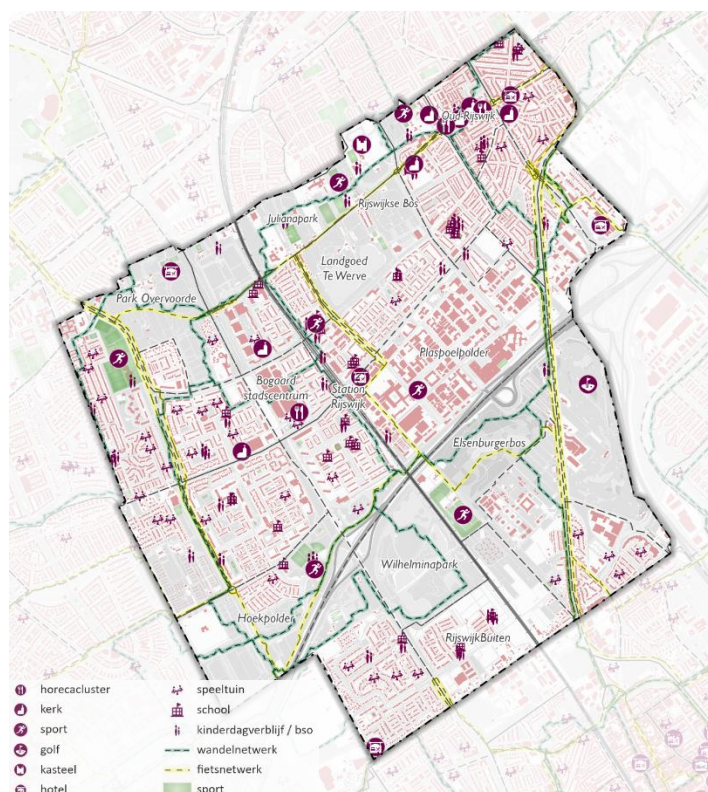
15.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op voorzieningenniveau. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	-	-
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie spreekt de provincie middels meerdere thema's haar ambitie uit om te werken aan het voorzieningenniveau van Zuid-Holland: "De provincie streeft naar behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed en ontwikkelt en verbindt hiervoor onder meer met name de uit oogpunt van belevingswaarde bijzonder waardevolle gebieden. De provincie zet in op verdichting, concentratie, diversiteit en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van complementaire knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid."
Lokaal	Verkenning Omgevingsvisie Rijswijk 2023	Als verdieping op de Omgevingswet heeft Rijswijk een verkenning gedaan van het eigen grondgebied, die de leidraad vormt voor de inrichting van de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Er is gekeken naar de huidige staat van de gemeente, met focus op kwaliteiten en aandachtspunten.

15.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Uit onderstaande figuur is te zien dat Rijswijk verschillende maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken kent, geconcentreerd rondom en tussen de twee centra. De verschillende economische kerngebieden, zoals de diverse werklocaties en (buurt)winkelcentra bieden een compleet aanbod aan voorzieningen. Rijswijk ligt strategisch in het metropoolgebied, met voldoende recreatievoorzieningen in de nabijheid, zoals het strand of grotere natuurgebieden. Voor Rijswijk geldt, zoals zichtbaar in figuur 28 en 29, dat alle voorzieningen op kortere afstand liggen dan in de rest van de provincie. Ook ligt Rijswijk uitstekend in de buurt van scholingsmogelijkheden, zoals hogescholen en topuniversiteiten. Dit is zichtbaar op figuur 30. De afstand tot basisonderwijs, vmbo en hbo/wo is korter in Rijswijk dan gemiddeld in Zuid-Holland. Zoals blijkt uit de Verkenning Omgevingsvisie Rijswijk 2023 is er een tekort aan eerstelijnsvoorzieningen in bepaalde wijken. Dit tekort zal van 2022 tot 2030 in sommige wijken nog groter worden. In geen wijk neemt dit af. In de huidige situatie is vraag en aanbod niet volledig in balans.



Figuur 27. Maatschappelijke voorzieningen en recreatie (Verkenning Omgevingsvisie 2023).

Op figuur 28 en 29 is zichtbaar op welke afstand maatschappelijke voorzieningen zich in Rijswijk bevinden ten opzichte van de rest van de regio Zuid-Holland. Alle maatschappelijke voorzieningen bevinden zich dichterbij dan in de rest van de regio.

Onderwerp 	Zuid-Holland (PV)		Rijswijk (ZH.)	
		2022		2022
Gezondheid en welzijn				
Huisartsenpraktijk				
Afstand tot huisartsenpraktijk	km	0,8		0,8
Ziekenhuis (incl. buitenpolikliniek)				
Afstand tot ziekenhuis	km	3,4		3,1
Ziekenhuis (excl. buitenpolikliniek)				
Afstand tot ziekenhuis	km	5,2		3,7
Fysiotherapeut				
Afstand tot fysiotherapeut	km	.		.
Detailhandel				
Winkels dagelijkse boodschappen				
Afstand tot grote supermarkt	km	0,8		0,7
Afstand tot ov. dagel. levensmiddelen	km	0,7		0,6
Warenhuis				
Afstand tot warenhuis	km	2,1		1,5
Horeca				
Cafés en dergelijke				
Afstand tot café e.d.	km	1,2		1,0
Cafetaria's en dergelijke				
Afstand tot cafetaria e.d.	km	0,7		0,6
Restaurants				
Afstand tot restaurant	km	0,7		0,6

Figuur 28. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen Gezondheid en welzijn, detailhandel en horeca in Rijswijk in

2022 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Onderwerp 	Zuid-Holland (PV)		Rijswijk (ZH.)	
		2022		2022
Kinderopvang				
Kinderdagverblijf				
Afstand tot kinderdagverblijf	km	0,6		0,5
Buitenschoolse opvang				
Afstand tot buitenschoolse opvang	km	0,6		0,6
Verkeer en vervoer				
Afstand tot oprit hoofdverkeersweg	km	2,0		1,9
Treinstations				
Afstand tot treinstations totaal	km	5,6		2,0
Afstand tot belangrijk overstapstation	km	9,6		4,8
Vrije tijd en cultuur				
Afstand tot bibliotheek	km	1,6		1,5
Sport				
Afstand tot zwembad	km	2,4		2,4
Afstand tot kunstijsbaan	km	10,9		7,9
Bioscoop				
Afstand tot bioscoop	km	5,2		3,4
Recreatie				
Afstand tot sauna	km	6,0		7,7
Afstand tot zonnebank	km	2,6		1,2
Afstand tot attractie	km	4,2		2,2
Afstand tot brandweerkazerne	km	2,0		2,0

Figuur 29. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen kinderopvang, verkeer en vervoer en vrije tijd en cultuur in Rijswijk in 2022 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Onderwerp			Zuid-Holland (PV)	Rijswijk (ZH.)
Perioden				
Nabijheid voorzieningen	2021			
Onderwijs				
Afstand tot school basisonderwijs		km	0,6	0,6
Aantal basisonderwijsscholen binnen 3 km	2021	aantal	15,9	21,3
Afstand tot school vmbo	2021	km	1,9	1,2
Aantal scholen vmbo binnen 5 km	2021	aantal	10,4	16,2
Afstand tot school havo/vwo	2021	km	2,5	1,6
Aantal scholen havo/vwo binnen 5 km	2021	aantal	6,5	9,3

Figuur 30. Afstand tot maatschappelijke voorzieningen onderwijs Rijswijk in 2021 t.o.v. regio Zuid-Holland (CBS 2023)

Op basis van bovenstaande informatie zien we dat Rijswijk aan veel voorzieningen kan voldoen op goede afstand, maar dat op sommige thema's het aanbod niet volledig kan inspelen op de vraag. Daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**.

15.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De algemene opgave voor de komende jaren is de voorzieningen in wijken en buurten op peil te houden, in relatie tot de toenemende verstedelijking. Tot 2030 wil Rijswijk 635 geclusterde wooneenheden realiseren in het middenhuur en koopsegment. Deze woonzorgvoorzieningen sluiten aan bij de inhoudelijke vraag van de Rijswijkse toekomstige ouderen; ouderen wonen tot op steeds latere leeftijd nog zelfstandig. Daarom is onder ouderen, maar in het bijzonder ook onder jongeren, de vraag naar de nabijheid van voorzieningen groot. Aangezien de gemeente

voornemens is om daar ook nieuwe voorzieningen te realiseren, zal de druk op de voorzieningen niet gelijk toenemen. Een prettige afstand tot en bereikbaarheid van sociale voorzieningen kan niet in alle wijken gegarandeerd worden. Rijswijk zal ook moeten inspelen op de toenemende behoefte van lopen en fietsen en de verbindingen binnen haar gemeente en naar aangrenzende gemeenten. Alsnog is de verwachting dat de afstand tot voorzieningen in Rijswijk korter zal zijn in vergelijking met de andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland.

Echter, bijvoorbeeld maatschappelijke voorzieningen staan onder druk, omdat deze ruimtes weinig opleveren. De ruimte wordt daardoor snel ingevuld door een commerciële functie of door nieuwe woningen. In het hoogstedelijk gebied lijkt het voorzieningenniveau houdbaar, daarbuiten is behoud daarentegen zeer onzeker. In de autonome ontwikkeling is vraag en aanbod niet volledig in balans. Daarom wordt de autonome ontwikkeling per saldo beoordeeld als **redelijk**.

16 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid heeft betrekking op de locaties en terreinen waar gewerkt wordt en werkgelegenheid wordt gecreëerd. Bedrijvigheid resulteert in producten of diensten en draagt bij aan de levendigheid en innovatie van een gemeente of regio.

16.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bedrijvigheid	Vraag en aanbod werklocaties	Vraag en aanbod is in balans	Vraag en aanbod is niet in balans	Vraag en aanbod is ver uit balans
	Vraag en aanbod retail en horeca	Vraag en aanbod is in balans	Vraag en aanbod is niet in balans	Vraag en aanbod is ver uit balans

Voor de indicator bedrijvigheid wordt gekeken naar werklocaties, waar zowel bedrijventerreinen als kantoorlocaties onder vallen, als ook retail en horeca. Voor het aanbod van werklocaties is gekeken naar de verhouding tussen vraag en aanbod van de terreinen en locaties. Hetzelfde geldt voor retail en horeca, waar is gekeken naar de verhouding tussen vraag en aanbod. Zijn vraag en aanbod totaal niet in verhouding dan is het uit balans en dan wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling als slecht beoordeeld. Zijn vraag en aanbod nagenoeg in verhouding en dus in balans, dan wordt de huidige situatie en of autonome ontwikkeling beoordeeld als goed.

16.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op bedrijvigheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	De Laddertoets	Bedrijventerreinen die worden aangemerkt als stedelijke ontwikkeling vallen onder de ladder voor duurzame

		verstedelijking. Of er sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling in relatie tot de omgeving. De Laddertoets moet alleen worden uitgevoerd wanneer de stedelijke ontwikkeling 'nieuw' is. Verder is er op nationaal niveau geen beleid voor bedrijventerreinen, het plannen, programmeren en herstructureren vindt op lagere overheidsschalen plaats.
Provinciaal/regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen op regionaal en bovenregionaal schaalniveau en een optimale benutting van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën / milieuzones en watergebonden bedrijven. De Provincie wil samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio versterken. Onderdeel daarvan is dat de Provincie een uitstekend ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap bevordert.
	Strategie Werklocaties 2019-2030	De strategie bevat de visie tot 2030 en regionale afspraken tot 2023 over werklocaties in de MRDH. De 23 regiogemeenten versterken hiermee het regionaal economisch vestigingsklimaat door kwalitatief en kwantitatief te sturen op voorraad. Een goed functionerende ruimtelijke structuur is van belang om de verhouding tussen bevolkingsgroei en ruimte voor werken en ondernemen te bewaken. Vraag en aanbod moet dus in balans zijn, er moet ruimte zijn voor groei van bedrijven en werkt in goede samenhang met de verstedelijkingsopgave. In de MRDH vervullen bedrijventerreinen een belangrijke sociaaleconomische functie die met dit document wil de regio het vestigingsklimaat aantrekkelijk houden.
	Strategie Bedrijventerreinen 2023-2030	De Rijswijkse werklocaties zijn van groot belang voor de gemeente; ze zorgen voor 2/3 van de banen. In deze strategie beschrijft de gemeente hoe ze werkt aan aantrekkelijke werklocaties die bijdragen aan de klimaat- en energietransitie en de circulaire economie. Lokale focus op innovaties in een regionale context. De Economische Visie geeft aan hoe Rijswijk tot 2030 vorm geeft aan de economie, rekening houdend met maatschappelijke,
Lokaal	Toekomstbestendige werklocaties: economische analyse en strategie	De Rijswijkse werklocaties zijn van groot belang voor de gemeente; ze zorgen voor 2/3 van de banen. In deze strategie beschrijft de gemeente hoe ze werkt aan aantrekkelijke werklocaties die bijdragen aan de klimaat- en energietransitie en de circulaire economie. Lokale focus op innovaties in een regionale context. De Economische Visie geeft aan hoe Rijswijk tot 2030 vorm geeft aan de economie, rekening houdend met maatschappelijke,
	Economische Visie 2030	Lokale focus op innovaties in een regionale context. De Economische Visie geeft aan hoe Rijswijk tot 2030 vorm geeft aan de economie, rekening houdend met maatschappelijke,

	Retail en horecabeleid gemeente Rijswijk 2023	landelijke en mondiale uitdagingen. Ondernemers en bedrijven staan centraal; ze zijn niet enkel werkgevers maar bieden meerwaarde voor de leefbaarheid van de stad. Rijswijk ligt centraal en kent relatief veel werklocaties, dit wil zij zo behouden door in te spelen op de regionale ontwikkelingen. De gemeentebrede visie op de detailhandels- en horecastructuur dient als toetsingskader voor nieuwe initiatieven. Deze sectoren zijn snel in ontwikkeling en er is behoefte aan een visie. Het beleid en de plannen bieden dit toekomstperspectief.
--	---	--

16.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Werklocaties

Rijswijk heeft een onderzoek Toekomstbestendige werklocaties opgesteld voor haar bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit blijkt dat de leegstand in bedrijfsruimte op een gezond frictieniveau van circa 5% ligt. Uit het onderzoek blijkt dat de bedrijventerreinen in Rijswijk van een gemiddelde kwaliteit zijn. De provinciale Strategie Bedrijventerreinen geeft aan dat het huidige beschikbare aanbod aan bedrijventerreinen tekort komt en er in de periode tot 2030 op verschillende locaties een tekort ontstaat waar dat nu nog niet het geval is. In de huidige situatie, zonder ingrijpen, is het onmogelijk voldoende ruimte te bieden aan werkgelegenheid op bedrijventerreinen. Het is niet afdoende om nieuwe bedrijventerreinen aan te leggen; de bestaande voorraad moet versterkt worden en optimaal ingevuld worden. Vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de MRDH is uit balans. Gezien de gunstige ligging van Rijswijk in de metropoolregio en de naar verhouding vele bedrijvigheid in de gemeente, is dit regionale tekort van directe invloed op Rijswijk. Op terrein Hoornwijk is nog 0,3 ha uitgeefbaar en op terrein 't Haantje nog 5 ha. In Rijswijk zelf is er dus nog uitbreidingsmogelijkheid in de nabije toekomst, waardoor vraag en aanbod redelijk in balans is.

Als het gaat om kantorenvoorraad van Rijswijk, is te concluderen uit het onderzoek Toekomstbestendige werklocaties dat het aanbod (uitgeefbaar en in de bestaande voorraad) zeer beperkt is in de gemeente en dat het kwalitatief naar verwachting niet toereikend is voor eindgebruikers op de bedrijfsruimtemarkt. Voor werklocaties in Rijswijk is vraag en aanbod niet volledig in balans.

Horeca en retail

Binnen de gemeente zijn Bogaard stadscentrum (80 winkels en 20 horecazaken) en Oud Rijswijk (75 winkels en 25 horecazaken) de grootste centra. Bogaard centrum wordt op dit moment herontwikkeld. Er staan in Oud Rijswijk circa 10 panden met een publieksgerichte bestemming leeg. Met circa 8% van het winkelvloeroppervlak is de leegstand iets lager dan landelijk in centra van vergelijkbare omvang (circa 10%). Rijswijk kent geen specialistisch aanbod aan horeca en retail (dit wordt meer opgezocht in de aangrenzende gemeenten zoals Delft en Leiden) maar voorziet verder in alle behoeften waar vraag naar is. Voor horeca en retail geldt dat vraag en aanbod nagenoeg in balans is.

De huidige situatie voor de indicator bedrijvigheid wordt op basis van deze informatie beoordeeld als **redelijk**.

16.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Werklocaties

Landelijke trends zijn van invloed op de vraag naar en het aanbod van werklocaties (kantoren en bedrijven). Mondiale, nationale en regionale veranderingen in de economie leiden tot veranderingen in sectoren en branches en daarmee ook tot een verandering in wat bedrijven belangrijk vinden aan het bedrijfspand en de omgeving van het bedrijf. Voorbeelden van een verandering naar de Next Economy zijn trends als: digitalisering, toenemende robotisering & automatisering, groeiend belang van duurzaamheid en de energietransitie en in het algemeen de overgang naar een circulaire economie. In Rijswijk geldt dat er eveneens druk is op werklocaties omdat de druk op ruimte in het algemeen (denk aan groen en woningbouw) toeneemt.

Voor bedrijventerreinen geldt een kwantitatieve uitbreidingsbehoefte naar bedrijventerrein van 4 tot 8 hectare t/m 2030 en een geraamde extra behoefte van circa 1,5 tot 4 hectare vanaf 2031 t/m 2040. Rijswijk heeft een strategie opgesteld per werklocatie, met mogelijkheden voor uitbreiding en transformatie. Terrein Plaspoelpolder komt tot een uitgeefbaar aanbod van 3,2 ha wanneer ruimtes beter benut worden. Door in te zetten op nieuwe verbindingen, ook met de regio, en publiek-private samenwerking lijkt Rijswijk vraag en aanbod in balans te kunnen brengen als ook te voldoen aan de gevraagde kwaliteit van bedrijventerreinen. Functiemenging wordt beperkt tot de Plaspoelpolder, waar dat nu ook al gebeurt. De autonome uitbreidingsvraag t/m 2040 is groter dan het aanbod, zoals blijkt uit het onderzoek Toekomstbestendige werklocaties. Kortom, er is een aanvullende behoefte aan bedrijventerrein.

Specifiek voor Rijswijk geldt dat er tot en met 2030 uitgegaan wordt van een indicatieve vraag naar kantoorruimte van circa 120.000 m² verhuurbare vloeroppervlak (vvo). Om in 2030 te beschikken over een gezonde kantorenmarkt, met een gewenste frictieleegstand van 5%, moet minimaal 150.000 m² vvo kantoorruimte in Rijswijk worden onttrokken. Focus van de gemeente (en vastgoedmarktpartijen) moet liggen op fors verdunnen en vernieuwbouw/herontwikkeling van (bestaande) kantoorruimte. Plancapaciteit voor uitbreiding ligt op terrein 't Haantje. Met herontwikkeling naar modern vastgoed op de beste locaties kan worden ingespeeld op de wens van de toekomstige eindgebruiker. Ook voor kantorenlocaties is er door uitbreiding en slim omgaan met ruimte voldoende aanbod aan kantoorruimte te realiseren. Kantoorlocaties die niet kunnen voldoen aan de moderne eisen van een kantoorgebruiker – kansarme locaties – worden conform vigerend beleid getransformeerd naar andere functies, bijvoorbeeld wonen of commerciële functies zoals bedrijvigheid, leisure of horeca.

Horeca en retail

De nieuwe woningbouwplannen zijn onder andere leidend in het aanbod van retail en horeca. In het stadscentrum is de behoefte aan winkelen minder groot omdat er steeds meer online geshopt

wordt. In lijn met de landelijke trend is in Rijswijk een afname van het aantal winkels zichtbaar. Met de afronding van het stadscentrum Bogaard beschikt Rijswijk over een multifunctioneel centrum met wonen, leisure, dienstverlening en sociaal-maatschappelijke functies in de plaats van een monofunctioneel winkelcentrum. Een andere concrete ontwikkeling zijn de woningbouwontwikkelingen Havenkwartier, waar 30.000 m² aan commerciële voorzieningen wordt toegevoegd. In de markt is er tevens mogelijkheid tot uitbreiding van het supermarktaanbod (van 1.800 a 2.800 vwo tot 2030) als ook voor de horeca (22 a 34 extra zaken). Met de toekomstige ontwikkelingen lijkt Rijswijk goed in staat om de balans tussen vraag en aanbod van retail en horeca te borgen.

Het is de vraag of Rijswijk, gezien de snel ontwikkelende trends, volledig kan voldoen aan de balans in vraag en aanbod van de werklocaties. Het feit is ook dat de gemeente niet aan alle behoeften kan voorzien en keuzes moet maken, waarbij ze zich afstemt op hoe de regio zich als geheel ontwikkelt. Voor horeca en retail kan door ruimtelijke mogelijkheden en transformaties gezorgd worden voor een balans in vraag en aanbod. Met de beschreven ontwikkelingen en bovenstaande argumenten wordt de autonome ontwikkeling van de indicator werklocaties en horeca en retail beoordeeld als **redelijk**.

Duurzaam en toekomstbestendig Rijswijk

17 Aandeel hernieuwbare energie

Hernieuwbare energie is energie die wordt opgewekt uit hernieuwbare bronnen, zoals zon, wind, water, biomassa en aardwarmte. Deze bronnen stoten geen of weinig broeikasgassen uit en dragen bij aan de vermindering van klimaatverandering. Het aandeel hernieuwbare energie in Nederland moet volgens het Klimaatakkoord in 2030 minstens 16 procent zijn. Om dit te bereiken, stimuleert de overheid de productie en het gebruik van hernieuwbare energie met subsidies, regelingen en projecten.

17.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criteria	Goed	Redelijk	Slecht
Aandeel hernieuwbare energie	Mate waarin aan de gestelde doelstelling in het Klimaatakkoord wordt voldaan	Voldoet niet aan doelstelling, maar het behalen van de doelstelling is realistisch	Voldoet niet aan doelstelling, het behalen van de doelstelling is onzeker	Voldoet niet aan doelstelling en het behalen van de doelstelling is niet realistisch

Het aandeel hernieuwbare energie wordt beoordeeld aan de hand van 'de mate waarin aan de gestelde doelstelling in het Klimaatakkoord wordt voldaan'. In het Klimaatakkoord is afgesproken om ernaar te streven dat in 2030 het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie 70% is. Daarnaast is door de lidstaten van de Europese Unie (EU) met elkaar afgesproken dat in 2030 minimaal 32% van de in de EU opgewekte energie (elektriciteit, gas en warmte) duurzaam moet zijn opgewekt.

De gemeente heeft op dit moment nog 7 jaar om toe te werken naar bovenstaande doelstelling. Het is daarom te verwachten dat de gemeente op dit moment nog niet voldoet aan de doelstelling. De situatie wordt daarom als goed beoordeeld wanneer de gemeente nog niet voldoet aan de doelstelling, maar het behalen van de doelstelling realistisch is. Wanneer dit nog onzeker is wordt de situatie als redelijk beoordeeld. Wanneer de verwachting is dat het niet realistisch is dat de doelstelling behaald wordt, wordt de situatie als slecht beoordeeld.

17.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op het opwekken van duurzame energie. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Klimaatakkoord	Het Klimaatakkoord is de Nederlandse uitwerking van internationale afspraken om de opwarming van de aarde te

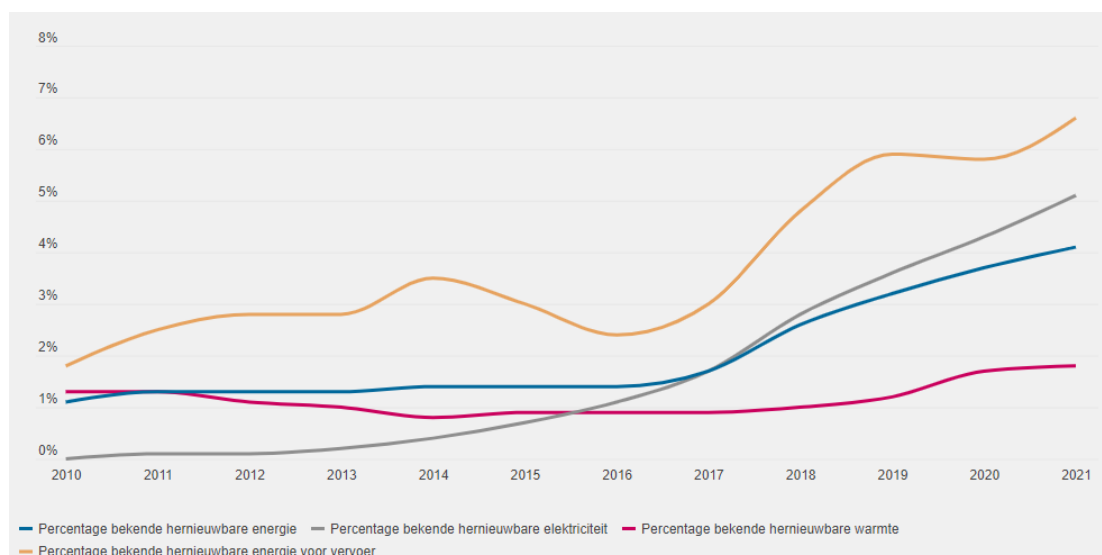
Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
		beperken en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Doelstelling van het klimaatakkoord is om te komen tot 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% CO₂-reductie in 2050, ten opzichte van de uitstoot in 1990.
Provinciaal/ regionaal	RES regio Rotterdam/Den Haag	De RES beschrijft de afwegingen en mogelijkheden voor het opwekken van duurzame elektriciteit op land en het gebruik van warmtebronnen. In het document worden keuzes onderbouwd, worden concrete zoekgebieden genoemd en wordt een planning gegeven voor de uitvoering.
	Schone Energie voor iedereen	In het energieprogramma 'Schone Energie voor Iedereen' staat hoe de provincie de komende jaren werkt aan de overgang naar duurzame energie in Zuid-Holland. Met het programma 'Schone Energie voor Iedereen' draagt de provincie bij aan het landelijke doel om in 2030 de helft minder CO₂ uitstoot uit te stoten. Maar de opbrengsten voor Zuid-Holland zijn veel groter. Schone lucht en een gezondere leefomgeving bijvoorbeeld.
Lokaal	Basisdocument Energietransitie Rijswijk 2020	De energietransitie is ook voor Rijswijk een enorme opgave. Het basisdocument belicht hoe de gemeente haar fossiele brandstoffen wil afbouwen. De gemeente doet dit met haar inwoners, en vind draagvlak belangrijk. Het behoud van comfort, haalbaarheid en realisme zijn kernbegrippen voor Rijswijk.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
	Transitievisie Warmte Rijswijk 2021	In de Transitievisie Warmte geeft Rijswijk per wijk aan welke alternatieve warmteopties er mogelijk zijn. De gemeente ze in op het verkleinen van de warmtevraag, stimuleert lokale initiatieven en wil zorgen voor betaalbaarheid.

17.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

De energietransitie is een grote opgave voor de gemeente Rijswijk. In het Basisdocument Energietransitie Gebouwde Omgeving Rijswijk heeft de gemeente de kaders in beeld gebracht op wettelijk, financieel, juridisch en economisch vlak en heeft zij de uitgangspunten bepaald voor het doorlopen van dit proces.

In 2021 was slechts 4,1 procent van de energie die in de gemeente Rijswijk gebruikt wordt (voor elektriciteit, warmte en vervoer) afkomstig uit hernieuwbare bronnen, zoals de Klimaatmonitor van de Rijksoverheid laat zien (figuur 31). Door de lidstaten van de Europese Unie (EU) is met elkaar afgesproken dat in 2030 minimaal 32% van de in de EU opgewekte energie (elektriciteit, gas en warmte) duurzaam opgewekt moet zijn. Voor het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie ligt de doelstelling hoger. In het Klimaatakkoord is afgesproken om ernaar te streven dat in 2030 het aandeel hernieuwbare elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie 70% is. In 2021 lag het percentage bekende hernieuwbare energie voor elektriciteit op 5,1% (figuur 31).



Figuur 31: Percentage bekende hernieuwbare energie gemeente Rijswijk (Klimaatmonitor)

De verwachting is dat dit percentage de afgelopen jaren gestegen is en dat percentage in 2023 hoger ligt. Dit zal echter onvoldoende zijn om de doelstelling te halen en aangezien de

percentages nog zeer ver afwijken van de doelstelling wordt de huidige situatie als **slecht** beoordeeld.

17.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Er zijn diverse factoren die van invloed zijn op het aandeel hernieuwbare energie. Zo is de verwachting dat de vraag naar energie de komende jaren, onder andere door economische groei, verder groeit. Dit betekent dat meer huishoudens, bedrijven en voorzieningen energie verbruiken. Het aanbod van hernieuwbare energie hangt af van de beschikbaarheid en de kosten van verschillende technologieën, zoals zonnepanelen, windmolens, warmtepompen, biomassa en geothermie. Ook de mate van participatie en acceptatie van de inwoners en ondernemers speelt een rol, bijvoorbeeld door het zelf opwekken of afnemen van groene stroom of warmte.

Daarnaast zijn er ook landelijke en regionale ontwikkelingen die invloed hebben op het lokale aanbod, zoals het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES), waarin afspraken worden gemaakt over de verdeling van duurzame energiebronnen over het land. De gemeente Rijswijk maakt daarnaast deel uit van de RES regio Rotterdam-Den Haag, waarin 21 gemeenten, 4 waterschappen, de provincie Zuid-Holland, de netbeheerder en stakeholders samenwerken om de energietransitie in de regio vorm te geven. In de RES 1.0, die in juni 2021 is vastgesteld, heeft de regio de ambitie uitgesproken om in 2030 2,8 tot 3,2 TWh duurzame elektriciteit op te wekken, vooral met zon op dak en wind op land. Dit komt overeen met ongeveer 14 tot 16 procent van het totale elektriciteitsverbruik in de regio. De gemeente Rijswijk kan profiteren van deze regionale samenwerking door gebruik te maken van de beschikbare ruimte, kennis en middelen om het aandeel duurzame hernieuwbare energie te vergroten.

Volgens het Klimaat- en Energieverkenning (KEV) (2020) zal het aandeel hernieuwbare energie in Nederland in 2030 variëren tussen 27 en 35 procent, afhankelijk van de economische groei, het beleid en de technologische ontwikkelingen. Dit betekent dat de nationale doelstelling van 32 procent in het gunstigste geval behaald wordt, maar dat dit nog niet zeker is. De verwachting is dat het aandeel hernieuwbare energie binnen de gemeente Rijswijk zal stijgen, maar het is erg onzeker of het voldoende zal zijn om de doelstelling te behalen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

18 Waterveiligheid

De waterveiligheid wordt mede bepaald door de kans dat een waterkering, primair of regionaal, voor een bepaalde trajectlengte doorbreekt. De kwetsbaarheid van mensen en functies en de economische waarden in het overstromingsgebied zijn afhankelijk van de fysieke kenmerken van een overstroming, zoals diepte en snelheid.

18.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
-----------	-----------	------	----------	--------

Waterveiligheid	Aantal inwoners dat bloot wordt gesteld aan gevolgen van een overstroming	Klein aantal inwoners	Beperkt aantal inwoners	Groot aantal inwoners
-----------------	---	-----------------------	-------------------------	-----------------------

De huidige veiligheidsbenadering voor dijken en kades gaat uit van het mogelijke risico: de kans op een dijkdoorbraak in relatie tot de gevolgen van die doorbraak. Aangezien de waterkeringen aan landelijke normen moeten voldoen, wordt voor deze indicator gekeken naar het aantal inwoners dat wordt blootgesteld aan de gevolgen van een mogelijke overstroming. Echter, de gevolgen van een dijkdoorbraak kunnen verstrekkend zijn. Overstroming kan ook gevolgen hebben voor vitale infrastructuur, bereikbaarheid van hulpdiensten, rioolgemaal en -zuiveringen.

18.2 Beleidskader

Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op waterveiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma (2023)	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en water robuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema waterveiligheid: <i>"De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. Dit doet de provincie door primair in te zetten op preventie. [...] er worden ook maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing. De combinatie van preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing wordt meerlaagsveiligheid genoemd."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als

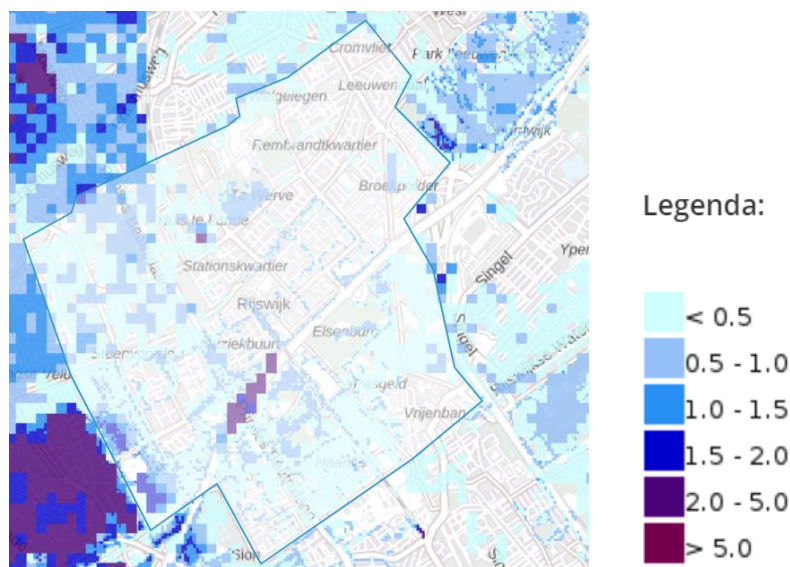
		gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.
Lokaal	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.

18.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

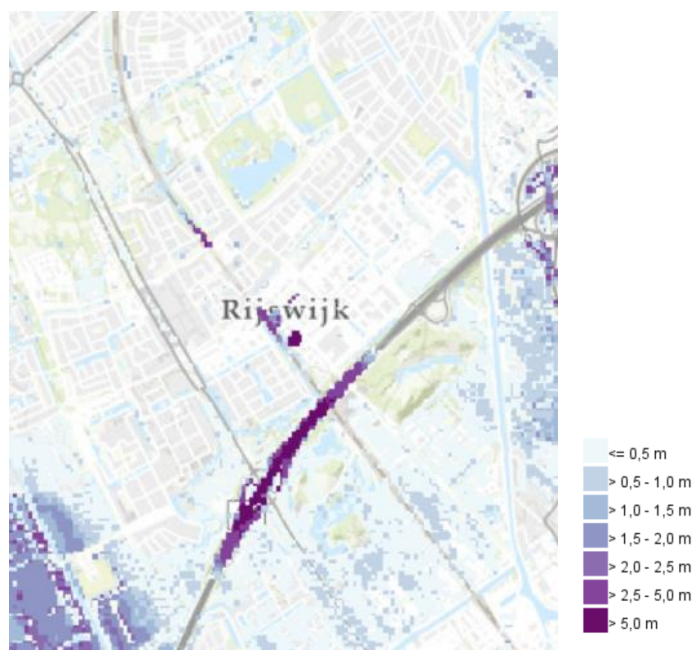
De ligging van gemeente Rijswijk brengt geen direct risico met zich mee als het gaat om hoogwaterveiligheid. Zoals te zien in figuur 32 is er een kans van 1/30.000 per jaar dat de kustdijk doorbreekt (donker rode lijn). Mocht de dijk doorbreken dan is zichtbaar in figuur 33 dat gemeente Rijswijk een waterdiepte van onder de 1.0 m kent. Er is een aandachtgebied zichtbaar rond de de Rijksweg A4 (dat beneden maaiveld is aangelegd), waar een waterdiepte van >5.0 m kan ontstaan.



Figuur 32. Primaire waterkeringen (Waterveiligheidspitaal 2023)



Figuur 33. Maximale waterdiepte bij een dijkdoorbraak (Atlas voor de Leefomgeving, 2022)



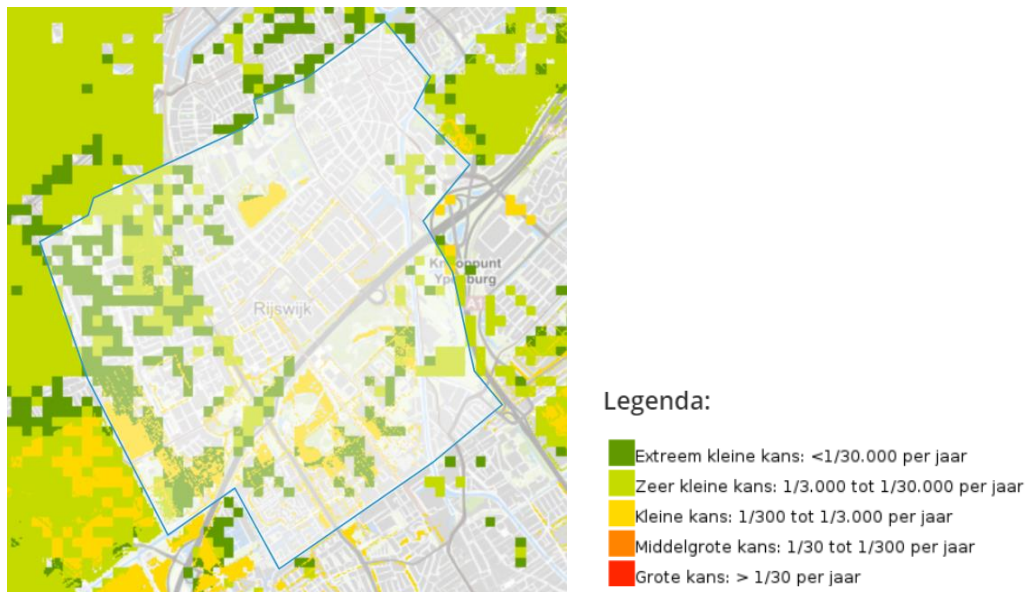
Figuur 34. Overstromingsbeeld regionale keringen (Klimaatatlas Zuid-Holland 2023)

Voor Rijswijk geldt een gunstige situatie als het gaat om de overstromingskans afkomstig van regionale keringen. Tot deze regionale keringen behoren boezemkaden, polderkaden, keringen langs regionale rivieren, kanalen en compartimenteringsdijken. In figuur 34 is zichtbaar dat er in Rijswijk een overstromingsrisico ligt rond de A4, met op- en afritten de gemeente in. Daar is een kans van >5,0 meter op overstroming wanneer een regionale kering doorbreekt. Daarnaast is de muziekbuurt kwetsbaar, daar is ook een risico van overstroming tussen de > 2,5 – 5,0 meter wanneer een regionale kering doorbreekt. Naast dat dit een woonwijk is, ligt er belangrijke infrastructuur. De tram is nabij met verschillende haltes. Ook rond het treinstation zien we een

overstroming tussen de > 2,5 – 5,0 meter wanneer een regionale kering doorbreekt. De rest van Rijswijk kent geen grote risico's. Echter zijn de gevolgen van een overstroming beperkt en zal dit een klein aantal inwoners treffen mocht het optreden; per saldo wordt de huidige situatie daarom beoordeeld als **goed**.

18.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Figuur 35 laat zien dat de overstromingskans in Rijswijk in het scenario 2050 niet zal toenemen. De te verwachten ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei en de toevoeging van functies zullen daarmee niet verder geschaad worden. Het aantal inwoners dat bloot zal worden gesteld aan de gevolgen van een overstroming is nihil. Daarom wordt de autonome ontwikkeling per saldo beoordeeld als **goed**. De gemeente Rijswijk beschrijft in het Uitvoeringsplan Klimaatadaptief Rijswijk dat zij aansluit bij de ambities op regionaal niveau (Omgevingsvisie Zuid-Holland), en het regionaal niveau sluit aan bij de ambities op nationaal niveau (Nationale Klimaatadaptatiestrategie - NAS).



Figuur 35. Plaatsgebonden overstromingskans scenario hoog 2050 (Klimaatatlas, 2023)

19 Wateroverlast

Wateroverlast ontstaat wanneer regenwater bij hevige neerslag niet voldoende kan worden afgevoerd, geborgen kan worden op een plek waar het geen problemen oplevert, of kan wegzakken in de bodem. Wateroverlast kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting en economische-, ecologische- en gezondheidsschade.

19.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
-----------	-----------	------	----------	--------

Wateroverlast	Het risico op water in panden bij hevige neerslag	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is niet aanwezig	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is nauwelijks aanwezig	Het risico op water in panden bij hevige neerslag is ruim aanwezig
---------------	---	--	--	--

De indicator wateroverlast wordt beoordeeld aan de hand van wateroverlastlocaties als gevolg van een hevige regenbui waarbij panden overstromen. Wanneer er sprake is van wateroverlastlocaties waarbij een groot aantal panden overstroomt, wordt de situatie als slecht beoordeeld. Wanneer er wateroverlastlocaties zijn waarbij geen panden overstromen wordt de situatie als goed beoordeeld.

19.2 Beleidskader

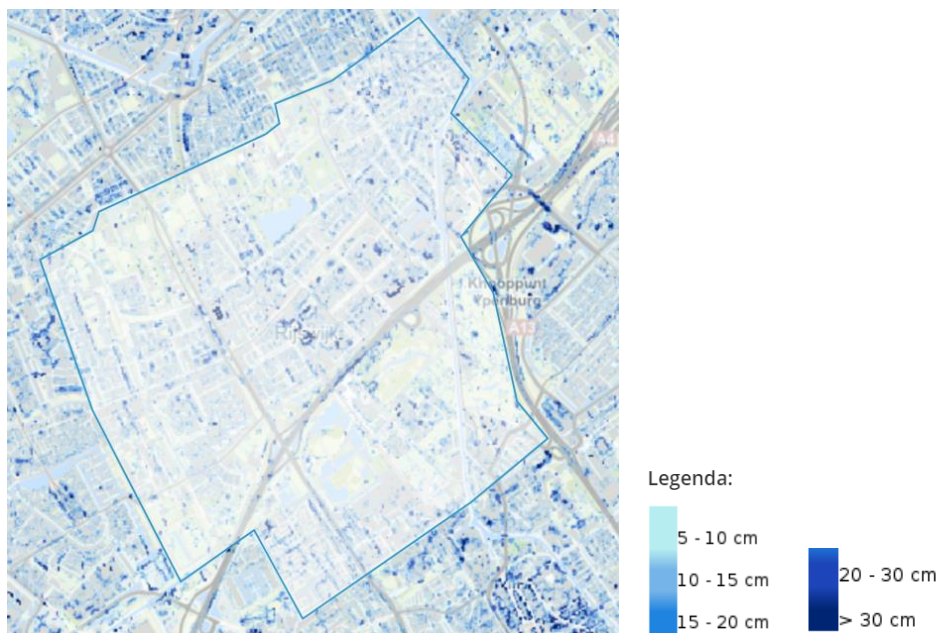
Op verschillende beleidsniveaus is beleid opgesteld gericht op wateroverlast. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
	Beleidsbrief Bodem en Water sturend (2022) met een vervolg samenkomst in 2023 met eindadvies 'Voorkomen kan niet, voorbereiden wel': 21 concrete voorstellen om het beleid voor wateroverlast en hoogwater aan te passen.	Het Rijk wil bij de inrichting van Nederland meer rekening houden met water en bodem en deze aspecten sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting. Er zijn diverse structurerende keuzes gemaakt welke moeten worden uitgewerkt op provinciaal niveau. Dit betreffen randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen, bijvoorbeeld: Minder bodemafdekking, meer zoetwatervoorraden, zuiniger met water omgaan en streven naar water van goede kwaliteit.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor het thema waterveiligheid: <i>"De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. De provincie</i>

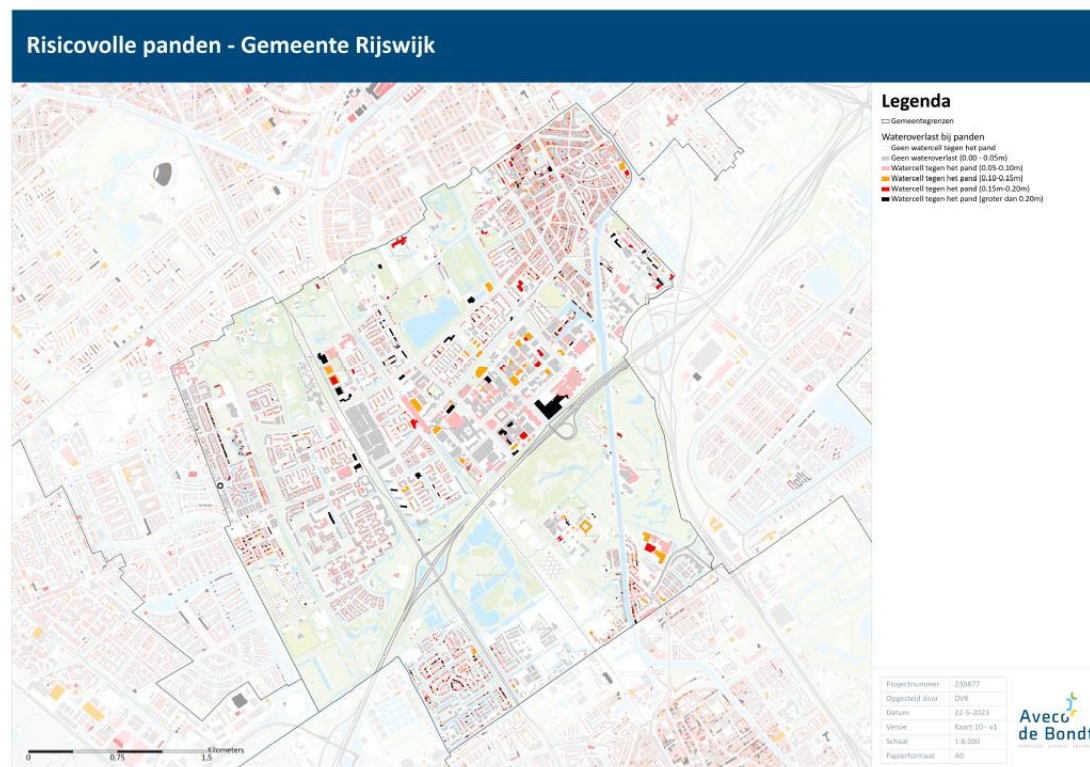
		<i>wil de kans op wateroverlast als gevolg van inundatie uit het regionaal watersysteem beperken en schade door wateroverlast voorkomen."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.
	Hemelwaterverordening	De verordening beoogt wateroverlast, verdroging en afvalwaterbeheer te beperken door een verplichte waterbergingscapaciteit bij nieuwbouw.

19.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Onderstaande figuur toont dat de waterdiepte bij een hevige bui van 70mm/2 uur in Rijswijk op enkele plekken aanzienlijk is. Aandachtspunten zijn de S106 langs de Artiestenbuurt en de A4 met afrit in het Elsenburgpark, waar meer dan 30 cm waterdiepte kan optreden bij een hevige bui van 70mm/2 uur. Figuur 37 laat zien dat er enkele panden zijn die bij hevige neerslag (als gevolg van een extreme bui van 100 millimeter in 2 uur) een waterhoogte van < 0,25 meter kennen. Het gaat om het station, de Artiestenbuurt en enkele panden in de Plaspoelpolder. De rest van Rijswijk kent slechts een beperkte waterdiepte bij een bui van 70mm/2 uur.



Figuur 36. Waterdiepte bij een hevige bui 70mm/2 uur (Klimaat-effectatlas, 2018)

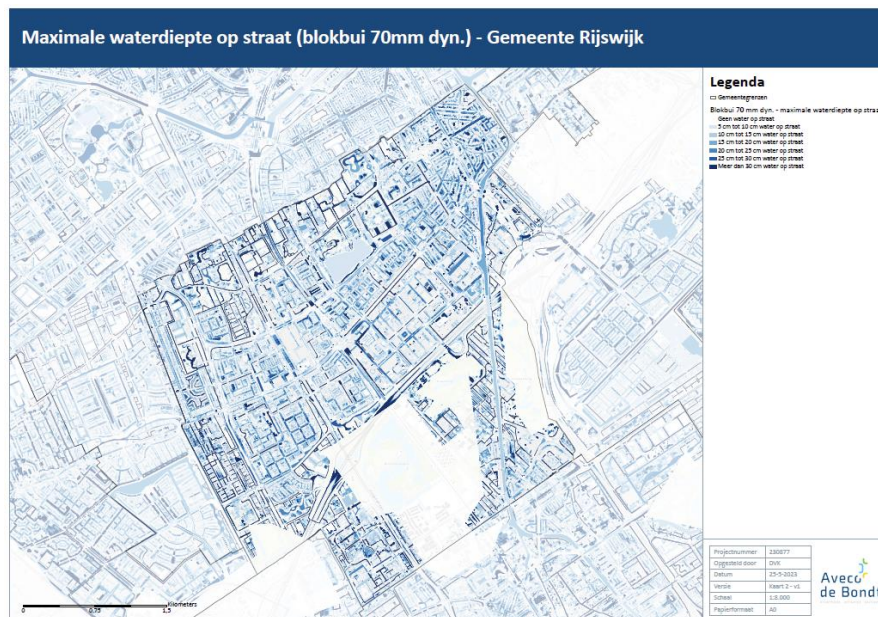


Figuur 37. Het risico op water in panden bij hevige neerslag (Aveco de Bondt, 2023)

Voor de gemeente Rijswijk geldt dat er in de huidige situatie geen knelpunten voor wateroverlast in panden zijn. Het risico op water in panden bij hevige neerslag is zeer beperkt aanwezig, daarom wordt de huidige situatie beoordeeld als **goed**.

19.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Naar verwachting treedt wateroverlast door hevige regenbuien, als gevolg van klimaatverandering, in de toekomst vaker op. De gemeente Rijswijk zet in op het voorkomen van een toename van wateroverlast en heeft in haar Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Rijswijk plannen beschreven om wateroverlast in de toekomst te verminderen en te voorkomen. De maatregelen worden ieder jaar geactualiseerd. Op onderstaande figuur is te zien dat de waterdiepte bij hevige buien van 70mm/2 uur in 2050 niet sterk zal toenemen (ten opzichte van de huidige situatie).



Figuur 38. Waterdiepte bij een hevige bui 70mm/2 uur in 2050 (Aveco de Bondt, 2023)

Onder andere in het klimaatplan RAAK zijn ambities en maatregelen opgenomen met betrekking tot wateroverlast. Dit zijn maatregelen die betrekking hebben op bovengrondse en ondergrondse herinrichting of nieuwbouw: plaatselijke riolering verbeteren, stratenprojecten, herstructurering, aanleg van groengebieden, etc. Doordat deze ruimtelijke plannen meer plaats geven voor berging van oppervlaktewater en met een verbrede riolering dit beter kunnen afvoeren, wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **goed**.

20 Hittestress

Door klimaatverandering lopen de temperaturen verder op en neemt het aantal mensen dat hinder ondervindt van hitte (potentieel) toe. Wanneer temperaturen boven een bepaalde waarde komen kan dit hittestress tot gevolg hebben. Hittestress uit zich in diverse lichamelijke klachten.

Hittestress is een indicator voor de leefbaarheid van de gemeente. Ruimtelijke ordening kan invloed hebben op de temperatuur in de stad; groen en blauw structuren hebben een verkoelend effect. De klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de zomers rond 2050 alleen maar warmer worden. Naast temperatuur spelen ook schaduw, ventilatie (wind) en luchtvochtigheid een belangrijke rol bij hittestress.

20.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Hittestress	De mate waarin hittestress wordt ervaren in de gemeente	Zeer klein deel van de gemeente ervaart hittestress	Een aanzienlijk deel van de gemeente ervaart hittestress	Een groot deel van de gemeente ervaart hittestress

Bij deze beoordeling is gekozen voor de mate waarin hittestress wordt ervaren in de gemeente. Wordt er op veel plekken hittestress ervaren dan wordt de situatie beoordeeld als slecht. Als maar een zeer klein deel van de gemeente hittestress ervaart wordt de situatie beoordeeld als goed.

20.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op hittestress. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma geeft een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	De NOVI stelt dat we onze gebouwde omgeving in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust hebben ingericht. Bijvoorbeeld door voldoende aanwezigheid van plekken met water en groen om hittestress tegen te gaan en wateroverlast te voorkomen. Ook onze vitale infrastructuur, zowel onder- als bovengronds, is bestand tegen extreme weersomstandigheden.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor hittestress: <i>“Daarom nemen we nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte,</i>

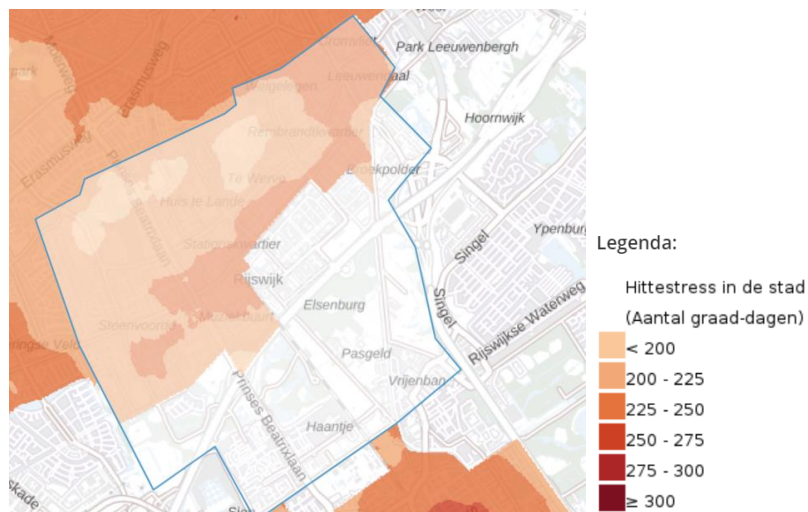
		<i>wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. De provincie Zuid-Holland heeft ook speciale aandacht voor de weerbaarheid van kwetsbare groepen in onze samenleving, zoals voor ouderen bij perioden van hitte."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.

20.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

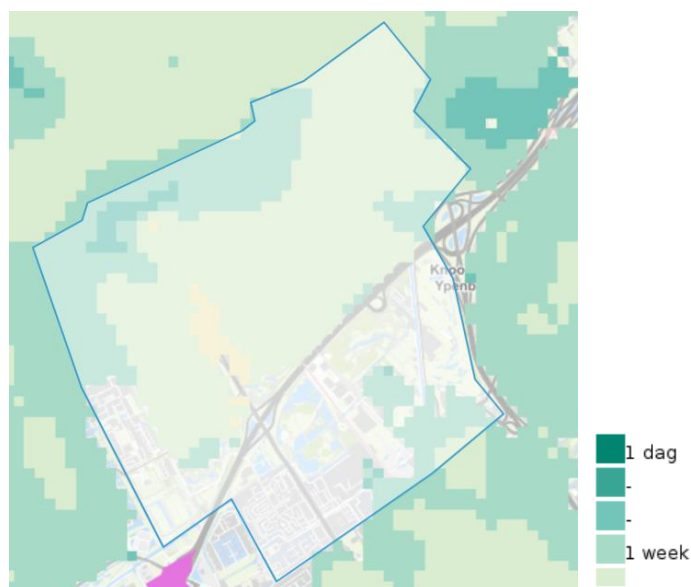
Het merendeel van Rijswijk kent 5-7 opeenvolgende zomerse dagen (dagen waarop het boven de 25 °C is). Op dit moment kent Rijswijk ruim 2 weken per jaar hittestress door warme nachten (Klimaat-effectatlas 2016). Uit het Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk blijkt dat Rijswijk gebieden kent waar significante opwarming van het leefgebied kan optreden: ten noorden van het Wilhelminapark tot aan het winkelcentrum de Boogaard is sprake van veel versterking en daarmee een hoge mate van oplopende temperaturen. Dat gebied gaat door tot de Plaspoelpolder tot en met het noordoosten van Rijswijk bij Binckhorst en het centrum van Rijswijk.

Op figuur 39 is te zien dat het noordelijk deel van Rijswijk de meeste hittestress kent. De indicator hittestress laat zien wat de cumulatieve temperatuur boven de 25 graden is in de stad gedurende een hittegolf, uitgedrukt in graad-dagen. Hierbij is gekeken naar de extra opwarming in de stad ten opzichte van ruraal gebied, veroorzaakt door dichte bebouwing en relatief kleine oppervlakken

met verkoelend groen. Figuur 40 zien dat in het ergste geval, in delen van Rijswijk gedurende 2 weken per jaar hittestress ervaren wordt.



Figuur 39. Hittestress in de stad (Atlas Natuurlijk Kapitaal, 2018)



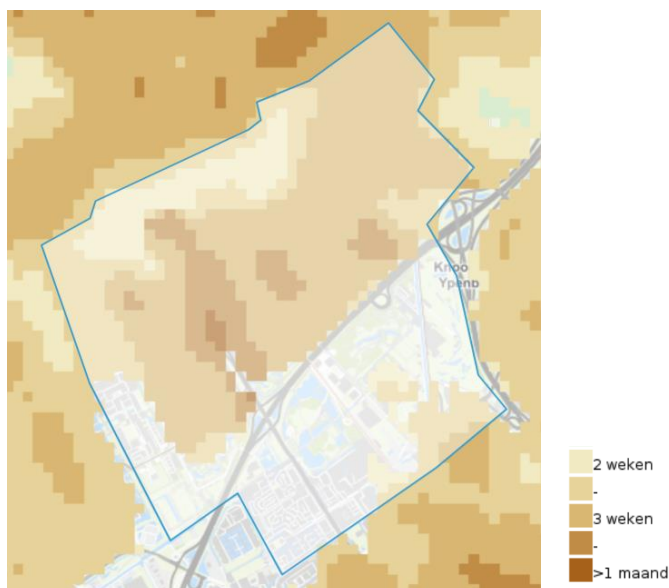
Figuur 40. Hittestress door warme nachten (Klimaat-effectatlas 2016)

Zoals zichtbaar uit bovenstaande kaart ervaart een aanzienlijk deel van de gemeente hittestress, waardoor de situatie wordt beoordeeld als redelijk.

20.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

In 2050 loopt het aantal opeenvolgende zomerse dagen op tussen de 9-11 dagen (dagen waarop het boven de 25 °C is). De verwachting is dat klimaatverandering zal resulteren in verder oplopende temperaturen. Door toename van het aantal warme en tropische dagen, de verwachte verdichting en ondanks de voorgenomen mitigerende maatregelen zal het aantal gebieden in de

gemeente Rijswijk waar hittestress kan optreden waarschijnlijk toenemen. Zoals in onderstaande figuren is te zien neemt het aantal dagen waarop hittestress wordt ervaren sterk toe in 2050. Hittestress zal toenemen van gemiddeld 1 dag tot 1 week per jaar naar 2 tot 3 weken of zelfs een maand per jaar in 2050. Figuur 41 toont dit. Dit komt mede door een verwachte toename in het aantal tropische (maximumtemperatuur van 30 graden of hoger) en warme dagen (maximumtemperatuur van 20 graden of hoger). In de autonome ontwikkeling zien we dat het deel van de gemeente waar hittestress voorkomt niet verandert of sterk uitbreidt. Echter neemt het aantal dagen of weken waarop hittestress ervaren wordt zeker toe, waarmee het aantal gehinderden ook toeneemt. In het klimaatplan RAAK hanteert de gemeente maatregelen op gebouwniveau en ook in de openbare ruimte om hittestress tegen te gaan. Dit zal hittestress verminderen. Gezien de verwachte ontwikkelingen in een toename van het aantal hete dagen, is het de vraag of Rijswijk hier voldoende op kan inspelen. Op basis van bovenstaande argumenten, wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.



Figuur 41. Hittestress in 2050 door warme nachten) (Klimaat-effectatlas 2016)

21 Droogte

Droogte is een belangrijke indicator voor het veranderende klimaat. Vanzelfsprekend is er in zomers meer kans op droogte door een tekort aan neerslag, meer verdamping en een afname in de aanvoer van rivieren. Droogte kan een negatief effect hebben op de natuur en de landbouw, onze drinkwatervoorziening en bebouwing. Daarnaast vergroot droogte de kans op natuurbanden.

21.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Droogte	Droogterisico	Laag droogterisico	Matig droogterisico	Hoog droogterisico

Een veelgebruikte indicator gebruikt voor droogte is het risico op droogte: ook wel de mate van droogterisico. Dit wordt veelal bepaald door de grondwaterstanden en de risico's die hieraan kleven in het geval er langdurig geen regenval optreedt.

21.2 Beleidskader

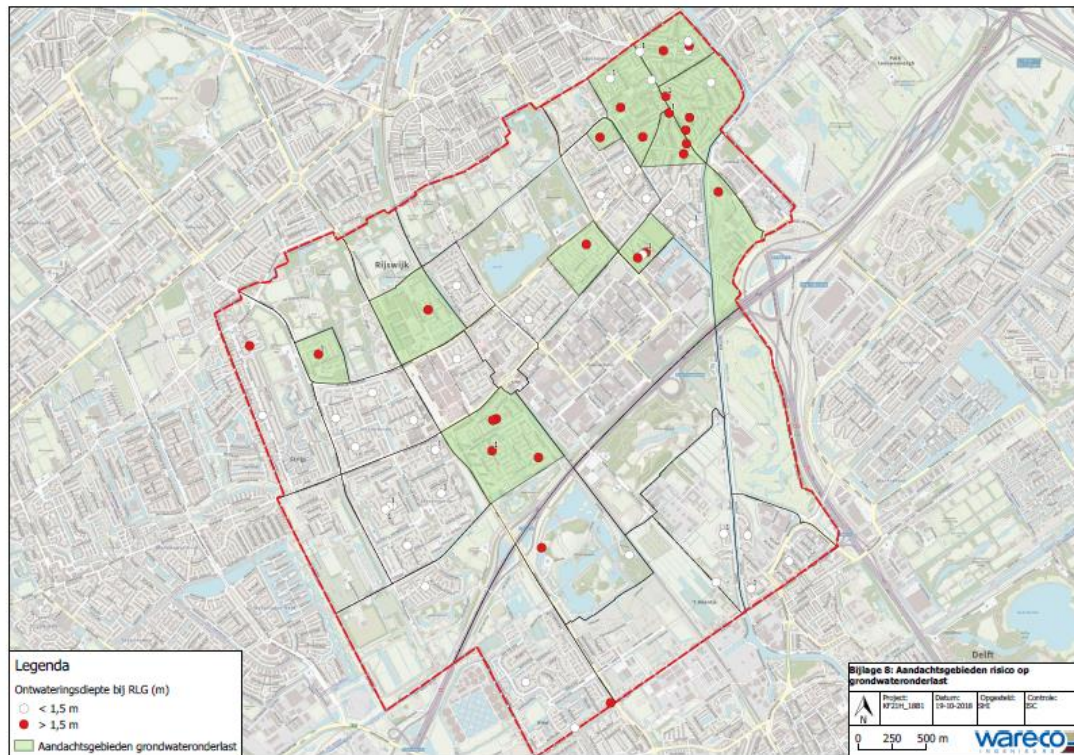
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op droogte. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Nationaal Deltaprogramma	Het nationaal Deltaprogramma zet uiteen hoe Nederland wordt beschermd tegen overstromingen en hoe wordt gezorgd voor voldoende zoetwater. Tevens geeft het een beeld hoe de overheid werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland.
	Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) (2016)	De NAS is opgesteld in 2016 en geeft een overzicht van de belangrijkste klimaatrisico's. Daarnaast zet de NAS de koers uit voor een klimaatbestendig Nederland.
	Uitvoeringsprogramma NAS (2018)	In 2018 is een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld dat is gericht op het agenderen en aanpakken van de verschillende klimaatrisico's. Inmiddels is dit programma grotendeels afgerond en wordt er op voortgebouwd.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin de volgende ambitie opgenomen voor droogte: <i>"We nemen nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Bijvoorbeeld door het stimuleren van innovatieve oplossingen voor waterberging en voorkomen van hittestress in stedelijk gebied. Ook werken we aan een duurzame zoetwatervoorziening waarbij vraag en aanbod in balans zijn, en aan het voorbereiden van onze natuur en economie op de klimaatverandering."</i>
	Convenant klimaatadaptief bouwen	De ambitie 'nieuwbouwlocaties in Zuid-Holland worden zoveel mogelijk klimaatadaptief gebouwd, zodat ze bestand zijn tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering' is vastgelegd in het convenant klimaatadaptief bouwen. Het convenant is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars.

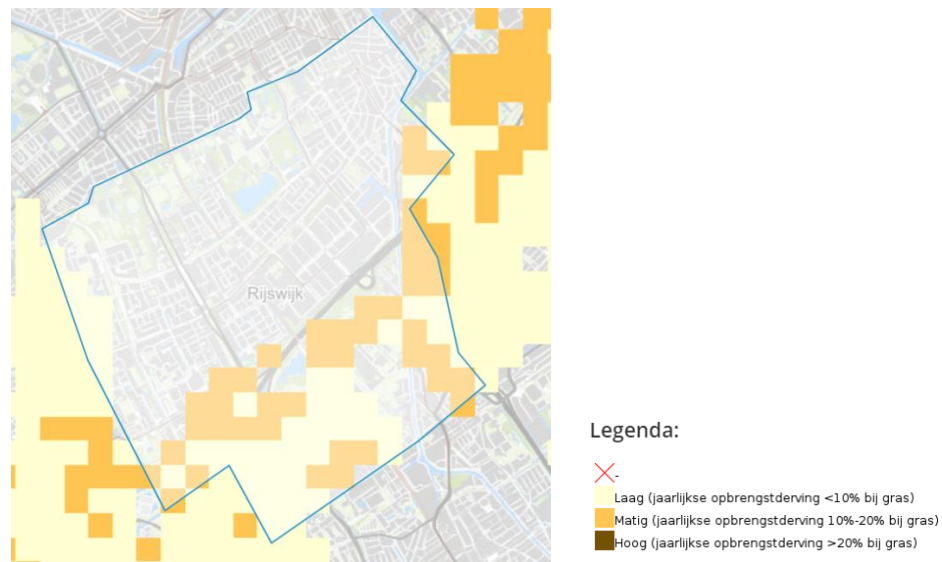
	Programma van eisen klimaatadaptief bouwen	De principes voor klimaatadaptief bouwen zijn vastgelegd in een programma van eisen.
Lokaal	Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk 2020	Als voorloper op een uiteindelijke Uitvoeringsagenda (conform bestuursakkoord Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) heeft Rijswijk in 2020 een Actieplan Klimaatadaptief Rijswijk opgesteld. Het resultaat is een actieplan met afwegingskader, waarmee de gemeente aan de slag kan.
	Klimaatplan RAAK 2023-2030	De Rijswijkse Adaptatiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering geeft aan hoe Rijswijk middels maatregelen een leefomgeving wilt realiseren in de toekomst die bestand is tegen klimaatverandering. Met name hittestress, droogte en biodiversiteit zijn aandachtspunten voor de gemeente. Door middel van een werkprogramma wordt in de ruimtelijke omgeving en samen met bewoners invulling gegeven aan de Rijswijkse klimaatdoelstellingen.

21.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Figuur 42 geeft aan op welke plaatsen Rijswijk grondwateronderlast kent en in welke mate. Met name in het noorden aan weerszijden van de Haagweg is er grondwateronderlast. De rode stippen geven de locaties aan waar het grondwater zich op meer dan 1,5 meter diepte onder het maaiveld bevindt. Er zijn aanzienlijk wat locaties die wateronderlast kennen tot 1,5 meter onder het maaiveld en dieper. Figuur 43 geeft de droogtestress weer (opbrengstderving van gras). In de huidige situatie is het ergste geval een matige jaarlijkse opbrengstderving van 10-20% bij gras. De derving komt door een tekort aan water. Gemeente Rijswijk is gebouwd op kleigrond. Droogte versnelt het proces van bodemdaling bij kleigronden die zacht van aard zijn: plantenwortels drogen de bodem snel uit waardoor deze wordt samengedrukt. Dit heeft gevolgen voor de fundering van de gebouwde omgeving.



Figuur 42. Grondwateronderlast aandachtsgebieden (Wareco, 2015)



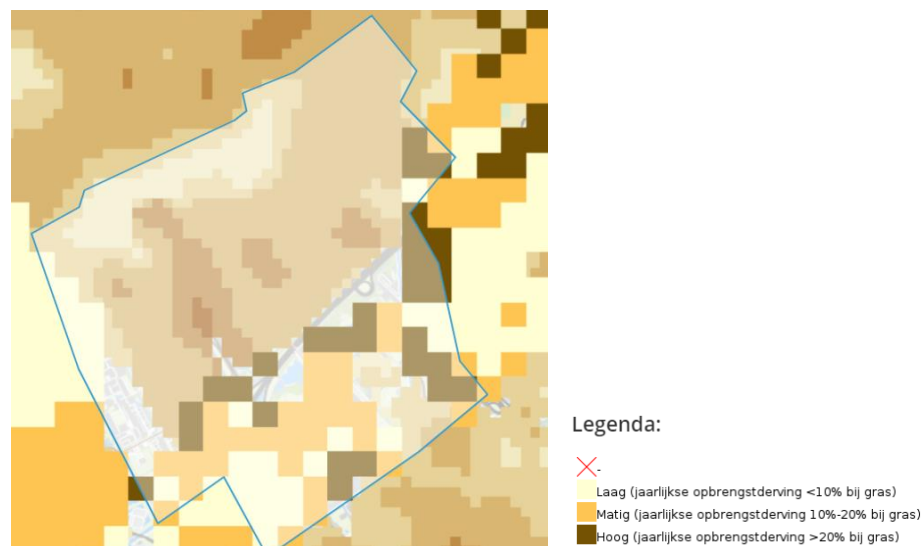
Figuur 43. Droogtestress huidige situatie (Klimaat-effectatlas 2021)

Voor Rijswijk geldt dat er gevolgen optreden door droogte als gevolg van klimaatverandering. Ongeveer 1/3 van de gemeente kent grondwateronderlast en bijna de helft van de gemeente loopt een jaarlijks risico op droogtestress. De beoordeling op droogtestress is matig, waarmee de indicator droogte wordt beoordeeld als **slecht**.

21.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De verwachting is dat door klimaatverandering droogteperiodes vaker zullen voorkomen, door piekbuien en langere drogere perioden. De gebieden waar in de huidige situatie matige kans is op droogte, zullen zonder maatregelen groter worden en toenemen in aantal. Uit de klimaatatlas kaarten blijkt dat een deel van de gemeente een grote kans op wegzakkend grondwater heeft, tot op 1,5 meter onder maaiveld. Vooral in het gebied Plaspoelpolder kan droogte een rol gaan spelen. Ook rond winkelcentrum In de Boogaard, de landgoederenzone en in de stadsparken kan droogte, ook met mindere diepe wegzakking van het grondwater, leiden tot impact voor de stad. Dit kan leiden tot een grotere behoefte aan bewatering van de stadsparken of verdorring van het groen. Ook een geringe daling van de grondwaterstand kan gevolgen hebben voor (paal) fundering.

Figuur 44 toont de risico's op droogtestress voor de gemeente Rijswijk in 2050. Zichtbaar is dat het zuidoostelijk deel van de gemeente te maken krijgt met een hoog potentieel risico. In tegenstelling tot de huidige situatie is in 2050 heel Rijswijk onderhevig aan droogtestress. Daarmee wordt de autonome ontwikkeling beoordeeld als **slecht**.



Figuur 44. Droogtestress in 2050 (Klimaat-effectatlas 2021)

Bereikbaar en verkeersveilig Rijswijk

22 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid gaat over de mogelijkheden die personen hebben om op bestemmingen te geraken met een verplaatsing.

22.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Bereikbaarheid	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de auto	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor het OV	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de fiets	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor lopen	Er is geen sprake van knelpunten	Er is sprake van een beperkt aantal knelpunten	Er is sprake van veel knelpunten

De bereikbaarheid van Rijswijk wordt gemeten aan de hand van de bereikbaarheid en de hoeveelheid knelpunten binnen de gemeente, als ook de bereikbaarheid vanuit andere gemeenten richting Rijswijk. Is er geen sprake van knelpunten dan wordt de situatie beoordeeld als goed, is er sprake van veel knelpunten dan wordt de situatie beoordeeld als slecht. Dit geldt voor de auto, het OV, fietsen en lopen.

22.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op mobiliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	Onder dit jaarlijkse programma stelt de overheid middelen beschikbaar voor de decentrale vervoersregio's. Het Rijk stelt als doel dat Nederland in 2050 een goede en betrouwbare infrastructuur kent, die deel uitmaakt van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem. Het Rijk streeft naar een hoogwaardig en samenhangend stedelijk, regionaal en hoofdnetwerk (weg en OV), een goed ontwikkeld netwerk voor lopen en fietsen, een soepel functionerend vaarwegennetwerk en uitstekende luchtvaartverbindingen, zowel voor goederen als personen.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. "De verdere

	verstedelijking biedt kansen voor de (economische) ontwikkeling van de regio, maar geeft ook een enorme opgave voor de bereikbaarheid en leefbaarheid. Niet alleen voor deze stedelijke gebieden, maar ook voor het landelijk gebied staat de bereikbaarheid onder druk. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een snelle, makkelijke en duurzame manier kan reizen of goederen transporteren."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 De Mobiliteitsprogramma richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk." Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.

22.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Bereikbaarheid auto

In Rijswijk wordt meer van de auto gebruik gemaakt dan in omliggende gemeenten. In de Mobiliteitsvisie Rijswijk 2040 staan de grootste verkeersknelpunten beschreven voor de auto. Dit zijn de Prinses Beatrixlaan (31%), verkeer rondom de A4 (12%), de toegangswegen richting Den Haag/Rijswijk (10%) en de Haagweg (7%). Het verkeer rondom de Prinses Beatrixlaan en de A4 kan worden verklaard door het aantal inwoners dat met de auto naar het werk gaat. Het is vooral druk gedurende de spijstijden. Daarna verdeelt het autoverkeer zich over de Rijswijkse wegen. Bij verkeerslichten is vertraging te zien, maar er zijn geen grote knelpunten waarneembaar. Reistijdvertragingen zijn binnen de grens van enkele minuten. De Beatrixlaan kent vanaf de grens met Den Haag tot aan de A4 een reistijdvertraging van anderhalve minuut. De route door Rijswijk via de Plaspoelpolder kent in de spits 4 minuten vertraging. Op de Haagweg is 3 minuten vertraging. Er is hoge parkeerdruk in de vooroorlogse wijken en doordat er overloop is vanuit Den Haag. De laadpaalinfrastuctuur is nog niet op orde. De Plaspoelpolder kent veel en ingewikkelde kruisingen. Er ligt een kans om de groeiende vraag naar deelmobiliteit verder te benutten.

Bereikbaarheid openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in Rijswijk is redelijk op orde. De knelpunten bevinden zich met name rondom nieuwbouwlocaties Plaspoelpolder en Rijswijk Buiten. Er mist bekendheid met het

openbaar vervoer. In Rijswijk wordt er weinig gebruik gemaakt van het OV ondanks de goede voorzieningen. Rondom het station liggen enkele knelpunten. De omgevingskwaliteit is niet op orde, er wordt slecht gebruikt gemaakt van de stationsingang, er ontbreekt een fijnmazig openbaarvervoernet en -route en de verbinding naar Den Haag Zuid-West via de Prinses Beatrixlaan vanaf het station is niet op orde. Het station ligt daarnaast verdekt opgesteld en is niet uitnodigend. Er ligt een kans om een busbaan over de Lange Kleiweg aan te leggen. Ook kan er viersporigheid gecreëerd worden om de verbinding met de regio te verbeteren en de metrokwaliteit kan verbeterd worden.

Bereikbaarheid fiets

Uit de Analyseatlas Mobiliteit Rijswijk komt naar voren dat de bereikbaarheid met de fiets te kort komt. Rijswijk kent een regionaal fietsnetwerk dat aansluit op de omgeving. Toch zien we dat het fietsaandeel in omliggende gemeenten groter is. Het lokale fietsnetwerk de bereikbaarheid niet overal ten goede. Zoals blijkt uit de Mobiliteitsvisie Rijswijk 2040 zijn veel fietsroutes deels goed maar hebben ze onderbrekingen van mindere kwaliteit. Vanuit het oogpunt van sociale veiligheid mist er een expliciet nachtnet voor de fiets. In het centrum van Oud Rijswijk zijn er niet voldoende fietsparkeerplaatsen. Tussen het Havenkwartier en het station ontbreekt een goede fietsroute. De mogelijkheden voor voor- en na transport station zijn niet in orde. Langs de Prinses Beatrixlaan is het onprettig fietsen langs het autoverkeer en er zijn veel stoplichten. Er is op dit moment een koppeling tussen de gridstructuur auto en fiets waardoor de fiets nooit sneller kan zijn dan de auto. Er ligt een kans om de korte afstanden die Rijswijk kent ten opzichte van de rest van de provincie te benutten door de fietsinfrastructuur te verbeteren.

Bereikbaarheid lopen

Als het gaat om lopen zijn er enkele knelpunten. Het gaat met name om loopbarrières, loopkwaliteit en herkenbaarheid van looproutes. Looproutes rondom scholen, vooral vanaf buiten de wijken is niet op niveau. Rond de Van Ostadelaan, Lindelaan en het centrum staan er veel bomen op het trottoir waarmee boomwortels de toegankelijkheid beperken. De looproute van het station naar In de Bogaard mist herkenbaarheid. De Sir Winston straat is niet gemakkelijk over te steken. Echte barrières bevinden zich rondom het spoor, de A4, grote wegen (Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchilllaan) en Vliet. Voor heel de gemeente geldt dat het fijnmazig netwerk niet volledig op orde is en looproutes vaak verbonden zijn aan autoroutes. Met de ontwikkelingen in de Plaspoelpolder tot gebied met functiemenging, is de loopkwaliteit ondermaats. Er ligt een kans om de korte afstanden die Rijswijk kent ten opzichte van de rest van de provincie te benutten door de loopinfrastructuur te verbeteren.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de bereikbaarheid in de huidige situatie beoordeeld als **redelijk**. De bereikbaarheid met de auto is goed. De OV-infrastructuur is in principe op orde maar rondom het station worden knelpunten ervaren. Het fijnmazig netwerk voor fietsen en lopen is aan verbetering toe.

22.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Uit de Mobiliteitstransitiestudie van de MRDH blijkt dat kleinere vormen van mobiliteit (e-fietsen) sneller in opmars zijn dan grote innovaties als MaaS of zelfrijdende voertuigen. De Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk laat zien dat er voor zowel auto, fietsen, OV als lopen verschillende knelpunten in de gemeente zijn. Zo heeft Rijswijk voor de komende jaren een flinke woningbouwopgave, welke effect kan hebben op mobiliteit en bereikbaarheid. De verwachting is dat bestaande knelpunten voor de auto toenemen als gevolg van de diverse gebiedsontwikkelingen. Met het Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 is de gemeente voornemens om de bereikbaarheid te verbeteren. Daarin staat het versterken van het netwerk van lopen, fietsen en OV centraal. Met als volgorde: lopen, fietsen, ov, deelmobiliteit en dan pas de auto. Er wordt vanuit een gebiedsgerichte aanpak gewerkt aan het verbeteren van de infrastructuur, zodat mensen gestimuleerd worden om duurzaam en op veilige en betrouwbare wijze binnen en buiten Rijswijk kunnen bewegen. De voornemens moeten echter nog verder geconcretiseerd worden, waarna pas bepaald kan worden in hoeverre dit een negatief of positief effect heeft op de bereikbaarheid. Op basis van bovenstaande informatie worden de bereikbaarheid in de autonome ontwikkeling beoordeeld als **redelijk**.

23 Verschuiving vervoerswijze

Mensen kunnen zich op allerlei manieren verplaatsen: te voet, per fiets, met de auto of het openbaar vervoer (OV). Bij een verschuiving van de vervoerswijze treedt er een verandering op in de manier waarop mensen zich vervoeren. Er wordt hierbij gekeken naar de verandering van vervoer over de weg naar vervoer per fiets of met het OV.

23.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Modal shift	Aandeel fiets en OV als vervoersmiddel	Groot aandeel fiets en OV	Redelijk aandeel fiets en OV	Beperkt aandeel fiets en OV

Modal shift is belangrijk voor het verminderen van het gemotoriseerde vervoer en de druk op de weginfrastructuur. Voor het MER worden de effecten van de modal shift bekeken aan de hand van de mate waarin de inwoners de fiets of het OV gebruiken in hun verplaatsingen. Wanneer er een groot aandeel verplaatsing plaatsvindt per fiets en OV wordt de situatie beoordeeld als goed. Wanneer er een beperkt aandeel van de verplaatsing plaatsvindt per fiets en OV wordt de situatie beoordeeld als slecht.

23.2 Beleidskader

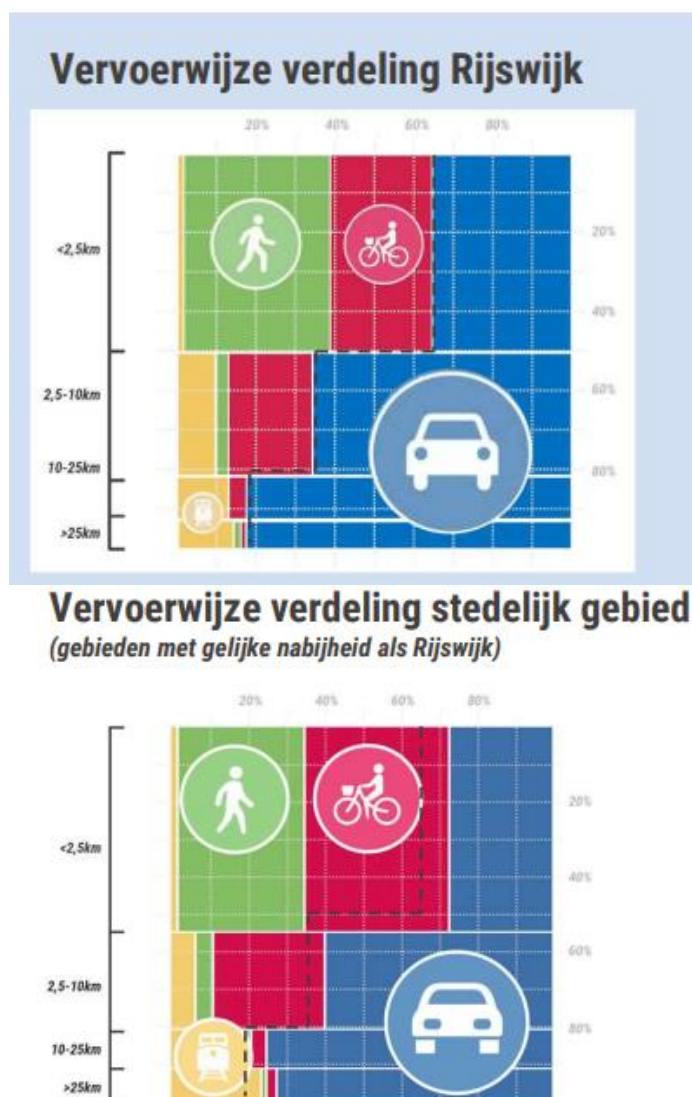
Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op mobiliteit. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)	Onder dit jaarlijkse programma stelt de overheid middelen beschikbaar voor de decentrale vervoersregio's

	Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	Het Rijk stelt als doel dat Nederland in 2050 een goede en betrouwbare infrastructuur kent, die deel uitmaakt van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem. Het Rijk streeft naar een hoogwaardig en samenhangend stedelijk, regionaal en hoofdnetwerk (weg en OV), een goed ontwikkeld netwerk voor lopen en fietsen, een soepel functionerend vaarwegennetwerk en uitstekende luchtvaartverbindingen, zowel voor goederen als personen.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	In de Omgevingsvisie beschrijft de provincie waar zij zich de komende jaren op gaat richten. "De verdere verstedelijking biedt kansen voor de (economische) ontwikkeling van de regio, maar geeft ook een enorme opgave voor de bereikbaarheid en leefbaarheid. Niet alleen voor deze stedelijke gebieden, maar ook voor het landelijk gebied staat de bereikbaarheid onder druk. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een snelle, makkelijke en duurzame manier kan reizen of goederen transporteren."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040	De Mobiliteitsprogramma richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk."
	Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk	De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.

23.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

In de analyseatlas van de gemeente Rijswijk wordt de vervoerwijze verdeling van de gemeente vergeleken met omliggende gemeenten zoals Leidschendam-Voorburg, Den Haag en met gebieden met een vergelijkbare mate van verstedelijking (figuur 45). In deze vergelijking valt op dat er in Rijswijk minder op korte afstand gereisd wordt. Dit is terug te zien in de mate waarin gefietst wordt. Dit gemiddelde ligt lager dan in vergelijkbare gebieden. Ook het aandeel OV ligt lager dan verwacht kan worden van gemeenten met een dergelijke mate van stedelijkheid. Inwoners van de gemeente Rijswijk kiezen daarentegen vaker voor de auto.



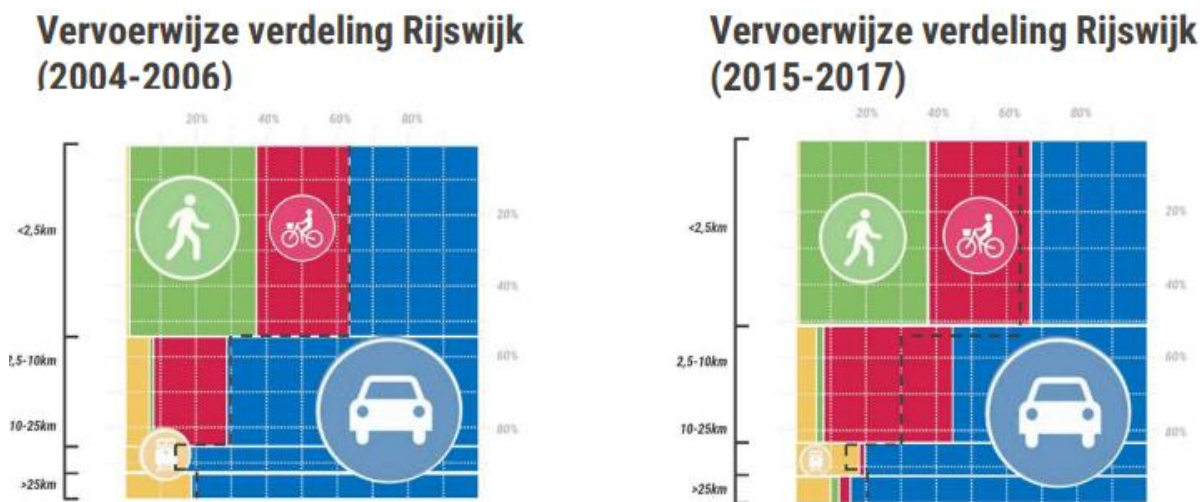
Figuur 45. Vergelijking vervoerwijze verdeling Rijswijk (plaats) (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

Onderstaande tabel toont de vervoerwijze binnen de gemeente Rijswijk. Daarin valt op dat men zich binnen Rijswijk vooral per fiets en te voet verplaatst. Naar buiten verplaatst men zich vooral met de auto. Naar Delft en Den Haag gaat 40% met de auto. Naar andere locaties kiest meer dan 50% voor de auto.

Vervoerwijze binnen Rijswijk		%
Te voet		45 %
Fiets		28 %
Bus/tram/metro		2 %
Auto		25 %
Trein		0 %

Tabel 2. Vervoerwijze binnen Rijswijk (Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk)

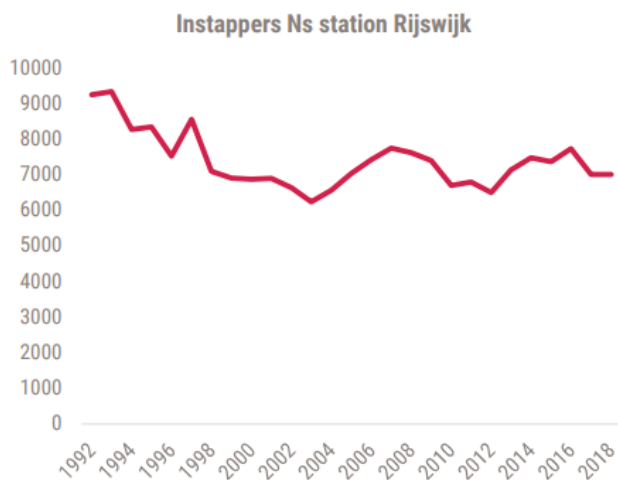
Wanneer een vergelijking gemaakt wordt in de vervoerwijze indeling van de gemeente tussen 2004-2006 en 2015-2017 dan valt op dat er sprake is van een forse toename aan fietsverkeer. Zeker op middellange afstand is een toename zichtbaar.



Stippellijn is Rijswijks autogebruik '04-'06 ter referentie

Figuur 46. Vergelijking vervoerwijze verdeling Rijswijk (tijd) (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

Voor het gebruik van de trein geldt daarentegen een daling. Waar het gemiddeld aantal instappers in Nederland over de meetperiode ('92 tot '18) met 77% stijgt, daalt het aantal instappers in Rijswijk met 25%. Vermoedelijke oorzaken van deze daling zijn de afname van arbeidsplaatsen in Rijswijk rondom het station, de toename van kwaliteit van omliggende stations, zoals Delft en de beperkte groei in inwoners binnen het invloedsgebied van het stations.



Figuur 47. Aantal instappers station Rijswijk (Analyseatlas mobiliteitsvisie Rijswijk)

Hoewel het aandeel fiets en OV in de gemeente Rijswijk lager ligt dan in vergelijkbare gemeenten, qua mate van stedelijkheid, is er de afgelopen jaren sprake van een toename. Daarnaast geldt dat voor vervoersbewegingen binnen de gemeente de fiets als vervoersmiddel op nummer een staat. Voor het gebruik van de trein geldt dat er tussen 1992 en 2002 sprake is geweest van een daling. Sindsdien is het aantal instappers slechts beperkt gestegen. Op basis van bovenstaande argumentatie wordt de huidige situatie daarom beoordeeld als **redelijk**.

23.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

Aan de hand van het STOMP ordeningsprincipe werkt de gemeente Rijswijk aan de mobiliteitstransitie. Dit houdt in dat de gemeente allereerst inzet op stappen (S), daarna op trappen (T) en vervolgens op Openbaar Vervoer (O), mobility as a service (M) en tenslotte op de particuliere auto (P). De gemeente Rijswijk zet actief in op het verbeteren van de fietsinfrastructuur en daarmee op een groeiend aandeel fietsgebruik voor de dagelijkse verplaatsingen. Enkele van deze projecten zijn de fietsverbinding met het Havenkwartier, de fietsverbinding langs het Jaagpad, verbetering van het assenkruis Plaspoelpolder en de fietsverbinding door Bogaard Stadscentrum. Er zijn daarnaast diverse andere redenen voor een verwachte toename. Allereerst een groeiend aandeel elektrische fietsen, waardoor het gebruik van de fiets voor voor- en natransport eenvoudiger wordt. Ten tweede de groeiende deeleconomie, waardoor het eenvoudiger wordt om een deelfiets te gebruiken op locatie voor korte afstanden. Tenslotte dragen ook landelijke en regionale inzet op het gebied van schonere en flexibelere vormen van vervoer dragen naar verwachting bij aan het vergroten van het aandeel fiets. Naast dat de gemeente inzet op het gebruik van de fiets doormiddel van het opstellen van een fietsplan, werkt de gemeente op verschillende plekken in de gemeente aan het verbeteren van het openbaar vervoer. Zo wordt er gewerkt aan de Oude Lijn (de halteplaats Rijswijk-Buiten) voor het verbeteren van de capaciteitsverhoging van het netwerk en het aanpassen van de vervoerknoop van het bestaande station. Ook wordt de tramverbinding met de Binckhorst verbeterd. Ook zet de gemeente in op lopen en de mogelijkheden voor deelmobiliteit. Het is echter de vraag of deze maatregelen het gebruik van de auto in de gemeente significant verlagen. De autonome ontwikkeling wordt daarom als **redelijk** beoordeeld.

24 Verkeersveiligheid

Deelname aan het verkeer vindt plaats in de openbare ruimte. Hoe langer of vaker men zich in het verkeer begeeft, hoe meer men zich blootstelt aan het gevaar van verkeersongelukken.

24.1 Beoordelingscriteria en systematiek

Indicator	Criterium	Goed	Redelijk	Slecht
Verkeersveiligheid	Aantal verkeersslachtoffers ten opzichte van het Nederlands gemiddelde	Minder slachtoffers dan het gemiddelde	Gemiddeld aantal slachtoffers	Meer dan het gemiddeld aantal slachtoffers

Om de verkeersveiligheid te beoordelen is gekeken naar de relatieve verkeersveiligheid van de gemeente Rijswijk en is deze vergeleken met het gemiddeld aantal verkeersslachtoffers in Nederland. De situatie wordt beoordeeld als goed wanneer er minder slachtoffers dan gemiddeld in Nederland vallen, de situatie wordt beoordeeld als slecht wanneer er een meer dan gemiddeld aantal slachtoffers valt.

24.2 Beleidskader

Op verschillende niveaus is beleid opgesteld gericht op verkeersveiligheid. De verschillende beleidsstukken worden toegelicht in onderstaande tabel.

Beleidsniveau	Beleidsstuk	Toelichting
Nationaal	Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030	Het plan beschrijft een nieuwe aanpak om de verkeersveiligheid structureel te verbeteren. Daarbij wordt ingezet op 9 verschillende thema's in de categorieën: (1) risico's vanuit het verkeerssysteem en het voertuig, (2) risicogroepen en modaliteiten, (3) risico's vanuit de individuele verkeersdeelnemer en zijn gedrag.
Provinciaal/ regionaal	Omgevingsvisie Zuid Holland 2023	De provincie beschrijft waar zij zich de komende jaren op gaat richten. De provincie heeft daarin een ambitie opgenomen voor het thema mobiliteit. Over verkeersveiligheid wordt het volgende geschreven: "Voor Zuid-Holland is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. Onze eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: we streven elk jaar naar minder verkeersslachtoffers."
Lokaal	Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040	De Mobiliteitsvisie richt zich op de bereikbaarheid van Rijswijk: "[...] hoe we mobiliteit kunnen inzetten om de toenemende drukte, als gevolg van de verstedelijking met naar verwachting 10.000 woningen erbij, in goede banen te leiden. Als al die nieuwe inwoners en werknemers zich verplaatsen zoals de huidige inwoners doen, wordt het veel drukker op de weg, het fietspad, de stoep en in het openbaar vervoer. De druk op parkeerplaatsen neemt verder toe en er komt nog meer vracht- en bestelverkeer in de stad. Het gevolg is dat mensen zich niet meer op een snelle en prettige manier kunnen verplaatsen in, van en naar Rijswijk."
	Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk	De analyseatlas is een bijlage bij de startnotitie van de mobiliteitsvisie Rijswijk. Het document bevat data en observaties. De atlas sluit af met de opgaven waarop de mobiliteitsvisie een antwoord moet bieden.
	Ongevallenanalyse fietsers en bromfietsers 2018- 2021	De analyse toont op basis van monitoring het aantal slachtoffers van

fiets- en bromfietsongevallen. De stijgende lijn in het aantal ongevallen vraagt om een verdiepende analyse die dit stuk biedt. Op basis hiervan worden de maatregelen uit de uitvoeringsagenda geactualiseerd (Actieplan verkeersveiligheid 2020-2025).

24.3 Beschrijving en beoordeling huidige situatie

Het Mobiliteitsprogramma Rijswijk 2040 geeft aan dat sinds 2014 het aantal verkeersongevallen is toegenomen in Rijswijk, als gevolg van een toenemende bevolkingsdichtheid en daarmee een toename van het verkeer. Uit de Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk blijkt dat Rijswijk slecht scoort qua verkeersveiligheid: in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag staat Rijswijk op de derde plek van de lijst met meeste verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners. Gemiddeld ligt in de MRDH het aantal verkeersslachtoffers op 47 per 10.000 inwoners, in Rijswijk ligt dit op 92 verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners. Het valt op dat het gaat om een groot aantal jonge slachtoffers in het verkeer, zoals benoemd in het Mobiliteitsprogramma. Verkeersveiligheid is daarmee een aandachtspunt.

Tijdperiode	Status	Verkeersongevallen	Gewonden	Doden
2015	Definitief	269	68	0
2016	Definitief	361	117	1
2017	Definitief	378	104	1
2018	Afgesloten	454	148	4
Totaal		1.462	437	6

Figuur 48. Aantal verkeersongevallen en -slachtoffers per tijdperiode (Analyseatlas Mobiliteitsvisie Rijswijk)

In figuur 48 is het aantal verkeersslachtoffers te zien: verkeersongevallen, gewonden en doden). Uit de ongevallenanalyse blijkt dat de meeste verkeersslachtoffers vallen op de fiets of bromfiets, in de 50-km zones. Er zijn twee black spots in de gemeente voor de fiets: De schaapweg, Winston Churchillaan met doorloop op de Mgr. Bekkerslaan en de Sir Winston Churchillaan aansluitend op de Prinses Margrietsingel.

Op basis van bovenstaande informatie wordt de verkeersveiligheid in de huidige situatie beoordeeld als **slecht**. Rijswijk kent meer dan gemiddeld aantal verkeersslachtoffers ten opzichte van de rest van Nederland.

24.4 Beschrijving en beoordeling autonome ontwikkeling

De meeste ongelukken in het verkeer gebeuren als gevolg van menselijke fouten. Als auto's meer autonoom rijden en automatisch verbonden zijn met andere auto's en verkeersdeelnemers, dan ontstaat er een systeem waarin menselijke fouten steeds minder een rol spelen. Ook kunnen technologische ontwikkelingen zoals autonoom en 'connected' rijden leiden tot een verkleining van de verkeersruimte. In potentie kan dit een zeer grote impact hebben op verkeersveiligheid vanwege een efficiënter verkeers- en transportsysteem en het door ontwikkelen van dynamisch verkeersmanagement. Echter hoe snel dit gaat, hoe goed de technologie ongelukken kan voorkomen en in hoeverre de nieuwe vervoerssystemen een eigen infrastructuur vereisen, is nog

onzeker. Innovaties kunnen echter ook verkeersveiligheidsrisico's met zich meebrengen. Zo leiden activiteiten als mobiel bellen, whatsappen en het instellen van het navigatiesysteem tot afleiding in het verkeer. Verkeersafleiding vormt daarom een belangrijk thema binnen verkeersveiligheid.

Een andere ontwikkeling, die risico's kan vormen is de elektrische fiets. Wanneer accu's verbeteren en snelheden verhoogd worden, kan de fiets op termijn een aantrekkelijk vervoermiddel worden voor middellange afstanden. Deze ontwikkeling kan echter risico's vormen, bijvoorbeeld wanneer senioren vaker gebruik gaan maken van e-bikes. Een kwetsbare bevolkingsgroep waarvoor de consequentie van een fietsongeval groter wordt door de hogere snelheid. Aangezien de trend in Rijswijk een afname van mensen in de leeftijdscategorie onder de 65 en een toename van mensen in de leeftijdscategorie boven de 65 toont, is er mogelijk sprake van een risicotoename. Technologische ontwikkelingen zetten zich voort, maar anderzijds is er sprake van een mogelijke risicotoename.

In de Mobiliteitsvisie 2040 geeft Rijswijk aan meer ruimte te willen bieden voor lopen, fietsen en het OV. Als de gemeente voldoende ruimte biedt voor deze vervoermogelijkheden, is het alsnog de vraag of deze veiliger kunnen worden afgelegd gezien toekomstige trends en ontwikkelingen. De autonome ontwikkeling wordt daarom per saldo beoordeeld als **slecht**.

Bijlage 3**Relatie tussen ambities en indicatoren
beoordelingskader**

Ambitie	Maatregel	De maatregel zoals die beschreven is in de originele tekst Indicator -->	Luchtkwaliteit	Geluid	Externe veiligheid en bewegen	Landschappelijke en cultuurhistorische	Natura 2000 Natuur Netwerk Nederland	Waterkwaliteit	Waterkwantiteit	Bodemkwaliteit	Bodemdaling	Gebruik ondergrond	Woningvoorraad	Voorzieningsniveau	Bedrijvigheid	Aandeel hernieuwbare energie	Waterveiligheid	Wateroverlast	Hittestress	Droogte	Bereikbaarheid	Verschuiving vervoerswijze	Verkeersveiligheid
Duurzame energievoorziening																							
	Energieneutraal zijn in 2050	<i>Klimaatneutraal Rijswijk in 2050</i> We moeten ons aanpassen aan klimaatverandering, maar ook bijdragen aan het afremmen ervan. Een van onze belangrijkste doelen is dan ook om energieneutraal te zijn in 2050. Dit bereiken we door onze energiebehoefte te verkleinen, energieonafhankelijk te zijn en door over te stappen van fossiele naar duurzame (hernieuwbare) bronnen van warmte en energie.	x	x		x	x	x								x		x	x	x			
	Samenwerken voor energietransitie met vastgoedeigenaren	<i>Energietransitie: overgang naar duurzame en onafhankelijke energie</i> Om de klimaatverandering zoveel mogelijk af te remmen en energieonafhankelijk te worden, moeten we allemaal samenwerken : de gemeente, bewoners, bedrijven, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, welzijnsorganisaties, culturele instellingen en het Rijk. We nemen als gemeente de regie op verduurzaming van de gebouwde omgeving, en werken hierin samen met alle partijen. Belangrijk is dat iedereen mee kan doen. We houden er daarom rekening mee dat de energietransitie toegankelijk moet zijn voor alle vastgoedeigenaren. De energietransitie is geen eenvoudige opgave, het vraagt technische aanpassingen aan gebouwen en daarmee financiële investeringen en in sommige gevallen (bij VvE's of corporaties) formele besluitvormingsprocedures. Iedere vastgoedeigenaar moet mee kunnen doen, het tempo mag verschillen. We werken samen met de woningcorporaties om een belangrijke en grote groep inwoners te bereiken.	x	x		x	x	x								x		x		x			
	Aanleg van nieuwe energiebronnen of -netwerken combineren met herinrichting van de openbare ruimte, aanleg van meer groen en water(berging), klimaatadaptatieve maatregelen en extra ruimte voor fiets en voetganger.	De energietransitie zorgt voor druk op de schaarse ruimte in Rijswijk, boven en onder de grond. Maar er zijn ook meekoppelkansen: bijvoorbeeld om de aanleg van nieuwe energiebronnen of -netwerken te combineren met herinrichting van de openbare ruimte, aanleg van meer groen en water(berging), klimaatadaptatieve maatregelen en extra ruimte voor fiets en voetganger.	x	x				x	x							x	x	x	x	x			
	Besparing van energie door individuele woningeigenaren: Dit gaat om kleine maatregelen (zoals radiatorfolie en brievenbusborstels) tot aan grote maatregelen zoals woningisolatie	<i>Verkleinen van de energiebehoefte</i> De duurzaamste energie is niet gebruikte energie. Terugbrengen van de energiebehoefte zien we dan ook als eerste stap in de energietransitie. We zetten in op de besparing van energie door individuele woningeigenaren , Vereniging van Eigenaren (VvE), bedrijven en eigenaren van zakelijk onroerend goed te stimuleren en ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen. Dit gaat om kleine maatregelen (zoals radiatorfolie en brievenbusborstels) tot aan grote maatregelen zoals woningisolatie. Om het energieverbruik ten opzichte van de kosten zo efficiënt mogelijk in te richten houden we rekening met de nieuwste inzichten binnen de trias energetica in relatie tot isolatie.	x			x	x	x								x		x	x	x			
	Bewustwording vergroten over energiegebruik en het verduurzamen van bestaande woningen en gebouwen naar uiteindelijke minimaal energielabel C in 2050.	Gedrag en omgang met energie speelt een belangrijke rol in de energietransitie. We willen bewustwording vergroten over energiegebruik en het verduurzamen van bestaande woningen en gebouwen naar uiteindelijke minimaal energielabel C in 2050. De benodigde maatregelen en mogelijkheden daarvoor zijn per woning verschillend. Kantoorgebouwen moeten al vanaf 1 januari 2023 minimaal energielabel C hebben.	x			x	x	x					x			x			x	x			
	Stimuleren en ondersteunen gebouweigenaren om natuurvriendelijk te isoleren om gebouwgebonden diersoorten te beschermen.	Voor woningisolatie is het verstandig zoveel mogelijk aan te sluiten bij natuurlijke momenten, zoals een verhuizing of gepland onderhoud. Dit betekent dat iedere woningeigenaar en vastgoedeigenaar isolatiemaatregelen in zijn eigen tempo zal doorvoeren. Met name in sterk verstedelijkte en verharde omgevingen lopen de temperaturen steeds verder op, verkoeling in de buitenruimte en in woningen is daarom essentieel en heeft een ruimtelijke component. Bij woningisolatie is aandacht voor ventilatie en de mogelijkheid tot (passief) koelen in warme zomers voor een gezond binnenklimaat. We stimuleren en ondersteunen gebouweigenaren om natuurvriendelijk te isoleren om gebouwgebonden diersoorten te beschermen.	x			x	x									x					x		
	We willen in 2050 helemaal aardgasvrij zijn	<i>Warmtetransitie: overgang naar duurzame warmte</i> We willen in 2050 helemaal aardgasvrij zijn. In de Transitievisie Warmte Rijswijk (2021) hebben we dat vastgelegd. We nemen de regie en werken samen met alle betrokken partijen om de warmtetransitie te realiseren. Zo zorgen we ook dat iedereen mee kan doen.	x			x	x	x		x	x	x	x			x		x	x	x			
	We willen zo veel mogelijk woningen – binnen aanvaardbare maatschappelijke kosten – op een duurzaam warmtenet aansluiten.	Naast isoleren, is de overstap naar alternatieve, duurzame warmte nodig. De opgave is groot en veel partijen zijn erbij betrokken. Afbeelding 4.9 toont onze strategie per wijk uit de Transitievisie Warmte. We willen zo veel mogelijk woningen – binnen aanvaardbare maatschappelijke kosten – op een duurzaam warmtenet aansluiten. Warmtenetten zijn voor die delen van Rijswijk aangegeven in afbeelding 4.9, de maatschappelijk voordeligste manier om aardgasvrij te worden. Door aan te sluiten op een warmtenet vermijden we elektrische oplossingen (zoals warmtepompen) en verlichten daarmee (lokale) problemen van netcongestie. Elektrificatie in warmte wijken zullen wij niet stimuleren, maar individuele keuzes blijven mogelijk.	x			x	x	x	x	x								x	x	x			
	Dit betekent dat het Rijk structureel voldoende financiële middelen beschikbaar moet stellen om inwoners te stimuleren en te helpen	<i>Warmte-infrastructuur</i> We gaan alleen in wijken aan de slag met een warmtenet wanneer het betaalbaar is voor onze inwoners. Dit betekent dat het Rijk structureel voldoende financiële middelen beschikbaar moet stellen om inwoners te stimuleren en te helpen. Daarnaast kunnen we pas starten met de uitrol van het warmtenet als ook de wet- en regelgeving op orde is. Inzet van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie is uiteindelijk essentieel om woningen van het aardgas te krijgen.	x			x	x									x			x	x			

Door het aansluiten op lokale (geothermie) en of regionale (rest)warmtebronnen via WarmtelinQ worden we ook onafhankelijk van buitenlandse energie

Duurzame restwarmte uit WarmtelinQ en geothermie inclusief een hoge temperatuuropslag kunnen het warmtenet voeden (kaart: 'tracé Warmtelinq'). **Door het aansluiten op lokale (geothermie) en of regionale (rest)warmtebronnen via WarmtelinQ worden we ook onafhankelijk van buitenlandse energie.** Een mogelijk beoogde locatie voor ons warmteoverdrachtstation inclusief alle gebouwen voor onze warmtevoorziening is in het Kruisvaarderspark (kaart: 'centrale opslag voor warmte'). **We passen dit gebouw zo in dat de impact ervan op de landgoederenzone zo klein mogelijk is.**

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

Ook in de wijken reserveren we ruimte voor kleinere warmteoverdrachtsstations om de warmte in de wijk te krijgen

Ook in de wijken reserveren we ruimte voor kleinere warmteoverdrachtsstations om de warmte in de wijk te krijgen (kaart: 'decentrale warmteopslag'). Als in de wijken een warmtenet wordt aangelegd, kijken we naar kansen voor het klimaatadaptief herinrichten van de openbare ruimte en andere meekoppelkansen.

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

Bij de aanleg van warmteleidingen wordt onder meer rekening gehouden met de impact ervan op het drinkwater (verhoging van de temperatuur), en de aanplant- en groeimogelijkheden van groen.

Bij de aanleg van warmteleidingen wordt onder meer rekening gehouden met de impact ervan op het **drinkwater (verhoging van de temperatuur)**, en de **aanplant- en groeimogelijkheden van groen.**

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

We leveren we maatwerk en kijken we via de vijfjarige actualisatie van de Transitievisie Warmte

Voor delen van de stad die niet op een warmtenet Rijswijk aangesloten kunnen worden **leveren we maatwerk en kijken we via de vijfjarige actualisatie van de Transitievisie Warmte** welke warmtealternatieven dan voor handen zijn. We staan open voor innovatieve energie- en warmteconcepten. Elektrificatie van de warmtevraag verdient, gelet op het risico op netcongestie, op dit moment niet de voorkeur. Juist in de wijken waar collectieve warmtenetten niet goed haalbaar zijn, **ondersteunen we bewonersinitiatieven om nu al met alternatieve bronnen en systemen aardgasvrij te worden.**

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

Voor nieuwbouw maken we graag gebruik van bodemenergiesystemen, omdat nieuwbouw ook behoefte heeft aan koeling in de zomer en de ondergrond van Rijswijk geschikt is voor dit soort energiesystemen.

Bodemenergie
Voor nieuwbouw maken we **graag gebruik van bodemenergiesystemen**, omdat nieuwbouw ook behoefte heeft aan koeling in de zomer en de ondergrond van Rijswijk geschikt is voor dit soort energiesystemen (kaart: 'potentiële geothermiebron'). De campusfunctie van Kessler Park met focus op de energietransitie rondom geothermiecentrum RCSG kan hierin een belangrijke rol spelen en willen we daarom verder ontwikkelen (kaart: 'campusfunctie Kessler Park'). Met een bodemenergieplan voor Bogaard stadscentrum en Plaspoelpolder geven we sturing aan de verdeling van de schaarse ruimte in de ondergrond en optimaal gebruik van bodemenergie (kaart: 'Plaspoelpolder en nabije omgeving' | Stadscentrum de Bogaard en nabije omgeving'). We blijven monitoren of de regelgeving voldoet en of er mogelijk voor meer gebieden afspraken nodig zijn.

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

Dit betekent dat we in RES-regio afspraken maken over de lokale inzet van de duurzame warmte

Duurzame warmte is schaars in de regio. Dit betekent dat we in RES-regio afspraken maken over de lokale **inzet van de duurzame warmte** die beschikbaar is via WarmtelinQ, maar ook over **geothermie**. Hoge temperatuur opslag is een veelbelovende innovatieve techniek die de kosten voor warmte kan reduceren. We willen daarom opslag van hoge tempratuur mogelijk maken en in overleg met de provincie een pilot daarvoor starten. Vanaf 2026 is **Rijswijk verplicht om iedere vijf jaar een warmteprogramma op te stellen waarin wordt beschreven in welke wijken we de komende tijd aan de slag gaat met verduurzaming** of het aardgasvrij maken. Dit biedt bewoners en andere betrokkenen duidelijkheid en handelingsperspectief.

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

Grootschalige duurzame opweklocaties zijn door de grote mate van verstedelijking in Rijswijk niet mogelijk

Duurzame opwekking van elektriciteit
Grootschalige duurzame opweklocaties zijn door de grote mate van verstedelijking in Rijswijk niet mogelijk. Daarbij komt dat de druk op het elektriciteitsnet de komende tijd alleen maar zal toenemen.

x

x

x

x

x

x

x

x

We willen in Rijswijk de energietransitie aanjagen door nieuwe initiatieven voor opwekking van (niet grootschalige) duurzame energie aan te moedigen en mogelijk te maken.

We willen in Rijswijk de energietransitie aanjagen door nieuwe initiatieven voor opwekking van (niet grootschalige) duurzame energie aan te moedigen en mogelijk te maken. We zoeken in gezamenlijkheid naar de beste oplossingen die passen bij een compacte stad, en maken hierin een integrale afweging. **Hierbij is er aandacht voor lokaal eigendom** (inwoners en ondernemers zijn samen, deels, of helemaal eigenaar zijn van windmolens of zonnepanelen), wat een positieve bijdrage kan leveren aan het draagvlak voor de opwekking van duurzame energie.

x

x

x

x

We streven ernaar in 2035 minstens 30% van het energieverbruik binnen de gemeentegrens duurzaam op te wekken. Zonne-energie op daken en parkeerplaatsen in stedelijk gebied

We streven ernaar in 2035 minstens 30% van het energieverbruik binnen de gemeentegrens duurzaam op te wekken. Hiervoor zetten we stevig in op **zonne-energie op daken en parkeerplaatsen in stedelijk gebied en benutten we minimaal 40% van het geschikte dakoppervlak voor zonne-energie.**

x

x

x

x

We wekken zoveel mogelijk zonne-energie op in de gebouwde omgeving.Ook multifunctioneel gebruik op parkeergarages.

We wekken zoveel mogelijk zonne-energie op in de gebouwde omgeving. In het landschap of op het water heeft niet de voorkeur, zo willen we aantasting van de groene ruimte voorkomen. Daarnaast wordt gezocht naar **locaties waar multifunctioneel gebruik toegepast kan worden,** denk aan parkeergarages en wegen (kaart: 'RES: verder onderzoek zon'). In het programma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER) verkent het Rijk waar energieopwekking op rijksgronden mogelijk is.

x

x

x

x

We houden nauw contact met netbeheerder Stedin om netcongestie in Rijswijk te voorkomen, met name door slim gebruik van het net, en gedragsverandering van bewoners en bedrijven te stimuleren.

Voorkomen van netcongestie
Een sterke energie-infrastructuur is een randvoorwaarde voor de overgang naar duurzame energie en voor de groei en verduurzaming van Rijswijk. Tot 2050 zal de vermogensvraag toenemen. **We houden nauw contact met netbeheerder Stedin om netcongestie in Rijswijk te voorkomen, met name door slim gebruik van het net, en gedragsverandering van bewoners en bedrijven te stimuleren.**

x

Nieuwe lokale netwerken voor energie worden ingepast, zodat het elektriciteitsnet uitgebreid kan worden met nieuwe kabels en onderstations.

Voor uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk hebben we ruimte in de ondergrond nodig. Deze ruimtevraag hebben we in beeld, met name voor de bestaande wijken en herontwikkelingslocaties zoals Havenkwartier, Kesslerpark en Bogaard stadscentrum. **Nieuwe lokale netwerken voor energie worden ingepast, zodat het elektriciteitsnet uitgebreid kan worden met nieuwe kabels en onderstations.** Ook bij nieuwe ontwikkelingen houden we rekening met extra ruimte voor een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur.

x

x

x

x

Elektriciteit en warmte wordt steeds meer lokaal opgewekt en gebruikt: We zetten in op een goede afstemming van vraag en aanbod met behulp van mogelijkheden voor innovatieve (batterij) opslag, het verkennen en stimuleren van kleinschalige energiesystemen (zogenaamde energyhubs) en de uitwisseling van energie

Elektriciteit en warmte wordt steeds meer lokaal opgewekt en gebruikt. De momenten van opwekking vallen niet altijd samen met de behoefte aan energie. Ten aanzien van warmte kijken we naar grootschalige hoge temperatuur opslag en naar decentrale dagopslagcapaciteit in of in de buurt van woningen. **We zetten in op een goede afstemming van vraag en aanbod met behulp van mogelijkheden voor innovatieve (batterij) opslag, het verkennen en stimuleren van kleinschalige energiesystemen (zogenaamde energyhubs) en de uitwisseling van energie.** Door aansluiting op een warmtenet te stimuleren in plaats van een warmtepomp verlagen we de kans op netcongestie en de maatschappelijke investering in het elektriciteitsnetwerk.

x

x

x

Meekoppelkansen: We stemmen planen op elkaar af en willen bijvoorbeeld het openbreken van straten voor de warmtetransitie zo veel mogelijk combineren met klimaatbestendige herinrichting van openbare ruimte. Door gebouwen extra te isoleren, worden warmteverliezen minder in de winter, maar dat kan een risico vormen in de zomer tijdens perioden van hitte.

Meekoppelkansen voor energietransitie en klimaatadaptatie
Klimaatmitigatie en -adaptatie hangen nauw samen. Zo kan de uitvoering van de energietransitie de aanpak van klimaatadaptatie beïnvloeden, maar de samenhang kan ook positief zijn. **We stemmen planen op elkaar af en willen bijvoorbeeld het openbreken van straten voor de warmtetransitie zo veel mogelijk combineren met klimaatbestendige herinrichting van openbare ruimte.** Alleen voor ruimtelijke adaptatie de straat openbreken is inefficiënt en ineffectief en zorgt ervoor dat kansen worden gemist, vooral in drukke stedelijke gebieden. Ook bij duurzame transformaties zoals het isoleren van bestaande gebouwen zoeken wij naar meekoppelkansen. **Door gebouwen extra te isoleren, worden warmteverliezen minder in de winter, maar dat kan een risico vormen in de zomer tijdens perioden van hitte.** Daarom worden de isolerende maatregelen samen met hittebestendige maatregelen uitgevoerd. Zo richten onze gebouwde omgeving klimaatneutraal en klimaatbestendig in.

x

We onderzoeken onder meer potentiële locaties zoals het golfbaanterrein op mogelijkheden voor de circulaire economie en energietransitie

Circulariteit
Voor het aspect circulariteit ontbreekt in Rijswijk integraal beleid. Nieuwe ontwikkelingen vormen een kans om meer circulair te bouwen. Ook voor de inrichting van de openbare ruimte zijn circulariteit en duurzaamheid belangrijke uitgangspunten. Paragraaf 4.9 gaat ook in op de mogelijkheden voor de circulaire economie. **We onderzoeken onder meer potentiële locaties zoals het golfbaanterrein op mogelijkheden voor de circulaire economie en energietransitie** (kaart: 'onderzoeksllocatie'). Ons beleid op het gebied van circulariteit moeten we nog nader vormgeven. De circulaire economie zal naar verwachting extra ruimte vragen, vooral op werklocaties en extra energie om kringlopen te sluiten.

x

Doelen
-Terugbrengen van de energiebehoefte, door energiebesparende maatregelen. Doel is bewustwording vergroten over het energiegebruik en het verduurzamen van bestaande woningen tot minimaal energielabel C in 2050. Voor kantoorgebouwen geldt minimaal energielabel C vanaf 2030;
-Overstap naar duurzame warmtevoorziening voor gebouwen (volledig aardgasvrij) in 2050,
-Toewerken naar minimaal 30% duurzame opwekking van het totale gemeentelijke energieverbruik in 2035.

x

Randvoorwaarden / uitgangspunten
-Ondersteunen bij energiebesparende maatregelen: van kleine maatregelen (radiatorfolie, brievenbusborstel) tot aan grote maatregelen zoals het isoleren van woningen – rekening houdend met voldoende ventilatie voor een gezond binnenklimaat in alle seizoenen;
-Er geldt een wijkgerichte aanpak, waarbij telkens ook oog is voor meekoppelkansen bij de herinrichting van de openbare ruimte en aanpassing van gebouwen (klimaatadaptatie):
-Aansluiting op een warmtenet is in veel wijken de maatschappelijk voordeligste manier om aardgasvrij te worden. Hier zoveel mogelijk woningen laten aansluiten op een warmtenet;
-Voor de andere wijken kijken welke warmtealternatieven voor handen zijn, dit is maatwerk;
-Bij nieuwbouw inzetten op bodemenergiesystemen. Bodemenergieplannen;
-Regionale afspraken over de lokale inzet van duurzame warmte via WarmtelinQ en geothermie. Voorkeur voor mogelijk maken hoge temperatuur opslag → pilot.
-Grootschalige duurzame opweklocaties zijn niet mogelijk door de hoge mate van verstedelijking. Daarom stevige inzet op zonne-energie op daken (min 40% van het geschikte dakoppervlak) en optioneel parkeerplaatsen in stedelijk gebied. Energieopwekking in het landschap of op het water heeft niet de voorkeur;
-Inpassing van nieuwe lokale netwerken voor energie, zodat het elektriciteitsnet kan worden uitgebreid met nieuwe kabels en onderstations. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het toekomstige elektriciteitsinfrastructuur en wordt gestuurd op inpandig oplossingen.

x

Passend woon- en zorgaanbod

Geschikte en betaalbare woonruimte vinden in een prettige en gezonde leefomgeving

Onze ambitie is dat het in Rijswijk voor verschillende doelgroepen mogelijk is om een geschikte en betaalbare woonruimte te vinden en te wonen in een prettige en gezonde leefomgeving. Oftewel, een 'gezonde buitenplaats voor iedereen'.

x x

Het realiseren van een woningbouwprogramma van circa 10.000-11.000 woningen tot 2040
Verdichting en transformatie nabij OV-knooppunten

Gezien de grote vraag naar woningen in Rijswijk realiseren we een woningbouwprogramma van circa 10.000-11.000 woningen tot 2040, zoals afgesproken binnen de regio.
Omdat de ruimte beperkt is en we ons groen willen behouden, ligt de focus bij het realiseren van nieuwe woningen op binnenstedelijk verdichten en transformatie, zoveel mogelijk nabij ov-knooppunten. Ons huidige woningbouwprogramma zal voornamelijk op een aantal locaties terecht komen: transformatie van Bogaard stadscentrum en de ontwikkelstrook langs de Prinses Beatrixlaan, Plaspoelpolder (Havenkwartier, Kesslerpark en overige locaties), het stationskwartier en de afronding van RijswijkBuiten. Afbeelding 4.2 geeft de belangrijkste ontwikkellocaties weer (kaart: 'transformatie- en ontwikkellocaties' 'kwaliteitsverbetering Prinses Beatrixlaan'). De gevulde kleur daarbinnen geeft de toekomstige functie weer. Deze ontwikkelingen zijn deels al gaande, veelal op basis van daarvoor opgestelde masterplannen of ontwikkelkaders. Hoofdstuk 5 gaat specifiek op verschillende deelgebieden in.

x x

x x

Een evenwichtige bevolkingsopbouw in leeftijden, achtergronden en inkomens en betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en sociale huurwoningen

Door de realisatie van verschillende woonmilieus willen we zorgen voor een evenwichtige bevolkingsopbouw in leeftijden, achtergronden en inkomens. Daarom zetten we in het bijzonder in op het bouwen van betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment, en het toevoegen van sociale huurwoningen. Van nieuw te bouwen woonruimten zal 1/3 gebouwd moeten worden door woningcorporaties. De nadruk ligt hierbij op betaalbaarheid.

x

x

Streven naar diverse woningvoorraad met kleine appartementen voor alleenstaanden, grote woonruimten voor gezinnen en betaalbare, middelduren en dure woningen

We streven naar een diverse woningvoorraad. De toename van eenpersoonshuishoudens betekent een grotere behoefte aan kleinere woonruimten en appartementen. Om tegemoet te komen aan de woonbehoeften van verschillende doelgroepen, willen we naast kleine appartementen voor alleenstaanden ook grotere woonruimten voor bijvoorbeeld gezinnen toevoegen. Dat bevordert ook de doorstroming op de woningmarkt. Ook het toevoegen van middeldure en duurdere woningen in bestaande wijken met een hoog percentage betaalbare woningen kan bijdragen aan gemêleerde wijken.

x

x

Zorgen voor meer regulering binnen de volkshuisvesting van Rijswijk, onder meer door opkoopbescherming, zelfbewoningsplicht en toepassing van de beleidsregel 'Wijzigen samenstelling woonruimtevoorraad' bij omzetting, splitsing of samenvoeging van woonruimten.

De precieze gewenste differentiatie in woningbouwcategorieën werken we in onze nieuwe woonvisie nader uit. **Daarnaast zorgen we voor meer regulering binnen de volkshuisvesting van Rijswijk, onder meer door opkoopbescherming, zelfbewoningsplicht en toepassing van de beleidsregel 'Wijzigen samenstelling woonruimtevoorraad' bij omzetting, splitsing of samenvoeging van woonruimten.**

Aandacht voor aandachtsgroepen door sociale nieuwbouw, flexibele en tijdelijke woonvormen toe te voegen (zoals tiny houses en collectieve woonvormen)

Daarnaast zien we groeiende woonvraag van een aantal doelgroepen met een specifieke huisvestingsbehoefte, ook wel aangeduid als 'aandachtsgroepen'. Dat zijn onder meer ouderen en mensen met een zorgbehoefte, maar ook onder andere uitstromers uit instellingen, arbeidsmigranten, statushouders en woonwagenbewoners. Om aan deze huisvestingsvraag tegemoet te komen bouwen we voor verschillende doelgroepen, **voegen we sociale nieuwbouw toe en zorgen we voor flexibele en tijdelijke woonvormen/huisvesting zoals tiny houses en collectieve woonvormen (een gebouw waarbij meerdere zelfstandige huishoudens samenwonen en/of voorzieningen met elkaar delen).**

X

X

Woonzorgvisie opstellen die breed richt op huisvesting van aandachtsgroepen

Er wordt een **regionale woonzorgvisie opgesteld** die zich breed zal richten op deze aandachtsgroepen. Hierin wordt onder meer regionaal een **verdeling afgesproken voor de huisvesting van deze doelgroepen** en maken we afspraken om in samenwerking en met uitrui van opgaves te komen tot een **regionaal aanbod en efficiënte spreiding**. Dit werken we lokaal uit in onze nieuwe woonvisie. Die zal te zijner tijd weer worden verwerkt in de omgevingsvisie 2.0.

X

X

Zorgen voor voldoende woonzorgaanbod anticiperend op (toekomstige) inwoners

Op het gebied van wonen en zorg is onze **ambitie om kwetsbare Rijswijkers de mogelijkheid te bieden om in Rijswijk te (blijven) wonen**. Om dit te realiseren willen we zorgen voor **voldoende woonzorgaanbod, dat anticipeert op de woon- en zorgvraag van (toekomstige) inwoners**. Voor de huisvestingsbehoefte van **senioren, mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychische kwetsbaarheid** hebben we onze doelen opgenomen in een lokale woonzorgvisie.

Geclusterde woonvormen voor senioren worden bijgebouwd en er moeten zorgwoningen bijkomen. Ook voor mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychische kwetsbaarheid moeten wooneenheden worden bijgebouwd.

Voor de groeiende vraag naar seniorenhuisvesting willen we onder meer **geclusterde woonvormen** voor **senioren toevoegen** (vrije sector en sociale huur), en moeten er nieuwe zorgwoningen bij komen. Ook voor **mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychische kwetsbaarheid moeten wooneenheden worden bijgebouwd**. Bij de plannen voor nieuwbouw moet in dit licht worden beoordeeld of er bijzondere doelgroepen in gehuust kunnen worden. Daarnaast is het belangrijk om de doorstroming van ouderen en andere aandachtsgroepen te bevorderen.

Nieuw te bouwen woonruimten moeten aanpasbaar en levensloopbestendig worden ontworpen

In dit kader moeten nieuw te bouwen **woonruimten aanpasbaar en levensloopbestendig** worden ontworpen. We vinden het belangrijk dat woningen en gebouwen toegankelijk zijn voor iedereen. Voor nieuwe bouwprojecten hanteren we daarom de nieuwe bouwnorm NEN9120.

Verbod voor onder andere het plaatsen van scootmobielen in algemene ruimtes (vluchtroutes) van woongebouwen.

Op grond van het Bbl geldt per 1 juli 2024 een **verbod voor onder andere het plaatsen van scootmobielen in algemene ruimtes (vluchtroutes) van woongebouwen**. We willen daarom gezamenlijk met de woningcorporaties en brandweer optrekken en een plan ontwikkelen voor de realisatie van voldoende brandveilige stallingen.

Rekening houden bij de inrichting van wijken en gebiedsontwikkelingen met zorg en voorzieningen voor senioren

Senioren die langer zelfstandig wonen en kwetsbare mensen die vanuit instellingen uitstromen naar zelfstandige woningen hebben (toegang tot) voorzieningen, zorg en ondersteuning nodig. Bij de inrichting van wijken en gebiedsontwikkelingen moet hiermee rekening worden gehouden.

Doelen:

- Een gezonde buitenplaats voor iedereen: voor verschillende doelgroepen een geschikte en betaalbare woonruimte. Precieze gewenste differentiatie uitgewerkt in de Woonvisie;
- Aandacht voor doelgroepen met een specifieke huisvestingsbehoefte, zoals mensen met een zorgbehoefte of urgent woningzoekenden. Verder uitgewerkt in de regionale en lokale woonzorgvisie.

Randvoorwaarden/uitgangspunten:

- Uitvoering van Woningbouwprogramma van circa 10.000-11.000 woningen tot 2040, met focus op binnenstedelijk verdichten en transformatie (nabij OV-knooppunten);
- Realiseren van verschillende woonmilieus, met bijzondere inzet op betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en toevoegen sociale huurwoningen;
- Realiseren van woonruimten voor doelgroepen met een zorgbehoefte of andere specifieke huisvestingsbehoefte, met toegang tot de juiste voorzieningen en ondersteuning. Focus op sociale huurwoningen, geclusterde/collectieve woonvormen en zorgwoningen, en tijdelijke huisvesting;
- Nieuwbouw: toegankelijk (onbeperkt meedoen), aanpasbaar en levensloopbestendig.
- Nieuwbouw: een derde door woningcorporaties.
- Werken aan meer regulering binnen de volkshuisvesting van Rijswijk, onder andere opkoopbescherming en zelfbewoningsplicht.

	Een gezonde leefomgeving door gezondheidsbevordering en -bescherming We streven naar een gezonde leefomgeving door het: 1. beperken van gezondheidsschade door milieufactoren (gezondheidsbescherming); 2. bevorderen van welbevinden en verleiden tot een gezonde leefstijl door de inrichting van de leefomgeving (gezondheidsbevordering); 3. vergroten van het gezondheidspotentieel (dat wil zeggen de gezondheidswinst die behaald kan worden of het gezondheidsverlies dat vermeden kan worden) van kwetsbare groepen (gezondheidsbevordering).	x	x	x				x						
Gezondheid is dan ook een thema dat in alle beleidsterreinen en ambities van deze omgevingsvisie een rol speelt (“health in (and for) all policies”).	Serieuze gezondheidsbescherming en -bevordering vragen om ambitie boven wat wettelijk is vereist. Werken aan gezondheid vergt inzet vanuit zowel het fysieke als het sociale domein: enerzijds zorgdragen dat de fysieke leefomgeving de juiste randvoorwaarden biedt voor mensen en anderzijds het ondersteunen van mensen en stimuleren van gezond gedrag. Bijvoorbeeld: we kunnen wel fietspaden aanleggen maar als mensen niet kunnen fietsen of zich geen fiets kunnen veroorloven gaan ze nog steeds niet fietsen. Of: het is goed om te zorgen voor ontmoetingsplekken voor meer sociale cohesie, maar om eenzame mensen uit een isolement te halen is meer nodig. Hiervoor is een integrale blik en ontschotting van middelen nodig. Gezondheid is dan ook een thema dat in alle beleidsterreinen en ambities van deze omgevingsvisie een rol speelt (“health in (and for) all policies”) .													
Budget voor bijvoorbeeld welzijnswerk moet meegroeien met het aantal inwoners. Aantrekkelijke, toegankelijke en gevarieerde openbare ruimten, maar ook bereikbare voorzieningen, toegankelijke zorg, voldoende ontmoetingsplaatsen en aanbod van sport en cultuur	<i>Gezondheidsbevordering</i> Door een gezond ingerichte leefomgeving bevorderen we het welbevinden van mensen en verleiden we hen tot een gezonde leefstijl. Een gezonde leefomgeving is een veilige, beweegvriendelijke en groene omgeving, die mensen stimuleert om te bewegen, sporten, spelen en uitnodigt tot ontmoeten en contact. Dat vraagt onder meer om aantrekkelijke, toegankelijke en gevarieerde openbare ruimten, maar ook bereikbare voorzieningen, toegankelijke zorg, voldoende ontmoetingsplaatsen en aanbod van sport en cultuur (kaart: 'sportterrein' 'sporthal' 'belangrijke ontmoetingsruimte') (zie 4.4). Dit betekent ook dat het budget voor bijvoorbeeld welzijnswerk moet meegroeien met het aantal inwoners . Daarnaast stellen we schone en actieve vormen van mobiliteit voorop, door lopen en fietsen te stimuleren (zie 4.10).	x	x		x		x	x		x	x			
Bij de inrichting van een gezonde leefomgeving hebben we ook aandacht voor de (mogelijke) gevolgen van klimaatverandering	Bij de inrichting van een gezonde leefomgeving hebben we ook aandacht voor de (mogelijke) gevolgen van klimaatverandering. Klimaatadaptatie en met name het tegengaan van hittestress (verminderen van het hitte-eilandeffect) is van belang voor de gezondheid van inwoners (zie 4.6).		x	x						x				
Dat betekent onder meer dat woningen een gezond binnenklimaat moeten hebben met goede luchtkwaliteit, ventilatie en koeling	Een gezonde leefomgeving betekent ook gezonde woningen. Dat betekent onder meer dat woningen een gezond binnenklimaat moeten hebben met goede luchtkwaliteit, ventilatie en koeling.		x	x										
	Met de inrichting van de leefomgeving houden we in het bijzonder rekening met de behoefte van specifieke en kwetsbare doelgroepen (zoals kinderen of ouderen), om hun gezondheid en welbevinden te bevorderen. Dat kan bijvoorbeeld door toegankelijke voorzieningen in de directe nabijheid van de woonomgeving of door sociale maatregelen om eenzaamheid te voorkomen te ondersteunen met fysieke inrichtingsmaatregelen zoals ruimte voor ontmoeting.													
	Milieukwaliteit (gezondheidsbescherming) We streven naar een schone, veilige en gezonde leefomgeving waarbij gezondheidsschade door milieufactoren (geluid- en geurhinder, onvoldoende lucht-, bodem- en waterkwaliteit en ontoereikende omgevingsveiligheid) – binnen onze mogelijkheden in een drukke en groeiende stedelijke regio – wordt beperkt.	x	x	x	x			x		x	x			
Onze inzet is een toename van milieuhinder zoveel mogelijk te voorkomen en waar nodig maatregelen te treffen om de milieukwaliteit te verbeteren	Met onze verstedelijkingsopgave is het zoeken naar een balans tussen enerzijds de groei van de stad en anderzijds het toewerken naar een gezonde leefomgeving . Onze inzet is een toename van milieuhinder zoveel mogelijk te voorkomen en waar nodig maatregelen te treffen om de milieukwaliteit te verbeteren . Daarbij erkennen we dat er locaties zijn waar ruimte is voor verdichting maar waar nieuwe functies qua milieuhinder niet ideaal zijn. De keuze voor groei van de stad kan betekenen dat niet overal dezelfde milieukwaliteit kan worden nagestreefd, maar dat het kwaliteitsniveau wordt bepaald op basis van de situatie in het gebied. We voeren daarom een gebiedsgericht milieubeleid , waarbij de milieukwaliteit passend is voor de functie van het gebied. In de overwegingen heeft gezondheid een belangrijke rol.De wettelijk vastgestelde kwaliteitseisen vormen daarbij het minimale niveau voor de gemeente. Bij de bescherming en verbetering van het milieu hanteren we een ketenbenadering: aanpak bij de bron heeft in principe de voorkeur. Maatregelen in het overdrachtsgebied en bij de ontvanger worden bij de afweging over de te bereiken milieukwaliteit integraal meegewogen.						x							
Daarom hebben we een Actieplan luchtkwaliteit opgesteld met maatregelen die bijdragen aan het verbeteren van de luchtkwaliteit.	<i>Luchtkwaliteit</i> Zoals blijkt uit paragraaf 2.5.2 en de Leefomgevingsfoto is de luchtkwaliteit in Rijswijk relatief slecht. Belangrijke bronnen zijn de rijksweg A4 en andere doorgaande wegen en lokaal onder meer houtstook en de inzet van mobiele werktuigen. Daarom hebben we een Actieplan luchtkwaliteit opgesteld met maatregelen die bijdragen aan x het verbeteren van de luchtkwaliteit.													
Dit gaan we doen door maatregelen te treffen die de lokale bijdrage aan stikstofdioxide en fijnstof in de lucht verminderen.	Ons streven is om de luchtkwaliteit de komende jaren te blijven verbeteren. Als ondertekenaar van het Schone Lucht Akkoord zien we het verbeteren van de luchtkwaliteit als een blijvende inspanningsverplichting, en werken we aan het uitvoeren van de gemaakte afspraken en behalen van de doelen uit het akkoord. Dit gaan we doen door maatregelen te treffen die de lokale bijdrage aan stikstofdioxide en fijnstof in de lucht verminderen. Ondanks alle inspanningen lukt het niet om op korte termijn aan de WHO-advieswaarden te voldoen. Niettemin staat deze ambitie op langere termijn als een paal boven water.	x			x					x				
Hieraan geven we invulling door het uitbreiden van de milieuzones, het op termijn invoeren van zero-emissiezones en stimuleren van elektrificatie van het wagenpark door brede uitrol van laadinfrastructuur (kaart: 'zero-emissiezone').	Onze ambitie is geen uitstoot door mobiliteit door het verschonen van vervoer. Hieraan geven we invulling door het uitbreiden van de milieuzones, het op termijn invoeren van zero-emissiezones en stimuleren van elektrificatie van het wagenpark door brede uitrol van laadinfrastructuur (kaart: 'zero-emissiezone').	x	x	x			x	x	x		x	x	x	x

We stellen samen met de GGD richtlijnen op om te voorkomen dat gevoelige functies voor zeer kwetsbare personen zoals scholen en kinderdagverblijven zich te dicht bij drukke wegen vestigen

We stellen samen met de GGD **richtlijnen op om te voorkomen dat gevoelige functies voor zeer kwetsbare personen zoals scholen en kinderdagverblijven zich te dicht bij drukke wegen vestigen.**

X

X X X X X

Met betrekking tot houtstook zetten we in op het **beperken van overlast en het ontmoedigen van houtkachels in nieuwe woningen.**

X

Onze inzet is om geluidbelasting te verlagen door verlaging van de maximale snelheid binnen de wijken en de wegen daarop aan te passen. Voor de doorgaande wegen wordt bij groot onderhoud en bij nieuwe ontwikkelingen bezien of het aanbrengen van een stiller wegdek technisch en financieel doelmatig is.

Omgevingslawaa
Met name wegverkeer vormt een belangrijke bron van omgevingslawaa, zoals blijkt uit paragraaf 2.5.2 en de Leefomgevingsfoto. Ook hebben we een **Actieplan geluid dat ingaat op de locaties met een te hoge geluidbelasting**. Onze inzet is om **geluidbelasting te verlagen door verlaging van de maximale snelheid binnen de wijken en de wegen daarop aan te passen**. Voor de doorgaande wegen wordt bij groot onderhoud en bij nieuwe ontwikkelingen bezien of het aanbrengen van **een stiller wegdek technisch en financieel doelmatig** is. De criteria hiervoor worden nader uitgewerkt. We ontwikkelen een plan om de aanpak van plekken met een te hoge geluidbelasting te versnellen.

X

Voor verstedelijkingsopgave gebiedsgericht beleid. Bij woningbouw sturen we op bronmaatregelen, slim ontwerp van gebouwen, maatregelen in de woonomgeving en bij de woningen zelf.

Voor de verstedelijkingsopgave stellen we waar nodig **gebiedsgericht beleid** op. Uitgangspunt daarbij is het vinden van een **balans** tussen het behouden van **geluidsruimte voor geluidhinder** veroorzakendefuncties zoals **bedrijvigheid** enerzijds en het waarborgen van de **leefbaarheid** voor de geluidgevoelige functies zoals wonen anderzijds. Dit speelt met name daar waar functiemenging is voorzien (zoals het Havenkwartier). **Bij woningbouw sturen we op bronmaatregelen, slim ontwerp van gebouwen, maatregelen in de woonomgeving en bij de woningen zelf.**

Omgevingsveiligheid
Doel van ons veiligheidsbeleid is **om te zorgen dat onnodige risico's worden geëlimineerd**, ongewoon grote risico's worden vermeden en het aanvaardbaarheidsniveau van risico's wordt benoemd. Met de gemeenten in de regio Haaglanden hebben we bouwstenen voor beleidsvorming opgesteld; nadere beleidskeuzes vormen de basis voor regels in het omgevingsplan.

X

Vrije doorgang voor hulpdiensten en extra aandacht voor kwetsbare personen

Sommige ontwikkellocaties bevinden zich in de aandachtsgebieden van risicobronnen. **Binnen de aandachtsgebieden wordt het groepsrisico afgewogen, waarin rekening wordt gehouden met externe veiligheid door bewaren van voldoende afstand tot de risicobron, vrije doorgang voor hulpdiensten en extra aandacht voor zeer kwetsbare personen.** In de concrete uitwerking van plannen worden maatregelen meegenomen die de negatieve effecten verminderen.

X

Bij het realiseren van nieuwe functies voor zeer kwetsbare personen zorgen we dat deze zoveel mogelijk buiten een aandachtsgebied worden gerealiseerd.

Bij het realiseren van nieuwe functies voor zeer kwetsbare personen zorgen we dat deze zoveel mogelijk buiten een aandachtsgebied worden gerealiseerd. Daar waar dit gelet op de schaarse ruimte niet mogelijk is worden deze functies binnen het aandachtsgebied zover mogelijk van de risicobron af gesitueerd.

X

X

X

Bodemkwaliteit
Veel locaties in Rijswijk waar de bodem (door historisch gebruik en bedrijfsactiviteiten) verontreinigd is geraakt zijn al aangepakt door deze te saneren of gebiedsgericht te beheren. **Gebiedsontwikkeling is een natuurlijk moment om nog aanwezige historische verontreiniging te saneren.** Ons milieuhygiënische bodembeleid is vastgelegd in de Nota Bodembeheer uit 2023. Dit beleid zoekt een balans tussen benutten en beschermen van de bodem. **Hoofddoel is dat de milieuhygiënische bodemkwaliteit niet mag verslechteren ('standstill'-principe).**

X

We minimaliseren daarom de blootstelling aan lood door gevoelige functies (kinderspeelplaatsen, moestuinen et cetera) alleen toe te laten op plekken met een gezondheidskundig voldoende tot matige bodemkwaliteit.

De aanwezigheid van lood in de grond kan effect hebben op de gezondheid van met name jonge kinderen. **We minimaliseren daarom de blootstelling aan lood door gevoelige functies (kinderspeelplaatsen, moestuinen et cetera) alleen toe te laten op plekken met een gezondheidskundig voldoende tot matige bodemkwaliteit.** Op openbare plekken waar kinderen (tot 7 jaar) kunnen spelen en bij volkstuinten is de bodem onderzocht op lood, waar nodig zijn of worden sanerende maatregelen getroffen. Voor nieuw aan te leggen speelplaatsen wordt aangesloten bij de advieswaarden van de GGD. Hieraan verwant starten we ook een gemeentelijke aanpak om loden leidingen in kindlocaties en huurwoningen op te sporen en te verwijderen, vooruitlopend op een wettelijk verbod.

We volgen de ontwikkelingen met betrekking tot 'nieuwe' stoffen die mogelijk schadelijk zijn voor de gezondheid (zoals recent **PFAS**), **en passen waar nodig ons beleid daarop aan.**

verplichte toepassing van de best beschikbare technieken

Geur
Binnen Rijswijk zijn er maar enkele bedrijven waar sprake is van significante verspreiding van geur. Ook bij DSM in Delft en de afvalwaterzuivering Harnaschpolder aan Rijswijkbuiten is sprake van geuremissie. De verwachting is dat de geuremissie in de tijd afneemt door **verplichte toepassing van de best beschikbare technieken**. Als geurbeleid voor nieuwe ontwikkelingen hanteren we nu het geurhinderbeleid van de provincie Zuid-Holland. In lijn met de Omgevingswet ontwikkelen we onze eigen beleidsregels die landen in het integrale omgevingsplan.

Doelen
-Gezondheidsbescherming: een schone, veilige en gezonde leefomgeving waarbij gezondheidsschade door milieufactoren – binnen de gemeentelijke mogelijkheden in een groeiende stedelijke regio – zoveel mogelijk worden beperkt;
-Gezondheidsbevordering: een gezond ingerichte leefomgeving, waarin een gezonde leefstijl – ook van kwetsbare groepen – zoveel als mogelijk wordt bevorderd.

[illegible]

[illegible]

Randvoorwaarden/uitgangspunten

- Bewaken van de fysieke veiligheid door maatregelen in bouwwerken en de leefomgeving die bescherming bieden (en zo nodig vluchtmogelijkheden) en snel/effectief handelen van hulpdiensten mogelijk maken;
- Bewaken van de sociale veiligheid door gebouwen en de leefomgeving dusdanig in te richten dat bewoners en bezoekers zich veilig voelen;
- Stimuleren om inwoners naar vermogen actief te laten deelnemen aan het maatschappelijk leven.
- Focus op het bevorderen van de ‘eigen kracht’ van inwoners en ondersteuning waar nodig, met extra aandacht voor kwetsbare mensen;
- Focus op voldoende aanbod van maatschappelijke voorzieningen: zorg, onderwijs, cultuur, sport, et cetera en ontmoetingsplekken in de directe omgeving van inwoners. Eventueel multifunctioneel georganiseerd. Hierbij het is belangrijk dat het aantal voorzieningen meegroeit met het groeiend aantal inwoners in Rijswijk;
- Focus op een goede toegankelijkheid van voorzieningen en de openbare ruimte voor mensen die minder goed ter been zijn.

X X X X X X X X X X

Zichtbare historie en ruimtelijke kwaliteit

Het behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk

Cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit van Rijswijk

Rijswijk heeft een rijkdom aan cultureel erfgoed. Cultureel erfgoed is essentieel voor het beleven van de kwaliteit van de leefomgeving. Onze hoofdambitie is dan ook **het behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk**. Dit doen we in samenspraak met onze kennis- en erfgoedpartners. **Tegelijk zorgen we voor ons ‘nieuwe’ erfgoed door bij verdere ontwikkeling van de stad voorwaarden te stellen aan de ruimtelijke en stedenbouwkundige kwaliteit.**

X

X X X

Het nieuwe erfgoed wordt in kaart gebracht, gewaardeerd en de beschermingsmogelijkheden nader onderzocht zodat het erfgoedbestand steeds kan worden geactualiseerd, behouden en zorgvuldig beheerd.

Als erfgoed kon spreken: Als erfgoed kon spreken vertelde het de verhalen van de Rijswijkers. De mensen die er wonen en woonden vormen samen de geschiedenis van duizenden jaren, vanaf de Nieuwe Steentijd tot aan onze eigen 21ste eeuw. Rijswijk koestert de onder- en bovengrondse monumenten en gaat zorgvuldig om met de erfgoedwaarden van archeologische, gebouwde en aangelegde (groene) monumenten zodat het behoud van het cultureel erfgoed voor de toekomst is geborgd. Dit doen we zowel fysiek (monumentendagen, lezingen, rondleidingen, publicaties, informatieborden) als via de diverse digitale kanalen. **Het nieuwe erfgoed wordt in kaart gebracht, gewaardeerd en de beschermingsmogelijkheden nader onderzocht zodat het erfgoedbestand steeds kan worden geactualiseerd, behouden en zorgvuldig beheerd.**

X

Maatschappelijke waarde: **Het (depot)beheer, behoud en de ontsluiting van erfgoed is een gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeente, andere partijen en (particuliere) eigenaren.** Het erfgoedbeheer, de registratie, onderzoekbaarheid en kennisborging zijn belangrijke voorwaarden voor het toegankelijk maken van erfgoed voor intern en extern gebruik. Toegankelijkheid is een wettelijke plicht en noodzaak voor goede uitvoering van kerntaken van de gemeente, zoals deskundige advisering ten behoeve van vergunningverlening. Maar toegankelijkheid vergroot ook de beleefbaarheid en daarmee de maatschappelijke waarde van erfgoed.

X

Erfgoed en stadsontwikkeling: Het inpassen van erfgoed in de fysieke leefomgeving betekent rekening houden met de belangen van het erfgoed, maar ook kwaliteiten en waarden van het erfgoed benoemen en als uitgangspunt nemen voor stadsontwikkeling, herbestemming en vergunningverlening zodat de historische en culturele identiteit van een plan kan worden versterkt. **Deskundige advisering door archeologen en monumentenambtenaar zorgt ervoor dat cultuurhistorische waarden worden meegewogen.** Om waarden te kunnen bepalen is het noodzakelijk het erfgoed te onderzoeken, te analyseren en te beoordelen op de cultuurhistorische betekenis: wat zijn de waarden van een gebouw of een gebied, wat moet daarvan worden behouden en wat kan leidend zijn in de verbouwings- en ontwikkelplannen.

X

Ook monumenten kunnen door middel van energiebesparende maatregelen duurzamer worden gemaakt.

Monumenten en duurzaamheid: **Voor beschermde monumenten wil de Rijksoverheid een gemiddelde CO2-reductie bereiken van 40% in 2030 en 60% in 2040. Ook monumenten kunnen door middel van energiebesparende maatregelen duurzamer worden gemaakt.** Wat er wel en niet kan is **afhankelijk van de unieke waarde van het gebouw, de technische staat en het belang voor de omgeving.** Sommige maatregelen zijn niet geschikt voor historische gebouwen; andere wel. Het kan voorkomen dat de historische waarden zwaarder wegen dan het belang van duurzaamheid, maar dit is lang niet altijd het geval. Het is hoe dan ook belangrijk dat er energie wordt bespaard en opgewekt voor het behoud van erfgoed op de lange termijn. Ook herbestemming kan bijdragen aan duurzaamheid.

X

Cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij omgevingsvergunningen en in ruimtelijke plannen en dus in de deskundige advisering op de betreffende vakgebieden.

Meewegen van cultuurhistorie in ruimtelijke plannen

Cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij omgevingsvergunningen en in ruimtelijke plannen en dus in de deskundige advisering op de betreffende vakgebieden. Indien nodig worden cultuurhistorische onderzoeken gedaan om monumentale waarden te bepalen en inventariserend archeologisch onderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en veldonderzoek. Onderzoeken voldoen aan de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), respectievelijk aan de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009). Bestaande samenwerking met de Rijswijkse erfgoedpartners zal worden voortgezet en geïntensiveerd.

X

X

X X

X X

Adviescommissie omgevingskwaliteit Rijswijk

De nieuwe Adviescommissie omgevingskwaliteit Rijswijk is sinds 2023 in een bredere samenstelling gaan functioneren volgens de nieuwe verordening van de Adviescommissie. **Er zijn twee commissieleden vertegenwoordigd met deskundigheid op het terrein van het cultureel erfgoed.**

X

X X

X X X

Jaarlijks zal een uitvoeringsplan worden opgesteld.

Doorwerking van het erfgoedbeleid

De zorg voor het erfgoed en de erfgoedbronnen krijgt met de erfgoednota een nieuwe impuls. De erfgoednota geeft een overzicht van de ambities van toekomstig beleid. **Jaarlijks zal een uitvoeringsplan worden opgesteld.** Het op orde brengen van de basis heeft prioriteit, zoals het **erfgoedregister en de archeologische verslaglegging en depotvoorziening, maar ook de ontsluiting van bouwtekeningen en beeldmateriaal.** We werken aan een stappenplan met een tijdlijn om hier de komende jaren verbetering in de brengen.

X

X

X

X X X X X X

X

X X X

Het erfgoedbeleid is gericht op het borgen van het beschermingsregime in het omgevingsplan, waarbij actualisatie zal plaats vinden waar nodig. De Erfgoedverordening van Rijswijk is in 2024 geactualiseerd en aangevuld om de beschermingsinstrumenten te verruimen.

	<i>Erfgoed en participatie</i> Er is een toenemende maatschappelijke behoefte om toegang te hebben tot erfgoed en aan participatie bij erfgoed- en ontwikkelvraagstukken. Het nieuwe erfgoedbeleid bedient de burger door erfgoedkennis te delen en de openbare vindbaarheid en het publieksbereik te vergroten. Dit is onder andere vastgelegd in het Verdrag van Faro.			
cultuurhistorische inventarisaties en waardestellingen worden gemaakt om de cultuurhistorische waarden van gebouwen in een gebied te bepalen	<i>Monumentenzorg</i> Het doen van onderzoek is noodzakelijk om beleidsinstrumenten zoals de erfgoednota en het omgevingsplan op te stellen, te actualiseren en toe te passen. Om te zorgen dat cultureel erfgoed aan het begin van ruimtelijke planvorming wordt meegewogen moeten cultuurhistorische inventarisaties en waardestellingen worden gemaakt om de cultuurhistorische waarden van gebouwen in een gebied te bepalen. Ook bij vergunningaanvragen voor ingrepen in beschermde monumenten (kaart: 'rijksmonumenten' 'gemeentemonumenten') en gebieden met cultuurhistorische waarden worden de bouw-, architectuur- en cultuurhistorische waarden bepaald. Daarmee kunnen voorwaarden gesteld worden aan de vergunning. Het doel is om aan te geven welke gebouwen of elementen behouden moeten worden, herkenbaar moeten blijven of versterkt kunnen worden en welke elementen mogen verdwijnen. Onze cultuurhistorische waardenkaart geeft het kader aan voor toekomstige ontwikkelingen (kaart: 'Cultuurhistorische waardenkaart').			
Ons voornemen is om 'parels en structuren' uit die periode aan te wijzen naast enkele oudere stads- en dorpsgezichten.	<i>Aanwijzen van nieuw cultuurhistorisch waardevol erfgoed</i> We willen ons beleid met betrekking tot het aanwijzen van cultuurhistorisch waardevol erfgoed versterken, met name het naoorlogse erfgoed (wederopbouw en post-65). Ons voornemen is om 'parels en structuren' uit die periode aan te wijzen naast enkele oudere stads- en dorpsgezichten. In de verre toekomst (2050) zal het aan te wijzen erfgoed van steeds recentere datum zijn, zodat ook de iconische gebouwen van nu in de toekomst kunnen worden beschermd.			
Bij nieuwe ontwikkelingen sturen we op inpassing en behoud van deze gebieden.	<i>Cultuurlandschappen</i> In de Erfgoednota zijn een aantal waardevolle cultuurlandschappen aangewezen, en nader omschreven. Hieronder vallen onder meer de landgoederenzone, stadsparkzone en Vlietzone (kaart: 'Landgoederenzone' 'Stadsparkzone' 'Vlietzone'). Ook is er op enkele plaatsen in Rijswijk nog een historische polderverkaveling in het landschap aanwezig (kaart: 'historische verkaveling'); Bij nieuwe ontwikkelingen sturen we op inpassing en behoud van deze gebieden. In het omgevingsplan zullen we deze gebieden waar mogelijk beschermen.			
	<i>Landgoederenzone en provinciale erfgoedlijnen</i> We werken samen met de provincie om natuur- en erfgoedwaarden in de provinciale erfgoedlijnen verder te ontwikkelen. Op die manier zetten we de erfgoedlijnen die het grondgebied van de gemeente doorkruisen (Landgoederenzone, Vlietzone, Atlantikwall en molenbiotoop) beter op de kaart (kaart: 'landgoederenzone' 'Vlietzone' 'bunkercomplex Park Overvoorde' 'molenbiotoop').			
	Veel buitenplaatsen in Rijswijk hebben de beschermde status van landgoedbiotoop en worden beschermd via de provinciale omgevingsverordening en ons eigen omgevingsplan. Dat betekent dat de samenhangende structuur van de hoofd- en bijgebouwen met tuin en park en het omringende groen beschermd is, net als het blikveld, de zichtlijnen en panorama's van de cultuurlandschappelijke aanleg (kaart: 'Landgoederenzone (provincie)'). In de Erfgoednota Rijswijk 2024-2032 is beleid geformuleerd om de 'functie erfgoed' aan de hele Landgoederenzone en Vlietzone toe te kennen.			
Zo hebben we het stadhuis (1967) in 2023 opnieuw als huisvesting van de gemeente in gebruik genomen, als begin van de herwaardering van het naoorlogse erfgoed.	<i>Naoorlogs erfgoed</i> De voorraad naoorlogse gebouwen, stedenbouw en openbaar groen is zeer kenmerkend voor Rijswijk en maakt een groot deel uit van de gebouwde omgeving. Herkenbaar is de strokenbouw met halfhoge en hoge flats, de royale afmetingen van doorgaande wegen en een rijkdom aan laan- en plantsoenbeplanting. Om te voorkomen dat dit verdwijnt willen we zelf een voorbeeld zijn in de omgang met het moderne erfgoed. Zo hebben we het stadhuis (1967) in 2023 opnieuw als huisvesting van de gemeente in gebruik genomen, als begin van de herwaardering van het naoorlogse erfgoed.			
De groene ruimte langs de wegen, rondom de woonblokken en in de plantsoenen en binnentuinen zorgt voor ruimtelijke verbinding. Dit willen we graag in stand houden, met het juiste onderhoud.	De stedenbouwkundige aanleg van Rijswijk uit de naoorlogse periode is van hoge ruimtelijke kwaliteit. Het openbaar groen speelde daarbij een grote rol. De groene ruimte langs de wegen, rondom de woonblokken en in de plantsoenen en binnentuinen zorgt voor ruimtelijke verbinding. Dit willen we graag in stand houden, met het juiste onderhoud. Inzicht in het ontwerp van de openbare ruimte en de bijbehorende beplantingsplannen is daarvoor van belang. In de Erfgoednota hebben we hiervoor een verwachtingswaardenkaart naoorlogs erfgoed opgenomen. Deze kaart is een belangrijk instrument om inzicht te krijgen in de aanwezige erfgoedwaarden uit de periode 1945-1990. Het is een attentiemiddel bij ontwikkelingen en biedt aanleiding voor het aanwijzen van monumenten en beeldbepalend en beeldondersteunend erfgoed, dan wel het toekennen van een erfgoedfunctie in het omgevingsplan.			
Waar nodig nemen we maatregelen of zorgen we voor bescherming in het omgevingsplan om deze historische wegen te behouden.	<i>Historische land- en waterwegen</i> Rijswijk kent een aantal belangrijke historische landwegen (onder andere Van Vredenburgweg, Herenstraat, Geestbrugweg, Jaagpad, Deltweg, Winston Churchilllaan en het spoortracé), maar ook uitpaden en voetpaden waaronder het Julialaantje (kaart: 'historische landweg'). Deze wegen zijn lang bepalend geweest voor de bereikbaarheid van Rijswijk en voor de stedenbouwkundige inrichting. Waar nodig nemen we maatregelen of zorgen we voor bescherming in het omgevingsplan om deze historische wegen te behouden.	x		x x
Waterwegen worden beschermd en hersteld	Ook zijn er enkele historische waterwegen, die tot in de negentiende eeuw een belangrijke wijze van vervoer vormden. Naast de Vliet, Zandvaart en Spieringswetering bestaan er nog een aantal oude sloten die een belangrijke rol hebben gespeeld in de waterhuishouding van het landschap. Ook deze structuren zullen waar mogelijk worden beschermd en hersteld.			
Binnen de wettelijke kaders streven we ernaar om archeologie een belangrijke plaats te geven bij ruimtelijke ontwikkelingen	<i>Archeologie</i> Binnen de wettelijke kaders streven we ernaar om archeologie een belangrijke plaats te geven bij ruimtelijke ontwikkelingen. We doen alles wat nodig is voor behoud en goede omgang met archeologische vindplaatsen. Archeologisch onderzoek mag alleen plaatsvinden op basis van een goedgekeurd Programma van Eisen. De verantwoordelijkheid voor archeologisch erfgoed is verschoven naar de gemeente, wat een proactieve benadering vereist om onze rijke historie te bewaren en te presenteren.			

We willen onze opgravingsbevoegdheid behouden en archeologisch onderzoek in eigen beheer houden, om zo snel en efficiënt te kunnen reageren op nieuwe vondsten en ontwikkelingen. Ook wordt het archeologisch depot gemoderniseerd.

Onze ambities gaan verder dan alleen wettelijke verplichtingen. **We willen onze opgravingsbevoegdheid behouden en archeologisch onderzoek in eigen beheer houden, om zo snel en efficiënt te kunnen reageren op nieuwe vondsten en ontwikkelingen.** Dit draagt bij aan kennis van het lokale archeologische veld en bespaart kosten door het vermijden van uitbesteding. **Daarnaast richten we ons op het moderniseren van het archeologisch depot, het blijven betrekken van amateurarcheologen, het uitwerken en publiceren van oud en recent onderzoek, en het verspreiden van kennis door middel van publicaties en samenwerkingen met educatieve instellingen.** In het kader van de Erfgoednota hebben we onze archeologische waardenkaart geactualiseerd (kaart: 'Archeologische verwachtings- en beleidskaart').

We actualiseren de Lokale Onderzoeks Agenda Rijswijk (LOAR), die inspeelt op zowel lokale als bredere onderzoeksvragen binnen de archeologie

We actualiseren de Lokale Onderzoeks Agenda Rijswijk (LOAR), die inspeelt op zowel lokale als bredere onderzoeksvragen binnen de archeologie. Deze dient onder meer als leidraad bij de uitwerking, vraagstelling, interpretatie en rapportage van reeds voltooide opgravingen. Dit onderdeel benadrukt de ambitie om archeologie toegankelijk en relevant te maken voor een breder publiek.

Functies krijgen plaats krijgen binnen bestaand bebouwd gebied (verdichting). Ook goed rekening gehouden met de ruimtelijke structuur.

Stedenbouwkundige en ruimtelijke kwaliteit bij ontwikkelingen
Nieuwe ontwikkelingen **passen binnen de ruimtelijke structuur en dragen bij aan de stedenbouwkundige kwaliteit** van de stad (kaart: 'transformatie-/ontwikkellocatie'). De ontwikkelingen worden integraal aangepakt door een nauwe samenwerking tussen verschillende vakdisciplines. **De ruimtevraag voor nieuwe woningen, bedrijven en maatschappelijke functies krijgt plaats binnen bestaand bebouwd gebied (verdichting).** Op die manier willen we ons **groen behouden en onze openbare ruimte zo veel mogelijk sparen.** Het realiseren van **nieuwe woningen (of andere functies) in winkelcentra, kantoorgebieden of bestaande woonwijken** is tegelijk een oplossing voor leegstand en aanleiding om de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te verhogen. **Intensiveren van bebouwing bij vervangende nieuwbouw, vergroten van de bouwhoogte door optopping en de transformatie van bestaande bebouwing zijn middelen om – al dan niet gecombineerd – hiervoor extra ruimte te creëren.** De mogelijkheden voor verdichting moeten per locatie worden onderzocht en bepaald.

X X X

Hoogbouw is mogelijk in daarvoor aangewezen gebieden; daarbuiten geldt een 'nee tenzij'.

Hoogbouw maakt onderdeel uit van de ruimtelijke en functionele structuur van de stad. We hebben onze uitgangspunten bepaald in een hoogbouwvisie, en werken nog aan nuancering en aanscherping daarvan. Op een aantal locaties in de stad zien we aanleiding voor een **grotere bouwhoogte** om daarmee de zichtbaarheid en herkenbaarheid te vergroten en de identiteit te versterken. **Hoogbouw is mogelijk in daarvoor aangewezen gebieden; daarbuiten geldt een 'nee tenzij'.** De bouwhoogte is gerelateerd aan de betekenis van de plek en kent drie gradaties: structuurdragers, stedelijk accent en regionaal accent. Daarnaast zijn wijk- en buurtaccenten mogelijk (strikt genomen geen hoogbouw).

X X X

X X X

Daarbij moet **hoogbouw voldoen aan een aantal ruimtelijke, technische en maatschappelijke criteria.** Dit resulteert in de volgende **uitgangspunten**:
-De aangewezen gebieden voor hoogbouw werken we nog nader op een kaart uit.
-De bouwhoogte is gerelateerd aan de plek en kent de volgende gradaties:
-wijk- en buurtaccent: oriëntatiepunt in wijk of buurt (30 à 40 m);
-structuurdragers: de lange lijnen in de stad (< 60 m);
-stedelijk accent: oriëntatiepunt in de stad (70 à 80 m);
-regionaal accent: prominente locaties langs regionale wegen en zichtlijnen (+/- 100 m).

X X X

X X X

De **ruimtelijke criteria** zijn:
-hoogbouw kent een stedelijke laag, plint, toren en bekroning;
-hoogbouw is van hoge architectonische kwaliteit.

De **technische criteria** zijn:
-er is aangetoond dat een aanvaardbaar windklimaat ontstaat dat past bij het gebruik van de omgeving;
-de bezonning van omliggende woningen voldoet aan de lichte TNO norm.

X X X

De **maatschappelijke criteria** zijn: er is ruimte voor ontmoeting, multifunctionaliteit en flexibiliteit.

Doelen
-Behouden, beheren, onderzoeken, toegankelijk en beleefbaar maken van het erfgoed van Rijswijk, uitgewerkt in de Erfgoednota Rijswijk;
-Op orde brengen van de achterstanden op het gebied van beheer, onderhoud en ontsluiting van het erfgoed, maar ook het op orde brengen van de kennis, archief- en beeldbronnen;
-Archeologie en erfgoed/monumentenzorg toegankelijk en relevant maken voor een breder publiek, inclusief de integratie van erfgoedparticipatie volgens het Verdrag van Faro.
-Het behouden en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in samenhang met onze verdichtingsopgave.

X

Randvoorwaarden / uitgangspunten

- Cultuurhistorische waarden meewegen bij omgevingsvergunningen en in ruimtelijke plannen. De benodigde onderzoeken worden uitgevoerd en de nieuwe Adviescommissie ruimtelijke kwaliteit wordt betrokken;
- Gemeentelijke focus ligt op het aanwijzen en bes+C120+C117

Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie

Klimaatopwarming heeft directe invloed op onze leefomgeving, zoals beschreven in paragraaf 2.5.5. Om Rijnswijk voor te bereiden op klimaatverandering, zowel nu als in de toekomst, is het essentieel **in te zetten op het voorkomen van verdere klimaatopwarming (klimaatmitigatie) en het aanpassen aan de gevolgen van veranderend klimaat (klimaatadaptatie)**.

in te zetten op het voorkomen van verdere klimaatopwarming (klimaatmitigatie) en het aanpassen aan de gevolgen van veranderend klimaat (klimaatadaptatie).

Dit betekent dat we onze leefomgeving zo inrichten dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, droogte en wateroverlast.

Ons doel is om in 2050 als gemeente klimaatneutraal te zijn door middel van mitigatie, voornamelijk via de energietransitie. Daar gaat paragraaf 4.8 verder op in. Daarbij zijn we afhankelijk van acties in Nederland en wereldwijd. Tegelijkertijd zetten we ons in om onze leefomgeving klimaatbestendig te maken. Ons doel is om in 2050 als gemeente klimaatbestendig te zijn door middel van adaptatie. **Dit betekent dat we onze leefomgeving zo inrichten dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, droogte en wateroverlast.**

Nieuwbouw past daarom de laatste innovaties toe, zoals Ladder van Koeling en BREEAM

Klimaatbestendige gebouwde omgeving

We integreren tools zoals het Convenant klimaatadaptief bouwen en de Landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving in alle ruimtelijke projecten. Maar de klimaatopwarming, in combinatie met de huidige en geplande verdichting van onze stad, vraagt om meer innovatieve tools. **Nieuwbouw past daarom de laatste innovaties toe, zoals Ladder van Koeling en BREEAM.** Daarbij schrijven we een minimaal BREEAM-score 'goed' voor nieuwbouw en renovatie, en gebiedsontwikkeling. We waarderen in het bijzonder elke ontwikkeling die innovaties kan aantonen met zogeheten innovatiecredieten. Deze innovatiecredieten stimuleren en erkennen de toepassing van innovatieve oplossingen die verder gaan dan de standaard duurzaamheidsnormen. Het gaat om creativiteit en pionieren door bijvoorbeeld het zoeken naar meekoppelkansen op de gebieden zoals energie-efficiëntie, materiaalgebruik, waterbeheer en klimaatadaptatie.

Onze openbare ruimte richten we klimaatadaptief in door meer schaduwrijke plekken te creëren en stedelijke gebieden te vergroenen

Klimaatbestendige openbare ruimte

Onze openbare ruimtes richten we klimaatadaptief in door meer schaduwrijke plekken te creëren en stedelijke gebieden te vergroenen. We streven naar een robuust watersysteem met ruimte voor infiltratie en opvang van water. Dit geldt zowel voor nieuwe ontwikkelingen als voor bestaande omgevingen. Voorbeelden van klimaatbestendige maatregelen zijn groenstroken en parken voor betere waterinfiltratie, schaduwrijke zones met bomen en pergola's, waterdoorlatende bestrating en groene daken, en klimaatadaptief waterbeheer.

Voorbeelden van **klimaatbestendige maatregelen**:

-Aanleg van **groenstroken** en **parken** voor betere waterinfiltratie.

-Creëren van schaduwrijke zones met bomen en pergola's.

- Gebruik van waterdoorlatende bestrating en groene daken.

-Klimaatadaptief waterbeheer: om wateroverlast door extreme neerslag te voorkomen, is een goede balans tussen water vasthouden, bergen en afvoeren nodig. Dit geldt zowel voor nieuwe ontwikkelingen als voor de bestaande omgeving.

Specifieke maatregelen:

- Aanleg van wadi's en 'urban waterbuffers'.

-Verbetering van de rioleringscapaciteit en inzetten op hemelwater afkoppelen.

- Stimuleren van het (her-)gebruik van regenwater voor huishoudelijk gebruik.

[illegible]

Rijswijkse groen verder ontwikkelen en versterken op basis van vier groensferen

Ons doel is om het Rijswijkse groen verder te ontwikkelen en versterken, waarbij het groen gevarieerd en biodiverser wordt. Op basis van bodemeigenschappen en stedelijke ontwikkeling is **Rijswijk ingedeeld in vier groensferen**, met daarop afgestemde doelsoorten en eigen groene karakteristieken. Het gaat om de volgende groensferen, afbeelding 4.7 geeft de bijbehorende sfeerbeelden weer:

- Het oude dorp en de landgoederenzone;
- Het nieuwe centrum (Bogaard stadscentrum en omgeving);
- 20e-eeuwse woon-/werkgebieden (ten noorden van de A4);
- 21e-eeuwse woon-werkgebieden en de stadsparkzone (ten zuiden van de A4).

X X X X X X X X X X X

X X X X X X

We gaan door met het verbeteren van de kwaliteit van onze grote regionale parkgebieden. Landgoederenzone en Stadsparkzone blijven de groene longen

Landgoederenzone en stadsparkzone
We gaan door met het verbeteren van de kwaliteit van onze grote regionale parkgebieden. We zorgen ervoor dat de Landgoederenzone en Stadsparkzone, ook in de toekomst de groene longen van Rijswijk blijven, en tegelijk de groen- en natuurkwaliteit aanzienlijk verbeterd worden (kaart: 'landgoederenzone' | 'stadsparkzone').

De landgoederen en buitenplaatsen ontlasten de kwetsbaarste gebieden van het kustlandschap (NPHD) met rust- en natuurbeleving.

De buitenplaatsen van Rijswijk zijn onderdeel van het Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD), een landgoederenreeks die loopt van Rijswijk (via Den Haag, Voorburg, Wassenaar en Voorschoten) tot aan Lisse. **De landgoederen en buitenplaatsen ontlasten de kwetsbaarste gebieden van het kustlandschap (NPHD) met rust- en natuurbeleving.**

X X X X X X X X X X X

X X X

We voeren het uitvoeringsprogramma Landgoederenzone uit, **waarmee het gebied de groenkwaliteit krijgt die bij de sfeer van de Landgoederenzone past: natuur** (leefgebied voor oud-bossoorten als eekhoorns, boomklevers en rosse vleermuizen), **cultuur** (bijzondere gebouwen en monumenten) en **recreatie** (mogelijkheden om te sporten, wandelen en fietsen).

X X X X X X X X X X X

X X X X X X

en historische groenaanleg: zie ook de provinciale bescherming van de landgoedbiotopen: dat gaat veel verder dan alleen hoofdhuis, bijgebouwen en tuinaanleg, maar ook de samenhang daartussen, de zichtassen, panorama's, blikveld en de cultuurlandschappelijke aanleg.

X X X X X X X X X X X

X X X

Het stadsparkenlandschap is onderdeel van de regionale Zweth-Vlietzone, een ecologische-recreatieve groenblauwe zone die loopt van Nieuwe Waterweg tot aan Vliet (Zwethzone) en van Delft tot aan Leiden (Vlietzone) (kaart: 'stadsparkzone en Vlietzone').

X X X X X X X X X X X

X X X X X X

De stadsparkzone ontwikkelen we door tot een veelzijdig park, dat op meerdere plekken met groene uitlopers is verbonden tot in Stervoorde, Sion, Muziekbuurt, Parkrijk en Pasgeld.

De stadsparkzone ontwikkelen we door tot een veelzijdig park, dat op meerdere plekken met groene uitlopers is verbonden tot in Stervoorde, Sion, Muziekbuurt, Parkrijk en Pasgeld. De natuurkwaliteit en biodiversiteit zijn toegenomen. In de stadsparkzone gaan verblijfskwaliteit en natuurwaarden hand in hand. Mensen komen er graag om elkaar te ontmoeten, te recreëren, te sporten maar ook om van de natuur en de rust te genieten.

X X X X X X X X X X X

X X X X X X

Aanvullend daarop willen we een groenstructuur realiseren die de groengebieden aan elkaar verbindt.

Groene netwerken
Aanvullend daarop willen we een groenstructuur realiseren die de groengebieden aan elkaar verbindt. Zo creëren we 'groene netwerken' die Rijswijk groen maken tot diep in de haarvaten van de buurten en wijken. **We versterken bestaande groenverbindingen en vullen ontbrekende schakels in om alle groengebieden, wijk- en stadsgroen onderling te verbinden.** We maken onderscheid in de volgende soorten verbindingen.

X X X X X X X X X X X

X X X X X X

Natuurverbindingen door de stad: we zetten ons in om de natuurverbindingen in de stad, tussen de Landgoederenzone en stadsparkzone en met de omgeving te realiseren of versterken

Natuurverbindingen door de stad: we zetten ons in om de natuurverbindingen in de stad, tussen de Landgoederenzone en stadsparkzone en met de omgeving te realiseren of versterken (kaart: 'natuurverbindingszones'). Ook **wijkparken, volkstuinen en begraafplaatsen** maken hier onderdeel van uit. We zorgen ervoor dat de natuurstructuur zo goed mogelijk kan functioneren door het opheffen van barrières in wegen en spoorwegen. We realiseren met meerdere viaducten/ecoducten over de A4 zowel recreatieve verbindingen als goed functionerende natuurverbindingen tussen de gebieden ten noorden en zuiden van de weg (kaart: 'groene verbinding').

X X X X X X X X X X X

X X X X X

Verbindingen van bomen: ons doel is om van alle wegen, straten en lanen in Rijswijk mooie doorgaande groene structuren met biodiverse bomen te maken

Verbindingen van bomen: ons doel is om van alle wegen, straten en lanen in Rijswijk mooie doorgaande groene structuren met biodiverse bomen te maken (kaart: 'boomstructuur (lijnen)'). **We zorgen dat op kruispunten met grote stenige oppervlakten het groen wel doorloopt**, dat ziet er landschappelijk mooier uit en is beter voor natuur (geen doorbroken natuurverbindingen) en mens (aangenamere verblijfsplekken). **Specifiek voorzien we de Prinses Beatrixlaan, Lange Kleiweg en oostzijde van de Vliet bij herinrichting van een losse boomstructuur. We vergroten de boomvakken in straten en wegen, waardoor bomen een betere groeiplaats hebben en kunnen uitgroeien tot gezonde, grotere volwassen bomen.** Ook ontstaat zo meer ruimte voor gezonde biodiverse onderbeplanting. Dit zorgt voor een parkachtige sfeer en aangename schaduwrijke straten om te lopen en te fietsen.

X X X X

X X X

Recreatieve groene verbindingen: De landgoederenzone en de stadsparkzone verbinden we via een aantal brede groene recreatieve verbindingen.

Recreatieve groene verbindingen: De landgoederenzone en de stadsparkzone verbinden we via een aantal brede groene recreatieve verbindingen. Zo zorgen we dat deze groenzones met de fiets en lopend via groene routes makkelijk te bereiken zijn, ook voor Rijswijkers met een beperking. Door heel Rijswijk realiseren we een netwerk van doorgaande paadjes door het groen. Door daarmee ook het wijkgroen met elkaar te verbinden is voor iedereen gemakkelijk een groen ommetje te maken dicht bij huis en nodigt het uit tot bewegen en beleven van de stad en het groen.

X X X X

X

Daardoor kunnen bij alle vormen van herinrichting, renovatie en nieuwbouw (van buitenruimte en gebouwen) steeds geschikte biotopen voor planten en dieren worden gerealiseerd.

Natuurinclusieve en biodiverse stad
Onze ambitie is Rijswijk als een goed functionerende 'stadsbiotoop': een stad waar mensen, planten en dieren een thuis hebben en zich thuis voelen. De komende jaren bepalen we de doelsoorten en doelbiotopen voor heel Rijswijk. **Daardoor kunnen bij alle vormen van herinrichting, renovatie en nieuwbouw (van buitenruimte en gebouwen) steeds geschikte biotopen voor planten en dieren worden gerealiseerd.**

X X X X

X

We vergroten de groenkwaliteit en biodiversiteit door gebouwen en buitenruimtes natuurinclusief te bouwen/renoveren en in te richten. Bij alle nieuwe ontwikkelingen moet actief worden gezocht naar ruimte om voldoende groen te realiseren.

We vergroten de groenkwaliteit en biodiversiteit door gebouwen en buitenruimtes natuurinclusief te bouwen/renoveren en in te richten. Dat gebeurt door de kwalitatieve eisen voor **verblijfsplaatsen, voedsel, veiligheid, verbinding en variatie (de 5V's)** die natuurdoelsoorten aan hun omgeving stellen, in het ontwerp van gebouwen en buitenruimtes toe te passen. **Bij alle nieuwe ontwikkelingen moet actief worden gezocht naar ruimte om voldoende groen te realiseren en mogelijkheden om de groenkwaliteit te verbeteren. Groen tot in de haarvaten** betekent zo veel mogelijk groen in de openbare ruimte en tot op, aan en in bebouwing. **Zo zullen bijvoorbeeld parkeervakken groen worden aangelegd.** Daar waar op maaiveldniveau weinig ruimte is moet gezocht worden naar andere plekken, bijvoorbeeld **groen langs wanden van gebouwen (gevelgroen) en de aanleg van groene en bruine daken.** Zo kan gedacht worden aan innovatieve oplossingen zoals nieuwe **wijkparken of buurtgroen op gebouwen en (ondergrondse) parkeergarages.**

X X X X

X

De ruimte voor werken op onze verschillende werklocaties willen we behouden en beter benutten

Werklocaties

De ruimte voor werken op onze verschillende werklocaties willen we behouden en beter benutten (kaart: 'bedrijventerrein' | 'kantoorlocaties' | 'gemengde werklocaties'). We hebben daarvoor een strategie voor werklocaties opgesteld, waarin per werklocatie een profiel en ontwikkelrichting is uitgewerkt (zie afbeelding 4.11). De gebiedsgerichte uitwerking in hoofdstuk 5 gaat hier nader op in. In algemene zin zetten we, zowel lokaal als regionaal in MRDH-verband, **in op vitale en toekomstbestendige werklocaties** die ruimte bieden voor ondernemen en werkgelegenheid genereren. Werklocaties dragen ook bij aan de brede welvaart: door te zorgen voor banen maar ook door ruimte te bieden aan ondernemingen bijvoorbeeld actief in innovaties, digitalisering of AI waarmee maatschappelijke vraagstukken worden aangepakt.

x x

Daarom vinden we het belangrijk dat de werklocaties beschikbaar blijven voor werken, en niet transformeren naar woon- of gemengde gebieden. Dat kan onder meer door terreinen beter in te richten en dubbel ruimtegebruik.

Daarom vinden we het belangrijk dat de werklocaties beschikbaar blijven voor werken, en niet transformeren naar woon- of gemengde gebieden. Omdat er regionaal een tekort is aan ruimte voor werken en de provincie terughoudend is wat betreft uitbreidingsruimte, ligt er nog meer nadruk op de bestaande werklocaties. Daar komt de extra ruimtevraag voor de circulaire economie nog bij. In Rijswijk willen we daarom onze bestaande bedrijventerreinen behouden en beter benutten. **Dat kan onder meer door terreinen beter in te richten en dubbel ruimtegebruik. Specifiek is extra bescherming nodig voor zwaardere bedrijfsactiviteiten en watergebonden bedrijvigheid.** Onze strategie voor werklocaties geeft aan waar we deze werkfuncties willen behouden. Ook in het provinciale omgevingsbeleid wordt dit vastgelegd.

x x x x x x x

Met onze werklocaties willen we de werkgelegenheid evenredig laten groeien met het aantal woningen. Ook op bedrijventerreinen moeten we gaan verdichten om de ruimte (bouwoppervlakte, bouwhoogte) optimaal te benutten. Bepaalde functies horen niet thuis op bedrijventerreinen, zoals opslagboxen, kringloopwinkels, sportscholen, kappers, beautysalons, et cetera

Met onze werklocaties willen we de werkgelegenheid evenredig laten groeien met het aantal woningen. Dit houdt in dat nieuwe bedrijvigheid moet bijdragen aan groei van werkgelegenheid. Extensief gebruik van de beperkte ruimte is onwenselijk en willen we voorkomen. Dit gaat ook om de wijze waarop de ruimte wordt gebruikt. **Ook op bedrijventerreinen moeten we gaan verdichten om de ruimte (bouwoppervlakte, bouwhoogte) optimaal te benutten.** Beter benutten is ook het optimaal gebruiken van de aanwezige bedrijfsruimte. **Bepaalde functies horen niet thuis op bedrijventerreinen, zoals opslagboxen, kringloopwinkels, sportscholen, kappers, beautysalons, et cetera. Dergelijke functies staan we daarom voor nieuwvestiging op bedrijventerreinen niet toe,** we onderzoeken de mogelijkheden om dit gebruik terug te dringen. Voor het behouden van kwalitatieve vestigingslocaties is ook de uitstraling van panden van belang. Voor nieuwe ontwikkelingen zullen daarom beeldkwaliteitsplannen moeten worden opgesteld.

De transitie naar een circulaire economie vraagt om extra ruimte, ook voor zwaardere bedrijfsactiviteiten (activiteiten die meer milieuruimte vragen). Rijswijk heeft geen ruimte voor grote ruimtevragers

Ruimte voor circulaire economie

De transitie naar een circulaire economie vraagt om extra ruimte, ook voor zwaardere bedrijfsactiviteiten (activiteiten die meer milieuruimte vragen). Zo is **extra gecijferde ruimte nodig voor de circulaire economie** (die in aanvang nog naast de 'reguliere' economie zal blijven bestaan) in combinatie met de energietransitie (uitbreiding van energie-infrastructuur die op bedrijventerreinen een plek kan krijgen). Algemeen uitgangspunt is circa 15% van de bestaande ruimte voor bedrijventerreinen. Ook in dit licht zullen we onze werklocaties beter moeten benutten. **Rijswijk heeft geen ruimte voor grote ruimtevragers.** Wel onderzoeken we welke kansen en uitbreidingsmogelijkheden er binnen Rijswijk zijn, zoals het golfbaanterrein, de TNO-locatie en in de Plaspoelpolder (zie ook gebiedsgerichte uitwerking) (kaart: 'kansen voor kringlooeconomie' | 'onderzoekslocatie').

x x

Plaspoelpolder

De Plaspoelpolder blijft een belangrijke economische motor. De gebiedsindeling uit het Addendum op de Toekomstvisie handhaven we. Rondom Kessler Park en het geothermiecentrum (RCSG) faciliteren we de verdere ontwikkeling van een **campusfunctie met de focus op energietransitie** (kaart: 'campusfunctie Kessler Park' | 'potentiële geothermiebron'). Ook bieden we meer **ruimte voor daaraan gerelateerde bedrijvigheid.** Het Middengebied Plaspoelpolder dient daarbij als doorgroeigebied voor het **mkb en startups die willen doorgroeien naar scale-ups (lokaal en regionaal) die meer milieuruimte vragen (vergelijkbaar met voorheen milieucategorie 3.2).** Daarnaast blijven we **regionale sectorale ontwikkelingen volgen** en willen we **inspelen op kansen om economische campussen en ecosystemen** (zoals die van At The Park en Bioscience DSM) **met elkaar te verbinden.** De randen van Plaspoelpolder (met name Havenkwartier en noordrand) hebben we in het verleden al aangewezen voor transformatie naar gemengde woon-werkgebieden (kaart: 'woon-werklocaties').

x x

Om op termijn ruimte te kunnen bieden voor de overgang naar een circulaire economie onderzoeken we het golfbaanterrein als potentiële uitbreidingslocatie (kaart: 'onderzoekslocatie').

Uitbreidings- en onderzoekslocaties

Om op termijn ruimte te kunnen bieden voor de overgang naar een circulaire economie onderzoeken we het golfbaanterrein als potentiële uitbreidingslocatie (kaart: 'onderzoekslocatie'). In potentie zou het terrein benut kunnen worden voor **huisvesting van circulaire bedrijven, bedrijfsactiviteiten die relatief veel milieuruimte vragen en/of watergebonden bedrijvigheid.** De locatie is hiervoor zeer kansrijk gezien de omvang en gunstige ligging langs de snelweg. Het biedt een kans om de regio te ontlasten en regionale vraagstukken rondom (circulaire) bedrijvigheid in Rijswijk te faciliteren.

x x

Met het vertrek van TNO (2025/2026) ontstaat hier ook een kans om de mogelijkheden van dit gebied verder te onderzoeken (kaart: 'onderzoekslocatie'). Dit is een omvangrijke opgave die om **regionale samenwerking** vraagt.

Uitgangspunt is dat elke nieuwe woning vraagt om 20 m2 bedrijvigheid. We hanteren een percentage van 10% gekoppeld aan woningbouwontwikkelingen.

Stadsverzorgende economie

Naast het behouden van ruimte voor (ook zwaardere) bedrijvigheid op werklocaties is het van belang om ook voldoende ruimte te bieden voor stadsverzorgende economie. **Uitgangspunt is dat elke nieuwe woning vraagt om 20 m2 bedrijvigheid. We hanteren een percentage van 10% gekoppeld aan woningbouwontwikkelingen.**

x x

Retail en horeca

Onze economische visie hebben we ook uitgewerkt in retail- en horecabeleid. Daarin hebben we de gewenste retail- en horecastructuur voor Rijswijk bepaald en uitgewerkt in een toekomstperspectief per centrum. De gebiedsgerichte uitwerking in hoofdstuk 5 gaat nader op de verschillende centra in. Onze doelen hierbij zijn: -het bieden van een zo compleet en **divers mogelijk voorzieningenaanbod** voor inwoners van binnen en buiten Rijswijk; toewerken naar levendige en aantrekkelijke buurtcentra die voorzien in de dagelijkse behoeften aan winkels, ontmoeting en zorg; -het realiseren van een **aantrekkelijk en dynamisch ondernemersklimaat** dat uitnodigt tot investeringen; -het strategisch benutten van **locaties waar horeca een ondersteunende rol kan vervullen of een bijzondere bestemming** met zelfstandige aantrekkingskracht kan bieden.

x x x

[illegible]

We hanteren daarbij het ‘STOMP-principe’ (op volgorde: Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, ‘Mobility as a service’, Privéauto).

Strategische keuzes voor een brede welvaart
Met onze nieuwe mobiliteitstrategie maken we daarom een aantal strategische keuzes, om met onze mobiliteit bij te dragen aan de brede welvaart van onze inwoners. Zo kiezen we ervoor om prioriteit te geven aan vervoermiddelen die schoon zijn, weinig ruimte innemen, veiliger zijn en minder schadelijke effecten op gezondheid hebben. We hanteren daarbij het ‘**STOMP-principe**’ (op volgorde: Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, ‘Mobility as a service’, Privéauto).

Onze ambitie hebben we doorvertaald in een zevental strategische keuzes, die meerdere doelen dienen en richting geven aan hoe mobiliteit kan bijdragen aan brede welvaart:
1. **Nabijheid** – We maken **reisafstanden korter door meer functies in een gebied toe te staan**, woningen vooral in de Stadsas te bouwen, en te zorgen dat de belangrijkste voorzieningen in de buurt zijn. Dit zorgt ervoor dat mensen **voorzieningen vlak bij hun woning hebben. Korte afstanden maken dat lange reizen niet nodig zijn en inwoners zich makkelijk in de buurt kunnen verplaatsen.**
2. **Ruimte** – We kiezen voor **eerlijk en efficiënt ruimtegebruik**, zodat zoveel mogelijk Rijswijkers gebruik kunnen maken van de beschikbare openbare ruimte. **Bij woningbouw waar sprake is van sterke verdichting** sturen we maximaal op het **gebruik van vervoersmiddelen met een laag ruimtegebruik en zo min mogelijk luchtvervuiling.**
3. **Doorstroming** – We zorgen dat **ieder vervoermiddel goed kan doorstromen**. Daarvoor werken we **prioritering en voorrang uit volgens de netwerkopbouw** (hoofd-, stedelijke en basisnetwerken) en het **STOMP-principe**. Dat betekent dat auto's op hoofdwegen meer prioriteit krijgen. Fietsers krijgen meer prioriteit op de andere wegen.

4. **Keuzevrijheid** – Rijswijkers hebben de vrijheid zelf te bepalen welk vervoersmiddel ze gebruiken. We zorgen ervoor dat reizigers het vervoersmiddel kunnen kiezen dat het best past bij hun reis en dat reizigers voor één reis makkelijk meerdere vervoersmiddelen kunnen gebruiken. We zorgen voor goede overstapplekken en vervolg-vervoer.
5. **Veiligheid** – We nemen maatregelen om het aantal ongelukken zoveel mogelijk te beperken. De meest kwetsbare verkeersdeelnemers beschermen we het meest.
6. **Leefbaarheid** – We beperken overlast en richten de openbare ruimte fijn in voor de gebruikers van de ruimte. In woonwijken betekent dat bijvoorbeeld **meer ruimte voor spelen, ontspanning en groen**. Op bedrijventerreinen betekent dat **beter gebruik van beschikbare parkeergelegenheden en ruimte voor laden en lossen.**
7. **Gezondheid** – We beperken de schadelijke effecten van mobiliteit en proberen de gezonde effecten juist te stimuleren. Zowel voor degene die zelf van A naar B gaat, als voor de omgeving waar die doorheen gaat. **We stimuleren lopen, fietsen en emissieloze mobiliteit.**

Zo passen we de prioritering van modaliteiten volgens het STOMP-principe ook toe in een wijkgerichte aanpak

Gebiedsgerichte benadering van mobiliteit
Deze zeven strategische keuzes werken we uit in een gebiedsgerichte benadering. Hieruit volgen de keuzes en inrichting van de verschillende typen wijken (vooroorlogse en naoorlogse wijken, gebiedsontwikkelingen, winkelgebieden en werklocaties). **Zo passen we de prioritering van modaliteiten volgens het STOMP-principe ook toe in een wijkgerichte aanpak.** Zo krijgt het principe bijvoorbeeld op bedrijventerreinen een andere uitwerking dan in woonwijken. Op basis van de kenmerken van de wijk, het mobiliteitsgedrag en bewonersparticipatie zetten we in alle wijken een aanpak op om bewoners een handelingsperspectief te bieden om andere mobiliteitskeuzes te maken. **Vervolgens zorgen we voor samenhang tussen de wijken om te komen tot een goed functionerend mobiliteitssysteem voor heel Rijswijk.** Daarvoor nemen we verschillende maatregelen op netwerkniveau.

Op basis van de integrale keuzes en gebiedsgerichte benadering zetten we in op verschillende maatregelen in onze mobiliteitsnetwerken.

Integraal mobiliteitsnetwerk en maatregelen in netwerken
Op basis van de integrale keuzes en gebiedsgerichte benadering zetten we in op verschillende maatregelen in onze mobiliteitsnetwerken. Voor alle netwerken hebben we de concrete veranderingen op een kaart aangegeven. De kaart in afbeelding 4.13 ('integraal mobiliteitsnetwerk') geeft het integrale netwerk 2040 weer.

Bij kruising van verschillende wegen wordt prioriteit aangegeven en krijgen schone, veilige en ruimte-efficiënte vervoermiddelen voorrang.

Bij kruising van verschillende wegen wordt prioriteit aangegeven en **krijgen schone, veilige en ruimte-efficiënte vervoermiddelen voorrang. Op belangrijke autowegen zal de auto meer voorrang krijgen op overstekende fietsers. Bij kruisingen met het hoofdfietsnetwerk is dit het omgekeerde.**

Belangrijke ruggengraat van het netwerk blijft het hoofdautonetwerk.

Belangrijke ruggengraat van het netwerk blijft het hoofdautonetwerk. Hier rijden de auto's 50 km/u; andere wegen worden (gebiedsontsluitingswegen met) 30 km/u. Dit maakt het veiliger, leefbaarder en verbetert de doorstroming.

Nieuwe woningen worden ontwikkeld met een striktere parkeernorm en extra inzet op lopen, fiets, deelvervoer en ov.

Nieuwe woningen worden ontwikkeld met een **striktere parkeernorm en extra inzet op lopen, fiets, deelvervoer en ov.** Om te voorkomen dat omliggende wijken met parkeeroverlast te maken krijgen wordt in een straal van 500 m om de ontwikkelingen heen **gereguleerd parkeren ingevoerd**. Bij nieuwe ontwikkelingen is **parkeren op eigen terrein het uitgangspunt**. Als dit niet mogelijk is, heeft **parkeren ondergronds en/of in hubs de voorkeur**. Zo spelen we ook extra ruimte vrij voor **groen in de woonomgeving**.

We zetten sterk in op verbetering van het openbaar vervoer

We zetten sterk in op **verbetering van het openbaar vervoer**. Hiervoor hebben we een **gewenst ov-netwerk opgesteld**, te zien in afbeelding 4.14. We willen onze **ov-verbindingen uitbreiden en intensiveren (meer en frequentere lijnen)**, en zetten in op een **aantal routes voor hoogwaardig openbaar vervoer (hov)**. Belangrijke maatregelen zijn (afbeelding 4.14: 'gewenst ov-netwerk'):
-**We zetten op (boven-)regionaal niveau in op het versterken van de railverbinding (frequentieverhoging)** over de 'oude lijn', als belangrijke ov-ruggengraat van de zuidelijke Randstad. De groei van het aantal woningen nabij het station rechtvaardigt **meer stops in Rijswijk**, en zorgt ervoor dat de trein voor veel inwoners een aantrekkelijker alternatief wordt.
-Tegelijk willen we het bestaande **station Rijswijk kwalitatief verbeteren**, en geven we de **stationsomgeving een upgrade om hier een aantrekkelijk woon- en verblijfsgebied** van te maken.
-Op de oude lijn realiseren we een **nieuw station RijswijkBuiten**.
-Er loopt een **verkenning voor een nieuwe hov-verbinding (tram) tussen Binckhorst en Delft via de Geestbrugweg**, de precieze invulling wordt nog uitgewerkt (project CID/Binckhorst).
-We onderzoeken het **verbeteren van de oostwest-verbinding van ov richting Westland en Ypenburg / Zoetermeer** (Zuid-westlandcorridor).
-We **verkennen** de mogelijkheden voor een **hov-verbinding over de Prinses Beatrixlaan**.
-We **verkennen** de mogelijkheden **voor verbetering van ov-verbindingen naar RijswijkBuiten**.

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x

x x x x x x x x x

																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					</
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

Bijlage 4**Effectbeoordeling ontwikkelrichtingen**



Effectbeoordeling ontwikkelrichtingen omgevingsvisie

Gemeente Rijswijk

Definitief, 20 november 2023

Rijswijk



Waarom een effectbeoordeling?

- Met de resultaten van de effectbeoordeling kan de gemeente de Omgevingsvisie scherper maken
- Samen met gemeente de indicatoren bepaald
- 23 indicatoren bepaald waarop mogelijke milieu- en omgevingseffecten kwalitatief zijn onderzocht
- Effecten zijn afgezet tegen de referentiesituatie
- Effectbeoordeling is aangeduid met de symbolen:



Positieve invloed



Voornamelijk positieve invloed en beperkt negatieve invloed



Geen of neutrale invloed



Voornamelijk negatieve invloed en beperkt positieve invloed



Negatieve invloed





De ontwikkelrichtingen

Overzicht ontwikkelrichtingen

Meer innovatie

1B: GEPROGRAMMEERDE VERSTEDELIJING, MEER INNOVATIE



2B: HOGERE VERSTEDELIJING, MEER INNOVATIE



1A: GEPROGRAMMEERDE VERSTEDELIJING, BESTAAND BELEID



2A: HOGERE VERSTEDELIJING, BESTAAND BELEID



Innovatie volgens bestaand beleid

Geprogrammeerde verstedelijking

Geprogrammeerde verstedelijking + meer verdichting

Ontwikkelrichting 1A

Geprogrammeerde verstedelijking, bestaand beleid

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 tot 2040 op aangewezen ontwikkellocaties: Bogaard Stadscentrum, stationskwartier, Plaspoelpolder, RijswijkBuiten en Beatrixlaan. Verder niet uitbreiden
- Maatschappelijke voorzieningen op pijl houden in bestaande centra
- Golfbaan behoud bestaande functie

Groen en natuurlijk

- Behouden van landgoederenzone en stadsparkzone
- Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding

Ondernemend en beleefbaar

- Profilering twee centra voortzetten: Oud-Rijswijk en Bogaard.
- Profilering huidige werklocaties voortzetten
- TNO locatie behouden met bestaande bebouwing

Duurzaam en toekomstbestendig

- Strategie Warmtetransitie uit TVW volgen
- Gebiedsontwikkeling kans voor klimaatadaptief bouwen en vergroening
- Opwek duurzame energie > zonne-energie RES
- Nieuwbouw aansluiten op warmtenet

Bereikbaar en verkeersveilig

- STOMP-principe
- Woningen en voorzieningen multimodaal bereikbaar
- Binnen gebiedsontwikkeling waar mogelijk minder ruimte voor auto en meer voor andere modaliteiten
- Herinrichten verkeersassen noord-zuid en oost-west met behoud verkeersfunctie maar meer ruimte voor langzaam verkeer en groen
- OV: nieuw station RijswijkBuiten, hov (tram) verbinding DH/Binckhorst-Rijswijk-Delft

1A: GEPROGRAMMEERDE VERSTEDELIJING, BESTAAND BELEID



Ontwikkelrichting 1B

Geprogrammeerde verstedelijking, meer innovatie

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 tot 2040 op aangewezen ontwikkellocaties: Bogaard Stadscentrum, stationskwartier, Plaspoelpolder, RijswijkBuiten en Beatrixlaan
- Ruimte voor aanvullende en flexibele woonconcepten
- Maatschappelijke voorzieningen uitbreiden, met name rondom mobility hubs

Groen en natuurlijk

- Zo veel mogelijk groen in OR en op gebouwen. Versterken natuurwaarden met landgoederenzone en stadsparkzone. Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding
- Nieuwbouw draagt bij aan biodiversiteit (BREEAM Excellent)

Ondernemend en beleefbaar

- Twee centra profileren: Oud-Rijswijk en Bogaard
- Ruimte voor nieuwe typen bedrijvigheid om CE te stimuleren en golfbaan als potentiële uitbreidingslocatie
- Flexibiliteit in werklocaties door tijdelijke functies/flexibele functies
- TNO locatie ontwikkelen als onderzoekscampus

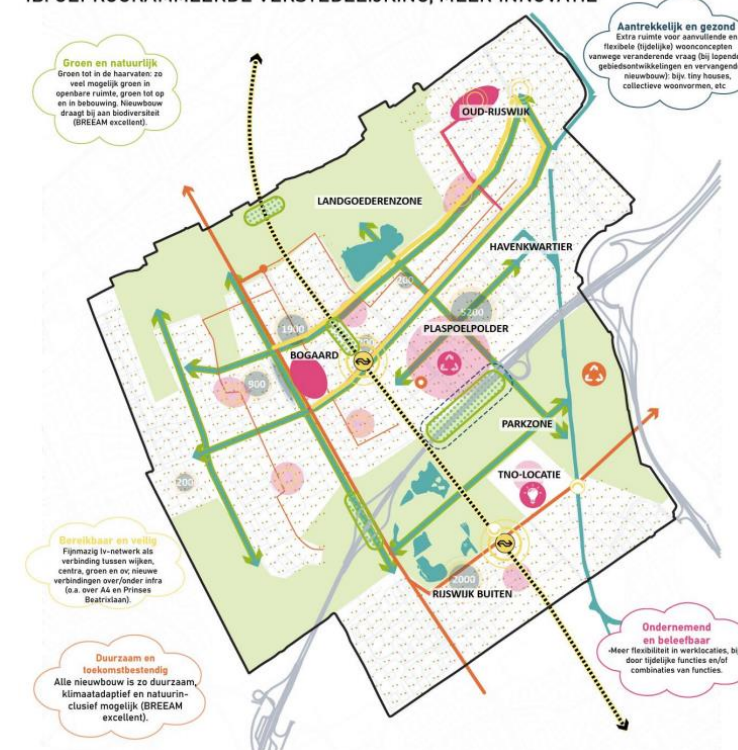
Duurzaam en toekomstbestendig

- Nieuwbouw is duurzaam, klimaatadaptief en natuurinclusief (BREEAM Excellent) > houtbouw
- Klimaatadaptatie: groen en water waar mogelijk + meervoudig ruimtegebruik
- Opwek duurzame energie met oog op netbelasting > heel Rijswijk op warmtenet
- Golfbaan integrale ontwikkellocatie (combinaties CE, energie, klimaatadaptatie)

Bereikbaar en verkeersveilig

- Collectieve en hoogwaardige mobiliteit: focus op OV (station RijswijkBuiten, hofverbinding Den Haag-Delft) en verminderen verkeersvraag
- Verbeteren langzaam vervoer netwerk en aanleggen Stadsas als groene OV en langzaam verkeer corridor
- Stadscentrum autovrij en verminderen verkeersvraag

1B: GEPROGRAMMEERDE VERSTEDELIJING, MEER INNOVATIE



Ontwikkelrichting 2A

Hogere verstedelijking, bestaand beleid

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 woningen tot 2040 + extra groei 5.000 woningen op bestaande ontwikkellocaties, Prinses Beatrixlaan, TNO-locatie, A4 en PPP
- Maatschappelijke voorzieningen op pijl houden in bestaande centra en wijken, uitbreiding waar nodig door groei

Groen en natuurlijk

- Behouden van landgoederenzone en stadsparkzone
- Versterken van groenstructuren en natuurverbindingen
- Overkluizing A4 met ecoducten/langzaam verkeer-verbinding

Ondernemend en beleefbaar

- Profileren twee centra voortzetten: Oud-Rijswijk en Bogaard.
- Profileren huidige werklocaties voortzetten + uitbreidingsruimte bestaande sectoren + golfbaan als uitbreidingspotentie
- Extra woningbouw beperkt uitbreidingsruimte voor bedrijvigheid

Duurzaam en toekomstbestendig

- Strategie Warmtetransitie uit TVW volgen
- Gebiedsontwikkeling kans voor klimaatadaptief bouwen en vergroening
- Opwek duurzame energie > zonne-energie RES
- Nieuwbouw aansluiten op warmtenet

Bereikbaar en verkeersveilig

- STOMP-principe
- Woningen en voorzieningen multimodaal bereikbaar
- Binnen gebiedsontwikkeling waar mogelijk minder ruimte voor auto en meer voor andere modaliteiten
- Herinrichten verkeersassen noord-zuid en oost-west met behoud verkeersfunctie maar meer ruimte voor langzaam verkeer en groen
- OV: nieuw station RijswijkBuiten, hov (tram) verbinding DH/Binckhorst-Rijswijk-Delft

2A: HOGERE VERSTEDELIJING, BESTAAND BELEID



Ontwikkelrichting 2B

Hogere verstedelijking, meer innovatie

Aantrekkelijk en gezond

- Ca. 11.000 woningen tot 2040 + extra groei 5.000 woningen rondom OV-knooppunten, bestaande ontwikkellocaties, rond het station en OV-knooppunten, Prinses Beatrixlaan, TNO-locatie, A4, PPP en de bestaande stad.
- Ruimte voor aanvullende en flexibele woonconcepten.
- Maatschappelijke voorzieningen uitbreiden, met name rondom mobility hubs.

Groen en natuurlijk

- Zo veel mogelijk groen in OR en op gebouwen. Versterken natuurwaarden met landgoederenzone en stadsparkzone. Versterken van groenstructuren (noord-zuid)
- Nieuwbouw draagt bij aan biodiversiteit (BREEAM Excellent)

Ondernemend en beleefbaar

- Profileren twee centra voortzetten : Oud-Rijswijk en Bogaard
- Ruimte voor nieuwe typen bedrijvigheid om CE te stimuleren
- Flexibiliteit in werklocaties door tijdelijke functies/flexibele functies

Duurzaam en toekomstbestendig

- Nieuwbouw is duurzaam, klimaatadaptief en natuurinclusief (BREEAM Excellent) > houtbouw
- Verstedelijking als middel voor klimaatadaptieve inrichting van bestaande gebieden: groen en water waar mogelijk
- meervoudig ruimtegebruik.
- Opwek duurzame energie met oog op netbelasting > heel Rijswijk op warmtenet
- Golfbaan integrale ontwikkellocatie (combinaties CE, energie, klimaatadaptatie)

Bereikbaar en verkeersveilig

- Collectieve en hoogwaardige mobiliteit: focus op OV (station RijswijkBuiten, hov-verbinding Den Haag-Delft) en verminderen verkeersvraag; mobiliteitshubs
- Verbeteren langzaam vervoer netwerk en aanleggen Stadsas als groene OV en langzaam verkeer corridor
- Prinses Beatrixlaan als extra hov-corridor
- Stadscentrum autovrij en verminderen verkeersvraag

2B: HOGERE VERSTEDELIJKING, MEER INNOVATIE





De beoordeelde indicatoren

Overzicht indicatoren (1/3)

Aantrekkelijk en gezond

Aantrekkelijk en gezond	1A	1B	2A	2B
Luchtkwaliteit				
Geluid				
Externe veiligheid				
Stimuleren van sporten en bewegen				

Groen en natuurlijk

Groen en natuurlijk	1A	1B	2A	2B
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden				
Natura 2000				
Natuurnetwerk Nederland				
Waterkwaliteit				
Waterkwantiteit				
Bodemkwaliteit				
Bodemdaling				
Gebruik ondergrond				



Overzicht indicatoren (2/3)

Ondernemend en beleefbaar

Ondernemend en beleefbaar	1A	1B	2A	2B
Woningvoorraad				
Voorzieningenniveau				
Bedrijvigheid				

Duurzaam en toekomstbestendig

Duurzaam en toekomstbestendig	1A	1B	2A	2B
Aandeel hernieuwbare energie				
Waterveiligheid				
Wateroverlast				
Hittestress				
Droogte				



Overzicht indicatoren (3/3)

Bereikbaar en verkeersveilig

Bereikbaar en verkeersveilig	1A	1B	2A	2B
Bereikbaarheid				
Verschuiving vervoerswijze				
Verkeersveiligheid				



Effectbeoordeling ontwikkelinrichtingen





Aantrekkelijk en gezond

- Luchtkwaliteit
- Geluid
- Externe veiligheid
- Stimuleren van sporten en bewegen

Aantrekkelijk en gezond: luchtkwaliteit



Ontwikkelrichting 1A

- De 11.000 extra woningen zullen zorgen voor meer vervoersbeweging waardoor de luchtkwaliteit t.o.v. de referentiesituatie wat zal verslechteren.
- + Er worden alternatieve vervoersbewegingen gestimuleerd met het STOMP principe, waardoor inwoners de auto vaker zullen laten staan en kiezen voor de fiets en het OV.



Ontwikkelrichting 1B

- + De ontwikkeling van duurzame mobiliteitsvormen (OV, langzaam verkeer, groene corridors, autoluwe zones) zorgt voor minder uitstoot in bestaand stedelijk gebied.
- De geprogrammeerde verstedelijking zorgt voor meer verkeer dan in de referentiesituatie, naar verwachting zal het negatieve effect op de luchtkwaliteit echter beperkt zijn.
- + Door versterkte groenstructuren en de grote hoeveelheid groen in openbare ruimte verbetert de luchtkwaliteit.



Ontwikkelrichting 2A

- De extra bebouwing zorgt voor intensivering van het verkeer en een verslechterde luchtkwaliteit.
- Er wordt niet maximaal ingezet op duurzame energiebronnen en duurzame vervoersalternatieven.



Ontwikkelrichting 2B

- + De hogere verstedelijking en inzet op uitbreiding van de centra en de werklocaties zorgt voor meer vervoersbeweging in Rijswijk.
- Door de inzet op duurzame energiebronnen, mobiliteitshubs en groene verbindingen wordt een deel van het toegenomen vervoersbeweging ingevuld door OV en langzaam verkeer.

Indicator	Criterium
Luchtkwaliteit	Concentraties PM10 en NO2

Aantrekkelijk en gezond: geluid



Ontwikkelrichting 1A

- Geluidbelasting neemt toe door de hogere mate van verstedelijking en meer vervoersbeweging. Het bestaande verkeer wordt aangevuld, dus met name van wegverkeer is er meer geluidbelasting.

+ Er worden alternatieve vervoersbewegingen gestimuleerd met het STOMP principe, waardoor inwoners de auto vaker zullen laten staan en kiezen voor de fiets en het OV.



Ontwikkelrichting 1B

+ Het gebruik van mobiliteitshubs, korte afstanden tot vervoersmiddelen voor langzaam verkeer/OV en een autovrije bestaand stedelijk gebied zorgen voor minder geluidbelasting afkomstig van wegverkeer.

+ De vele groenstructuren bieden een natuurlijke barrière tot gevoelige functies waarmee geluidbelasting afkomstig van wegverkeer en railverkeer wordt vermindert. Met name in woonwijken langs het spoor en het fijnmazig autonetwerk, zoals wijken Sion, Haantje, Stervoorde en Presidentenbuurt kan geluidbelasting vermindert worden.



Ontwikkelrichting 2A

- Door de vele nieuwe ontwikkellocaties en de uitbreiding van bestaande centra met nieuwe woonbouw zal er aanzienlijk meer wegverkeer in de bestaand stedelijk gebied komen, waardoor er meer geluidbelasting zal zijn.

- Er zal meer gebouwd worden rondom OV knooppunten. Dit zorgt voor meer geluidbelasting afkomstig van railverkeer in woonwijken. Doordat er op locaties gemixte functies komen zal er meer geluidbelasting zijn door vervoersbeweging als gevolg van bedrijvigheid of voorzieningen.



Ontwikkelrichting 2B

+ De hogere verstedelijking zorgt voor meer vervoersbeweging. Dit zal deels afkomstig zijn van de auto wat voor meer geluidbelasting zorgt. Echter door het gebruik van mobiliteitshubs, korte afstanden tot vervoersmiddelen voor langzaam verkeer en OV en een autovrije bestaand stedelijk gebied is er aanzienlijk minder geluidbelasting afkomstig van wegverkeer.

- Er zal meer gebouwd worden rondom OV knooppunten. Dit zorgt voor meer geluidbelasting afkomstig van railverkeer in woonwijken. Denk aan de Bogaard langs het spoor en de Plaspoelpolder langs het spoor en de A4.

Indicator	Criterium
Geluid	Europese Richtlijn wegverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting
	Europese Richtlijn railverkeer 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst toelaatbare geluidbelasting
	Europese Richtlijn industrie 55 dB Lden en 50 Lnight hoogst

Aantrekkelijk en gezond: externe veiligheid



Ontwikkelrichting 1A

Er komen in dit ontwikkelrichting geen extra risicobronnen bij, er is wat hogere dichtheid in de bestaand stedelijk gebied maar t.o.v. de referentiesituatie verandert er niet veel.



Ontwikkelrichting 1B

- Door de toename van locaties voor bedrijvigheid en onderzoek, maar ook de inzet op mobiliteitshubs en voorzieningen dichtbij woningbouw en stadscentra, is er een grotere groep mensen blootgesteld aan risico's. De afstand van gevoelige functies tot risicobronnen wordt kleiner.



Ontwikkelrichting 2A

- Door de hogere verstedelijking is het drukker in de openbare ruimte. Voorzieningen zoals scholen, ziekenhuizen of ouderenzorg, liggen dicht tegen infrastructuur en bedrijvigheid waardoor een grotere groep mensen kan worden blootgesteld aan risicobronnen.



Ontwikkelrichting 2B

- Door de hogere verstedelijking is het drukker in de openbare ruimte. Voorzieningen zoals scholen, ziekenhuizen of ouderenzorg, liggen dicht tegen infrastructuur en bedrijvigheid waardoor een grotere groep mensen kan worden blootgesteld aan risicobronnen.

Indicator	Criteria
Externe veiligheid	Mate van het groepsrisico door afstand van gevoelige functies tot risicobronnen
	Aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour 10-6 (PR)



Aantrekkelijk en gezond: stimuleren van sporten en bewegen



Ontwikkelrichting 1A

Er zal door een toegenomen aantal inwoners gebruik worden gemaakt van dezelfde binnen en buiten sportfaciliteiten. Bestaande maatschappelijke voorzieningen worden op pijl gehouden en uitgebreid waar nodig als gevolg van groei. Er wordt ingezet op het versterken van groenstructuren en natuurverbindingen, wat mogelijkheid biedt voor sporten en bewegen. Naar verwachting zal er geen verandering optreden in de balans tussen vraag en aanbod van recreatieve voorzieningen.

Indicator	Criterium
Sporten en bewegen	Aanbod recreatieve voorzieningen buiten en binnen ten opzichte van de vraag



Ontwikkelrichting 1B

+ Dit is de meest gunstige ontwikkelrichting doordat het aantal inwoners minimaal toeneemt en de groenstructuren sterk verbeterd en uitgebreid worden. De vele groenstructuren (fijnmazig groennetwerk en verbinding naar omliggende gebieden) bieden meer mogelijkheid tot recreatie en sport.



Ontwikkelrichting 2A

- De verstedelijking zorgt voor een hoger inwoneraantal dat gebruik zal maken van hetzelfde aanbod aan recreatieve voorzieningen. Er wordt t.o.v. de referentiesituatie meer ingezet op het versterken van groen maar er komen niet aanzienlijk meer groenlocaties bij waar mogelijkheid is voor sporten en bewegen.



Ontwikkelrichting 2B

+ De vele groenstructuren (fijnmazig groennetwerk en verbinding naar omliggende gebieden) bieden meer mogelijkheid tot recreatie en sport.

+ Er zijn meer voorzieningen aanwezig waaronder sport en recreatiefaciliteiten waar inwoners gebruik van kunnen maken.

- Dit extra groen zal gedeeld worden met meer inwoners door de hogere bebouwingsdichtheid.



Groen en natuurlijk

- Landschappelijke en cultuurhistorische waarden
- Natura 2000
- Natuurnetwerk Nederland
- Waterkwaliteit
- Waterkwantiteit
- Bodemkwaliteit
- Bodemdaling
- Gebruik ondergrond

Groen en natuurlijk: Landschappelijke en cultuurhistorische waarden



Ontwikkelrichting 1A

Er is meer bebouwing maar dit vindt plaats in bestaand stedelijk gebied waarmee landschappelijke en cultuurhistorische waarden behouden blijven. Huidige natuurwaarden en landgoederenzone blijven behouden.

Indicator	Criterium
Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Status landschappelijke en cultuurhistorische waarden



Ontwikkelrichting 1B

+ In deze ontwikkelrichting worden de natuurwaarden van de landgoederenzone en stadsparkzone versterkt met het verbeteren van groenstructuren, mits dit goed ontworpen wordt.

- Groenblauwe structuren kunnen in potentie ook zorgen dat landschappelijke en cultuurhistorische waarden verdrongen worden.



Ontwikkelrichting 2A

+ In deze ontwikkelrichting worden de natuurwaarden van de landgoederenzone en stadsparkzone versterkt. Aangrenzend aan de landgoederenzone wordt enkel gericht gebouwd in bestaand stedelijk gebied.



Ontwikkelrichting 2B

+ In deze ontwikkelrichting worden de natuurwaarden van de landgoederenzone en stadsparkzone versterkt.

- Groenblauwe structuren kunnen in potentie ook zorgen dat landschappelijke en cultuurhistorische waarden verdrongen worden. Het ruimtegebruik voor de opwekking van zonnepanelen kan mogelijk ook verkavelingspatronen aantasten.



Groen en natuurlijk: Natura 2000



Ontwikkelrichting 1A

- Met de hogere verstedelijking zal er meer vervoersbeweging komen, ook per auto. Ondanks dat er geen Natura 2000 gebieden binnen de Rijswijkse gemeentegrenzen vallen, is er met name in Westduinpark & Wapendal (circa 3 km afstand) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km afstand) meer kans op stikstofdepositie.

Indicator	Criterium
Natura 2000	Staat van instandhouding soorten en habitattypen



Ontwikkelrichting 1B

- Met de hogere verstedelijking zal er meer vervoersbeweging komen, ook per auto. Ondanks dat er geen Natura 2000 gebieden binnen de Rijswijkse gemeentegrenzen vallen, is er met name in Westduinpark & Wapendal (circa 3 km afstand) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km afstand) meer kans op stikstofdepositie.
- + De versterking van groenstructuren zal zorgen voor een verbeterde groenverbinding met Natura 2000 gebieden.



Ontwikkelrichting 2A

- Met de hogere verstedelijking zal er meer vervoersbeweging komen, ook per auto. Ondanks dat er geen Natura 2000 gebieden binnen de Rijswijkse gemeentegrenzen vallen, is er met name in Westduinpark & Wapendal (circa 3 km afstand) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km afstand) meer kans op stikstofdepositie.



Ontwikkelrichting 2B

- Met de hogere verstedelijking zal er meer vervoersbeweging komen, ook per auto. Ondanks dat er geen Natura 2000 gebieden binnen de Rijswijkse gemeentegrenzen vallen, is er met name in Westduinpark & Wapendal (circa 3 km afstand) en Solleveld & Kapittelduinen (circa 3 km afstand) meer kans op stikstofdepositie.
- + De versterking van groenstructuren zal zorgen voor een verbeterde groenverbinding met Natura 2000 gebieden.



Groen en natuurlijk: Natuurnetwerk Nederland



Ontwikkelrichting 1A

+ Het Natuurnetwerk Nederland wordt in deze ontwikkelrichting indirect verbeterd met het versterken van groenstructuren en natuurverbindingen.



Ontwikkelrichting 1B

+ Het Natuurnetwerk Nederland wordt in deze ontwikkelrichting indirect verbeterd met het versterken van groenstructuren en natuurverbindingen.

- De hogere verstedelijking zorgt samen met de betere bereikbaarheid van groengebieden dat het Natuurnetwerk Nederland indirect meer belast zal worden door recreatief gebruik, zoals wandelen, fietsen en sporten.



Ontwikkelrichting 2A

+ Het Natuurnetwerk Nederland wordt in deze ontwikkelrichting indirect verbeterd met het versterken van groenstructuren en natuurverbindingen.

- De hogere verstedelijking zorgt samen met de betere bereikbaarheid van groengebieden dat het Natuurnetwerk Nederland indirect meer belast zal worden door recreatief gebruik, zoals wandelen, fietsen en sporten.



Ontwikkelrichting 2B

+ Het Natuurnetwerk Nederland wordt in deze ontwikkelrichting indirect verbeterd met het versterken van groenstructuren en natuurverbindingen.

- De hogere verstedelijking zorgt samen met de betere bereikbaarheid van groengebieden dat het Natuurnetwerk Nederland indirect meer belast zal worden door recreatief gebruik, zoals wandelen, fietsen en sporten.

Indicator	Criterium
Natuurnetwerk Nederland	Oppervlak, samenhang en wezenlijke kenmerken en waarden



Groen en natuurlijk: waterkwaliteit



Ontwikkelrichting 1A

Toenemende verdichting kan ervoor zorgen dat water minder goed infiltreert. Vervuiling van oppervlakte- en grondwater zal naar verwachting beperkt zijn, aangezien het ongezuiverd lozen en infiltreren niet is toegestaan. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien voor, die er voor zorgen dat de belasting van stoffen groter is door de bestaande mate van verharding. Echter worden groenstructuren ook versterkt wat de waterkwaliteit ten goede komt. Al met al is de verwachting dat dit niet zal verschillen van de referentiesituatie.

Indicator	Criterium
Waterkwaliteit	Kwaliteit van het oppervlakte water (toxiciteit)



Ontwikkelrichting 1B

- De kwaliteit van het grondwater kan negatief beïnvloed worden door de toename van bodemenergiesystemen t.g.v. verdichting. Doorboringen naar het diepe grondwater, de strategische drinkwatervoorraad, kunnen met name in de buurt van grote grondwaterverontreinigingen verontreiniging naar de diepte meenemen. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien voor, die er voor zorgen dat de belasting van stoffen groter is door de bestaande mate van verharding. Door de ligging van Rijswijk dichtbij de kust komt meer zoute kwel voor.

- + Met de versterking van groenstructuren in kwaliteit en kwantiteit, zal ook de waterkwaliteit verbeteren: water kan infiltreren en vastgehouden worden waarmee de natuurlijke watercyclus in stand wordt gehouden. Ook warmt water minder snel op door de versterking van groen waardoor er minder snel waterkwaliteitsproblemen optreden, denk aan blauwalg.



Ontwikkelrichting 2A

- Toenemende verdichting kan ervoor zorgen dat water minder goed infiltreert. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien voor, die er voor zorgen dat de belasting van stoffen groter is door de bestaande mate van verharding. Vervuiling van oppervlakte- en grondwater zal naar verwachting beperkt zijn, aangezien het ongezuiverd lozen en infiltreren niet is toegestaan.

- In de toekomst zullen er meer piekbuien voorkomen, die in combinatie met de extra verharding zorgen voor belasting van stoffen in oppervlaktewater.



Ontwikkelrichting 2B

- + Toenemende verdichting kan ervoor zorgen dat water minder goed infiltreert. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien voor, die er voor zorgen dat de belasting van stoffen groter is door de bestaande mate van verharding. Vervuiling van oppervlakte- en grondwater zal naar verwachting beperkt zijn, aangezien het ongezuiverd lozen en infiltreren niet is toegestaan.

- De kwaliteit van het grondwater kan negatief beïnvloed worden door de toename van bodemenergiesystemen t.g.v. de verdichting. Doorboringen van de beschermende lagen naar het diepe grondwater, de strategische drinkwatervoorraad, kunnen met name in de buurt van grote grondwaterverontreinigingen verontreiniging naar de diepte meenemen. Door de ligging van Rijswijk dichtbij de kust komt meer zoute kwel voor.

- + Met de versterking van groenstructuren in kwaliteit en kwantiteit, zal ook de waterkwaliteit verbeteren: water kan infiltreren en vastgehouden worden waarmee de natuurlijke watercyclus in stand wordt gehouden. Ook warmt water minder snel op door de versterking van groen waardoor er minder snel waterkwaliteitsproblemen optreden, denk aan blauwalg.



Groen en natuurlijk: waterkwantiteit



Ontwikkelrichting 1A

Met wat meer bebouwing in de bestaand stedelijk gebied maar ook de aanleg van groenstructuren zal het waterbergend vermogen van de ondergrond naar verwachting er evenveel op vooruit als achteruit gaan. Waarmee er t.o.v. de referentiesituatie geen merkbaar verschil is.

Indicator	Criterium
Waterkwantiteit	Waterbergend vermogen van de ondergrond



Ontwikkelrichting 1B

+ Het versterken van natuurwaarden en groenstructuren, zo veel mogelijk groen en water in de openbare ruimte en de vergroening op en aan nieuwbouw zorgt voor betere infiltratie en meer mogelijkheid tot waterberging in de ondergrond.

- Innovatie vraagt ook om meer ondergronds ruimtegebruik voor functies aangaande de energietransitie, tunnels en riolering, waardoor op sommige locaties het waterbergend vermogen vermindert kan worden.



Ontwikkelrichting 2A

- Hoge verstedelijking met huidig beleid zal leiden tot netto meer verstening/verharding, ondanks dat beleid en ontwerp inzet op vergroening. Open water geeft een robuust systeem en meer woningen gaan ten koste van ruimte voor groen en water.



Ontwikkelrichting 2B

+ Het versterken van natuurwaarden en groenstructuren, zo veel mogelijk groen in de openbare ruimte en de vergroening op en aan nieuwbouw zorgt voor betere infiltratie en meer mogelijkheid tot waterberging in de ondergrond.

- Innovatie vraagt ook om meer ondergronds ruimtegebruik voor functies aangaande de energietransitie, tunnels en riolering, waardoor op sommige locaties het waterbergend vermogen in geding komt.

- Hoge verstedelijking zal leiden tot meer verstening, ondanks dat beleid en ontwerp inzet op vergroening.



Groen en natuurlijk: bodemkwaliteit



Ontwikkelrichting 1A

+ In deze ontwikkelrichting is er geen sprake van een toename van het aantal bodemverontreinigingen, er is door de bouw van nieuwe woningen een lichte verbetering doordat er bij woningbouw eerst gesaneerd moet worden en de bodemkwaliteit op orde moet zijn.

Indicator	Criterium
Bodemkwaliteit	Aantal bodemverontreinigingen



Ontwikkelrichting 1B

+ Intensivering bovengronds met de aanleg van energiesystemen, extra woningen, multifunctioneel ruimtegebruik en verdiepte aanleg voor bijvoorbeeld mobiliteitshubs vereist dat de bodemkwaliteit op orde is. Met deze ontwikkelingen zal vanuit wetgeving waar noodzakelijk reeds verontreinigde grond gesaneerd worden.

- Het aanleggen van WKO systemen geeft een kans op nieuwe verontreiniging in de bodem.



Ontwikkelrichting 2A

+ Bij nieuwbouw is het vereist dat de bodemkwaliteit op orde is. Er zal op reeds vervuilde locaties gesaneerd worden. Dit is de meest gunstige ontwikkelrichting waarin de bodemkwaliteit verbeterd t.o.v. de referentiesituatie.



Ontwikkelrichting 2B

+ Intensivering bovengronds met de aanleg van energiesystemen, extra woningen, multifunctioneel ruimtegebruik en verdiepte aanleg voor bijvoorbeeld mobiliteitshubs vereist dat de bodemkwaliteit op orde is. Met deze ontwikkelingen zal vanuit wetgeving waar noodzakelijk reeds verontreinigde grond gesaneerd worden.

- Het aanleggen van WKO systemen geeft een kans op nieuwe verontreiniging in de bodem.



Groen en natuurlijk: bodemdaling

Ontwikkelrichting 1A

Stervoorde is bodemdalingsgevoelig maar daar wordt niet bijgebouwd in deze ontwikkelrichting. Rijswijk Buiten ligt ook in een bodemdalingsgevoelig gebied, maar de ruimtelijke ontwikkeling hier gebeurt al autonoom (er is hiervoor al een vastgesteld bestemmingsplan).

Ontwikkelrichting 1B

- De TNO-locatie is licht bodemdalingsgevoelig en daar zal meer ontwikkeling plaatsvinden. Rijswijk Buiten ligt ook in een bodemdalingsgevoelig gebied, maar de ruimtelijke ontwikkeling hier gebeurt al autonoom (er is hiervoor al een vastgesteld bestemmingsplan).

Ontwikkelrichting 2A

- De TNO-locatie is licht bodemdalingsgevoelig en daar zal meer ontwikkeling plaatsvinden als ook 1.000 nieuwe woningen. Stervoorde is ook bodemdalingsgevoelig en daar wordt verdicht en dus bijgebouwd in deze ontwikkelrichting. Rijswijk Buiten ligt ook in een bodemdalingsgevoelig gebied, maar de ruimtelijke ontwikkeling hier gebeurt al autonoom (er is hiervoor al een vastgesteld bestemmingsplan).

Ontwikkelrichting 2B

- De TNO-locatie is licht bodemdalingsgevoelig en daar zal meer ontwikkeling plaatsvinden als ook 1.000 nieuwe woningen. Om de NS mobiliteitshub zullen ook 200 woningen extra gebouwd worden in bodemdalingsgevoelig gebied. Stervoorde is ook bodemdalingsgevoelig en daar wordt verdicht en dus bijgebouwd in deze ontwikkelrichting. Rijswijk Buiten ligt ook in een bodemdalingsgevoelig gebied, maar de ruimtelijke ontwikkeling hier gebeurt al autonoom (er is hiervoor al een vastgesteld bestemmingsplan).

Indicator	Criterium
Bodemdaling	Mate waarin de gemeente bodemdalingsgevoelig is

Groen en natuurlijk: gebruik ondergrond



Ontwikkelrichting 1A

- Door extra bebouwing en ontwikkeling van infrastructuur zal er extra druk in de ondergrond komen. Denk aan kabels en leidingen, extra waterberging, ruimte voor energiesystemen.

Indicator	Criterium
Gebruik ondergrond	Intensiviteit gebruik ondergrond



Ontwikkelrichting 1B

- De drukte in de Rijswijkse ondergrond neemt toe door de aanleg van voorzieningen, zoals parkeergarages, funderingen, kabels, leidingen en warmtenetten. Heel Rijswijk wordt aangesloten op het warmtenet. Er is ook meer ruimte nodig voor waterberging en de afvoer van oppervlakte- en hemelwater.



Ontwikkelrichting 2A

- De drukte in de Rijswijkse ondergrond neemt toe door de aanleg van bebouwing zoals parkeergarages, funderingen, kabels en leidingen en ondergrondse afvalopslag. Nieuwbouw zal worden aangesloten op het warmtenet en enkele daarvoor uitgekozen bestaande wijken, wat zorgt voor meer ruimtegebruik in de ondergrond.



Ontwikkelrichting 2B

- Met hogere verstedelijking en onder meer heel Rijswijk op het warmtenet zorgt deze ontwikkelrichting voor het grootste ruimtegebruik van de ondergrond. De uitdaging om de ondergrond op passende wijze te gebruiken is in deze ontwikkelrichting het grootst.





Ondernemend en beleefbaar

- Woningvoorraad
- Voorzieningenniveau
- Bedrijvigheid

Ondernemend en beleefbaar: woningvoorraad



Ontwikkelrichting 1A

Er komt meer woningbouw bij op aangewezen locaties, in combinatie met de verwachte bevolkingsgroei in Rijswijk is de verwachting dat de balans tussen vraag en aanbod niet verandert t.o.v. de referentiesituatie.

Indicator	Criterium
Woningvoorraad	Balans vraag en aanbod
	Passend aanbod voor verschillende doelgroepen



Ontwikkelrichting 1B

- De inzet op innovatie betreft de o.a. de ontwikkeling van werklocaties en onderzoek locaties, dit zal mensen aantrekken en werkgelegenheid creëren waarmee de vraag naar woningen toeneemt.

+ Met de inzet op innovatie is er mogelijk ruimte voor nieuwe woonconcepten, zoals flexibel wonen, wat bijdraagt aan een passend aanbod voor verschillende doelgroepen.



Ontwikkelrichting 2A

Er zullen meer woningen gerealiseerd worden, bovenop de geplande 11.000 woningen komen er nog 5.000 extra. Het is onduidelijk of dit zorgt voor een balans tussen vraag en aanbod.



Ontwikkelrichting 2B

De combinatie van hogere verstedelijking en innovatie leiden tot groei van Rijswijk in de brede zin. Er zal meer economische activiteit zijn en er is meer capaciteit om mensen te huisvesten. Er worden meer woningen gebouwd, zo'n 5.000 extra. Het is onduidelijk of dit ook zorgt voor een balans tussen vraag en aanbod.

+ Er is aandacht voor het bouwen van flexibele woonruimte en andere woonconcepten om aan de wensen van verschillende doelgroepen te voldoen.



Ondernemend en beleefbaar: voorzieningenniveau

Ontwikkelrichting 1A

Er komen meer inwoners bij in Rijswijk die gebruik maken van dezelfde voorzieningen, echter wordt er ook ingezet op het op peil houden van huidige stadscentra de Bogaard en oud-Rijswijk en wordt er uitgebreid waar nodig als gevolg van groei. Daarmee verandert de balans tussen vraag en aanbod en de afstand tot voorzieningen niet t.o.v. de referentiesituatie.

Ontwikkelrichting 1B

+ Er wordt geïnvesteerd in het aanbrengen van voorzieningen: mobiliteit verbeterd, werklocaties worden veelzijdiger en aantrekkelijker, er wordt geïnvesteerd in groengebieden, etc. Ook wordt de afstand tot voorzieningen kleiner.

+ Doordat bestaande verstedelijking niet aanzienlijk wordt uitgebreid, zal vraag en aanbod van voorzieningen het meest in balans zijn.

Ontwikkelrichting 2A

- De bestaande voorzieningen worden niet heel veel verder uitgebreid als het gaat om mobiliteit, wat maakt dat de afstand tot voorzieningen niet per se verkleind wordt.

+ Vaak gaat een hogere verstedelijking samen met het aanbrengen van voorzieningen (bijvoorbeeld in de plint: kinderopvang, horeca, sportscholen). Alhoewel er meer inwoners zullen komen, zal het aantal voorzieningen ook licht toenemen. Dit kan positief effect hebben op de nabijheid van voorzieningen. Ook blijft vraag en aanbod beter in balans. In dit scenario zullen de twee stadscentra op peil worden gehouden (Oud Rijswijk als dorpscentrum en Bogaard als modern stedelijk centrum).

- Echter zijn er enkele voorzieningen die in de referentiesituatie niet kunnen voldoen aan de vraag; er is een huisartsentekort. Met het toenemen van het aantal inwoners zal dit tekort kunnen vergroten.

Ontwikkelrichting 2B

+ Met de inzet om mobiliteitshubs, (recreatief) groen in de openbare ruimte, goede verbinding, multifunctioneel ruimtegebruik en aandacht voor voorzieningen op geringe afstand, is deze ontwikkelrichting zeer gunstig voor het voorzieningenniveau.

+ Vaak gaat een hogere verstedelijking samen met het aanbrengen van voorzieningen (bijvoorbeeld in de plint: kinderopvang, horeca, sportscholen). Alhoewel er meer inwoners zullen komen, zal het aantal voorzieningen ook licht toenemen. Dit kan positief effect hebben op de nabijheid van voorzieningen. Ook blijft vraag en aanbod beter in balans. In dit scenario zullen de twee stadscentra op peil worden gehouden (Oud Rijswijk als dorpscentrum en Bogaard als modern stedelijk centrum).

Indicator	Criterium
Voorzieningenniveau	Afstand tot (basis) voorzieningen ten opzichte van de gemiddelde afstand tot voorzieningen in provincie Zuid-Holland Balans vraag en aanbod

Ondernemend en beleefbaar: bedrijvigheid



Ontwikkelrichting 1A

- Werklocaties worden niet uitgebreid maar er komen wel meer inwoners bij, wat maakt dat vraag en aanbod meer uit balans raakt t.o.v. de referentiesituatie. Doordat bestaande centra en voorzieningen op peil gehouden worden is de verwachting dat vraag en aanbod van retail en horeca niet negatief noch positief beïnvloed wordt.



Ontwikkelrichting 1B

- + Met de inzet op ontwikkellocaties (zoals TNO) maar ook werklocaties zoals de golfbaan komt er meer ruimte voor bedrijvigheid in Rijswijk. Dit trekt op haar beurt ook weer meer horeca en retail naar zich toe. Door de inzet op goede OV verbinding en mobiliteitshubs, kunnen ook mensen van buiten Rijswijk de bedrijvigheid goed bereiken.



Ontwikkelrichting 2A

- + De hogere verstedelijking zal ervoor zorgen dat er ook extra voorzieningen worden aangebracht in bijvoorbeeld de plint van panden. Naar verwachting zal vraag en aanbod van retail en horeca daarmee in balans zijn.
- Echter zal dit hogere inwoneraantal zorgen voor een grotere vraag naar voldoende capaciteit op werklocaties. Het is de vraag of de balans tussen vraag en aanbod kan worden ingevuld voor werklocaties.



Ontwikkelrichting 2B

- + Met de inzet op ontwikkellocaties (zoals TNO) maar ook werklocaties komt er meer bedrijvigheid in Rijswijk. Dit trekt op haar beurt ook weer meer horeca en retail naar zich toe. Door de inzet op goede OV verbinding en mobiliteitshubs, kunnen ook mensen van buiten Rijswijk de werklocaties en horeca en retail gelegenheden goed bereiken. Doordat er meer bebouwingsdichtheid komt zullen er ook extra voorzieningen worden aangebracht in bijvoorbeeld de plint. Horeca, retail en werkgelegenheid hebben hier een groeikans.

Indicator	Criterium
Bedrijvigheid	Vraag en aanbod werklocaties
	Vraag en aanbod retail en horeca



Duurzaam en toekomstbestendig

- Aandeel hernieuwbare energie
- Waterveiligheid
- Wateroverlast
- Hittestress
- Droogte

Duurzaam en klimaatbestendig: aandeel duurzame energie



Ontwikkelrichting 1A

- + De nieuwbouw die komt is klimaatbestendig en duurzaam, wat betekent dat het aandeel duurzame energie voor die woningen zal toenemen.
- Er wordt niet sterk ingezet het vergroten van het aandeel duurzame energie t.o.v. de referentiesituatie, waarmee niet voldaan wordt aan de doelstelling in het Klimaatakkoord.



Ontwikkelrichting 1B

- + Deze ontwikkelrichting is gunstig voor het aandeel hernieuwbare energie en overstijgt het RES-bod. Door de inzet op duurzame energiebronnen zal het aandeel hernieuwbare energie stijgen. Er worden veel zonnepanelen aangelegd, er wordt gebruik gemaakt van geothermie en er is ruimte voor diverse energiebronnen. De golfbaan kan gebruikt worden als locatie voor energieopslag.



Ontwikkelrichting 2A

- Er zullen naar verwachting niet voldoende vormen van energieopwekking aanwezig zijn om het aandeel duurzame energie op koers van het Klimaatakkoord te hebben.
- + Deze ontwikkelrichting biedt meer mogelijkheden voor de aanleg van zonnepanelen op daken.



Ontwikkelrichting 2B

- + Deze ontwikkelrichting is gunstig voor het aandeel hernieuwbare energie en overstijgt het RES-bod. Door de inzet op duurzame energiebronnen zal het aandeel hernieuwbare energie stijgen. Er worden veel zonnepanelen aangelegd, er wordt gebruik gemaakt van geothermie en er is ruimte voor diverse energiebronnen. De golfbaan kan gebruikt worden als locatie voor energieopslag. Door het grotere schaalniveau van woningen is er mogelijkheid voor het opschalen naar collectieve vormen van opwekking (buurtbatterijen bij mobiliteitshubs).
- Door de sterke groei van de stad is het de vraag of het aanbod van duurzame energie voldoende kan meegroeien met de vraag. Het kan zijn dat veel inwoners daarom genoodzaakt of geneigd zijn om vast te houden aan fossiele vormen van energie opwekking.

Indicator	Criteria
Aandeel hernieuwbare energie	Mate waarin aan de gestelde doelstelling in het Klimaatakkoord wordt voldaan



Duurzaam en klimaatbestendig: waterveiligheid



Ontwikkelrichting 1A

- Het aantal inwoners neemt toe waarmee een grotere groep wordt blootgesteld aan de gevolgen van een overstroming.

Indicator	Criterium
Waterveiligheid	Aantal inwoners dat bloot wordt gesteld aan gevolgen van een overstroming



Ontwikkelrichting 1B

- Het aantal inwoners neemt toe waarmee een grotere groep wordt blootgesteld aan de gevolgen van een overstroming.



Ontwikkelrichting 2A

- Het aantal inwoners neemt toe waarmee een grotere groep wordt blootgesteld aan de gevolgen van een overstroming.



Ontwikkelrichting 2B

- Het aantal inwoners neemt toe waarmee een grotere groep wordt blootgesteld aan de gevolgen van een overstroming.



Duurzaam en klimaatbestendig: wateroverlast



Ontwikkelrichting 1A

Groenstructuren worden versterkt waardoor hevige neerslag iets beter opgevangen kan worden echter komt er ook meer bebouwing bij waarmee extra verstening kan zorgen voor meer wateroverlast. Er is geen duidelijke verandering t.o.v. de referentiesituatie omdat water in panden niet zal toe- of afnemen in deze situatie.



Ontwikkelrichting 1B

+ Voegt groen in bestaand bebouwd gebied toe en nieuwe bebouwing is klimaatadaptief en natuurinclusief (eventueel ter vervanging van bestaande bebouwing/verharding); deze bebouwing moet voldoen aan de normen voor waterberging. Indien de drempelhoogte van gebouwen hoger ligt dan straatniveau treed er geen overstroming in panden op.



Ontwikkelrichting 2A

- De extra verdichting en verharding zorgt voor slechtere infiltratie van water. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien die in combinatie met de aanleg van meer kelders en ondergrondse bouwwerken kan leiden tot wateroverlast, doordat grondwater wordt opgestuwd. Echter zal deze wateroverlast, afhankelijk van de drempelhoogte en gebiedshoogte van de woningen, niet snel optreden in panden en met name op straat zorgen voor overlast. Vergroening door groene daken en groene gevels kan in potentie voldoende zijn voor retentie en verdamping van hemelwater, afhankelijk van de uitvoering ervan. Bij grote piekbuien is de opslagcapaciteit van groene daken alleen ontoereikend en zijn bijvoorbeeld opslagbassins nodig. Het zal in deze variant tijdens piekbuien lastig zijn om wateroverlast op straat te voorkomen. Echter zal water in panden niet snel voorkomen.



Ontwikkelrichting 2B

+ Voegt groen in het stadscentrum toe en nieuwe bebouwing is klimaatadaptief en natuurinclusief (eventueel ter vervanging van bestaande bebouwing/verharding); deze bebouwing moet voldoen aan de normen voor waterberging (bovengronds en vertraagd afstromen).

- De extra verdichting en verharding zorgt voor slechtere infiltratie van water. Met klimaatverandering komen er meer piekbuien die in combinatie met de aanleg van meer kelders en ondergrondse bouwwerken kan leiden tot wateroverlast, doordat grondwater wordt opgestuwd. Echter zal deze wateroverlast, afhankelijk van de drempelhoogte en gebiedshoogte van de woningen, niet snel optreden in panden en met name op straat zorgen voor overlast.

Indicator	Criterium
Wateroverlast	Het risico op water in panden bij hevige neerslag



Duurzaam en klimaatbestendig: hittestress

Ontwikkelrichting 1A

De extra voorziene bebouwing in de Bogaard van 1.900 woningen is in een gebied waar in de referentiesituatie al hittestress voorkomt. Ook de 5200 woningen in Havenkwartier en Plaspoelpolder komen in een gebied te liggen waar in de referentiesituatie al hittestress voorkomt. Er komt meer versterking maar deze zal gepaard gaan met de aanleg en versterking van groen (groene daken, gevels, groene buitenruimte). Naar verwachting brengt dat geen verandering t.o.v. de referentiesituatie.

Indicator	Criterium
Hittestress	De mate waarin hittestress wordt ervaren in de gemeente

Ontwikkelrichting 1B

+ In deze ontwikkelrichting zal Rijswijk goed kunnen inspelen op de verwachte toename van hitteperiodes in de stad. Het percentage groen neemt toe; wijk- en stadsgroen wordt verbonden (met name noord-zuid verbinding) als ook richting omliggende grotere groengebieden, waarmee inwoners sneller verkoeling kunnen zoeken.

Waar gebouwd wordt is aandacht voor groene daken en gevels, nieuwe woningen zijn klimaatadaptief, natuurinclusief en er wordt gebruik gemaakt van houtbouw. Panden zullen minder snel opwarmen door de schaduw afkomstig van stadsgroen en zorgen voor schaduw als er hoog gebouwd wordt. Toch komt er ook meer verharding in de stad. Voor nu is er uitgegaan dat dit geen positief noch negatief effect heeft omdat hiervoor specifieke berekeningen gemaakt moeten worden (locatie-afhankelijk).

Ontwikkelrichting 2A

- Er wordt ingezet op meer ontwikkellocaties waarmee versterking toeneemt. Waar gebouwd wordt is wel aandacht voor groene daken en gevels, nieuwe woningen zijn klimaatadaptief, natuurinclusief en er wordt gebruik gemaakt van houtbouw. Panden zullen minder snel opwarmen door de schaduw afkomstig van stadsgroen en zorgen voor schaduw als er hoog gebouwd wordt. Toch komt er ook meer verharding in de stad. Om uitspraak te doen over een overwegend positief of negatief effect van de bebouwing moeten specifieke berekeningen worden gemaakt. Echter wordt niet dusdanig ingezet op groen en versterking van groen waarmee met deze ontwikkelrichting hittestress zal verergeren.

Ontwikkelrichting 2B

+ In deze ontwikkelrichting zal Rijswijk deels kunnen inspelen op de verwachte toename van hitteperiodes in de stad. Er wordt meer groen in openbare ruimte aangelegd en waar gebouwd wordt is er aandacht voor groene daken en gevels. Wijk- en stadsgroen wordt verbonden (met name noord-zuid verbinding) als ook richting omliggende grotere groengebieden, waarmee inwoners sneller verkoeling kunnen zoeken.

- Er wordt ingezet op meer ontwikkellocaties waarmee versterking toeneemt. Waar gebouwd wordt is wel aandacht voor groene daken en gevels, nieuwe woningen zijn klimaatadaptief en natuurinclusief. Panden zullen minder snel opwarmen door de schaduw afkomstig van stadsgroen en zorgen voor schaduw als er hoog gebouwd wordt. Toch komt er ook meer verharding in de stad, wat in principe betekent dat dit een negatief effect heeft op de hittestress. Zo kan hoogbouw zorgen voor een versterking van het Urban Heat Island-effect (UHI-effect) en zorgt versterking voor slechtere infiltratie van regenwater.

Duurzaam en klimaatbestendig: droogte



Ontwikkelrichting 1A

- De extra bebouwing zal zich concentreren rond gebieden waar droogte wordt ervaren, dus deze droogte zal toenemen in deze ontwikkelrichting door de extra bebouwing omdat water minder goed kan infiltreren en de vraag naar water groter wordt.

Indicator	Criterium
Droogte	Droogterisico

+ Versterken van groenstructuren en verbindingen heeft een positief effect op droogte doordat water beter kan worden geïnfiltreerd en vastgehouden.



Ontwikkelrichting 1B

+ In de referentiesituatie krijgt heel Rijswijk te maken met droogterisico. Er wordt sterk ingezet op groenstructuren waardoor dit de meest gunstige ontwikkelrichting is. De openbare ruimte wordt groen (her)ingericht, water kan daardoor beter infiltreren en vastgehouden worden.

- Ook al worden nieuwe woningen klimaatadaptief en natuurinclusief gebouwd, er is een toename van bebouwd oppervlak. Dit heeft een negatieve invloed doordat water minder goed infiltreert. De vraag naar water neemt ook toe.

- Extra groen heeft echter ook meer water nodig, wat kan zorgen in droge periodes voor nog meer droogte en onttrekking van grondwater.



Ontwikkelrichting 2A

- De extra inzet op verstedelijking zorgt voor een toename van verhard oppervlak. Water kan minder goed infiltreren. De extra verstedelijking in deze ontwikkelrichting zorgt voor meer droogterisico. De vraag naar water neemt ook toe. Dit geeft de minst gunstige ontwikkelrichting voor Rijswijk.

+ Versterken van groenstructuren en verbindingen heeft een positief effect op droogte doordat water beter kan worden geïnfiltreerd en vastgehouden.



Ontwikkelrichting 2B

- De combinatie van extra bebouwing en de ruimte die benodigd is op bijvoorbeeld ontwikkellocaties, maakt dat er veel ruimte in beslag wordt genomen. Dit maakt dat water minder goed infiltreert en vastgehouden kan worden. Ee vraag naar water neemt ook toe.

+ Er wordt aanzienlijk ingezet op groenstructuren in de openbare ruimte; groen tot in de haarvaten. Bestaande groenstructuren worden uitgebreid en beter met elkaar verbonden. Water kan daardoor beter infiltreren en vastgehouden worden.

- Extra groen heeft echter ook meer water nodig, wat kan zorgen in droge periodes voor nog meer droogte en onttrekking van grondwater.





Bereikbaar en verkeersveilig

- Bereikbaarheid
- Verschuiving vervoerswijze
- Verkeersveiligheid

Bereikbaar en verkeersveilig: bereikbaarheid



Ontwikkelrichting 1A

- De infrastructuur voor lopen, fietsen en OV wordt doorontwikkeld, maar het inwoneraantal stijgt ook waarmee er meer vervoersbeweging is. De knelpunten voor de auto zullen met dit extra vervoer groter worden.



Ontwikkelrichting 1B

- + Als het gaat over bereikbaarheid is dit de meest gunstige ontwikkelrichting, er worden relatief de minste woningen bij gebouwd maar er wordt sterk ingezet op innovatie. Ten opzichte van de referentiesituatie komen er meer inwoners in Rijswijk en dus meer verplaatsing wat kan zorgen voor een toename van het aantal knelpunten. Echter wordt dit voor een groot deel opgevangen door een breed aanbod aan infrastructuur voor lopen, fietsen en OV met goede verbindingen binnen en buiten Rijswijk. Er komen minder knelpunten voor de auto, wellicht dat er wat knelpunten voor de fiets kunnen ontstaan.



Ontwikkelrichting 2A

- Dit is de minst gunstige ontwikkelrichting omdat er op veel ontwikkellocaties woningen bij komen. Er zal aanzienlijk meer vervoersbeweging zijn in Rijswijk. De mate van investering in infrastructuur zal deze groei niet kunnen bijbenen. Met name voor de auto zullen er meer knelpunten ontstaan.
- De huidige knelpunten voor lopen en fietsen zullen deels worden verholpen met het STOMP principe en de verbetering van verkeersassen. In de referentiesituatie is er een opmars van de e-fietsen, wat met de toename van het aantal inwoners alleen maar zal toenemen in deze ontwikkelrichting. Dit kan zorgen voor nieuwe knelpunten waarbij ook veiligheid op de weg een rol speelt.



Ontwikkelrichting 2B

- Doordat er veel woningbouw bij komt, werklocaties zich ontwikkelen en er meer voorzieningen in Rijswijk komen, zal er aanzienlijk meer vervoersbeweging zijn. Dit kan leiden tot meer knelpunten dan in de referentiesituatie, met name voor de auto.
- + Enkele bestaande knelpunten worden verholpen door een sterke inzet op het verbeteren van de infrastructuur. Inwoners zijn beter in staat om zich te verplaatsen te voet, per fiets en met het OV. Er is collectieve en hoogwaardige mobiliteit. Er is minder verkeersvraag voor de auto en doorkruisende autowegen worden afgeschaald.

Indicator	Criterium
Bereikbaarheid	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de auto
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor het OV
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor de fiets
	Het aantal knelpunten dat optreedt voor lopen

Bereikbaar en verkeersveilig: verschuiving vervoerswijze



Ontwikkelrichting 1A

Alternatieven voor de auto worden gestimuleerd echter is er geen extra inzet op innovatie waarmee het de vraag is of het extra inwonersaantal in deze ontwikkelrichting daadwerkelijk meer de auto zal laten staan.

Indicator	Criterium
Modal shift	Aandeel fiets en OV als vervoersmiddel



Ontwikkelrichting 1B

+ In deze ontwikkelrichting is er het meeste sprake van een verschuiving van vervoerswijze. Rijswijk zet in op het verbeteren van het fietsnetwerk en de OV verbindingen. Er wordt binnenstedelijk minder ruimte gemaakt voor de auto en dus is het aantrekkelijker om de fiets of het OV te gebruiken. De groenstructuren en mobiliteitshubs stimuleren dit.

- Het is de vraag of inwoners, gezien zij ook vaak buiten Rijswijk werken, de auto vaker zullen laten staan en de fiets en het OV gebruiken.



Ontwikkelrichting 2A

- Dit is de minst gunstige ontwikkelrichting, waarin er hogere verstedelijking is en dus meer vervoersbeweging. Het is de vraag of inwoners, gezien zij ook vaak buiten Rijswijk werken, de auto vaker zullen laten staan en de fiets en het OV gebruiken. Gezien de mindere inzet op innovatie zal de fiets en OV infrastructuur waarschijnlijk niet toereikend zijn.



Ontwikkelrichting 2B

- Het is de vraag of inwoners, gezien zij ook vaak buiten Rijswijk werken, de auto vaker zullen laten staan en de fiets en het OV gebruiken.

+ Rijswijk zet in op het verbeteren van het fietsnetwerk en de OV verbindingen. Er wordt binnenstedelijk minder ruimte gemaakt voor de auto en dus is het aantrekkelijker om de fiets of het OV te gebruiken. De groenstructuren en mobiliteitshubs stimuleren dit.



Bereikbaar en verkeersveilig: verkeersveiligheid



Ontwikkelrichting 1A

De verkeersveiligheid zal niet direct verbeteren t.o.v. de referentiesituatie: er zal meer vervoerbeweging komen en naar waarschijnlijkheid ook per auto (ondanks het STOMP principe van ontwerpen). Ook ontwikkelen nieuwe verkeersmodaliteiten zich zoals e-fietsen, verschillende snelheden op de weg en het gebruik van technologie op de weg (zoals navigatie, telefoons). Dit kan aanleiding zijn tot meer verkeersslachtoffers.



Ontwikkelrichting 1B

+ Het infrastructuurnetwerk voor lopen, fietsen en OV wordt verbeterd. Waarschijnlijk zal lopen en fietsen veiliger kunnen gebeuren en door minder gebruik van de auto zal het aantal verkeersslachtoffers als gevolg van auto ongelukken afnemen.

- Nieuwe verkeersmodaliteiten zoals e-fietsen, verschillende snelheden op de weg en het gebruik van technologie op de weg (zoals navigatie, telefoons) worden in deze ontwikkelrichting gestimuleerd. Dit kan nieuwe aanleiding zijn tot verkeersslachtoffers.



Ontwikkelrichting 2A

- De hogere verstedelijking zal leiden tot meer vervoersbeweging en dus meer drukte op de weg. De verwachting is dat het aantal verkeersslachtoffers zal toenemen in deze ontwikkelrichting en daarmee hoger zal liggen dan het Nederlands gemiddelde.

- Ook ontwikkelen nieuwe verkeersmodaliteiten zich zoals e-fietsen, verschillende snelheden op de weg en het gebruik van technologie op de weg (zoals navigatie, telefoons). Dit kan aanleiding zijn tot meer verkeersslachtoffers.



Ontwikkelrichting 2B

+ Er zal verbetering plaatsvinden in het netwerk voor lopen, fietsen en OV, wat maakt dat de begaanbaarheid van infrastructuur beter en veiliger zal zijn omdat bestaande knelpunten worden verholpen en toegankelijkheid van wegen wordt verbeterd.

- De hogere verstedelijking zal leiden tot meer vervoersbeweging en innovatie tot meer typen beweging (fietsen, e-fietsen, deelscooters, (deel)auto's, stepjes, etc). Deze nieuwe vormen van mobiliteit brengen eigen verkeersveiligheidsrisico's met zich mee. Denk aan verschillende snelheden op de weg en gebruik van technologie op de weg (zoals navigatie, telefoons). Ten opzichte van de referentiesituatie zal het aantal verkeersslachtoffers hoger zijn.

Indicator	Criterium
Verkeersveiligheid	Aantal verkeersslachtoffers ten opzichte van het Nederlands gemiddelde





Aandachtspunten

Opvallende uitkomsten beoordeling

- De ontwikkelrichtingen met een hogere verstedelijking (2A en 2B) hebben relatief gezien meer negatieve invloed op verschillende indicatoren dan de ontwikkelinrichtingen met een lagere verstedelijking (1A en 1B);
 - Ontwikkelrichting 1A heeft relatief gezien vaker geen of een neutrale invloed op indicatoren in vergelijking met de andere ontwikkelrichtingen;
 - **Externe veiligheid** vraagt extra aandacht, gaat in alle ontwikkelrichtingen achteruit door de verdichting van functies en voorzieningen;
 - **Natura 2000** vraagt extra aandacht, gaat in alle ontwikkelrichtingen achteruit als gevolg van verdichting van Rijswijk door stikstofdispositie;
 - **Gebruik van de ondergrond** is in alle ontwikkelrichtingen een lastige puzzel. De ruimteclaims in de grond en de bestaande structuren vragen om een juiste inpassing en het stellen van prioriteiten;
 - Als het gaat over **hittestress** en **wateroverlast** is er op dit abstractieniveau lastig een uitspraak te doen over de verwachte effecten. Dit omdat het locatie-specifiek is wat het effect is van verstening en de aanleg van groen.
-





 Joost de Jong

 +31 61 10 78 42 9

 joost.dejong@tauw.com

